

CATSO

DE TOEKOMST,
EEN SCHADUW
VAN HET VERLEDEN,
GEPRESENTEERD
IN HET ZONNIGE
HEDEN

Foto: Dennis Lardenouje

Dit boek is samengesteld
door de inwoners van Catsop in
het jaar 2014

© 2014

Catsop, de toekomst, een schaduw
van het verleden, gepresenteerd
in het zonnige heden

-

In eigen beheer uitgegeven door:
Stichting Streekmuseum Schippersbeurs
Elsloo, Buurtvereniging Catsop en
Stichting Rondjom 't Bluuske Catsop

-

Werkgroep: Paul Erens
Marianne van Kan - Notten
Guus Peters
Jan Pijpers
Theo Reubsaet

-

Schrijvers: Paul Erens
Marianne van Kan - Notten
Guus Peters

-

Grafisch ontwerp: Luc van Kan
Fotografie: Dennis Lardenoije
Pierre Reubsaet
e.a.

Taalcorrecties: Hans Koop
Lidy Pijpers - Raijmakers
Jan Verboort

-

Drukwerk: Drukkerij Pietermans - Lanaken (B)
Oplage: 750 exemplaren

-

ISBN: 978-90-9026718-8

CATSOP

De ontwikkelingsgeschiedenis van het
landschap en de nederzetting Catsop op
de rand van het plateau van Schimmert.

VOORWOORD

Een voorwoord schrijven dat gedrukt moet worden in een boek over Catsop.

Dat wordt mij gevraagd, een vrouw van weinig woorden. Of is dat juist de reden dat mij deze eer ten deel valt? Wil de werkgroep, die het boek gemaakt heeft en waar ik deze onmogelijke uitnodiging van ontvangen heb, verzekerd zijn van een kort voorwoord?

Nee, zeggen ze. Ik zou deze uitnodiging ontvangen hebben, omdat ik een van de oudste, zo niet de oudste inwoner van Catsop ben. Met een respectabele leeftijd van bijna 93 jaar zou dat wel eens kunnen kloppen, maar moet dat nu iedereen weten? Door de liefde met Hoebaer ben ik van Beek in Catsop terecht gekomen waar ik mij, na zoveel jaar, al lang een echte Catsoppenaar voel. Trouwens, zijn er verschillen? En als ze er al zijn, moeten die dan benoemd worden? Nee, ik vind van niet. Iedereen in zijn waarde laten, dát is belangrijk.

Belangrijk is ook dat een woongemeenschap saamhorigheid en gezelligheid kent. Iets dat we hier in Catsop altijd gehad hebben, vroeger en nu. En aangezien we dat nu nog hebben, ondanks zoveel veranderingen, hoop ik dat dit voor de kleinkinderen ook zo zal blijven. Zeker is er in de tijd heel veel veranderd. Waar we nu meer welvaart hebben, wil dat niet zeggen dat we het vroeger niet goed hadden. Ik heb een fijne jeugd gehad, ondanks dat we thuis altijd moesten werken.

Naar het zangkoor gaan mocht ik niet, want dan werd er niet gewerkt. Waar ze nu in Beek de beek weer bovengronds hebben gemaakt, moest ik er als jong meisje de was in spoelen. Deze werd daarna in de wei opgehangen om te drogen. Er werden 'stiepen' onder de wasdraden gezet, zodat de koeien er niet aan konden komen.

Na ons huwelijk een fijne tijd in Catsop. Ook toen heb ik altijd hard moeten werken: in huis, in de 'moostem', het klein vee, aardappelen rooien en nog veel meer. Het was altijd hard werken, ook in de avonduren. Wassen, sokken stoppen en verstelwerk. Daar staat tegenover dat het bij ons in huis en in de schuur altijd gezellig was. Werd er in de schuur niet gewerkt aan een carnavalswagen of aan processiepaaltjes, dan was het in huis wel volle bak bij een voetbalwedstrijd op televisie, waar toen nog niet iedereen de beschikking over had.

Nu begin ik teveel over vroeger te vertellen, dat hoef ik natuurlijk niet te doen want dat staat allemaal in dit boek. Een boek dat ik zelf zeker ook ga lezen. Ik verheug mij daar al op. Ik hoop dat het boek zal bijdragen aan dat wat ik altijd zo mooi heb gevonden aan Catsop. Elkaar helpen en er voor elkaar zijn. Zoals ik nu ook weet dat al mijn burens, kinderen en kleinkinderen direct voor mij klaar staan wanneer dat nodig is.

Bedankt en iedereen wens ik een mooie toekomst toe.

An van Hoebaer.

*en omdat de werkgroep het zo wil,
An Reubsaet - Lemmens*

INHOUDSOPGAVE

010	Inleiding	071	Op de Dries GP	107	Daalstraat GP	135	Het Einde GP	160	Toponiemen in en rond Catsop GP	174	Voetnoten
012	Prelude GP	076	In gesprek met Albert Cremers MVK	111	In gesprek met Nelly Peters-Pijpers	139	In gesprek met de broers Louis & Huub	166	In gesprek met Betsie Creusen-Lacroix	175	Dankwoord
015	De gebranden hof GP	081	Kunstwerk: Dreesjpool – Nicolas Dings FE		/ De boerderij in Catsop GP		Notten en Marieke Notten-Engelen MVK		/ Winkels in Catsop FE	176	Literatuuroverzicht
016	De kaart van 1686 GP	086	In gesprek met de zussen Wies, Julia	114	Kunstwerk: Reisverhaal – Dick van Wijk FE	144	Lied: Catsop wo ich gebaore bèn. Wo 't	168	De processie	177	Sponsors
018	Van oerbos tot cultuur landschap		& Annie Vranken FE	117	In gesprek Gus Cobben MVK		auwersshoes nog steit – Pierre Lemmens	170	In gesprek met Jan en Marie Wilting MVK		
	tot begrensd gebied GP	089	In gesprek met Jan & Fientje Bours FE	118	In gesprek met Jan Claessen FE	146	In gesprek met Ger Dirix FE	172	De Buurtvereniging MVK		
028	De oude wegen GP	092	Gedicht: Catsop – Jo van Es	120	Gedicht: Mijn oud gehucht – Fons Erens	150	In gesprek met Jan Pijpers FE				
030	De holle wegen GP	094	In gesprek met Giljam van Es &	122	In gesprek met Graadje Kollard-Fredrix MVK	152	Het kruisbeeld				
034	De Juddekirkhof GP		Louis Notten MVK	126	De jeugd (deel 2)	153	In gesprek met Jan Bongers MVK				
035	Het gericht van Elsloo GP	096	In gesprek met Marie Keulers-Driessen	129	Portrettengalerij (deel 3)	154	In gesprek met Frens en Huub Dols MVK				
041	Soldatenkamp op de Horst GP	098	Natuurmonument met Mariabeeldje FE			157	De bevrijding				
044	De hof van Catsop GP en FE	100	De jeugd (deel 1)			158	FC Catsop FE				
052	In gesprek met Jan Maas & Mirjam	103	Portrettengalerij (deel 2)			159	De jeugd (deel 3)				
	Driessen / De IJsboerderij Catsop FE										
054	De kapel FE										
056	De legende van Winandus										
060	De straten en voetpaden in en										
	rond Catsop GP										
061	Catsop na 1965 GP										
066	De Catsoppenaere GP										
067	Portrettengalerij (deel 1)										

FE → Geschreven door Paul Erens
MVK → Geschreven door Marianne van Kan – Notten
GP → Geschreven door Guus Peters

INLEIDING

Tijdens een jaarvergadering van de Buurtvereniging Catsop in 2013 gaf Guus Peters een lezing over de historie van onze leefgemeenschap. Toen bleek, bij het projecteren van oude foto's, dat velen hier geanimeerd verhalen over konden vertellen. Verhalen waar ook vol aandacht naar werd geluisterd. Zo werd een idee geboren. De uitwerking van dat idee heeft u nu in handen. Een boek over Catsop.

Op initiatief van stichting *Rondjom 't Bluuske* werd, in samenwerking met de Buurtvereniging Catsop en stichting *Streekmuseum Schippersbeurs Elsloo*, een werkgroep samengesteld. Aan de hand van een uitgewerkt stappenplan gingen wij, de werkgroep, enthousiast aan de slag. Ons doel was om een mooi lees- en kijkboek samen te stellen waarin het verleden en heden van Catsop zouden worden opgetekend en waarin wetenswaardigheden voor de toekomst vastgelegd zouden zijn. De beoordeling of wij hierin geslaagd zijn, laten wij graag aan u als lezer over.

Het is geen wetenschappelijk verantwoord geschiedenisboek geworden, maar het is zoals het bedoeld was, verhalend, door de inwoners zelf samengesteld en aangevuld met objectief geschiedkundig materiaal. Naast vele wetenswaardigheden over het verleden worden er sfeerbeelden geschetst. Dat geheel is door grafisch ontwerper Luc van Kan op een professionele wijze modern vormgegeven. U zult onder andere oude foto's aantreffen met daarbij korte ondersteunende teksten. Daarbij komen verschillende thema's aan de orde zoals: de historie en het ontstaan van Catsop, leefomstandigheden, arbeid en leven op de boerderij, geloof, kunst, cultuur en het verenigingsleven.

Catsop kent een lange geschiedenis. Hiervan is al veel op verschillende plaatsen beschreven. Het is echter nog niet in één geheel bij elkaar gebracht. Informatie die in archieven te vinden is, heeft Guus Peters verwerkt. Hij bestudeerde vele kaarten en interpreteerde de gevonden informatie op een heel eigen wijze. Dit vormt de rode draad in de historische informatie.

Guus zegt hier zelf over: *'Met het landschap van Catsop heb ik al van jongs af aan een sterke band. Mijn grootvader Sevrien en zijn broer ome Sjeff, en mijn ooms Gus en Thei Pijpers namen mij mee naar de akkers, boomgaarden en weilanden, waar ze mij eigen hebben gemaakt met de plaatselijke benamingen. Hierdoor heb ik in mijn jeugd het landschap rondom Catsop kunnen doorgronden en heb ik op latere leeftijd de koppeling kunnen maken met de in de archieven gevonden informatie. Tijdens de vele wandelingen heb ik het altijd interessant en indrukwekkend gevonden hoe je aan de hand van enkele elementen die in het landschap vanuit de oudheid bewaard zijn gebleven, een vroegere toestand kunt reconstrueren. Als kind kwam bij mij de vraag al op hoe het er hier rond de middeleeuwen uitgezien moet hebben. Uiteindelijk was ik zeer verbaasd te kunnen concluderen dat het landschap van voor de ruilverkaveling in de jaren 70 van de vorige eeuw, van voor de grootschalige landbouw, van voor de horizonvervuiling door autoweg, vliegveld en industrie, het gedroomde middeleeuwse landschap van 'vreuger' was. Iedereen die het landschap van voor 1975 heeft gekend, heeft daarmee het authentieke, kleinschalige middeleeuwse landschap gekend. Nadat ik mij hiervan bewust werd, inmiddels met meer kennis op het gebied van landschapsontwikkeling, vroeg ik mij af hoe de ontwikkeling was verlopen voor de middeleeuwen. Het werd een speurtocht in de archieven, publicaties en kaartmateriaal, naar de ontginningsgeschiedenis van het landschap en de*

ontwikkeling van de woonkern Catsop. Aangezien we over deze periode niet beschikken over archiefmateriaal, heb ik een hypothese over de ontwikkeling van het landschap opgesteld. Het beeld dat hier geschetst wordt is gebaseerd op eigen onderzoek'.

Naast de door Guus verzamelde gegevens over de historie en het landschap, hebben we in dit boek ook de inwoners van Catsop aan het woord gelaten. Op deze wijze trekken wij een lijn, van dat wat reeds geschiedenis geworden is, naar het heden dat mede door die geschiedenis is bepaald. Marianne van Kan-Notten, die bijna iedereen van jong tot oud kent in Catsop, heeft met name veel oudere inwoners geïnterviewd om op deze wijze kennis van het verleden voor onze kleinkinderen vast te leggen.

Marianne zelf vertelt: *'Ik heb genoten van alle verhalen en het enthousiasme waarmee iedereen vertelde over vroeger. Ongetwijfeld zal dit een bijdrage leveren aan nog meer saamhorigheid, iets waar Catsop toch al goed mee bedeeld is. De verschillende verhalen onderstrepen ook de diversiteit en veelvormigheid van onze gemeenschap waarbinnen ruimte voor elkaar wordt geboden. Door naar alle verhalen te luisteren besef je eens te meer, hetgeen we graag aan onze jeugd willen overdragen, hoe belangrijk pluriformiteit is'.*

Als werkgroep wilden wij de verhalen zoals ze verteld zijn niet toetsen aan historische feiten. Ongetwijfeld zullen ze her en der gekleurd zijn. We laten het graag aan u als lezer over om te bepalen wat voor waar aangenomen wordt. Wetende dat één waarheid niet bestaat.

Bij alle beschikbare materialen is het toch vooral het beeldmateriaal dat de fantasie weet te prikkelen, waardoor de verhalen weer naar boven komen. Het is Jan Pijpers gelukt, om in de veelheid van het aangeboden materiaal en met name de vele oude foto's, een juiste selectie te maken.

Jan zegt hierover: *'Hoe meer het maken van het boek binnen onze gemeenschap begon te leven hoe meer foto's uit de oude doos aangeboden werden. Menigmaal klopte Guus Smeets op onze deur nadat hij weer juweeltjes had weten uit te halen.Vervolgens zorgde ik dat ze gescand werden en de bijbehorende gegevens vastgelegd werden. Mede door mijn jarenlange inzet binnen het streekmuseum was het steeds een klein feestje wanneer voor ons nieuw bruikbaar beeldmateriaal aangeboden werd'.*

Dit boek over Catsop wil een bijdrage leveren aan een harmonieuze woongemeenschap, zoals dit door velen in Catsop ervaren wordt en waardoor het er goed toeven is. Dat wordt eens te meer bevestigd omdat wij de huidige tijd hebben weergegeven door onze jeugd aan het woord te laten. Historisch besef kan ertoe bijdragen dat onze jeugd het leven in het heden meer weet te waarderen. De spiegel van het verleden stelt, met name onze jeugd, in staat om daar waar nodig bij te stellen en hierdoor verder te komen. Wij zijn dan ook blij met hun inbreng waaruit blijkt dat zij onze waarborg voor de toekomst zijn.

Uit de vele verhalen blijkt dat de mensen van tradities houden. Wanneer tradities zorg dragen voor morele zekerheden en we elkaars verschillende tradities die moreel juist zijn accepteren, dan kunnen deze positief bijdragen aan een evenwichtige samenleving en moreel verval voorkomen.

Van mijn ouders heb ik geleerd dat wanneer we in staat zijn het eigene te waarderen, we alleen dan ook het eigene van anderen weten te waarderen. Mede door hen zijn wij van het toeristische Valkenburg in het landschappelijke Catsop beland. Waar wij direct ons hart aan hebben verpand. Het is fijn te weten dat onze kinderen en kleinkinderen deze liefde voor Catsop overgenomen hebben en op de boerderij zijn blijven wonen. Het zijn de mensen die een woongemeenschap maken en ik ben trots en blij dat wij Catsoppenaren geworden zijn en ons als zodanig geaccepteerd voelen. Het was daarom niet moeilijk om samen met de anderen gepassioneerd aan dit boek te werken.

Het blijft ook voor de toekomst van belang dat we over de grens van onze eigen horizon heen durven te kijken. Zoals de vogel van het kunstwerk *Reisverhaal* gezien kan worden als een symbool om de horizon te overschrijden en hierin de mens mee te nemen op zijn rug, zo hopen wij dat het lezen van dit boek stimuleert om over onze eigen grenzen heen te kijken. Maar zoals de vogel ons op zijn rug mee kan nemen naar nieuwe uitdagingen voor de toekomst, zo realiseren wij ons ook dat een boek over Catsop nooit af zal zijn. Wij hebben dan ook niet de illusie dat we volledig zijn geweest. Mede daarom hebben we dit boek de titel gegeven: *Catsop de toekomst, een schaduw van het verleden, gepresenteerd in het zonnige heden.*

Namens de werkgroep wens ik u veel lees- en kijkplezier.

Paul Erens

PRELUDE

Catsop is van oudsher een gehucht dat hoort bij Elsloo. Alles wijst erop dat Catsop vanuit Elsloo is gesticht. Het gehucht vertoont de typische kenmerken van een middeleeuwse ontginningsnederzetting, namelijk een grote laathof, de Hof van Catsop, met boerderijen langs oude doorgaande wegen. De diverse namen van de velden rond Catsop duiden op de ontginning van woeste gronden. Deze namen hebben vaak betrekking op bossen zoals Heestert, Horst en na ontginning van deze bossen, de opvolgende weidegebieden zoals Catsop, Cracouwen, de Gebroken weide.

De vroegst bekende vermelding van Catsop in archieven dateert uit 1367. Catsop is echter ouder. Althans de naam Catsop. Er wordt vanuit gegaan dat de naam Catsop ouder is dan het gehucht zelf. Catsop is een gebiedsnaam afkomstig van een samentrekking van de middeleeuwse woorden *cateile* en *tsop* of *scop*. *Cateile* betekent vee, het Engelse woord voor vee is *cattle*. Het *tsop* of *scop* betekent hoogte, top van een berg of heuvel.

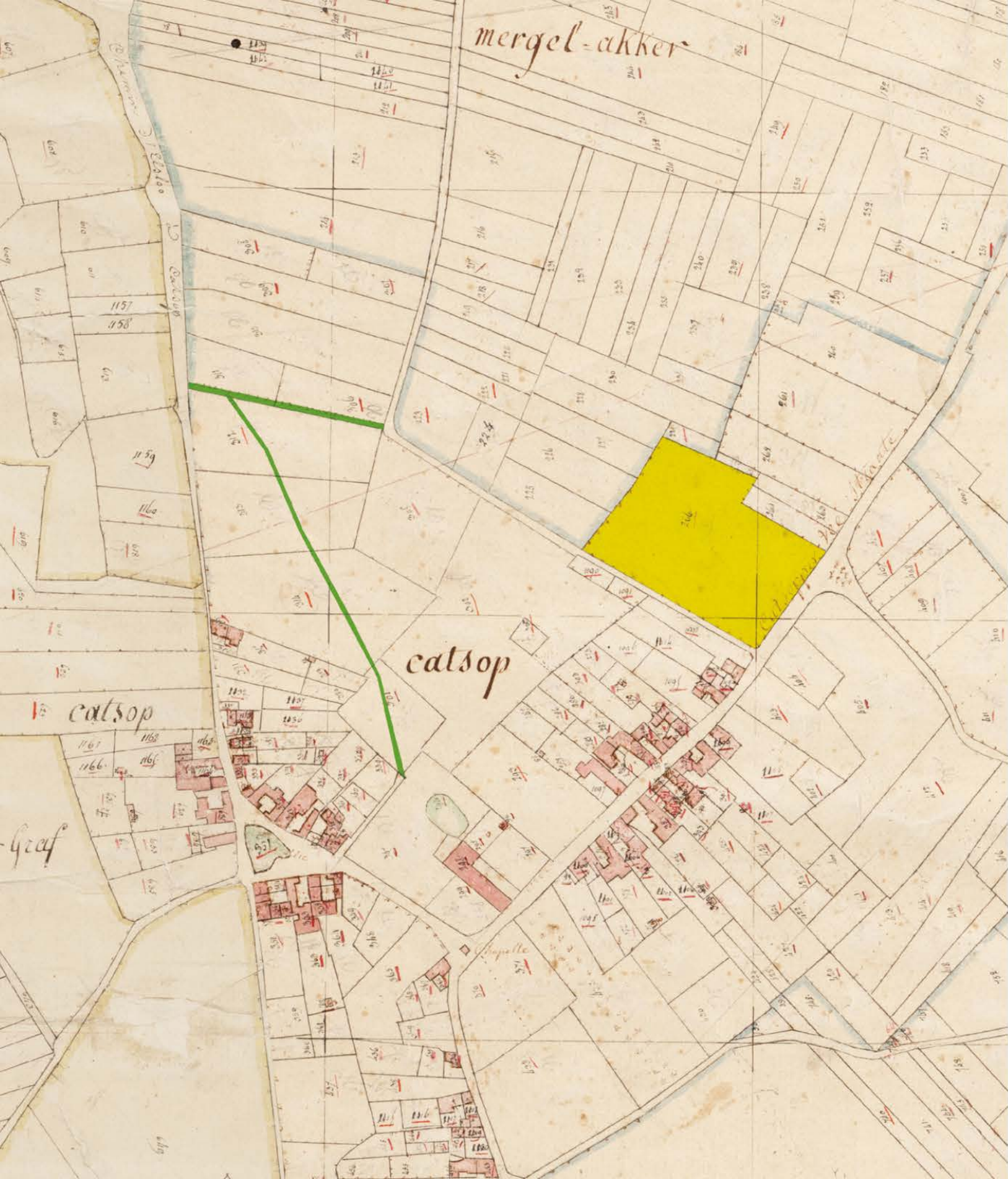
In Meers lag bij hoeve de Weert de Catsopperweert. Deze weert, weideland langs een rivier, had echter geen enkele band met het gehucht Catsop. Wellicht ligt dezelfde achtergrond, veehoogte, aan dit toponiem ten grondslag.

De naam Catsop kan dus van *veehoogte* komen. Een ten opzichte van Elsloo hoger gelegen weidegebied. De naam Catsop en toponiemen met *kat* of *cat* komen overigens op meer plaatsen voor, bijvoorbeeld de Kattekop in Urmond.

De herleiding van *veehoogte* wordt als volgt verklaard. Voor het jaar 1000 was de veeteelt veel belangrijker dan de akkerbouw. Ook toen de akkerbouw steeds meer in belang toenam, bleef de veeteelt van groot belang. Men had de mest namelijk nodig voor de bemesting van de akkers. Daarom ontkwam men er niet aan om grote gebieden als weidegebied te reserveren. Dit waren in eerste instantie de beemden en de reeds ontboste gebieden die gebruikt werden als veeweide. Dit aanvankelijk onbewoond weidegebied kan al Catsop hebben geheten voordat er ook maar een huis stond. Er wordt vanuit gegaan dat Catsop in oorsprong een weidegebied van het oude Elsloo was, te bereiken via de Kaakstraat en vervolgens de huidige Catsopperstraat. In de middeleeuwen zal op deze veehoogte een laathof worden gesticht, het begin van Catsop als nederzetting.

KAART – 1000 →
Elsloo rond het jaar 1000 op kaart van 1817. In het rood de oerweg, 'de oude weg', langs de Maas. Paars is de veedrift naar Catsop. Blauw is de begrenzing tussen akkers en wildernis/weidegebied. Geel is de omheining rond het dorp. Oranje is de weg naar de akkers in Elsloo. De dorpen waren toen nog zelfvoorzienend. Kleine nederzettingen met een beperkt landbouwgebied. Ze waren zelfvoorzienende eilandjes in een groene zee van dichte oerbossen. Catsop bestond als nederzetting toen nog niet en de Maas stroomde meer westwaarts.

DE GEBRANDEN HOF

Uitgaande van de huidige situatie heeft men de neiging om de huidige gebouwen van de Hof van Catsop op de hoek Daalstraat/Op de Dries als de oorspronkelijke plaats van de laathof te zien. Dit hoeft echter niet het geval te zijn. Hoewel uit de archieven niets bekend is van verplaatsen van de hof zijn er toch aanwijzingen die duiden op een voorganger die noordelijker lag en die mogelijk de oorspronkelijke laathof was waaruit Catsop ontstond. In de archieven is er namelijk meermaals sprake van *de gebranden hof*.

(351-1612)

Heyncken Ghiercken Beckers soen in staet Tewis Hoenincx voermaels Jennesken Paulus van enen hoeften daer Tewis Hoenincx op te wonen plach groet sijnde ontrent 0,5 morgen regenoet opwärts der gebranden Hooff off Jan Coenincx ende Lijsken Brorens ter onderster zijden.

Joncker Johan Vos in staet Gerardt van Schaloen van een weyde gelegen tot Catsop was voermaels huys ende hooff regenoet ter overster zijden des hooffs van Catsop huysinge ofte schuer ende ter onderster zijden Nijsten van Catsop.

In een gichtregister van 1612 is te lezen dat het hoeften van Thewis Hoenincx in 1612 grensde aan *de gebranden hof* die toebehoorde aan Jan Coninx en in hetzelfde register grenst de weide (waar eerst een huis met erf lag) van Jonker Vos aan de gebouwen van de hof van Catsop. De laatste is te plaatsen rechts naast de huidige hof in de Daalstraat en we gaan er dan ook vanuit dat de hof in 1612 op de huidige plaats lag. Echter de vermelding van een *gebranden hof*, dus een afgebrande hoeve, onderschrijft de veronderstelling van een noordelijk-ker gelegen voorganger.

De Blockhuyschooff

Er bestaat aan de Daalstraat tegenover de Gellik het toponiem *de gebranden hof*. Op dit perceel ligt nu de boerderij van de familie Dols. Dit grote perceel was oorspronkelijk onderdeel van het hoeftland, dat behoorde tot *de hof van Catsop*. Het ligt echter op geruime afstand hiervan. Op dit perceel zijn in het

← KAART – 1817

Het grote perceel (geel) staat in de archieven als ‘Gebranden hof’ te boek. Indien de hof hier eerst gelegen heeft, is het gezien de afstand, ook aannemelijk dat de Dries de woonplaats van de laten was.

In het dorp wordt ook verteld dat er ooit een smalle verbinding bestond, een gats, vanaf de Dries achter de huizen om in een boog naar de Catsopperstraat. Vanuit Elsloo gezien ging men dus naar de Dries door deze smalle afkorting ‘de gats op’ hetgeen dan verbasterd zou zijn tot ‘Catsop’. Deze verbinding heeft daadwerkelijk bestaan. Het is een aardig gevonden uitleg, echter er wordt van uitgegaan dat de naam hier niet van is afgeleid. Temeer omdat het woord Catsop al heel erg oud is en daarom een samenhang heeft met het vroeger gebruik van het gebied als veeweide. Andere verklaringen zoals Catsop afkomstig van ‘kaatsj’ (slijk), grenssteen, koezoep zijn niet in verband te brengen met gegevens uit de archieven van Elsloo.

verleden mergelstenen funderingen gevonden. Dit roept vragen op. Gezien het toponiem zouden die van *de gebranden hof* kunnen zijn.

In de archieven is er meermaals sprake van *het blockhuis of melaetsenhuije* op het Mergelakker. Een blockhuis is niet alleen een aanduiding voor een gevangenis maar ook voor een versterkt huis. Dat blockhuis moet dan ook gediend hebben als onderdak voor melaetsen, die vanwege het besmettingsgevaar buiten de nederzetting dienden te wonen.

RAL SAE 348 1573

‘.. lands op het Mergelakker bij den blockhuyschooff’

‘Een weyde tot Catsop genaempd den Gebranden hof ten oosten de catsop-perveestraat naar Catsop de Gats of wegh naer het Lindeberg’

Een gevangenis ter plaatse is niet te voorzien dus blijft een versterkt huis over. Of was het een combinatie? Heeft Catsop dan toch een versterkt huis gekend? In vroegere publicaties over Catsop wordt namelijk ook opgemerkt dat ten noorden van de hof een kasteel gelegen heeft, overigens zonder verdere verklaring dan op basis van de vondst van vermelde fundamenten.

Was *de gebranden hof* dan misschien de hoeve van dit versterkt huis en lag de oudste hof van Catsop inderdaad noordelijker dan de huidige hof? Als dit zo geweest is, moet dan niet in deze omgeving het oudste Catsop gezocht worden? Eertijds was er misschien een beekje dat vanuit het Seeckendaal zijn weg zocht naar de Drie Kuilen en verder. Er bestaat nog steeds in het Seeckendaal een bron *het Putje* die van tijd tot tijd water levert voor een klein stroompje. Hoewel het twijfelachtig is, maar het moet niet uitgesloten worden geacht, is de bron misschien ooit sterk genoeg geweest om een beek te voeden: sterk genoeg als watervoorziening voor bewoning. Misschien zelfs voor een gracht rond een versterking. In dat geval is het niet onlogisch dat hier de eerste hof werd gebouwd die dan later, na een brand, op een ten opzichte van de velden gunstiger gelegen punt werd herbouwd met een put als watervoorziening.

DE KAART VAN 1686

In het Rijksarchief in Maastricht bevindt zich in de archieven van Elsloo een bijzondere kaart. Het is een ingekleurde kaart, in 1686 getekend, die in detail de wegen, bebouwing, grenzen en landschap van de Vrije Rijksheerlijkheid Elsloo weergeeft. Van dergelijke kaarten zullen er ongetwijfeld meerdere hebben bestaan maar deze zijn verloren gegaan. Naar verluidt wilden de rentmeesters voorkomen dat de Fransen deze kaarten zouden gebruiken om te dienen als uitgangspunt voor belastingheffing op basis van grondbezit. Vele kaarten zouden toen vernietigd zijn.

↑ KAART - 1686
De kaart uit 1686 met daar deels overheen de zwart/wit overgetekende kaart

De kaart is heden ten dage wellicht een van de belangrijkste hulpmiddelen om het geschrevene in de archieven te kunnen koppelen aan het huidige landschap. In dit boek wordt meermalen gebruik gemaakt van in zwart/wit overgetekende fragmenten om een en ander te verduidelijken.

Door de kaart uit 1686 te vergelijken met de kaart uit 1847 en vervolgens deze kaart met tegenwoordige kaarten kan men sprongen in de tijd maken. Zowel vooruit als achteruit. Ondersteund door de Tranchotkaart en de archieven is er een goed beeld te vormen van het landschap rond 1650, hetgeen in zijn totaliteit niet veel verschilt van het huidige.

↓ KAART - 1847
Catsop en Terhagen

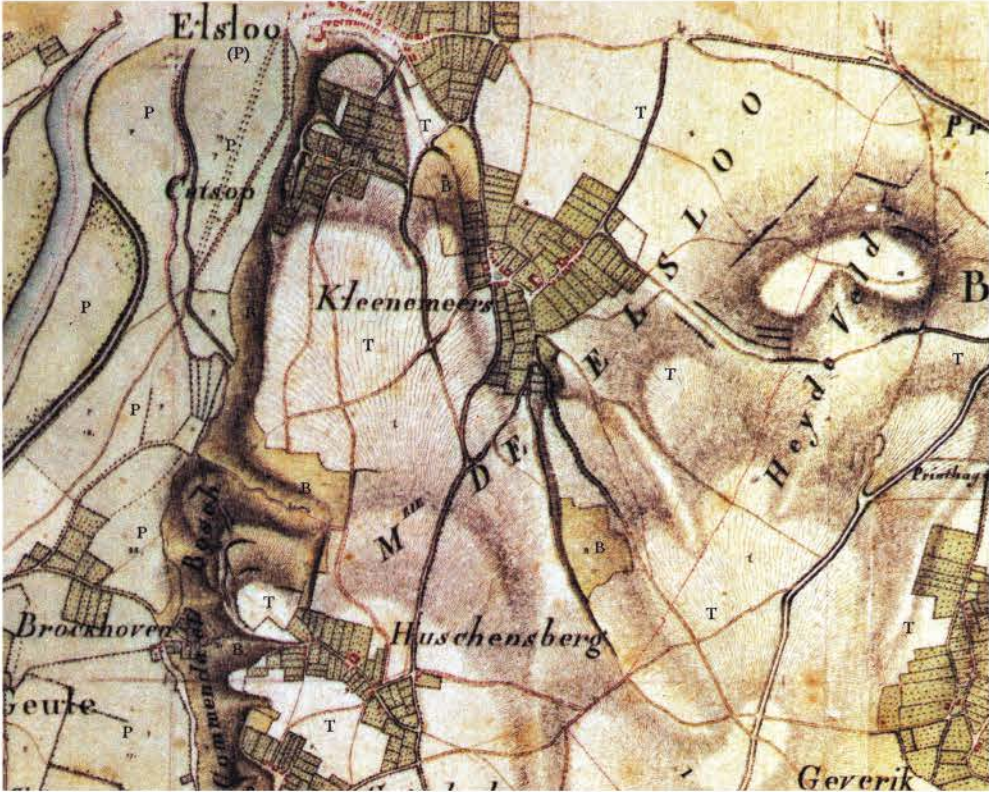
VAN OERBOS TOT CULTUURLANDSCHAP TOT BEGRENSD GEBIED

Het middeleeuwse Catsop

De bewoners van een nederzetting vormden onderling en met het hen omringende landschap één functioneel geheel. Zo ook in Catsop. De schepenbank en ambtenarij beheerden samen met de bewoners het dorp en de gemeenschap-pelijke gronden. Hoe dit diende te gebeuren lag vast in de *costuymen* (plaatselijke wetten) en in het gewoonterecht. Hiertegen zondigen was zondigen tegen de gemeenschap en tegen de gemeenschap-pelijke belangen. Hier stonden strenge straffen

op hetgeen nu in onze ogen als mindere vergrijpen gezien worden. Ook anders denken dan de regels zoals door de kerk voorgeschreven was niet toege- staan en werd soms zelfs met de dood bestraft. Deze wetgeving is ook de Bokkerijders noodlottig geworden waardoor velen onschuldig of voor kleine vergrijpen werden gehangen. Voor hen kwam de invoering van een herziening van het oude rechts- systeem net te laat. Of de overheid heeft met invoe- ring, misschien bewust, te lang gewacht.

Dit moet echter in het licht van de toenmalige maatschappij gezien worden. Men was, om te over- leven, in hoge mate van elkaar afhankelijk. Ieder- een diende daarom aan zijn plichten te voldoen en zich aan de wetten te houden. Zo waren ook de plichten en rechten van de *heer* ten opzichte van de gemeenschap en, omgekeerd, om die reden strikt vastgelegd. De een was aangewezen op de ander.

← **TRANCHOTKAART – 1803**
De Tranchotkaart uit 1803 geeft alle elementen in detail weer die zijn overgebleven uit het middeleeuwse landschap. Deze kaart vormt als het ware een schakel in de gegevens tussen de tijd van de kasteelarchieven en de moderne archieven vanaf de Franse tijd.

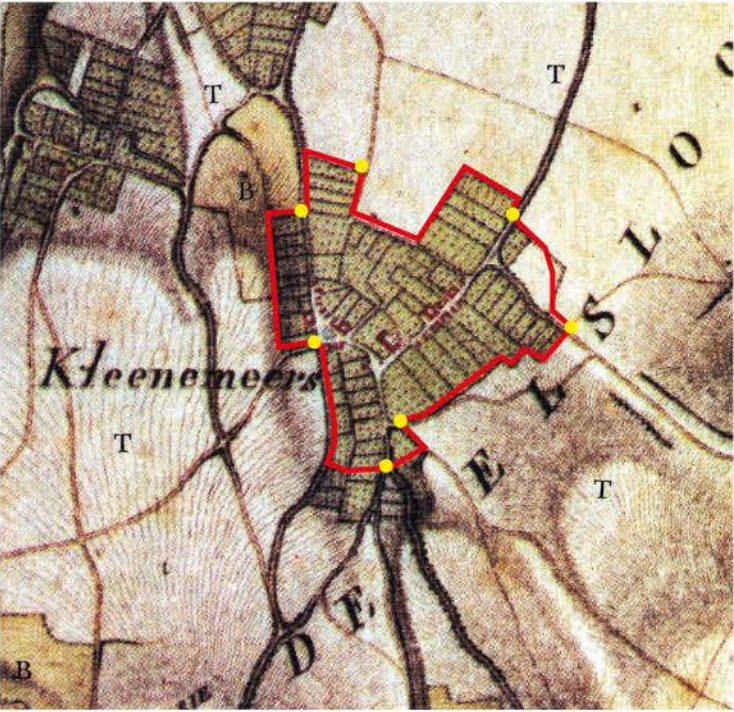
Op deze kaart wordt Catsop met Kleenemeers aangeduid en Terhagen met Catsop. Een vergissing van de Franse ingenieurs? Of bewust op het verkeerde been gezet door bevraagde inwoners?

De huizen lagen aan enkele straten. De omheiningen van de achter de huizen gelegen tuinen en huisweiden vormden één gesloten geheel rondom het dorp. Waar wegen de omheining doorsneden, waren draai- of valhekken aangebracht. Die werden in Catsop *gaete* genoemd, te vergelijken met het Engelse *gate*, toegangshek, dat na het passeren gesloten moest worden. De functie van deze omheining was enerzijds het binnenhouden van het loslo- pende vee als kippen en varkens, anderzijds diende die als bescherming tegen wild van buiten. Achter deze omheining lagen de akkers en apart bemeste weiden die op hun beurt door greppels en graften afgeschermd waren tegen dezelfde gevaren afkomstig van de daar achter liggende weidegronden en bos- sen. Vanuit het dorp liepen door de akkers (holle) veewegen naar de weide- gebieden toe.

De dorpseconomie

De middeleeuwse dorpseconomie rustte op twee pijlers: de landbouw en de veeteelt. In verband met de mestproductie ten behoeve van de landbouw waren deze onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het vee stond in dienst van de landbouw als mestleverancier. Dit gold zowel voor schapen als voor koeien. Koeien waren tevens belangrijk als melk- en vleesleverancier. De opbrengst van de grond was gebonden aan de grenzen die gesteld waren door de hoeveelheid mest die beschikbaar was. Er diende een evenwicht te bestaan tussen de oppervlakte aan cultuurland en woeste gronden. Men kon niet ontginnen zonder een evenredige verhoging van de mestproductie. Grote oppervlakten aan natuurlijke weidegebieden bleven nodig voor het weiden van het vee waaronder ook varkens en ganzen werden gevoed. Door de matige grasopbrengst had men per stuk vee een groot weidegebied nodig. Aan de rand van de nederzettingen, binnen loopgebied, legde men extra bemeste, meestal gemeenschappelijke weiden aan. Hier liet men de melkkoeien, de drachtige koeien, de koeien die pas gekalfd hadden, en die drie maal daags gemolken moesten worden, lopen. De runderen en schapen werden in kuddes door een herder (scheper) naar de natuurlijke weidegronden gedreven. In de avond gingen deze in verband met de mestverzameling ofwel op stal of gezamenlijk in een omheining aan of in het dorp waar men het vee kon bewaken.

← **TRANCHOTKAART – 1803**
Gesloten ring van heggen rond Catsop. De gele punten geven de doorgangen voor de wegen aan. Als rond 1600 het in cultuur brengen van het landschap nagenoeg is afgerond, heeft zich in hoofdlijnen het landschap gevormd zoals zich dat tot in de 70-er jaren van de vorige eeuw heeft gehandhaafd en nog in hoofdlijnen aanwezig is.

De beste weidegronden lagen in het Maasdal omdat deze bij overstromingen door een vruchtbare kleilaag werden bemest. De weiden in de beemden werden ook gebruikt als hooilanden voor het wintervoer en voor verkoop. Rond het jaar 1000 komt de wereld in beweging, de haam voor het paard wordt uitgevonden, waardoor de trekkracht toeneemt. Tevens is er een grote bevolkingstoename. Men gaat over tot het uitbreiden van de velden en de weidegebieden ten koste van de bossen. Er komt meer kennis over de land- bouw ter beschikking en er vindt als het ware een groene revolutie plaats. In deze eeuw beleven overigens ook de Maashandel en de Maassteden een bloeiperiode hetgeen zijn weerslag heeft op de ontginningsactiviteiten in Elsloo. Vanuit de steden neemt de vraag naar landbouwproducten toe. Het wordt lucratief en gemakkelijker om weidegebieden in akkers om te zetten. In dit licht vindt dan de transformatie plaats van de hof van Catsop van veehof naar gemengd bedrijf.

In de 13de eeuw is er weliswaar sprake van enige technologische vooruitgang, maar vooral van een beter bedrijfsbeheer. Dit leidde al gauw tot vermeerdering van de opbrengst. Naarmate de steden groeiden, groeide ook de vraag naar landbouwproducten. De gebiedende heren lieten op hun domein steeds meer bos omhakken om meer landbouwgrond te verkrijgen. Het mes sneed voor hen aan twee kanten. Men kon het hout verkopen en tevens pacht innen voor de landbouwgronden. De boeren profiteerden mee en de horigheid verdween. Pas als men beschikte over voldoende vervangend weidegebied kon men overgaan tot uitbreiding van de landbouwgronden. Uitbreiding kon men verkrijgen door ontbossing. Ontboste men een gebied dan verkreeg men een nieuw weidegebied. Het 'oude' weidegebied werd dan *gebroken*, en tot akker omgeploegd. Een belangrijke ontwikkeling, ook voor Catsop, was het in de 13e eeuw beschikbaar komen van de Graetheide als weidegebied. Men kon toen in Catsop verantwoord overgaan tot ontginningen van het weidegebied. Vervolgens kon de bebouwing uitgebreid worden met nieuwe boerderijen en groeide de nederzetting. De oude landschapselementen zoals veekeringen en veedriften verdwijnen niet, maar krijgen een nieuwe bestemming. De veedriften werden verlengd om de nieuwe weidegebieden te bereiken. Uiteindelijk evalueren zij tot veldwegen en doorgaande wegen. Graften blijven over als grondkering en voor houtopstand. De oude benamingen worden de deelnamen voor de nieuwe velden.

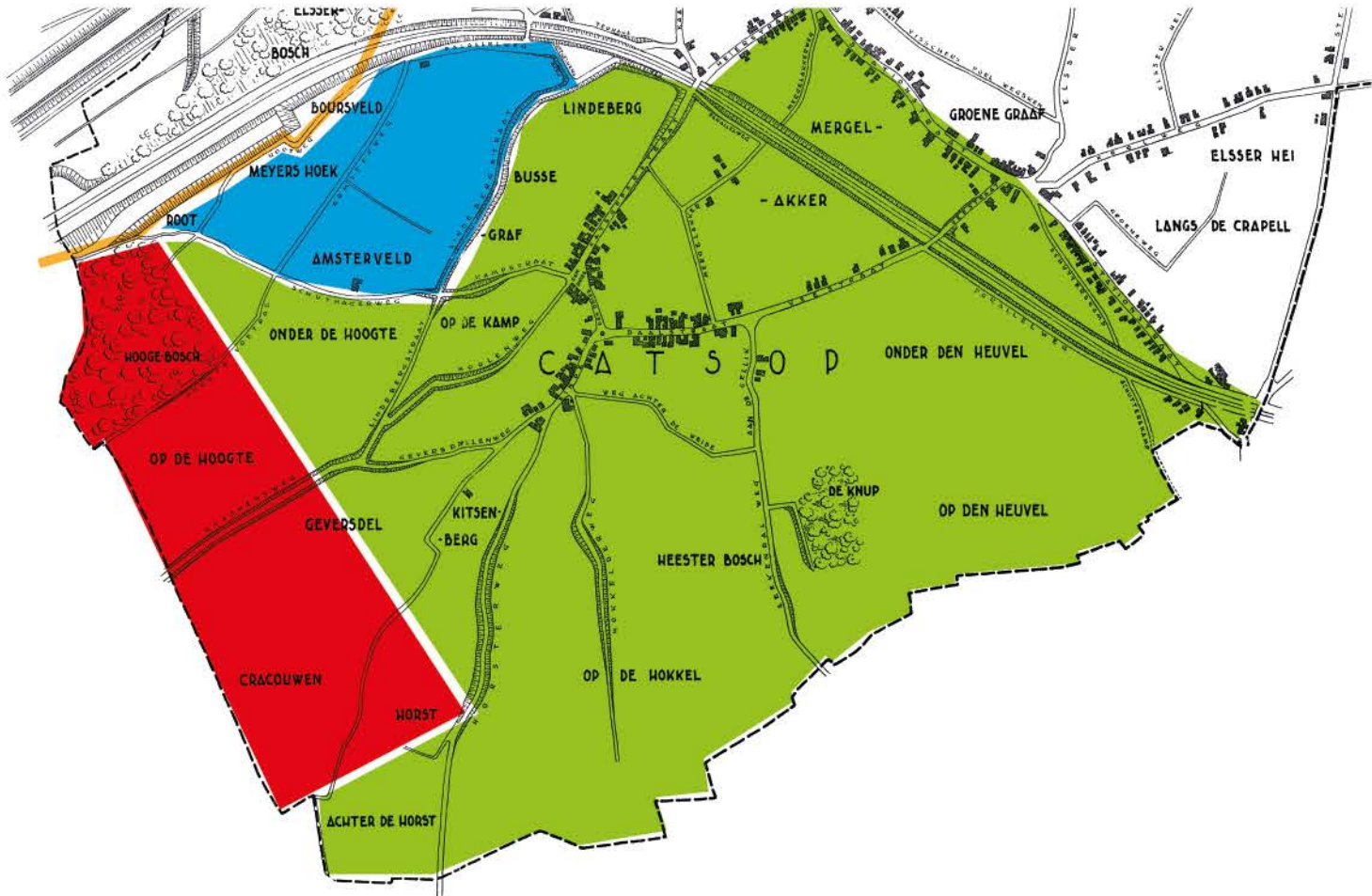
Reeds lang bestaande elementen die verband hielden met het gebruik van het oorspronkelijk landschap als weidegebied verdwijnen echter niet. Zij worden in de nieuw ontstane situatie opgenomen en zijn als zodanig nog te herkennen in de kadastrale indeling, zoals die bestond voor de ruilverkaveling in de 70-er jaren van de vorige eeuw. Ook landschapselementen zoals de begrenzingen van de uitgestrekte weidegebieden, veedriften naar de weidegebieden toe en veeweringen in de vorm van greppels en graften als gegraven hoogten in de hellingen blijven bestaan. De veedriften, bijvoorbeeld Horsterweg, Hao-kelderweg en veeweringen zoals Eykskensweg en Lindebergstraat, worden opgenomen in het wegstelsel. Graften die in de hellingen de horizontale begrenzingen met de bossen vormen, blijven gehandhaafd als kering tegen afspoeling en als leverancier van hakhout. Oorspronkelijke benamingen, verband houdend met het oorspronkelijk gebruik, blijven eveneens al of niet verbasterd bestaan, ondanks de veranderingen in het gebruik van het accent op veeteelt naar akkerbouw.

↑↑ **FOTO** (Dennis Lardenoije)
Graft onder de Horsterberg, de tegenhanger als veekering in een helling van de greppels op de vlakke.

↑ **FOTO** (Dennis Lardenoije)
Boven op de De Horst, Hokel en Heuvel aan de Beekerrein voormalige weide en bosgebied. In 1737 lag hier nog een van de laatste 'ongelabeurde plaatse'

Het gebied rond Catsop is niet vanuit een centraal punt ontgonnen maar vanuit een drietal punten. Het is ook niet allemaal in een keer gebeurd maar in opeenvolgende fases. Er zijn zelfs momenten van teruggang en stilstand geweest, bijvoorbeeld na de pest. Bouwland raakte weer verwilderd en werd later opnieuw teruggewonnen. Hetzelfde proces van krimp en uitbreiding hebben ook de nederzettingen gekend, zoals het verlaten van huizen vanwege ziektes, brand en oorlogsgeweld. Zowel het landschap als de nederzettingen zijn steeds in beweging geweest. Het landschap is niet gelijkmatig in steeds zich verwijdende cirkels om de nederzetting heen ontgonnen. Tussen de complexen bleven vanwege hun functie voor houtvoorziening en jacht, gebieden steeds bebost. De heer van Elsloo had in de helling van het bos op de Horst zelfs een waranda, een jachtgebied speciaal voor konijnen.

Ontginningskernen

Nadere bestudering van de oude kadasterkaart en andere oude kaarten van het landschap rond Catsop en Terhagen geven inzicht in de ontginningsgeschiedenis van het gebied. Deze gegevens zijn te combineren met de toponiemen, waarvan het vroeger gebruik van het gebied af te leiden is, met archieven en elementen die nu nog aanwezig zijn in het landschap. Op basis hiervan zijn drie ontginningskernen te onderscheiden van waaruit het landschap ontgonnen werd:

1. Het Armsterveld dat al heel vroeg ontgonnen is vanuit Terhagen.
2. Vanuit het Hoge Bos (verdwenen gehucht Materberg) het gebied van de Hoogte tot op de Horst.
3. Het gebied dat vanuit Catsop ontgonnen is.

Materberg

Nu lopend over de paden van het Hoge Bos is het moeilijk in te denken dat deze paden teruggaan op een heel oud wegens­tel­sel. Hier heeft ooit een volwaardige neder­zet­ting met een watermolen en belangrijke ver­bindings­we­gen ge­le­gen. Ook langs de dalrand richting Terhagen waar de spoorlijn is uitgegraven heeft vroe­ge be­wo­ning bestaan. Het Armsterveld is zelfs een van de oudste velden in onze regio, getuige de vele archeologische vondsten. Dat kan erop duiden dat de dalrand hier al vanaf de prehistorie bewoning gekend heeft. Gezien de relatief geringe hoogte van de helling tot het Maasdal, de aanwezigheid van sterke bronnen, vruchtbare vlakke velden en achterliggende bebossing is het niet verwonderlijk dat de dalrand hier doorlopend bewoond is geweest.

Inv 351 1612

*...van enen hoffgeheyten den Spickerhooff
regenoot die straet die van der molen te
Materberch compt...*

*...van enen hooffgeheyten den Panhuysshooff
gelegen tot Materberch...*

*...van den halven Panhuys hoofgelegen bij die
molen te Materberch...*

*...van een hoeften gelegen bij die molen te
Materberch daer een huys plach op te staen...*

*...van Huys ende hooffgelegen tot Hoechma-
terberch...*

Er lagen toen in dit gebied een vijftiental woningen en een watermolen. De straat waarlangs ze liggen *op die Hoellstraet die den berch van Materberch aef kompt*.

De naam Materberg duidt op een hoge ouderdom. De vroegst bekende vermelding is 1155. De Matres waren de drie moedergodinnen van de Kelten en de Romeinen. Deze werden bij bronnen vereerd. Dit gebied kent de bron van de Materbergbeek en de Hemelbeek. Het is daarom niet verwonderlijk dat precies daartussenin Dr Beckers in de vorige eeuw hier een inheemse begraafplaats uit de Romeinse tijd heeft gevonden. Wellicht is er nog meer verborgen en verloren gegaan tijdens de aanleg van de spoorlijn.

Vanwege de mogelijkheid om de steile Maasdalhelling in het Hoge Bos te nemen omdat die hier geleidelijker is, zijn vanouds interlokale oost-west verbindingen ontstaan: via het dal van de Keutelbeek, tussen de dalen van de Geleenbeek en de Maas. Hier kruiste deze weg ook met nog een andere oude weg, *de oude weg*. Een weg die over grote afstand de Maas volgde. Deze liep hier in en over de Maasdalhellingen. Deze wegen bestonden waarschijnlijk al lang voordat de Romeinen hier kwamen die ze vervolgens in hun wegens­tel­sel opnamen.

Het lijkt erop dat er naar plaatsen ten oosten van Catsop lange tijd helemaal geen verbindingen hebben bestaan. Alle wegen vanuit Catsop lopen namelijk zonder uitzondering door percelen. Dat betekent dat de weg later is gekomen dan de percelen en dus voor de ontginning nog niet bestond, althans als doorgaande weg. Wel als doodlopende veedrift of veldweg. De hoofdverbindingen van het Maasdal met het Geleendal liepen ten noorden van Elsloo via de Steinderweg en ten zuiden van Elsloo via Hussenberg. Dit is niet te verklaren vanuit de huidige situatie, wel vanuit de vroegere plaatsen van bewoning. In tegenstelling tot de wegen zullen er wel altijd voetpaden hebben gelopen.

Langs de oude wegen was ook al heel vroeg bewoning. Zoals het genoemde gehucht Materberg met zijn watermolen en een laathof. Vanuit deze groeikern is het gebied, later dan het Armsterveld, via de Hoogte tot op de Horst ontgonnen.

Vanaf de Hemelbeek tot aan het Terhagerpötje hebben langs *de oude weg* in de middeleeuwen woningen gelegen welke in de loop der tijd, op Terhagen na, zijn verdwenen. Materberg was voor de verdeling tussen Elsloo en Geulle in de 16e eeuw een vrij groot leen van het kasteel van Elsloo. Ook het toen beboste gebied rond de Slingerberg, Hussenberg en Broekhoven behoorde, zij het tijdelijk, tot Elsloo.

RAL SAE 254 1531

*Noch heeft mijn Heer van Eelzlot eenen Bosch
hem alleen toegehorende, liggende boven den
berch tot Materberch, ende hebben heer Huyn
tweederdeel daarvan, helt omtrynt 2,5 bonre.
Mijn edele heren ende vrouwe hebben tsamen
vecvregen die Moelen tot Materberch mit alle
huere toebehoirten.*

Dat ook later drijfzand een gevaarlijke factor vormt in dit gebied toont dit krantenbericht ten tijde van de spooraanleg aan. In de 60-er jaren van de vorige eeuw heeft er nog een verzakking plaatsgevonden, als gevolg van drijfzand bij de bron van de Materbergbeek in het Hoge Bos.

**KRANTENARTIKEL,
MAASTRICHT, 3 NOVEMBER 1864**

Bij voortduring werden er in den spoorwegdam van de lijn Maastricht-Roermond onder de gem. Elsloo, verzakkingen waargenomen, soms van 1 el tot 1,50 en meer, en waarbij meermalen aardebutizen verbrijzeld werden, die tot afleiding van het water waren aangebragt. Ofschoon men sedert lang maatregelen had beraamd en aangewend om zoo mogelijk in deze gelegenheid te voorzien is men daarin niet geslaagd. Verleden week zijn op nieuw omstreeks 400.000 kubiek ellen gronds weggeschoven. Met de spoorstaven die er ter vervoer van gronden op lagen verzakt, op het oogenblik dat de werklieden er aan arbeiden, deze voelden zich ronddraaien, en hebben de vlugt genomen, uit vrees van onder den grond bedolven te worden. Het is te vrezen dat deze herhaalde belemmeringen, die aanzienlijke werken van herstel als anderszins noodzakelijk maken. Het voltooijen van de lijn op den bepaalden tijd zeer in den weg zullen staan. Boven en onder die plaats is de spoorlijn op eene uitgestrektheid van ruim 46.000 ellen geheel gereed.

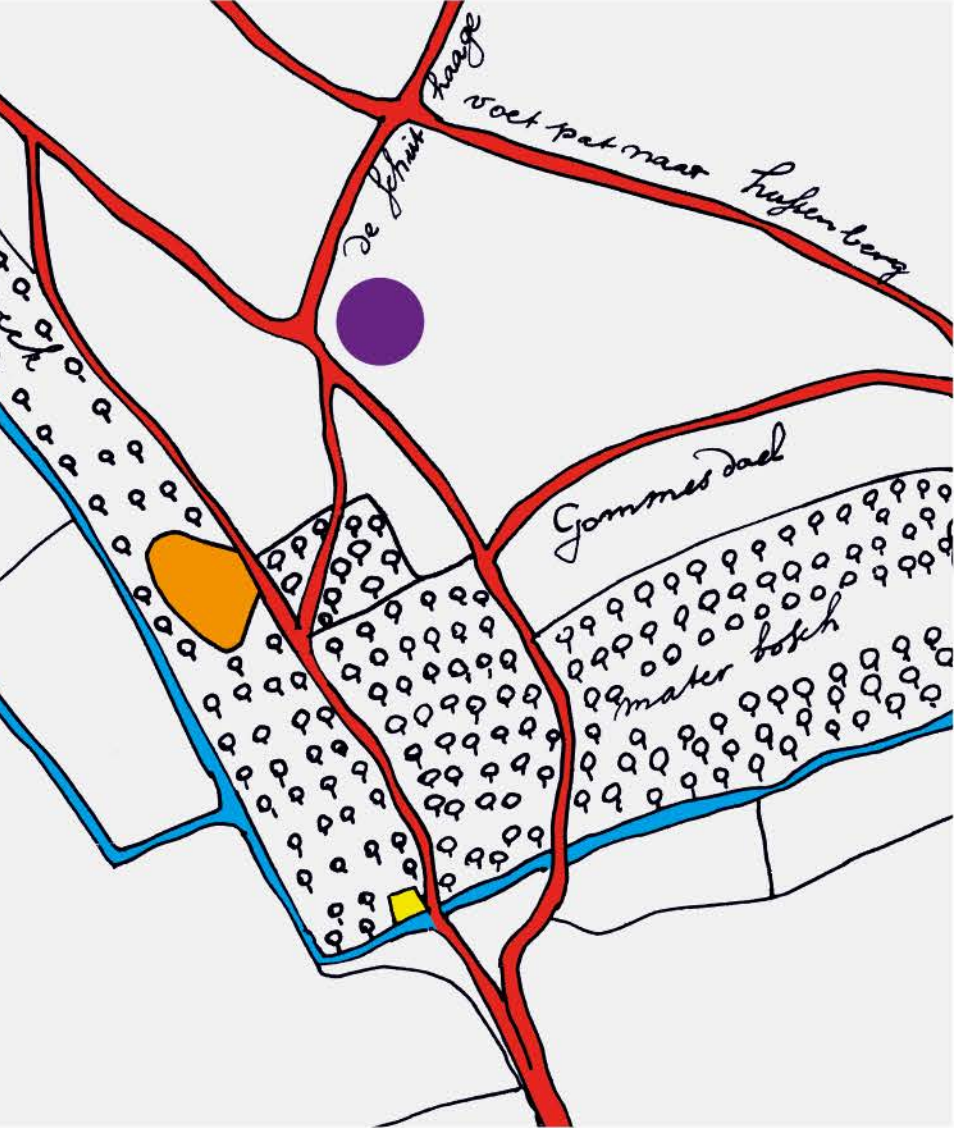

← **TRANCHOTKAART – 1803**

De Hoelstraat in Hussenberg. De situatie is dan al niet meer actueel. De wegen en paden in dit gebied zijn blijkbaar vaker verlegd. Deze Hoelstraat behoorde tot de oudste wegen in ons gebied. Het bospad door het Hoge bos is hier een restant van.

KAART →

De omgeving van de huidige duiker in het Hoge Bos in 1686
Rood: Oude wegen
Blauw: De waterlopen Materberg en Hemelbeek
Oranje: Verzakking door drijfzand
Geel: Materbergmolen
Groen: Materbosch (Hoge Materberg Bosch)
Paars: Romeinse begraafplaats

RAL SAE 351 1612

*...van enen hoffgeheyten den Spickerhooff
regenoot die straet die van der molen te Materberch compt...*

RAL SAE 254 1514

*Een stuck lants gelegen bij den Bosch van Materberch, geheiten dat Gommendael schietende metten enen
eynde op her Huynen boss van Anstenroede.*

RAL SAE 242 1665

Meulewaterke oft beeck van Materbergh.

Op het hoe of waarom de bewoning langs de dalranden in het Hoge bos is opgegeven, is geen te antwoord geven. Waren het ziekten, zoals de pest, verwoestingen door plunderende legers of instabiliteit van het gebied door drijfzandverzakkingen? Deze laatste oorzaak is, gezien de problemen met drijfzand tot in onze tijd ter plaatse, nog het meest waarschijnlijk. Misschien heeft Catsop zijn groei tot een volwaardige nederzetting wel te danken aan bewoners van de dalrand in het Armsterveld en later die van Materberch, die hier een veiliger plek voor hun boerderijen vonden en toch bij hun akkers bleven wonen. Op zich is dit niet zo vreemd, aangezien vakwerkhuisen toen mobiel waren. Men haalde ze uit elkaar en zette ze elders weer op!

De vorming van het cultuurlandschap

Het is te veronderstellen dat Catsop rond 1100 al een, zij het een beperkte, nederzetting was. Het oudste veld is het Catsopperveld. In oorsprong het vlakke gebied tussen de Haokelderweg en het Seeckendaal. Het overige land bestond nog lang uit (ruwe) weiden en bossen die overigens grensoverschrijdend aansloten op gelijksoortige gebieden in de buurgemeenten. Samen vormden ze grote uitgestrekte complexen woeste gronden.

In de loop van de tijd werden steeds meer ruwe weiden, grausen genaamd, vrijgegeven voor omzetting in akkers. Dit kon echter niet zondermeer. Voor de nieuwe akkers had men mest nodig. Daarom moest men, als men van weidegronden akkers ging maken, ook naar verhouding bos ontginnen voor weidegebied. De ontginningen konden echter niet onbeperkt doorgaan. Op een gegeven moment liep men tegen grenzen aan. Er diende namelijk een verhouding tussen de oppervlakte aan akkerland en weidegebieden te bestaan. Die kon overigens per grondsoort verschillen. De verhoudingen die in Elsloo gehanteerd moesten worden zijn niet bekend. Maar deze was zeker niet een op een. Gedacht moet worden dat men aan weidegebied meervouden van de oppervlakte aan akkers nodig had.

Men kon dus pas verder gaan met de ontginningen als men voor nieuwe akkers ook aanvullende nieuwe weidegebieden kreeg. Dit probleem werd onder andere voor Catsop opgelost door het kappen van het bos genaamd *de Graet* waaruit, in de 13e eeuw, de Graetheide ontstond als nieuw weidegebied. Hoe het ontginningsproces in detail is verlopen, is niet meer te achterhalen. Het is een dynamisch proces van eeuwen geweest.

Het land werd volgens het drieslagstelsel bewerkt. Dit wil zeggen dat op tweedeerde akkerbouw mocht worden toegepast (winterslag en zomerslag) en een derde moest onbewerkt blijven. Dit wisselde elk jaar. Elk stuk land bleef dus per drie jaar een jaar braak, dries, liggen om te herstellen. Dit stelsel bleef gangbaar tot ver in de 19e eeuw en verdween met de opkomst van de kunstmest.

De bossen

Rond 1500 was Catsop, weliswaar niet aaneen gesloten, nog omgeven met bossen. De hele top van de Heuvel met aansluitend het laatste stuk van het Sieckendaal, de Horst, op Cracouwen, langs de Materbergbeek en het Lindeberg waren toen grotendeels bebost. De bossen waren onderdeel van het domein Elsloo en waren eigendom van de kasteelheer. Als bron van inkomsten van de Heerlijkheid Elsloo namen de bossen een belangrijke plaats in. Voor de kasteelheer waren ze niet alleen een jachtgebied maar ook een appeltje voor de dorst. Te pas en te onpas werden ze te gelde gemaakt door bosgebieden vrij te geven voor houtkap en/of ontginning. Voor de gemeenschap waren ze belangrijk als weidegebied voor varkens en vee en als leverancier van brandhout en timmerhout voor de (vakwerk) huizen en schuren. Tevens was er veel hout nodig voor het beschoeien van de oever van de Maas. Dit kon allemaal echter niet zonder meer. Om de bossen te beschermen was het gebruik van de bossen streng geregulementeerd.

RAL SAE 254 1514

Noch heeft der heer van Elsloe enen bossche geheiten dat Groet Linden-berch, gelegen en die Trichterstraat (Lindebergstraat) 2,5 bonre. Item dat Cleyn Lyndenberch achter den voirscrevene bossche gelegen, hilt 6 groete ende 12 cleyn roede.

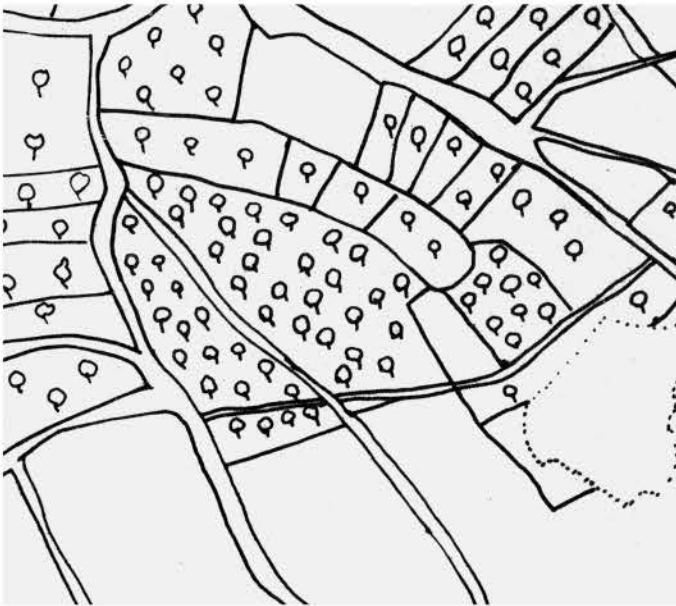
RAL SAE 254 1552

Item noch heeft der Heer van Elsloe eennen boschen bynnen sijnre heerlijkheit voirscreven gelegen, ghietien die Horst. Anno 1552 is dit Bosch vercocht den ondersaten van Goel int 't geheel want d'was veul hout gehouwen totten huys ende scueren...

Item noch heeft den heer van Elsloe die halffscheit van eenen bossche geheiten Marterberchebossche voer die molen van Materberch. Diese Bosch is gehouwen over den wech voer die molen van materberch van wegen mijns heren van Eelzlot ende is in die Maze aen den Grynt verbat (beschoeien van oever tegen afspoeling).

Niet altijd betekende kappen van het bos de ondergang ervan. Zo wordt de Horst na kap in 1552 weer opnieuw bebost en het Materbergbosch (Hoge Bos) wordt later uitgebreid met bos in het Gommesdaal. Tot nog niet zo heel lang geleden zijn de bossen in beweging geweest. Het bos op de Knup was aan het begin van de vorige eeuw groter dan nu. Er is bijvoorbeeld veel gekapt en herbebost bij de aanleg van de spoorlijn en latere uitbreiding hiervan.

FOTO (Dennis Lardenoije) → Zicht over Cracouwen, de Geversdel en de Horsterberg

→ KAART - HET BOS GROOT EN KLEIN LINDEBERG - 1686

Het bos werd doorsneden met voetpaden. Boven langs het bos loopt een voetpad tussen de Catsopperstraat en de Lindebergstraat welk Catsop met Terhagen verbond. Ook liep er een voetpad dwars over het Lindeberg. Het omstippelde gebied op de kaart is overigens geen vijver maar een gat in de oorspronkelijke kaart.

Volgens de overlevering wordt in de Eerste Wereldoorlog en erna, het bos op het Lindeberg en op de Horst gekapt in opdracht van de familie Jurgens. De houtprijzen waren vanwege de oorlog enorm gestegen. Kappen was echter verboden. De bossen werden gekapt en herplant met fruitbomen, om de kap te verdoezelen. Het bos op de Horst is toen gekapt door Frens Voncken. Hij gebruikte het hout onder andere voor de bouw van zijn boerderij aan de Gellik. Ongetwijfeld is daarnaast veel hout hiervan gebruikt voor de bouw van schuren van andere boerderijen in Catsop.

KADASTRALE KAART (DETAIL) – 1817 →

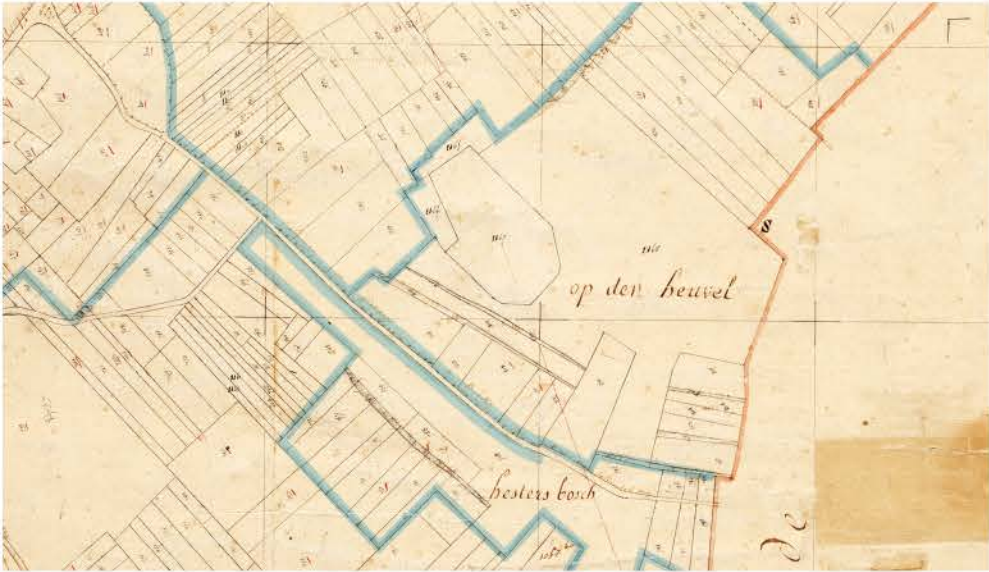
Duidelijk zijn in blauw de graften aangegeven die als een gesloten geheel rond de top van de Heuvel en rond het Heestert (Heesterbosch) liggen. Die zijn eeuwenlang de begrenzingen van bosgebieden geweest die na ontbossing in het landschap tegen afspoeling en voor hakhout aangehouden werden. Deels zijn deze nog aanwezig. Te zien is dat het Seeckendaal­straatje in oorsprong geen doorgaande weg naar Beek was.

RAL SAE 348 1573

...aen't hangen van den Hovell op den Groenen Graeff der lancxt den Hovell gaat.

RAL SAE 349 1573

...van eenen Bosch genoempt dat Heestert groot sijnde 1,5 morgen...

Ontginningen in Seeckendaal

Het voert te ver om de ontginning van alle velden rond Catsop te beschrijven. Gekozen is voor het Seeckendaal samen met de heuvel. Om hier inzicht in te geven worden vermeldingen in de archieven met de kadasterkaart van 1817 samengebracht. Binnen de blauwe grenzen op de kaart, nu graften. Is zeer lang bos geweest. De aangehaalde vermeldingen met een tijdspanne van ongeveer 200 jaar laten zien dat graslanden gebroken (geploegd) worden en braakland (dries) opnieuw in gebruik wordt genomen.

RAL SAE 254 1514

Een stuck lants op ten Hoevel gelegen...

...regenoet die Heyde die op ten Hoevel steet.

7,5 bonre, 4 groet ende 5 Cleyn roeden

Off daer omtrynt, want daer light heyde, die dagelicxss woert meer gebroycken.

4 groet Dries liggende aen 't vurscrevene lant daer en sij egenen pacht en geeft.

Noch heeft derselve int voerschrevene stuck int hangen van den Hoevel gebroecken een stuck Dries aenhaldende 11 groet roeden.

RAL SAE 277-1698

475 roeden op den heuvel noch eenige drooge groesen om lant te maecken.

Begrensd gebied

De veronderstelling dat de latere gemeentegrenzen van Elsloo en de huidige grenzen, aangegeven naar de herindeling in 1982, hetzelfde zijn als de in het verre verleden historisch ontstane grenzen, is niet juist. Dat geldt dus ook voor Catsop.

De oudst bekende grensbeschrijving is een op een onbekende datum overgeschreven akte van 18 november 1462, de *bijfancx* genaamd. Op gezette tijden werden de grenzen door de schepenen nagelopen en gecontroleerd. In dit geval gebeurde het op het uitdrukkelijke verzoek van de landheer Johans van Gavere, riddere, heere ten Heetvelt tot Elsloet tot Sint Achtenroye, tot Sittard etc.

De grens met Beek

De landweer langs de Graetheide was tevens de grens van de Heerlijkheid Elsloo welke eindigde aan *den Beecker Grindell*. Dit punt lag ter hoogte van de spoorwegovergang Beek-Elsloo. Dit was de toegang van Beek naar de heide. Van hieruit liep de grens over de Heuvel en vervolgens op *ten Ruwen Boum op te Haeghen dorn die steyt aen der jouffere landt int Hout*. Vandaar volgde ze *de Groenen Graeff* boven *des Hoechkuilen*, ind voert op *ten pael* boven *Quyskoernes Graefve*, ook wel de *Beeckerreyn* genoemd.

De Ruwen Boum kunnen wij niet plaatsen, wel *te Haeghen dorn*. Die stond in het Heesterbosch (in het Seeckendaal). De *graefen* waren greppels die de grens aangaven. *Des Hoechkuilen* is de Hoakel en de paal stond op de Horst.

De zuidgrens met Geulle

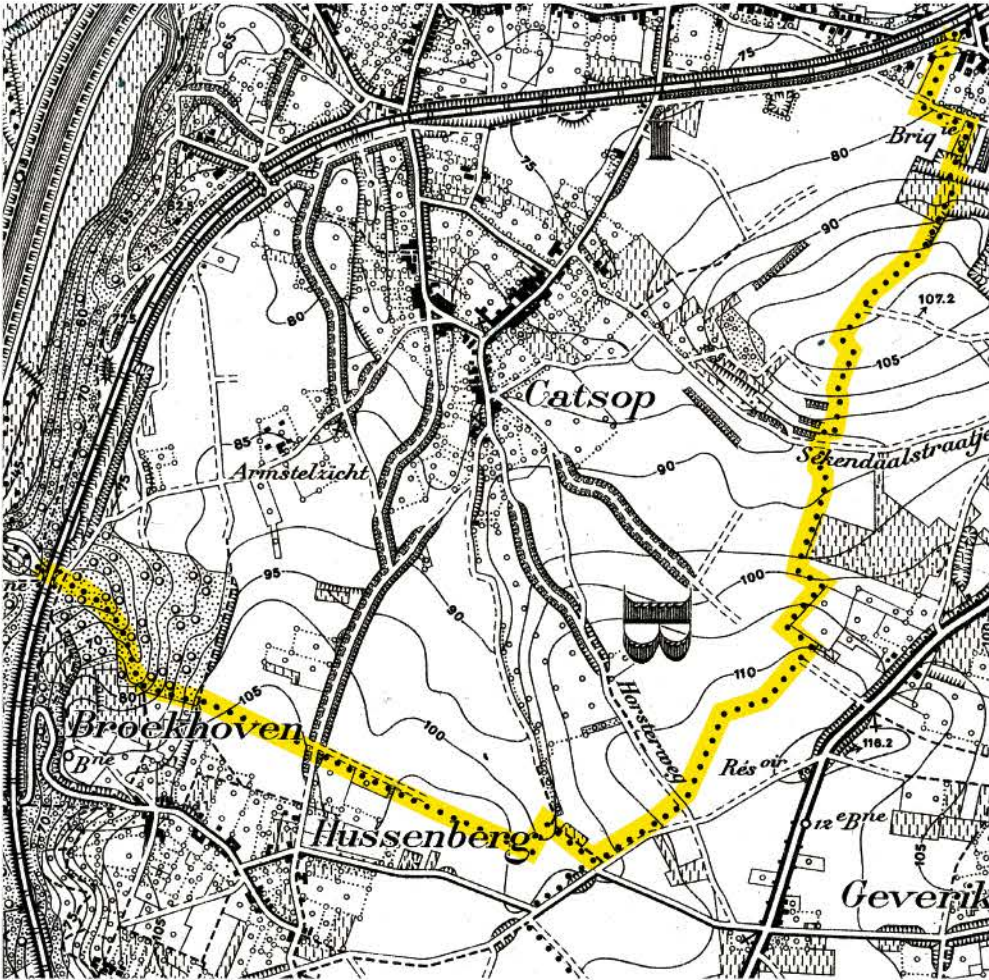
Van de paal op de Horst ging het naar de Goelrewech (de weg van Geulle naar Beek) en vandaar naar *boven die Biessen Kuyll daer dat Gericht van Elsloet plach te staen en van dan via boven den Materbergher Bossch op die wye (wilg?) die van auts daer gestanden heeft en de voert van dan doer den Bosch op ten waterganck te Materberch*.

De grens liep dus recht vanaf de Horst via het eindpunt van de Eykskensweg naar de Materbergbeek en volgde die tot aan de duiker onder het spoor door. Van hier volgde de grens de voormalige loop van de Hemelbeek naar de Maas.

← FOTO – VANAF DE KNUP (Dennis Lardenoije)

De Heuvel met op de achtergrond het Heestert. Hier handhaafde zich lange tijd nog een oerbos, dat ooit het hele gebied van Elsloo en omgeving bedekte. De bossen sloten aan op het uitgestrekte Graetbos (later de Graetheide) welk doorliep tot aan de huidige Rijksweg in Beek. Het is dus niet verwonderlijk dat men zich moest beveiligen tegen groot wild en zelfs wolven door greppels tussen de velden en bossen aan te leggen.

← KAART – 1937

Het verloop van de gemeentegrens van Elsloo met Beek en Geulle rond Catsop in 1937. Deze komen in Catsop nagenoeg overeen met de grens van de Heerlijkheid Elsloo. Na de herindeling in 1982 zijn er met Geulle en Beek grenscorrecties uitgevoerd.

DE OUDE WEGEN

De oude weg

Uitgangspunt bij het zoeken naar oude wegen is het gegeven dat geen enkele nederzetting ooit op zichzelf heeft bestaan. Altijd is er uitwisseling geweest en bestonden er routes waarover mensen van de ene plek naar de andere konden reizen. Ook over grotere afstanden. Op lokaal niveau waren de boerderijen via de (holle) veedriften verbonden met hun weidegronden en verder met het bouwland, hooilanden, de kerk en met de molen.

Om geen last van drassige bodems en overstromingen te hebben, liepen de oude wegen, indien aanwezig en bruikbaar, via de hogere delen – de oeverwallen – in het dal. De meeste liepen echter op de overstromingsgrens in de hellingen langs de rivier- en beekdalen. Deze lagen namelijk hoger dan de bronnen in de hellingen. Deze ligging werd gekozen om het doorkruisen van de drassige omgeving van de beekjes te vermijden. Aangezien de oudste nederzettingen in ons gebied in en langs het Maasdal waren gesitueerd, liepen hier ook de oudste verbindingen. De belangrijkste verbinding was de rivier zelf. Deze werd altijd gevolgd door een parallel lopende weg. De oeroude hoofdverbinding die in ons gebied getraceerd is, wordt hier voor het gemak en ter onderscheiding *de oude weg* genoemd. Alle andere wegen zijn pas later ontstaan. Catsop lag niet in het Maasdal en mede daarom heeft hier dan ook heel lang geen doorgaande weg gelopen. Pas in de late middeleeuwen verschuiven de wegen vanuit het dal naar het plateau om vervolgens ook door Catsop te lopen. Gedeelten van het reeds bestaande wegennet in en rond Catsop werden aan elkaar verbonden.

Tussen de jaren 1000 en 1300 werd steeds meer land ontgonnen. Doordat dit ook over de bestaande landwerken heen gebeurde, komen de oudste landwerken¹ in de akkers te liggen en verliezen ze hun functie. Ze verdwijnen echter niet. De landwerken worden veldwegen. De oude wegen door de dorpen werden aangepast aan de behoefte van de tijd. Er kwamen betere en rechtere wegen. Hiervan zijn geen tijdstippen aan te duiden of wie hiertoe het initiatief nam.

Aangenomen wordt dat vanaf Bunde de oude landwerken op het plateau van Schimmert en het Graetheideplateau, die nagenoeg op een lijn achter de dorpen liepen, met tussenstukken aan elkaar werden gesloten. Zo ontstond, in fases, *die gemeyn Heerstraat gaende van Born nae Trecht*, zoals in het oude archief (SAE 254 1514) opgenomen. In ons gebied liep deze Heerstraat via de Eyskensweg, de Holstraat, de Catsopperstraat, de Heirstraat, Schoolstraat, Charles de Gavrestraat, Driekuilenweg (te Elsloo), de Krikelsveldweg, de Heerstraat Zuid en Noord, de Veestraat (te Stein), de Heirstraat (de oude Heerenweg) en de Molenweg (te Urmond en Berg). Het was eigenlijk een belangrijke verbindingsweg die vanaf Susteren tussen de Graetheide en de Maas naar Maastricht liep. In Catsop splitste zich via de kapel een weg af, die over de Horst naar Valkenburg liep. Deze Heerstraat heeft overigens geen Romeinse oorsprong hetgeen vaak verondersteld wordt, maar dateert uit de late middeleeuwen.

Het reizen in de middeleeuwen

De toename van de handel leidde tot een stijgend aantal voertuigen. Karren en lastwagens werden in de dertiende eeuw verder ontwikkeld. De wagen

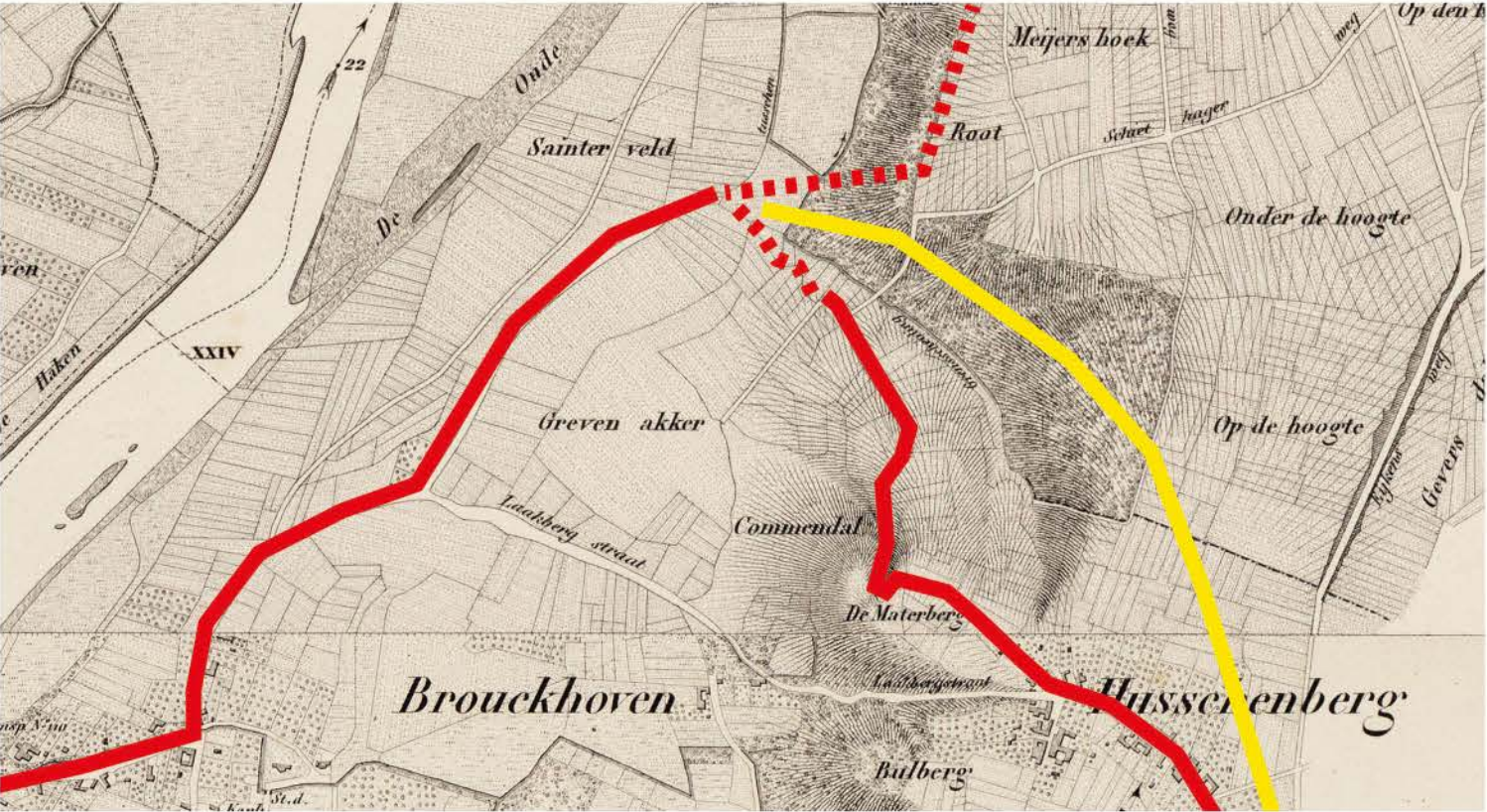

met twee assen werd een vertrouwd onderdeel van het straatbeeld. Deze had nog altijd een vaste voortrein. De houten wielen werden verstevigd met ijzeren platen die op het zijvlak genageld werden. De wielen hadden nog geen stalen band. Deze zouden pas in de 16e eeuw opgang vinden. Lastwagens werden ook groter en sterker en vervoerden meer vracht. Kleine karren waren er ook en die werden vaak door een begeleider getrokken met behulp van een borstharnas. Met paard en wagen kon tot 35 kilometer per dag afgelegd worden en dit transport was relatief goedkoop. Lastdieren verzorgden een aanzienlijk deel van het lokale vrachtverkeer. Vijfenvijftig tot zestig kilometer per dag vormden op goede wegen geen uitzondering. Koeriers deden het nog beter en vervoerden brieven en kleine vrachten met nog hogere snelheid. Edellieden en geestelijken reisden in konvooi en deden zelden meer dan vijfenvertig kilometer per dag.

Op interlokaal niveau waren er de wegen tussen de dorpen. Daarnaast was er verplaatsing over langere afstanden. Verschuivingen in het belang van de wegen hadden invloed op het nederzettingspatroon.

← KAART – DE OUDE WEG BIJ DE MATERBERG

Dit was een belangrijke weg voor het verkeer van en naar Maastricht en Rekem aan de overzijde van de Maas.

→ KAART – WEG VAN BEEK NAAR GEULLE

Vanaf Geulle kon men via Beek/Geleen/Sittard door het dal van de Keutelbeek ook de weg naar Tuddern aan de oude Romeinse weg van Heerlen naar Xanten bereiken. Via Terhagen/Elsloo kon men 'de oude weg' langs het Maasdal op de rechteroever naar het noorden volgen. Uiteraard hebben er tussen de wegen afkortingen al of niet in de vorm van voetpaden bestaan. Een voorbeeld is de Laakberg onder Hussenberg. Deze was te steil voor verkeer per as maar was wel een afkorting voor voetgangers. Waarschijnlijk hebben er hier tegelijkertijd twee aangegeven wegen, één via de Materberg, één via Hussenberg gelopen. Dit kwam vaker voor in hellingen. Een was dan voor het dalend en een voor het stijgend verkeer. Als afkorting bestonden er voor voetgangers en ruiters daarnaast aparte paden. Bij het Scheerhuis kwamen de twee wegen weer samen.

DE HOLLE WEGEN

De oude wegen kennen allemaal een voorgeschiedenis die samenhangt met de ontginning van het landschap. Ze zijn niet alleen uit praktisch oogpunt ontstaan. In oorsprong lagen de akkers en weiden direct bij de bebouwing en was de route er naar toe erg kort. Er was geen behoefte aan wegen en als ze er al waren, waren ze kort en doodlopend. Liepen er echter veedriften door de akkers naar de achterliggende weidegebieden, dan moest voorkomen worden dat het vee op de akkers kwam. Waar nodig groef men in de nieuwe akkers holle wegen uit om op deze wijze de bestaande veedriften te verlengen naar de nieuw ontstane weidegebieden. De opgaande wanden en de begroeiing hiervan voorkwamen dat de kudde op de akkers zou komen. Verder moesten de akkers en weiden beschermd worden tegen wild uit de bossen en langs de weidegebieden tegen het hier grazende vee. Hiervoor werden langs de akkers in de hellingen graften en op vlak gebied greppels uitgegraven. De grond die hierbij vrijkwam, werd gebruikt voor een wal langs de greppel of voor andere doeleinden zoals het egaliseren van het pas ontboste land. Aan de zijde van de akkers werd vervolgens, al of niet op een wal, een heg geplaatst die men in elkaar liet groeien (vlechten) tot een ondoordringbaar geheel.

In latere tijden overschrijden de ontginningen de oudste weringen en ontstaat tegelijk de behoefte aan betere wegen. De oude weg langs het Maasdal heeft te veel bochten en is te smal voor de steeds groter wordende karren en wagens, waardoor omwegen gemaakt moeten worden en ze als doorgaande weg niet meer voldoet. Het verkeer zoekt nieuwe wegen. De niet meer functionele greppels en veedriften worden op elkaar aangesloten om te dienen als verbeterde doorgaande weg. Liepen de oude greppels in een helling dan werden ze dieper uitgegraven tot op de kiezellagen. Hierdoor werden de hellingen minder steil hetgeen het verkeer op de nieuwe wegen ten goede kwam. De trekkracht van paarden en ossen was namelijk beperkt. Grond die uit de wegen in de hellingen kwam werd gebruikt om delen van de greppels die door vlak terrein liepen op te vullen. Dit om de hoogteverschillen in het tracé van de weg te ondervangen. Verder werd de grond gebruikt om oude greppels in de omgeving op te vullen. Die gingen dan als veldweg dienen om de bereikbaarheid van de akkers vanaf de wegen te verbeteren. Waar mogelijk, maakte men voor het aanleggen van doorgaande wegen ook gebruik van bestaande (doodlopende) ontginningswegen en veedriften.

Doodlopende wegen die vanuit Beek het gebied inliepen werden zo verbonden met bijvoorbeeld doodlopende wegen komende vanuit Catsop. Hierdoor ontstonden doorgaande wegen tussen beide plaatsen zoals het Seeckendaalstraatje. Meestal waren deze vooraf al verbonden door een voetpad. Op deze wijze ontstond in de loop de eeuwen rondom Catsop het nu nog aanwezige stelsel van veldwegen en doorgaande wegen.

De in de middeleeuwen zo belangrijke Gemeyn Heerstraat van Maastricht naar Roermond, welke door Elsloo de Driekuilenstraat, Heerstraat, Catsoperstraat, Holstraat en Eykskensweg volgde, zal ook op deze wijze tot stand zijn gekomen. Een ander voorbeeld is de Horsterweg naar Valkenburg. Deze wegen zijn als doorgaande weg betrekkelijk jong. Zelfs het vaak als oeroude doorgaande weg beschreven Seeckendaalstraatje naar Beek blijkt bij nadere bestudering niet altijd doorgaand te zijn geweest. Dit is af te leiden uit het gegeven dat alle wegen rond Catsop door percelen liepen die ouder zijn dan de wegen. Had de weg al voor de ontginning van het gebied bestaan dan zou hij geen percelen doorkruist hebben.

Fases in holle wegen
Het kwam, zoals vaak wordt aangegeven bij het verklaren van holle wegen, inderdaad voor dat men voor de veedriften gebruik maakte van natuurlijke afwateringssleuven, door het aftrappen van de leem door het vee, paarden en voertuigen, die later steeds verder uitspoelden tot diepe holle wegen. Het verhaal gaat echter verder want hiermee is niet alles verklaard. Het zou goed kunnen dat de diepte van sommige holle wegen een gevolg is van het in diverse fases steeds dieper uitgraven voor de winning van leem. De leem kon voor allerlei doeleinden gebruikt zijn. Voor het egaliseren van ontgonnen land, landverbetering, opvullen van hellingen langs wegen, om woningbouw mogelijk te maken, aanleg van dijken in het Maasdal, bekleden met leem van de wanden voor huizen, later voor het bakken van stenen enzovoort. Op zich is dit niet onlogisch. Men diende hiermee twee doelen. Kostbaar akkerland werd niet beschadigd en hellingen werden ten behoeve van het verkeer afgezwakt.

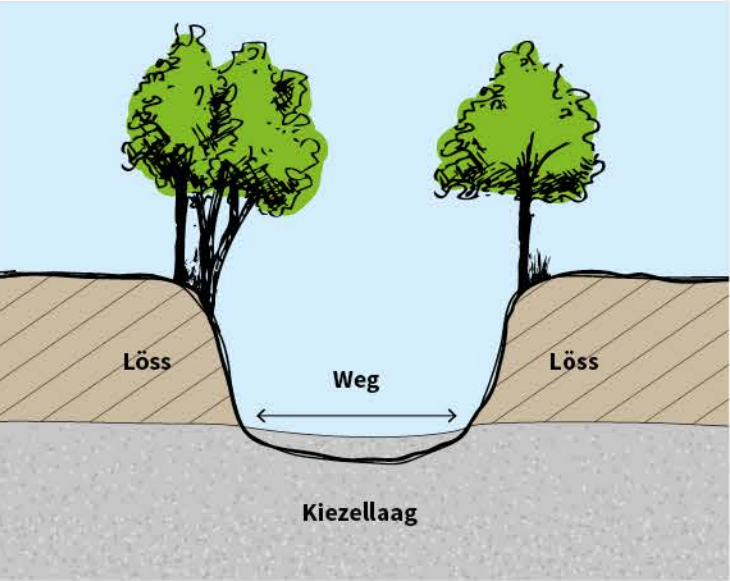
Een goed voorbeeld hiervan is de Eykskensweg. Uit oude archieven van Elsloo uit 1707 is op te maken dat er bij het vernieuwen van wegen uitgegaan moest worden van bepaalde breedten.

‘Vernieuwingen der straeten en voetpaetten. De straat beginnende aan Drij Coulen door het Elservelt verders door de Peringen straat in de Catsoperstraat door het Hoelstraatjen tot aen het Cruys (verdwenen kruis bij uitmonding van Holstraat in Lindebergstaat), is een halve heerstraat 16 voet breed en voorts van ’t Cruys naar het Eijksken, naar Husenberg, een heer straat. Dit is de Gemeyn Heerstraat, in 1514 vermeld als de Gemeyn Heerstraat, leidende van Maestricht naar Born’.

Hieruit blijkt dat de weg vanaf de Drie Kuilen en het Lindeberg toen een halve en na samenvoeging in de Eykskensweg (die begon toen aan de Holstraat) een hele heerstraat breed moest zijn. Deze breedte is nu nog terug te vinden in het stuk Eykskensweg vanaf de Holstraat tot de holle weg. Bij de holle weg zelf echter doet zich de vraag voor waar hier die breedte gebleven is en hoe de weg daar vervolgens op die diepte is gekomen? De breedte is er nog altijd, alleen niet op het huidige niveau. Op circa 5 meter boven het huidige niveau van de weg kan men een breder stuk herkennen. Hier kan de oude weg gezocht worden. Geconcludeerd wordt dat de weg blijkbaar is uitgediept. Dat de weg hier uitgespoeld zou zijn door water kan uitgesloten worden. Er ligt geen helling achter de weg die het water kracht kan geven en de weg gaat midden door een plateau. Het bovenste gedeelte, de oude weg dus, kan in eerste instantie als landweer en later voor het verkeer zijn uitgegraven. Voor het beneden stuk ligt dit anders. Dit moet na circa 1700 nog eens dieper uitgegraven zijn. Hiervan uitgaande is de Eykskensweg in etappes uitgegraven. Opvallend hierbij is dat het vermoedelijke tijdstip van uitdieping, begin 18e eeuw, samenvalt met de aanleg van de Broeckerdijk in het Maasdal. De hiervoor benodigde grond komt ongeveer overeen met wat in de Eykskensweg moet zijn uitgegraven.

Het omgekeerde is in sommige gevallen aan de orde geweest. Zo werd de holle Haokelderweg bij de ruilverkaveling opgevuld en de Lindebergstraat, inder-tijd even diep als de Eykskensweg, is in de jaren zestig van de vorige eeuw opgevuld met huisvuil.

↑↑ FOTO (Dennis Lardenoije)
Op Cracouwen met op de achtergrond de Eykskensweg

↑ DOORSNEDE HOLLE WEG

⬇ **FOTO – EYKSKENSWEG** *(Dennis Lardenoije)*
Het begin van de Eykskensweg, een smalle weg maar ook een prachtige, lange, 9 meter diepe, holle weg (rechts op de foto, tegenwoordig alleen toegankelijk per fiets of te voet) genoemd naar Eiken die er langs hebben gestaan. Op de foto het oneigenlijke begin van de weg. Vanuit Elsloo en Catsop was het niet mogelijk om met ladingen hooi of stro via deze weg naar Geulle of verder (Maastricht) te gaan. Daarvoor moest men een grote omweg via Beek maken. Pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw is dit probleem opgelost door een ‘bypass’ naast deze weg (links).

FOTO – LINDEBERGSTRAAT *(Dennis Lardenoije)* ➤
De Lindebergstraat bij de aansluiting met de Eykskensweg. Ook het stuk tussen de Schuthagerweg tot aan de Eyskensweg was ooit een holle weg die opgevuld werd om als weg te dienen om geleidelijk de helling van de Hoogte op te vangen. De Eyskensweg was namelijk in eerste instantie niet zo diep uitgegraven als hij nu is. Uiteindelijk zal de Eykskensweg belangrijk worden voor de inwoners van Geulle om de Staatsmijn Maurits te bereiken. De route gaat dan niet meer via de Holstraat maar via de Geverdelleweg naar het Einde en de Daalstraat.

De Eykskensweg was een onderdeel van de belangrijke Gemeyn Heerstraat. De weg komt, evenals de Lindebergstraat, dan ook in de archieven voor als Maastrichterstraat.

Het verplaatsen van de route langs en door het Maasdal naar Maastricht gebeurt niet in een keer maar in fasen. Zo blijft de weg vanuit het noorden via Stein tot Elsloo nog lang hetzelfde, terwijl achter Catsop de route al via de Eykskensweg is gaan lopen. Om beide routes te verbinden, gebruikt men een oude, nutteloos geworden landweer van Terhagen als verbinding tussen de oude en de nieuwe route. Dit wordt de Lindebergstraat.

In een latere fase zal echter ook de oude weg via Stein vervallen. Dan gaat de route lopen via de Holstraat (Holenweg) over Catsop en de Drie Kuilen naar Stein en zo verder.

Nu loopt de Lindebergstraat tot aan de Eykskensweg, maar de eigenlijke Eykskensweg begint aan de Holstraat. Uiteindelijk zal de Eyskensweg steeds belangrijker worden voor de inwoners van Geulle om de Staatsmijn Maurits te Geleen te bereiken. De route gaat dan niet meer via de Holstraat maar via de Geversdelleweg, het Einde en de Daalstraat lopen.

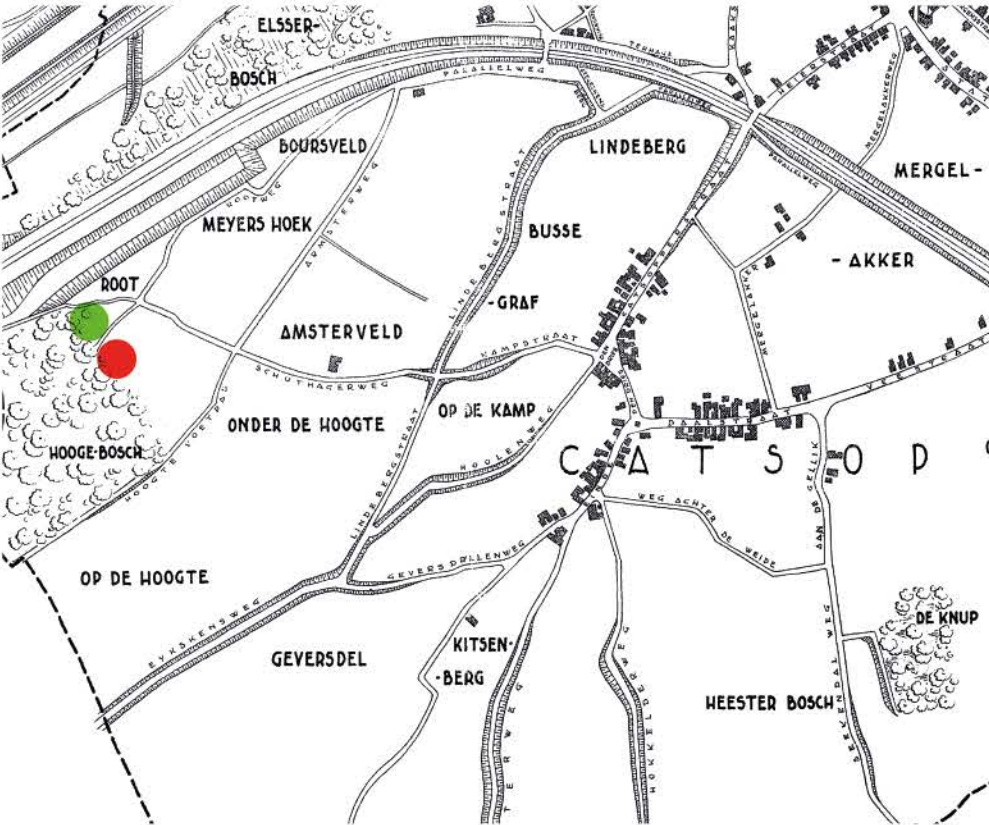
DE JUDDKIRKHOF

De Juddekirkhof (Jodenkerkhof) was in de volksmond de naam voor een kleine gemeentelijke begraafplaats aan de rand van het Hoge Bos langs de verdwenen veldweg over het Root. Sedert 1926 is het de begraafplaats voor de doden die niet op de katholieke begraafplaats begraven mochten worden, omdat men hun geloof niet kende zoals verdronken mensen uit de Maas en

anderen. Voorheen lag deze begraafplaats aan het huidige Dorine Verschureplein.

Jood (Jud) was een aanduiding voor iedereen die niet katholiek was of die zijn katholieke plichten niet al te nauw nam. Hier zijn overigens nooit Joden begraven. Op het einde van de tweede wereldoorlog werden hier twee gesneuvelde

Duitse soldaten begraven. Coen Martens heeft tot begin jaren 60 de graven verzorgd, waarna de soldaten zijn overgebracht naar het Duitse oorlogskerkhof in IJsselstein. Een soldaat was gevonden in de Geversdel, de ander was afkomstig uit een schip dat door de Duitsers in het Juliana-kanaal bij Elsloo was opgeblazen. Hij had zich verstopt als deserteur.

← KAART - 1942
Rood: De plek van de Juddekirkhof
Groen: De plek van het inheems kerkhof in de Romeinse tijd

HET GERICHT VAN ELSLOO

Op de Hoogte, op de grens met Geulle, heeft de gerechtsplaats van Elsloo gelegen. In de archieven wordt deze plaatsaanduiding *het Gericht* genoemd. Op deze plaats werden de doodvonnissen uitgevoerd onder andere door middel van een galg, radbraken, onthoofding of anders. Exact is deze plek niet aan te duiden. Misschien is dit wel mogelijk na bodemonderzoek. De archieven en de overlevering geven wel aanwijzingen waar het gericht ongeveer heeft gelegen. Uit een grensbeschrijving uit 1462 is af te leiden dat het gericht van Elsloo boven aan de Biesenkuil stond. Dat is wat nu de strontkuil genoemd wordt, de diepe trog in het Hoge Bos waarin de Materbergbeek ontspringt.

Andere vermeldingen spreken van percelen die liggen *op de Heugde aant gericht boven den Wingerd* (nu in Hoge Bos) *en op de rein van Elsloo*. Alle vermeldingen komen op hetzelfde neer. Volgens deze gegevens zou het gericht gelegen hebben op de Hoogte in de omgeving (in de richting van de Eyckskeweg) van het punt waar het Hoogtevoetpad een aftakking kent naar de bron van de Materbergbeek. Dit voetpad is namelijk de grens met Geulle. Ook de overlevering vertelt dat in het bos, bij de beschreven aftakking, *d'r vreuger luu in ein ströp gebengeld hōbbe*. Dit vertelde men de kinderen als men daar langs kwam om hun bang te maken, het zou hier spoken. Dat de plaats van het gericht op de Hoogte in de overlevering bewaard is gebleven, versterkt het vermoeden dat hier de gerechtsplaats gezocht moet worden. Ook de galg van Geulle stond *op de Berg*; volgens de overlevering is dat eveneens Op de Hoogte geweest, op de grens nabij de galg van Elsloo.

De plaats van de galg van Geulle kan de overlevering beïnvloed hebben. Want uit de processtukken van de Bokkerijders van Elsloo blijkt niet dat ze hier zijn opgehangen. Daar staat duidelijk *In de Heere-Bempden*. Dat zou dus ergens in de beemd zijn geweest. Volgens de verhalen zou er nabij het kasteel in de richting van Geulle in het tracé van het Juliana-kanaal een kleine wei gelegen hebben welke *het Gelligske* werd genoemd. Sjaak Janssen vertelde dat zijn ouders op het kasteel hadden gewerkt en dat zij wisten dat de galg in de grote schuur bewaard werd en bij de brand in 1835 verloren is gegaan.

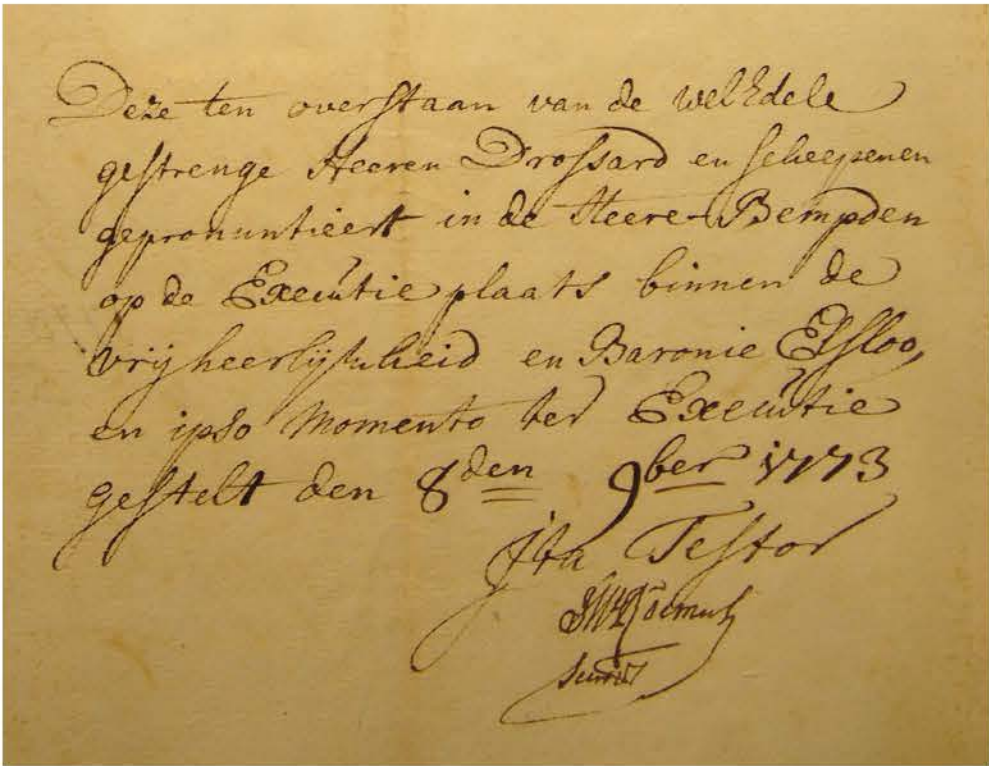
Is er voor de Bokkerijders een uitzondering gemaakt en een aparte executieplaats ingericht? In de processtukken staat niet de gebruikelijke vermelding *waar men gewoon is justitie te doen*. Om bovenstaande vraag te beantwoorden moeten we terug naar de locatie *Op de Hoogte*, als we tenminste in aanmerking nemen dat het gebied waar de galg gestaan kan hebben 's Heeren landen werd genoemd, is terug te komen Op de Hoogte. Hoewel het toponiem Heere-Bempden vanuit de archieven niet bekend is, staat toch duidelijk in de procestukken *'s Heere Bempden*. Er wordt daarom van uit gegaan dat voor de Bokkerijders een uitzondering is gemaakt door af te wijken van de oude executieplaats.

De galgen stonden op de grenzen van de dorpen nabij een grote weg omdat ze tevens een waarschuwing waren voor reizigers dat men hier niet met de wetten moest spotten. De galg van Elsloo en van Geulle zijn vanaf de Eykskensweg niet echt goed zichtbaar geweest. De galgen waren echter wel goed zichtbaar toen het bos nog veel kleiner was en hier een belangrijke weg vanuit het Maasdal naar Beek liep

↑ **KAART – 1817**
De vermoedelijke plaats van de galg (geel). In het blauw het huidige verloop van het Hoogtevoetpad, in rood het vroegere verloop. In het groen de grens met Geulle. Het gebied tussen beide voetpaden is op de Tranchotkaart nog bos.

↓ **TEKST**
De galg van Elsloo voor de Bokkerijders stond in de Heere Bempden. De galg voor de Bokkerijders van Geulle stond 'op de limieten van de Heerlijkheid op den Bergh naer de zijde van van Elsloo', dit is ook op de Hoogte.

↑ **KAART – OP DE HOOGTE IN 1686**

Op de kaart is te zien 'des heerenlanden van Elsloo' en twee ingetekende eiken waar de weg zijn naam aan dankt en waarvan er een op de grens staat. De overlevering vertelt hier van een holle eik aan deze weg die zo groot was dat er een tafel met stoelen in zou passen. In de archieven komt ook de vermelding voor van de 'Cleen Eeck' en de 'Grootte Eyck'. RAL SAE 253-1685

Ook staat er een 'halten Struijck' op de grens. Het huis rechtsonder is de nog bestaande herberg 'de Scheer' in Hussenberg. Verder ziet men in het veld, richting de Horst, een huis van Marie Janssen. Hierover is verder niets bekend. Verder ziet men de aanduiding van een Wijngaard en boven de bron van de Materberchbeek een apart ingetekend gebiedje. De executieplaats?

FOTO (Guus Peters) →

RAL SAE 339 1611
'op de Heugde aant gericht boven den Wingerd (nu bos) op de rein van Elsloo'.

De vermoedelijke plaats van het Gericht van Elsloo en die van Geulle, waar tot de komst van de Franssen de gebruikelijke executieplaats was. Rechts langs de bosrand loopt het Hoogtevoetpad naar Hussenberg.

Eiken waren in die tijd heilige bomen, temeer omdat ze zo oud en dik konden worden. Veroordeelde misdadigers werden aan een boom gehangen, een galg is eigenlijk een afgeleide hiervan. Men geloofde dat de geesten van de doden in het binnenste van de eik woonden. De bomen waren de verbinding tussen hemel en aarde.

RAL SAE 251-1568

Gootzen van Catsop wint een haslf bonre lants aen die eyck by die galghe oft gericht van Elsloet van eenen stuck dat groot is vijff morgen.

RAL SAE 349 1573

...gelegen op dei Hoochde aan't gericht reygenoot des Heeren van Elsloe landt na dat gericht ter eenre... Uuytcomende op ten reyn der Heerlicheyt Elsloe.

↓ FOTO (Pierre Reubsoet)
Onweerswolken boven Catsop

Bokkerijders

Is het bestaan van de Bokkerijders een zwarte bladzijde in de geschiedenis van Catsop? Waren het vrijheidsstrijders die het gezag wilden ondermijnen? Mede door volkscultuur en de vele geromantiseerde verhalen is het onderwerp ver verwijderd van oorspronkelijke historische gegevens. We beperken ons hier tot de weergave van het aantal Bokkerijders uit Catsop. Daarbij mag aangemerkt worden dat straffen vaak toegekend werden op basis van bekentenissen die na marteling afgedwongen werden.

Catsop heeft zeker 10 Bokkerijders gekend. Van hen werden er 6 opgehangen. Het is een verzwegen onderdeel in de geschiedenis van Catsop. Verschillende zegslieden gaven bij navraag naar de Bokkerijders in hun familie onlangs nog aan, dat het bekend was dat een voorvader Bokkerijder was geweest, maar dat daar niet openlijk over gesproken mocht worden.

Het aantal Bokkerijders binnen Elsloo, Meers, Terhagen en Catsop bedroeg 34.
Hiervan zijn er 22 opgehangen.

Bokkerijders uit Catsop

Bours, Cornelis → Opgehangen - 09 / 02 / 1774
Bijnaam: Boerejan, Nelis

Bovens, Peter → Opgehangen - 06 / 12 / 1773
Beroep: Dorpsmeester

Geurts, Leonard → Gevlucht
Bijnaam: De wever van Catsop

Janssen, Paulus → Opgehangen - 02 / 11 / 1773
Beroep: Gerechtsbode, aanvoerder

Martens, Theodoricus → Onbekend

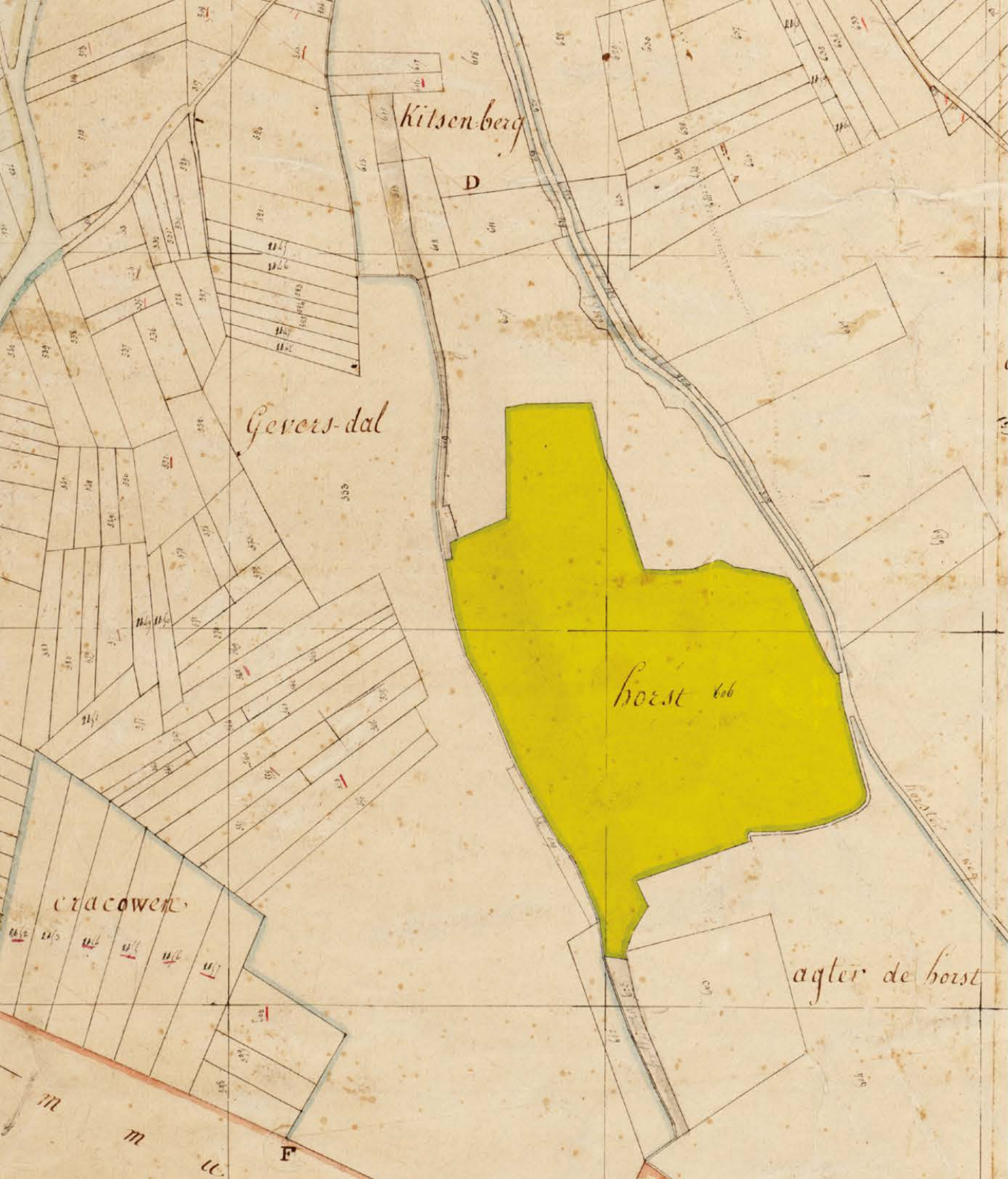
Minten, Michael → Opgehangen - 08 / 11 / 1773

Penders, Peter → Opgehangen - 08 / 11 / 1773
Bijnaam: De lange snijder

Goeze (of Gijzen), Pieter → Opgehangen - 09 / 02 / 1774

Hendrix, Geurt → Gevlucht / verbannen - 1774

Hendrix, Pieter → Gevlucht / verbannen - 1774

SOLDATEN-KAMP OP DE HORST

Aan het einde van de vijftiende eeuw was het hertogdom Bourgondië bezig aan een grote opmars in Europa en bezat grote gedeelten van Frankrijk en de Lage Landen. In 1473 wordt Gelre bij Bourgondie ingelijfd. Op weg naar het weerbarstige Gelre slaat het Bourgondische leger twee keer in Catsop, op de Horst, de tenten op.

In de *Chronyk van Heer Treckpoel*, in 1473 pastoor van Geulle, wordt uitvoerig verhaald hoe het leger van Karel de Stoute, Hertog van Bourgondië, tijdens Pinksteren 1473 een groot legerkamp bouwde op de Horst. Van hun legerwagens maakten ze een fort met hun kanonnen in twee rijen opgesteld. Al na enkele dagen trokken ze vervolgens via de Graetheide naar Montfort. Beschreven wordt het leed dat de bewoners van de omliggende dorpen, onder andere Catsop, wordt aangedaan. Het jaar daarop herhaalde zich het drama, toen Hertog Karel wederom met zijn leger op de Horst neerstreek. Nog lang zijn hier twee grote opgeworpen vierkanten en resten van grachten tot ver in de 20e eeuw zichtbaar geweest.

← **KAART**
In het geel het perceel B606, zijnde de begrenzing van het bos op de Horst in 1817. Het perceel is deels een steile helling. Op het vlakke gedeelte tussen de Horsterweg (onder) en de helling zouden de resten van het kamp zich bevinden. Dit is op te maken uit een schrijven van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het betreft kadastraal sectie perceel nr. 606 en is beschermd.

PUBLICATIONS 7, 1870, UIT DE KRONIEK VAN PETER TRECKPOEL
Anno Dni MCCCCLXXIII due waest al te vruch jaer van vruchtten, want men sach op dat selfde jaer vurs. Tot Maestrycht rype kyrssen veyl opte stroette, op synte Quyrns avent des Heyligen mertelers, de komt des lesten dachs van den Aprylle. Item op die selve tyt, inde omtrent vanden uytgange des Prils saxh men dat koeren, den rog bloeden.

Op dat selfde jaer so waest eyn alte druegh jaer, sonder regen inde ser weinige boumvruchten inde grass off houwe; wat heet stondt hedde verbrant geweyst.

In den selve jaer LXXIIJ op ons Heren opvartsavent, so quan fel en overmoedigh der Hertoch van Borgonië inde van Brabant vurs. Hertoch Karle tot Mastricht liggen, inde hee lach al doe, omtrent XIIIJ daghen lanck, inde syn leger waes te Synte Anthonis inde te Bijssen. Inde due bracht hee eyn groet volck van wapen myt hoem, inde voel herwagen inde voel bussen in de Steyn inde kruyt inde andere instrumenten van gewer. Inde dee staet Van Syttart inde dat lant van Bornne hadden grotte vreyse inde anxt voer dit volck, oem dat hoen joncker der alde gryff Vincentius van Morsse waes momber worden des lants van Gelre. Inde oem dat sy geyn hulpe, noch torest, noch bystant en kreygen van honnen joncker den greyf van Morsse, als hee hoen tue gesacht hadde, so gyngen sy den Hertoch in die hant, nochtæn dat hee inde al syn volck tot Tricht lach, inde deden hoen portten oppe, inde baden om barmhertigheyt van den Hertoch vurs.

Daer nae des gonsdachs in die peynxtheilige daghen, te weten, des IXden dachs in junio in di Prim1 et Felician1, so toch syn volck eyns deyls op van Tricht, inde toghen inde quamen due te liggen in den kerspell van Goelle opter Masen, boven opten berch, achter eyn dorpken, geheyten Hussenberch: inde daer sloghen sy nyeder, inde sloghen daerop meynighe teynt off pauweloen, inde daer makten sy eyn groet, wyt perck vanden herwagen inde vanden bussen als eine groete staet. Inde daernae als opten donresdachsavent, des anderen dachs als op synte Barnabas avent des heyligen apostels due quam der vurs. Hertoch Karle ouch daer in syn perck inde in syn pauweloen off teynt, inde dat waes omtrent IIIJ uyren nae de noene, inde due quam menych ewych, maen inde pert myt hoen. Inde due bleyff hee al doe liggen, van des donresdachs te IIIJ uyren als tot des satersdach daer nae inden quater-tempel des smorgens vroech omtrent VI uyren; sp toch hee van Hussenberch op ewech achter Katscop nyeder die Heyde in al tot Montfort by Ruremonde, inde daer lacht hee sych due nyeder achter Synt Joest dat closter van den Begarden.

Item ghyr sult weten dat in dessen dorppe vurs. Gole inde Hussenberch inde voert in syn andere cleyn gehuchten inde schade gescheydde van van dissen volck, want sy waeren eyns deyls quaet inde boese inde sonder bermherticheyt inde deden den luyden groet meysprys inde smaet. Inde sy schaden alte groet guet in dissen dorppen vurs. Aen die edel vruchten, korn, terwe, gerst, ertten, haver, grasse inde voert aen alle deyck; so deden den luyten groet verdreyt inde schade myt hoennen perde inde myt voerynghe inde des gelixs inde voert aen menighen anderen punten, doer sy den luyden groete schade myt deden.

Item daer nae als opten saturdachs smorgens inde quater-tempel vurs. Nae peynxten due toch der felle Hertoch vurs. Op myt allen synen here inde volck, inde due toghen sy terst voer Montfort, inde dat waert hoen eyn luttel tytz voer gehalden van des Voechs soene van Ruremonde, inde testont bennen dry daghes o gaven sy dat sloet op, beheltenysse hons lyffs inde guetz inde gelts, dat sy daerop beleynt hadden.

Van dissen vurs. sloet Montfort toch due disse hertoch karle vurs. Tot Ruremonde in die staet myt synen edelen volck, rydderschaep inde andere hoefluyden, also dat die staet van Ruremonde al voel luyden waes in allen eynden. Inde die andere ruytteren, volck van wapen inde voetgeynger die bleyffven al oem dat lant lyggen op die dorppen inde verherden inde vernyliden, inde vervorden inde verdoerffven die arme huysluyden opten lande inde dorppen also jemerlicke, soe dat Got ontfarmen mocht.

FOTO'S (Dennis Lardenoijje)

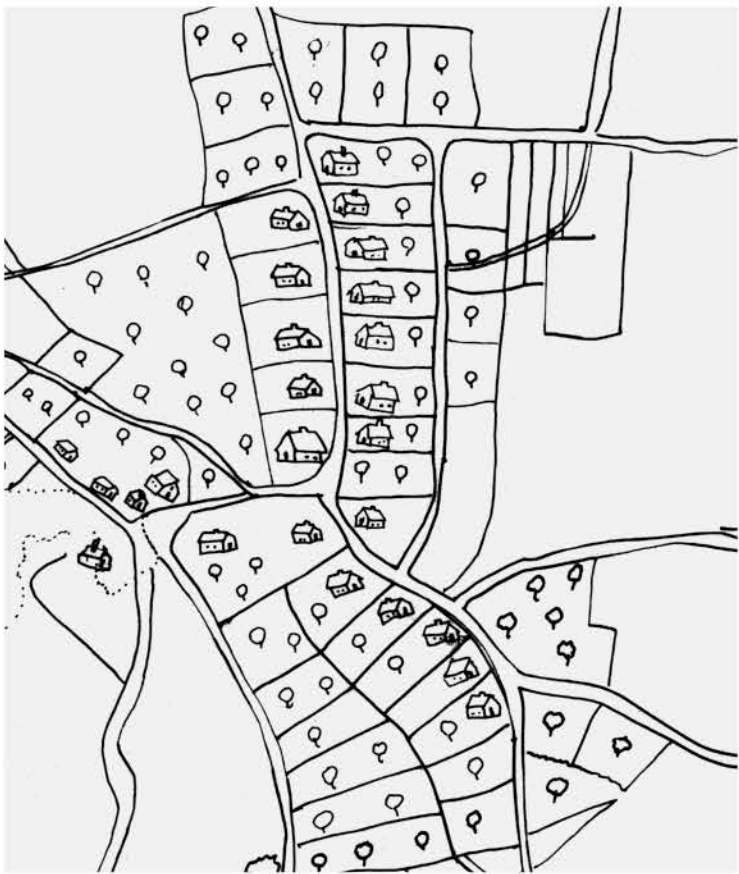

DE HOF VAN CATSOP

De oudste nederzettingen ontstonden waar de vijf basisbenodigdheden voor een landbouwbedrijf voor handen waren. Voor het nog niet gespecialiseerde middeleeuwse landbouwbedrijf waren dat water, weiden, hooilanden, akkers en woeste gronden voor hout en aanvullend veevoer. Daarnaast speelden goede verbindingen met de buitenwereld, zoals interlokale wegen en rivieren, een belangrijke rol. Het oude Elsloo, op de rand van het Maasdal, is een goed voorbeeld van een dergelijke oude nederzetting. In een grote dominante hoeve, later vaak uitgroeïend tot een kasteel, woonde de door de landsheer benoemde edele aan wie de beschikking over het hele domein was toebedeeld. Dit als dank voor bewezen diensten aan deze landsheer. Uit het domein, dat grotendeels uit woeste gronden en bos bestond, werden later gedeelten afgesplitst.

Het gebied waar Catsop is ontstaan, maakte eerst deel uit van de woeste gronden van het domein Elsloo. Nadat in de Frankische periode beslag was gelegd op de meest gunstige gebieden, kwamen na het jaar 1000 ook de minder gunstig gelegen, maar redelijk vruchtbare terreinen, aan bod. Ondergeschikte edelen van de aanvoerder kregen hier dan het beheer over. En zo ontstonden grote agrarische complexen, zoals de hof in Catsop. Een hof was dus geen kasteel maar een groot, al of niet versterkt, middeleeuws landbouwbedrijf. De beheerder van een dergelijke hof was meestal een lid van de lagere adel. Het werkvolk op de hof werd *laten* genoemd. Een hof als centrum met in de nabijheid woningen van de laten is de oorsprong van de nederzetting Catsop. De administratie werd op de hof zelf gevoerd en stond los van het kasteel. Het werd daarom een laathof genoemd. De hof had dus een dubbelfunctie. Het was een landbouwbedrijf en tevens het administratief centrum. Vermoed wordt dat de hof van Catsop, voordat deze overging op een gemengd bedrijf, eerst een veehof was.

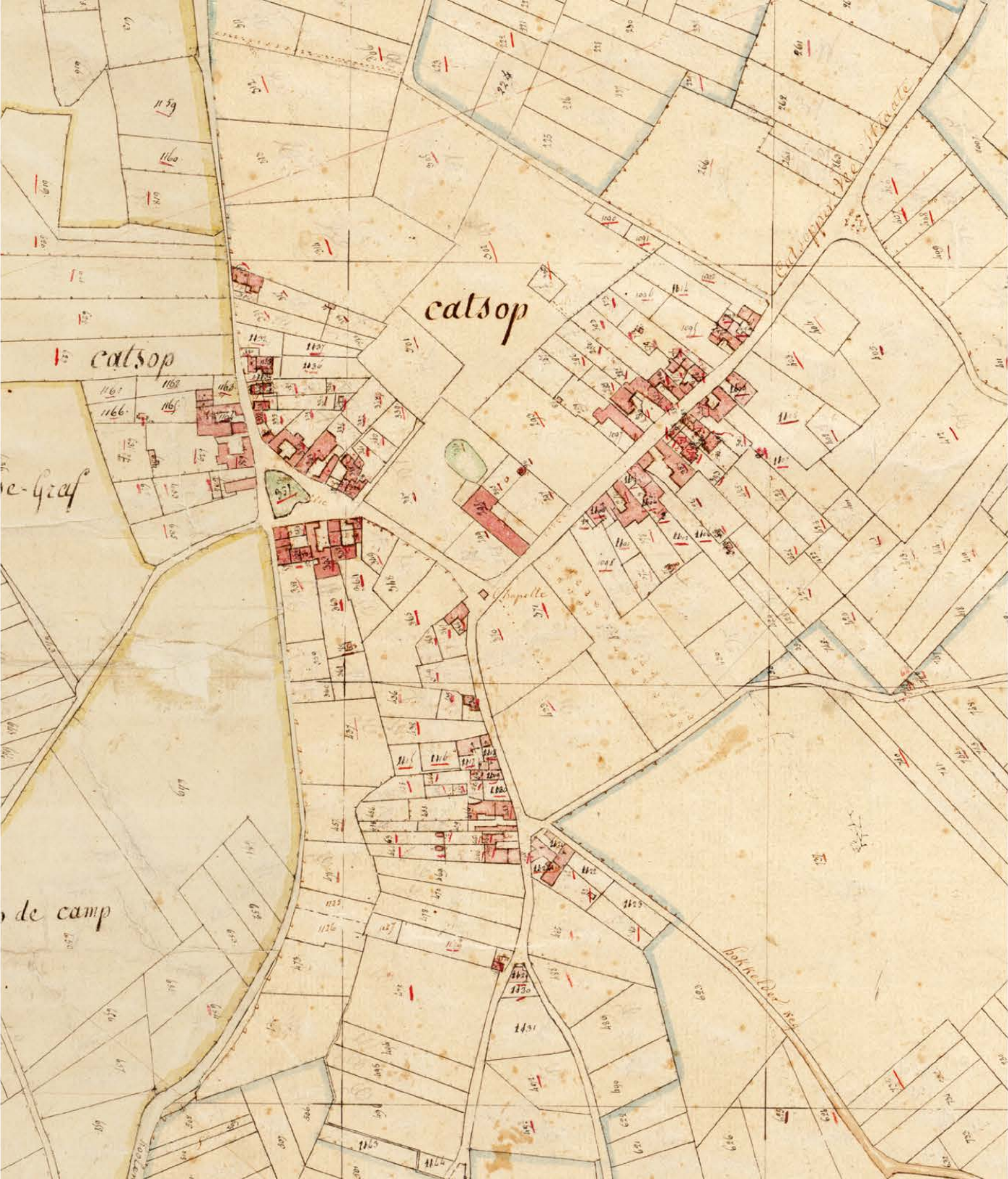
De laten dienden op het land van de hof te werken. In ruil kregen ze een stuk land van de hof toegewezen waarop ze hun boerderijtje mochten bouwen met een stuk grond om zelf te bewerken. Eigenlijk betaalden ze hun pacht in de vorm van verplichte arbeid. Daarbij waren ze verbonden aan het land, dat betekende dat men niet uit vrije wil kon vertrekken. Men was horig, een halfslaaf die toebehoorde aan de eigenaar van de hof. Veel van onze voorouders zijn dus slaaf geweest. Dit wordt echter niet als zodanig benoemd.

KAART – CATSOP ROND 1817 →
Duidelijk is dat Catsop bestaat uit een drietal woonkernen met de kapel als centraal punt. De hof ligt vrij van de omringende bebouwing. Dit is echter niet altijd zo geweest. Zowel links richting de kapel als als rechts in de Daalstraat lagen ooit boerderijen.

↓ KAART – CATSOP 1686
Op deze kaart zijn de percelen en de toenmalige bebouwing duidelijk herkenbaar. De huizen staan vrij op ruime percelen. In de loop van de tijd zullen onder andere door erfdeling de percelen steeds kleiner en de bebouwing steeds dichter worden.

In een latere fase vervallen de verplichtingen aan de hof en verpacht men het land aan de vrije landbewerkers, de voorlopers van de huidige boeren. Deze betalen dan de zogenaamde *cijns*, eigenlijk een afkoopsom voor hun verplichtingen. Door woeste gebieden, vaak op initiatief van de kasteelheer, ter hand te nemen, slagen sommigen er niet alleen in om hun bedrijf uit te breiden, maar zelfs ook als leenman van de heer van Elsloo op te treden en in beheer gekregen grond aan anderen door te verpachten.

↓ DE KASTEELHEER CONRARD VAN GAVERE, HEER VAN ELSLOO
De grafsteen uit 1570 bevindt zich aan de achterzijde van de grafkapel, op het oude kerkhof te Elsloo.

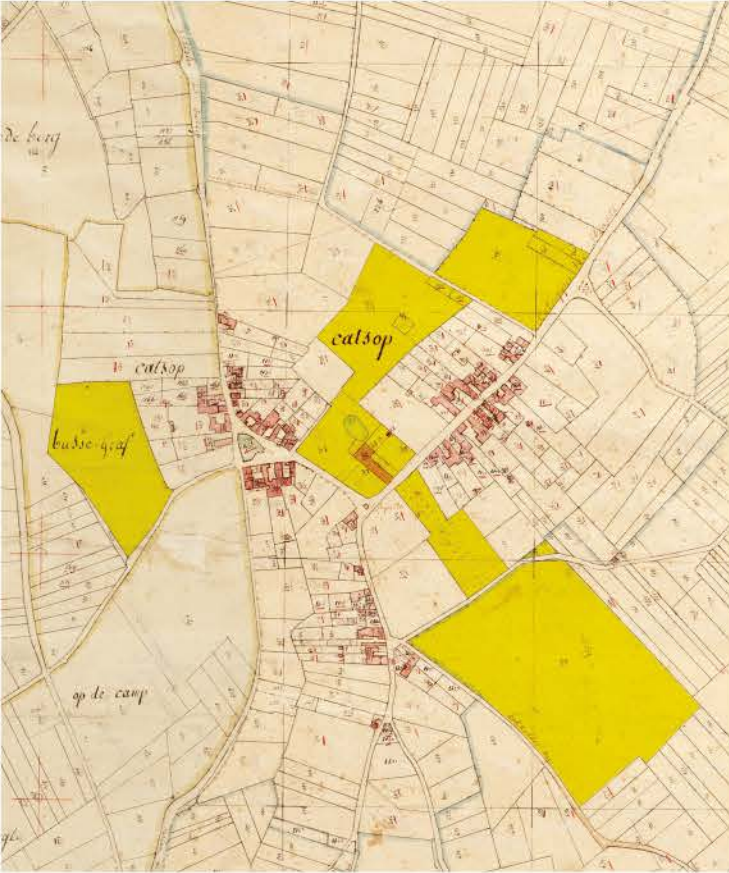

De kasteelheer diende zijn gezag te handhaven. Daarvoor kon hij niet alleen een beroep doen op de schutterij, maar had hij ook de mogelijkheid tot het vormen van een directe lijfwacht. Dit door een beroep te doen op zijn leenmannen. Leenmannen waren welgestelde inwoners die een persoonlijke eed van trouw aan de heer hadden gezworen en grote stukken nieuw ontgonnen land van de heer pachtten. Dit werd door hen weer doorverpacht aan andere inwoners. Het zijn deze leenmannen die vervolgens ook vaak leden zijn van de schepenbank, het bestuur en rechtsorgaan in de Heerlijkheid. In 1568 zijn Vrank van Catsop en Dries van Catsop schepenen. Deze leenmannen vormden een soort economische en bestuurlijke elite binnen het dorp. Ze dienden vanwege hun eed van trouw ook onverkort de heer bij te staan en raad te geven indien hij dat nodig achtte. Een van hun taken was onder andere, wanneer de heer buiten de Heerlijkheid aan krijgstochten deelnam, hem hierbij gewapend en te paard bij te staan. Op deze wijze had de heer direct en indirect via zijn leenmannen de volledige controle over de Heerlijkheid.

In een latere ontwikkelingsfase van het gebied ontstaan rond de hof nieuwe boerderijen van zelfstandige boeren die niet aan de hof maar rechtstreeks aan het kasteel verbonden zijn. Zij ontginnen woeste gronden van het kasteel en kunnen daardoor groeien. Deze boerderijen liggen dan op ruime percelen, die echter door afsplitsing en erfdeling in de loop van de eeuwen steeds verder zullen versnipperen.

Op deze wijze ontstond een middenklasse van vrije boeren. En zo is ook de huidige perceelsindeling binnen de bebouwing van Catsop ontstaan. De grootste boerderij blijft de hof als landbouwbedrijf. Maar niet meer het administratieve centrum voor de laathof.

Lang niet alle landerijen rond Catsop behoorden tot de hof. Aan de hof waren bepaalde gedeelten toegewezen zoals het hoeffland. De archieven van de hof zijn helaas verloren gegaan. Wel is bekend dat het grondbezit van de hof rond 1400 circa 30 hectare bedroeg. De kern van het hoeffland lag rond en nabij de hof als een eiland in een zee van groene bossen en ruwe weilanden. Ongetwijfeld is het hoeffland niet steeds hetzelfde gebleven. Delen werden voor woningbouw afgesplitst en percelen door aankoop toegevoegd.

↑ KAART
Gedeelte van het landbezit van de familie van Hees rond 1840. Een weergave van de ligging van de kernlanden van de hof van Catsop. Vanuit de poort aan de Daalstraat kon men rechtstreeks het grote perceel in het Catsopperveld aan de Haokelderweg bereiken. Om de hof heen lagen grote weilanden. Men kan hier ook goed zien dat waarschijnlijk de percelen met bebouwing langs de Daalstraat deel hebben uitgemaakt van het hoeffland. Onder de Bussegraaf lag ook een groot perceel hoeffland.

De eigenaars van de hof
De hof van Catsop was een grootleen binnen de Vrije Rijksheerlijkheid Elsloo. In 1361 wordt Catsop vermeld als een van de dorpen die in het bezit zijn van Otto (of Oyst) III van Born Elsloo. Na zijn dood gingen zijn goederen te Catsop over op zijn halfbroer Conrard van Schoonvorst. Hierna kwam de hof van Catsop in bezit van een tak van de familie Printhagen die zich Print van Catsop noemden. Zij hanteerden hetzelfde wapen als dat van Printhagen.

↔ FOTO (↓ Dennis Lardenoije)
De voormalige hof van Catsop (splitsing Daalstraat - Op de dries, nabij de kapel)

← **FOTO – GEVELSTEEN** *(Pierre Reubsaet)*
De gevelsteen aan de Daalstraat. Het wapen bevat een X met dwarsstrepen aan de uiteinden. Dit lijkt meer op een handelsmerk van de Maasschippers dan op een adellijk wapen. Onder dit wapen stond tegen de muur van de hof tot in de jaren 30 de gemeentelijke waterpomp van Catsop. Naast waterleverancier een ontmoetingsplaats.

↓ **FOTO**
Precies recht tegenover de poort van de hof hebben twee pilaren gestaan waarin een hek was opgenomen. In het verlengde hiervan in de veldweg ook twee pilaren die echter begin vorige eeuw al ver in verval waren. De pilaren in de Daalstraat zijn begin zestiger jaren van de vorige eeuw gesloopt naar aanleiding van de bouw van de gezinswoningen aldaar.

Voor 1380 bezaten zij een goed met grondrente te Catsop. Dit goed was het huis en stallingen van de hof van Catsop met 34 bunder land, hetgeen overeenkomt met ongeveer 28 ha. De dochter van ridder Gerard van Printhagen, heer van Catsop, Margraten en Geulle(?) was Mechtilde Print van Catsop. Zij huwde in 1422 met Andreas of Andries de Amstenrade. Hun dochter Mechtilde Huijn d’Amstenrade huwde met Libert van Hulsberg, bijgenaamd Schaloen, heer van Herten en Meldert. Deze woonden overigens niet in Catsop maar in Wijk te Maastricht.

Eigenaar van een hof zijn wilde niet altijd zeggen dat men er ook woonde. De adellijken hadden meestal meerdere woonplaatsen ter beschikking. Woonde men er zelf niet dan werd er een plaatservanger, een voogd, aangesteld die dan meestal op de hof verbleef. De hof in Catsop heeft ook pachters gekend en meerdere bewoners in verschillende wooneenheden tegelijk. Het hele complex is meermaals verbouwd en na verschillende branden herbouwd. Er zitten mede daardoor hiaten in de kennis van de bewoners en ontwikkeling van de hof.

Libert liet het goed bij testament na aan zijn broer Gerard. Na diens dood, rond 1603, verkreeg Henri d’Eijnatten, heer van Remsdael recht op de erving. In 1607 werd de Maasschipper Jan Coninx eigenaar. Hij kocht het van Jonker Hendrik van Eijnatten en verhief het op 13 juli 1607 tot leenhof van Elsloo. Zijn grondbezit breidde hij later nog uit door aankoop van 4 kleine lenen. Jan Coninx stierf in 1621 en op grond van de gevelsteen uit 1649 is aan te nemen dat de huidige gebouwen door de erfgenaam van de hof, Michiel Coeninx zijn gebouwd.

In de archieven is een vermelding opgenomen waaruit blijkt dat Jan Coninx niet alles heeft aangekocht. Jonker Vos verkreeg ook een deel van de goederen.

(351-1612)
Joncker Johan Vos in staet Gerardt van Schaloen van een weyde gelegen tot Catsop was voermaels huys ende hooff regenoet ter overster zijden des hoofs van van Catsop huysinge offte schuer ende ter onderste zijden Nijsten van Catsop.

Het hier beschrevene is het weiland naast de hof langs de Daalstraat waarvan de straatkant nu bebouwd is. Hier lag in 1612 een boerderij. Ook de huidige tuinen van de hof gelegen aan de straatzijde behoorden oorspronkelijk niet tot de hof. Hier heeft in het verre verleden een boerderij gestaan.

(351-1612)
Michiel Coeninx, nu sijn erfgen.
Jan Coeninx in staet Gerardt van Schaloen van den koelhooff vast aen den wenne hoof ende plach voermaels Itten Pouwels huys ende hoof te sijn rege-noet derselven Jan Coeninx wenne hoof tot Catsop ter onderste zijde ende die Gemeynstraet daerlancxt ende voerheuft aen dat Maryen Huysken.

Uit deze vermeldingen is op te maken dat de hof toen geen vrijstaand gebouw was, maar dat er zowel links als rechts boerderijen hebben gelegen. Een omschrijving van de hof en hoeftanden zelf wordt in de cijsregisters van Elsloo helaas niet aangetroffen. Deze waren niet cijsplichtig.

Later worden de erven van Michiel Coeninx als eigenaren aangeduid. Het is echter niet bekend wie die erven waren en ook latere eigendomsverhoudingen zijn niet te achterhalen.

(354 1755)
Van 1755 tot 1788 betalen: D’Heer Vooght Maes en Claes Hendrix van eenen moeshoff aen den hoff tot Catsop reiige(note)n ten noorden den selven, ten oosten en zuijden de Straete aen onse Lieve Vrouwe Maria Capelleken, ter andere zijde Claes Hendrix weijde naer den Dries gelden jaarlijkcx 2 Capoenen.

Dit heeft naar alle waarschijnlijkheid betrekking op de tuin van de hof aan de zijde van de kapel. Het is moeilijk aan te nemen dat anderen op dat moment de bewoners van de hof zijn of dat beiden op de hof woonden. Of verder onderzoek hier uitsluitsel over kan geven, blijft de vraag. Meer duidelijkheid komt er weer in 1819. Dan zijn Petrus Michael Ludovicus van Hees, geboren in Maastricht en getrouwd met Maria Anna Josepha Hubertina Engelen, geboren in Sittard, de bewoners. Ludovicus, Louis, wordt tevens aangemerkt als koopman in kolen en brikken en als wethouder in 1822 en als burgemeester in 1846. De familie van Hees blijft eigenaar tot 1920. Harie van Hees was jachtopziener en had tevens een sigarenfabriek op de zolder. Nadat er brand was uitgebroken in de sigarenfabriek werd de inboedel te koop aangeboden.

Advertentietekst uit de krant van 1902

Notaris Hofer te Beek

zal Dinsdag 15 April 1902, op verzoek de Fam. van Hees:

A.

Des nam. 1 uur, ten sterfhuize van den Wel

Ed. Heer L. van HEES, te Catsop – Elsloo, publiek verkopen:

Den goed onderhouden inboedel

Bestaande uit: 4 ledikanten, 2 lavabo’s, 3 nachttafeltjes, kleerkast, 3 commodes, waarbij een antiek eikenhouten, 3 tafels waarbij een mahoniehouten uittrektafel, 24 rieten stoelen, 2 fauteuils, 1 canapé, 3 kachels, cuisiniere, 2 keukenkasten, spiegels, schilderijen, vazen, pendule, klok, beelden, barometer, tafelkleden, zijden bedsprei, 16 processiepaaltjes met vlaggen, gordijnen, de keuken- en keldergereedschappen, koper- glas- tin- porceleinen aardewerk.

Verder:

1 driejarige dragende koe

1 tweejarig rund

14 kippen met haan, 2 kruiwagens, 1 egge, de tuingereedschappen, 1 tuinbank, eene partij brandhout, schansen, gezaagd larixenhout, stroo, eene groote partij mest, en al hetgeen verder ten verkoop zal worden aangeboden.

B.

Onmiddellijk na afloop ter herberge J. Claessens te

Catsop-Elsloo voor het Loopend seizoen, publiek verpachten:

Het gras uit 2 vetweiden, te zamen groot ruim 3 hectaren gelegen te Catsop-Elsloo.

Zegt het voort.

✦ FOTO – DE SIGARENMAKERS VAN HEES – 1878

Links Harie van Hees en helemaal rechts zijn compagnon Pie Henissen de zoon van meester Henissen het oude schoolhoofd. In het midden, zittend Chris Fredrix en links naast Henissen, de man met de snor, was de vader van de gebroeders Pesch die indertijd kleermaker waren.

KRANTENARTIKEL, 24 JANUARI 1920

Gemeente Elsloo
Een mooie vruchtbare PACHTHOEVE gelegen te Catsop, bestaande uit drie flinke woonHuizen, waarvan 2 heerenhuizen, stallingen, schuur, erf, tuinen, boomgaarden, bouwlanden en hakhout, samen groot 13.96.25 H.A. of 17 bunderen 146¼ Kl.r. waarvan ongeveer 4 H. A. fruitweide in volle opbrengst, in pacht bij dhr R. Corten tot 15 maart 1921. Diverse terreinen zijn geschikt voor bouwplaatsen. De hoeve ligt op ongeveer 15 minuten afstand van het station Beek-Elsloo. Benevens 4 gunstig gelegen perceelen bouwland onder Elsloo, samen groot 3½ a. of 169.15 Kl. R

Tot de verkoop is Renier Corten (zie ook de inwonerslijst 1919, nr 36) de pachter van de hof. Franciscus Eussen, burgemeester en gehuwd met Johanna Corten, woonde toen in het woongedeelte aan de Daalstraat.

Bij de openbare verkoop wordt de hof van Catsop, toen reeds aangeduid in twee Herenhuizen, niet verkocht. Even later bracht Frans Voncken, die toen met een vooruitziende blik had, samen met Sjang Maas, de grootvader van de huidige bewoner Jan Maas, een bezoek aan een van de erfgenamen in België. Die erfgenaam regelde toen de verkoop van de hof. Daar werd alsnog een akkoord bereikt en zo hebben ze samen de hof gekocht. Bij thuiskomst hebben ze Frans Maas en hun zus Marie, getrouwd met Jan Dols, erbij betrokken. Frans woonde in de Daalstraat waar nu de familie Claessen woont. Ook zus Marie woonde in de Daalstraat. De grond van de hof werd zo in vieren gedeeld en de hof in tweeën. Frans Voncken had toen al zijn boerderij op de hoek van de Daalstraat en het Kempken aan de Gellik gebouwd. Hij begon daarmee in 1914. De boerderij was pas klaar in 1918 omdat hij opgeroepen werd in de eerste wereldoorlog en de grens mee moest bewaken.

Frans Voncken woonde er met zijn vrouw Barbara Maas totdat de boerderij verkocht werd aan de familie Dols.

In het voorste stuk van de hof van Catsop ging na aankoop Sjang wonen, samen met de vrouw met wie hij trouwde na het overlijden van zijn eerste vrouw. Dat is nu het huidige boerderijgedeelte. De huidige eigenaar van het agrarische gedeelte is dus een afstammeling van Hubert Maas. Het afgesplitst gedeelte aan de straatkant is diverse keren verhuurd en van eigenaar gewisseld. Nadat de zussen Vocken er hun stoffenwinkel hadden, heeft de familie Notermans er gewoond. Momenteel zijn Jo en Betty Sijen-Paanakker er de bewoners.

Gerardus Maas uit Moorveld trouwt in 1882 met Maria Catherina Lenaerts, een zus van Theodorus Lenaerts die toen woonde in de boerderij. Zij is het die in het verhaal met ‘In gesprek met Nelly Peters-Pijpers’ beschreven wordt. De 4 kinderen Maas groeien op in het ouderhuis van hun moeder, nu Daalstraat 12.

Barbara (Berb) Hubertina Maas, geboren 20-7-1883, die trouwt met Franciscus (Frens) Hubertus Voncken uit Elsloo. Na aankoop van de hof waar zij in eerste instantie in het voorste gedeelte wonen, bouwden zij later de boerderij in de Daalstraat aan de Gellik. Die later door Huub en Frens Dols, de twee zonen van Maria Hubertina Maas, wordt overgenomen en waar nu een zoon van Huub nog steeds boerderij heeft. De dochters Voncken hebben daarna de stoffenwinkel in het gedeelte van de hof, Daalstraat 3.

Jan (Sjang) Hubert Maas, geboren 01-10-1885, trouwt in eerste instantie met Anna Sibilla Keulers uit Geleen. Kort na het huwelijk sterft zij in 1922 in het kraambed waarbij ook de baby komt te overlijden. Samen met de baby wordt zij in een apart hiervoor gemaakte doodskist begraven. Sjang trouwt daarna met Maria Anna Gertrudis Philipppen. Zijn jongste zoon Gerardus Eugene (Gène) volgt hem op waarna de zoon van Gène, Jan, nu de huidige bewoner is, en de boerderij en ijsboerderij exploiteert.

Franciscus (Frens) Hubertus Maas, geboren 24-10-1887, trouwt met Maria (Marieke) Josephina Crombach. Zij hebben op Daalstraat 19 gewoond, waar nu Jan Claassen woont. Na aankoop van de hof door zijn broer Sjang en Frans Voncken namen zij een gedeelte van de grond over.

Maria Hubertina Maas, geboren 06-01-1892, trouwt met Jan Hubert Dols. Zij blijven in haar ouderhuis wonen in de Daalstraat 8 en nemen ook een gedeelte van de gronden van de hof over.

Jan Maas & Mirjam Driessen

DE IJS-BOERDERIJ CATSOP

IJsliefhebber

Creatieve ideeën ontstaan vaak op het moment dat voorkeuren, liefhebberij en mogelijkheden bij elkaar komen.

Zo ontstond zo'n 15 jaar geleden bij Jan het idee om zelf ijs te gaan maken. Als groot liefhebber van een lekker ijsje droomden zijn gedachten al vaker weg wanneer hij de koeien ging melken. Hij stelde zich dan voor hoe lekker een ijsje zou smaken van deze melk, van zijn eigen koeien. Er was ruimte op de boerderij en de beste grondstof was voorhanden. Niet bang iets nieuws te beginnen, werd een aanzet gemaakt voor het verzamelen van de lekkerste recepten.

IJsboerderij

In 2000 was het dan zover. Verbouwen, investeren én ijs draaien.

Natuurlijk kon de verkoop in het begin nog niet renderen in verband met de grote investering die er gedaan was. *'Ondanks het feit dat we gelukkig geen huurlasten hadden'*, merkt Jan op. Mede omdat de verse melk voor hun ijs van de eigen koeien kwam, was het ijs van uitstekende kwaliteit. En dat werd al snel beloond. Vooral op zomerse dagen wisten vele wandelaars en fietsers de Ijsboerderij te vinden. Mirjam vertelt het een geweldig gezicht te vinden wanneer op het terras en eromheen, de gasten gezellig keuvelen en smullen van hun hoorntje met ijs.

'Trouwens', zo zegt ze: *'Wij vinden het leuk om steeds weer andere namen te horen voor het horentje. Zoals een scheutje, scheuterke, scheutsche, wäffelke, hörensche en nog vele variaties hierop'*.

Je kon oorspronkelijk kiezen uit 24 verschillende smaken ijs. Inmiddels zijn dit er veel meer! Jan en Mirjam houden ook rekening met de nieuwe wensen van de klant. *'Smaken, trends en voorkeuren veranderen'*, zo merken ze op. Na de succesvolle start werd de Ijsboerderij uitgebreid. Eerst kwam er een gezellige ruimte in de schuur waar je ook kunt zitten bij iets slechter weer. En onlangs werd het terras vergroot en werd de hele bestrating vernieuwd.

✦ FOTO

Het aanbod van méér dan 40 smaken maakt de keuze niet gemakkelijk

FOTO »

Eén van de vele zonnige, drukke dagen bij de Ijsboerderij

Aangezien de gasten comfortabel aan een tafeltje kunnen zitten, wordt naast de verkoop van de vele hoorntjes, ook menige ijscoupe met vers fruit gemaakt. Het ijs smaakt het hele jaar door, maar zo zegt Jan; *'Helaas is het in Catsop niet elke dag terrasjesweer'*. Mede door de ruimte die in de schuur gemaakt is, heeft al menigeen genoten van een heerlijk stukje Limburgse vlaai met een geurend kopje koffie.

Het ambachtelijk produceren van ijs, intussen in wel 40 verschillende smaken, is zeer arbeidsintensief. Uiteindelijk was dit niet langer te combineren met de eigen veehouderij en werden de koeien van de hand gedaan. Maar Jan en Mirjam wilden geen concessie doen aan de kwaliteit. Daarom werd vooraf overleg gevoerd met Hub en Rietie Dols. Met hen konden zij regelen dat de benodigde melk, nog even vers als voorheen, rechtstreeks

wordt geleverd. Door het gebruik van deze rauwe melk blijft de romige smaak behouden. Tijdens het proces van het ijs maken wordt de melk gepasteuriseerd en uit de vele kwaliteitscontroles, onder andere van de keuringsdienst COKZ, blijkt dat aan alle moderne eisen wordt voldaan. Er is dus geen afbreuk gedaan aan de naam die met recht gevoerd wordt: Ijsboerderij Catsop

DE KAPEL

Marya Huysken

Het is alom bekend dat met name in het verleden, in gebieden die voornamelijk katholiek gezind waren, een kapel de functie had om Maria te vereren. Als vruchtbaarheids-symbool waren ze daarom meestal gesitueerd langs veldwegen. Zo ook de kapel in Catsop. In 1737 wordt deze omschreven als *Het capelleke van de Heylige Moeder Goots Maria^a*. Het was overigens niet dezelfde kapel als de huidige. Ze was echter wel op dezelfde plek gesitueerd, namelijk op de driesprong Daalstraat, Op den Dries en Het Einde. Een locatie niet direct gelegen langs een veldweg echter wel aan Het Einde, in die tijd aan ‘t Veltgaet geheten, de toegang tot het veld en het begin van een weg over de Horst naar Valkenburg³.

Beldhusken

In de archieven is ook een andere benaming van de kapel te vinden, *Beldhusken*, dat na jaren in het dagelijks spraakgebruik verwordt tot *Bluuske*, het samentrekken van bel en huske (huisje). De kapel beschikt namelijk over een bel die in het verre verleden gebruikt kon worden om gevaar kenbaar te maken aan alle inwoners en de bewoners die op zo’n moment werkzaam waren op het veld. Tegenwoordig dient de bel als klok. In 1848 wordt op initiatief van de bewoners van de Hof van Catsop, de familie Van Hees-Engelen, met hulp van de inwoners van Catsop met restmateriaal van de bouw van de Sint Augustinuskerk in Elsloo, de kapel in veldbrandsteen en mergelblokken opgetrokken. Er wordt verteld dat de heer van de Hof van Catsop dit uit rancune deed omdat de heer van het kasteel wel in de kerk op het koor plaats mocht nemen en hij niet.

’t Bluuske

De prachtige, massieve, ossenbloedrood geverfde neoclassicistische deuren staan uitnodigend open. Opvallend zijn de zwarte gietijzeren versieringen die judasgat of kijkuit genoemd worden. De opvallende deuromlijsting is van Naamse steen en op de latei die door twee consoles gedragen wordt, is de tekst gekapt: *Deze kapel is gebouwd door de inwoners van Catsop in het jaar 1848*. In de zijgevels zijn boogvensters gemaakt waarvan de omlijsting uitgevoerd is in mergelblokken. De kapel heeft een zogenaamd tentdak dat sluit met een torentje met galmborden. De spits van het torentje is afgewerkt met een smeedijzeren kruis waar een met bladgoud belegde weerhaan op staat. In het torentje hangt de reeds eerder genoemde bel die als klok dient. Het dak is bedekt met Franse leien uit de plaats Angers⁴ en is als maasdekking uitgevoerd. In de vensters is glas in lood opgenomen en de vloer is van Naamse hardsteen die diagonaal gelegd is. Bij gelegenheid van het 100-jarig bestaansfeest heeft het gewelf vier muurschilderingen gekregen, geschilderd door Harrie Ritzen⁵ uit Schinnen die de legende van Winandus⁶ weergeven. Het smeedijzeren hekwerk is omstreeks 1945 vakkundig gemaakt door de smid Kerkhoffs⁷ uit Kelmond.

Kapelke

’t Bluuske wordt tegenwoordig liefkozend ‘t Kapelke genoemd. De monumentale kapel vervult ook heden ten dage voor veel inwoners, omwonenden en passanten een rustpunt om te bidden, een moment van stilte en overdenking te vinden en devoot een kaarsje op te steken. Dat blijkt onder andere uit de 3700 kaarsjes die er jaarlijks worden opgestoken. Ter voorbereiding op het 150-jarig bestaan wordt de kapel in de jaren 1983-1985 met onder andere steun van de gemeente en monumentenzorg gerestaureerd en ook nu zijn het weer de inwoners van Catsop die het werk hiertoe ter hand nemen. Zie hiervoor ook de tekst in het kader. In 1997 zijn door de kunstenaressen Tiny Prevoo-Heunen en Toos van Alphen-Seegers de muurschilderingen vakkundig gerestaureerd. Mede naar aanleiding van de omvangrijke restauratie wordt in 1999 de stichting *Rondjom ’t Bluuske Catsop* opgericht met onder andere het doel de monumentale kapel te beheren en voor de toekomst te behouden.

Werkgroep Restauratie Kapel

Door enkele teksten over te nemen uit de verslagen van de *Werkgroep Restauratie Kapel* wordt een beeld geschetst hoe de restauratie werd uitgevoerd. De eerste bijeenkomst van de werkgroep was op 5 januari 1983 in het café Bie Willemke.

‘Om te komen tot de restauratie van de in slechte toestand verkerende monumentale kapel te Catsop is er een werkgroep geformeerd bestaande uit; Jan Bours, Paul Derhaag, Ton Kuypers, Jef Vranken en Jan Wilting. De werkgroep stelt zich ten doel: initiëren, coördineren en begeleiden van de werkzaamheden, die zullen leiden tot restauratie van de eerder genoemde kapel. De totale kosten op basis van een door een architectenbureau gemaakte berekening bedragen ongeveer 90.000 gulden’.

Uit het verslag blijkt verder dat de werkgroep een budget ter beschikking had van 36.180 gulden, bij elkaar gebracht door provincie, buurtvereniging, monumentenzorg en de Rabo-bank van Elsloo. De werkgroep concludeert tijdens deze eerste vergadering dat op korte termijn een overleg met de gemeente gepland moet worden.

De werkgroep gaat serieus aan de slag want de volgende bijeenkomst is een week later op 13 januari. Lezend in het verslag;

‘Om formele redenen vindt de werkgroep het een juiste zaak om melding te maken, dat zij de werkzaamheden zal verrichten op pro-deo-basis’.

Tijdens deze vergadering worden verder mogelijkheden besproken of bepaalde werkzaamheden, bijvoorbeeld de restauratie van de schilderijen, via een gesubsidieerde maatregel uitgevoerd zouden kunnen worden.

En zo volgen er voor de werkgroep dat jaar nog heel veel vergaderingen en overleggen met gemeente en derden. Tijdens de jaarvergadering van de buurtvereniging op 21 januari 1984 geeft de voorzitter van de buurtvereniging, Jan Wilting, verslag van de vordering van de werkzaamheden van de werkgroep zoals deze door de secretaris van de werkgroep, Ton Kuypers, was opgesteld. Met name wordt erop gewezen dat de aftrap van de buurtvereniging om zelf een hoog bedrag van 10.000 gulden beschikbaar te stellen ertoe bijgedragen heeft dat ook anderen overtuigd konden worden een steentje bij te dragen. Naast de reeds eerder genoemde bijdrage ontvangt de werkgroep ook gelden van de *gemeente Stein, het bisdom, het Anjerfonds, het prins Bernardfonds en N.V. Theodora* te Elsloo.

Aan de leden van de buurt wordt uitleg gegeven dat de financiers strenge voorwaarden stelden aan de wijze waarop de restauratie uitgevoerd moest worden. Op dat moment waren de werkzaamheden aan de buitenkant van de kapel reeds uitgevoerd. Door de leden van de werkgroep zelf werden op dat moment werkzaamheden uitgevoerd om het meubilair inclusief het altaar een beter aanzicht te geven. De verwachting werd uitgesproken dat medio april alle werkzaamheden afgerond zouden kunnen worden.

← FOTO – DE KAPEL

Achter de kapel lag, op een strategische plaats, het huis van veldwachter Bertje Pijpers, vanaf dit punt had hij overzicht over alle straten.

De werkgroep organiseert samen met de buurtvereniging van 9 t/m 11 juni 1984 de *Restauratiefeesten Kapel Catsop* met onder andere een processie, dansavonden en kinderactiviteiten. En natuurlijk worden de extra inkomsten gebruikt voor de kapel. Zoals boven de kapel te lezen is dat deze door de inwoners van Catsop gebouwd is zo kan met trots gesteld worden dat de inwoners van Catsop voor het behoud van de kapel gezorgd hebben.

← FOTO – DE KAPEL

De kapel wordt in gereedheid gebracht voor de processie.

DE LEGENDE VAN WINANDUS

De legende van Winandus is al op veel plaatsen beschreven. Hier wordt gebruik gemaakt van een artikel⁸ waarin een toelichting gegeven wordt op de vertaling van een Latijns geschrift uit het *Rijksarchief Limburg*⁹. Het schrift is niet gedateerd maar moet geschreven of overgeschreven zijn in de tweede helft van de 17e eeuw. De reis van Winandus wordt geplaatst rond 1180.

Uit de vertaling opgetekend:

‘In het dorp in het Bisdom Luik, dat Elsloo wordt genoemd, woonde een vrome leek Winandus geheten. Op zekere dag vertrok hij op pelgrimstocht naar Jeruzalem met enkele mensen uit zijn streek. Op Paasdag, toen deze zich na de plechtige missen klaarmaakten om terug te gaan, sprak genoemde Winandus hen toe om hen te overtuigen: ‘Broeders het zou op deze allerheiligste dag juister zijn uit te rusten en alle getijden bij te wonen’. Maar hij kon ze niet overreden. Terwijl zij zich naar de haven spoedden, bleef hij achter een woonde alle feestelijkheden van die dag bij. Daags daarop aanvaardde hij alleen de reis. Een persoon kwam hem te paard tegemoet en zei: ‘Waarom goede man loopt u hier zo alleen en waar komt u vandaan?’. Hij antwoordde: ‘Ik kom uit Jeruzalem en zus en zo is mij overkomen’. De ruiter voegde er onmiddellijk aan toe: ‘Kom stevig achter me op het paard zitten dan zullen we uw reisgenoten inhalen’. Toen hij dat gedaan had, zette de ruiter hem op dezelfde dag af bij genoemd dorp met de vraag: ‘Weet u waar u bent?’. Hij antwoordde: ‘De streek ken ik wel, maar ik weet niet wat er met mij gebeurt’. De ruiter zei nog: ‘Omdat u Jezus Christus vereerd hebt, daarom ben ik gezonden om u terug te brengen. Kijk, daar is uw huis, ga er heen en vertel de wondere dingen die met u zijn gebeurd’. Toen zijn bekenden hem zagen en hem vroegen waar zijn reisgenoten waren, antwoordde hij: ‘Vandaag was ik nog in Jeruzalem, ze hadden me daar gelaten toen ze eerder vertrokken’. Maar ze geloofden hem niet. Hij ontweek meteen de spot van zijn buurtgenoten en ging op reis naar het heiligdom van de heilige apostel Jacobus met het geld dat hem was overgebleven dankzij zijn hemelse reisgenoot. En voordat zijn gezellen terugkwamen was hij terug. Het is duidelijk dat hij toen in ere werd hersteld door de dubbele getuigenverklaring, namelijk van de zijde van de pelgrims, dat hij op Paasdag in Jeruzalem was achtergebleven en van zijn medeburgers dat hij de volgende dag in Elsloo was gezien. Van beide zijden is de Heer Jezus Christus geprezen en men vertelde overal dit grote wonder. Zie het boek van Caesar boek 10, hoofdstuk 2, Philippus Winandus was afkomstig uit Klein Meers’.

Het in het archief opgenomen geschrift moet een kopie zijn van een hoofdstuk uit Boek 10 van Caesar van Heisterbach, een monnik die in 1222 zijn *Twaalf boeken over beroemde wonderen en gedenkwaardige geschiedenissen* schreef.¹⁰

FOTO – WINANDUS (Dennis Lardenoije) → Een fragment van de gerestaureerde wandschilderingen in de kapel

Foto: Dennis Lardenolje

Aantal huizen in Catsop

1575	→ 32
1738	→ 39
1793	→ 44
1819	→ 49
1919	→ 82
2014	→ 240

Bewoners van Catsop in 1822
die in het bezit waren van een
of meer paarden

Petronella Bovens	→ 2
Godfroid Lenaerts	→ 2
Henricus Klaassens	→ 1
Mathijs Martens	→ 2
Herman Janssen	→ 2
De erfgenamen Lendert Lenaerts	→ 1
Marten Biesmans	→ 2
Johannes Lenaerts	→ 1
L.M. van Hees	→ 3
Francis Lenaerts	→ 1
Vaas Bovens	→ 1
Max Bovens	→ 2
Dorus Lenaerts	→ 1
Michel Lenaerts	→ 1
Laurens Penders	→ 1
Totaal	→ 23

DE STRATEN EN VOETPADEN IN EN ROND CATSOP

Waar zou de oudste bebouwing van Catsop gelegen hebben? Kijkend naar de oude kaarten valt het op dat Catsop toen uit drie delen bestond. De Dries, de Daalstraat en Het Einde. Wat nu het oudste gedeelte van Catsop is, is moeilijk te bepalen. Mede omdat niet zeker is waar precies de ligging van de oudste hof was, zie hiervoor ook *De gebranden Hof*, is dit niet te duiden. Vast staat dat van deze drie het Einde het jongste gedeelte is. De oudste bebouwing moet in de driehoek tussen het pleintje Op de Dries, het begin van de Gellik en de kapel gelegen hebben. De straatnamen in de kern van Catsop zijn steeds aan verandering onderhevig geweest. Niet alle huidige namen stemmen overeen met de namen zoals ze in de historische archieven worden beschreven. Ter verduidelijking hiervan hierbij de beschrijving uit 1884 van alle straten en voetpaden in Catsop waarbij de spoorweg als grens is genomen¹.

Catsopperveeweg	<i>Nu Veestraat en Spoorstraat</i>
Hestersboschweg	<i>Nu Aan de Gellik en Sickendaelweg</i>
Weg achter de Weiden	<i>Onveranderd</i>
Daalstraat	<i>Onveranderd</i>
Mergelakkerweg	<i>Nu Kempken en Mergelakker</i>
Catsopperstraat	<i>Oorspronkelijk vanaf de voormalige spoorweg-overgang naar Kaakstraat tot aan eindpunt van pleintje in Catsop. Nu de straat tussen voormalige spoorovergang en Bussegraaf.</i>
Driescherweg	<i>Weg tussen Holenweg en eindpunt van pleintje richting kapel</i>
Kapel'erstraat	<i>Vanaf het pleintje via de kapel tot aan de Horsterweg, nu deels Op den Dries en het Einde</i>
Kapelle-steeg	<i>Vanaf kapel tot aan Horsterweg, de overlapping met Kapel'erstraat is niet duidelijk</i>
Holenweg	<i>Onveranderd, wel verwarrend omdat lokale aanduiding Holstraat is</i>
Horsterweg	<i>Begon bij toegang tot Hokkelderweg en weg achter de Weiden. Het eerste deel is nu het onderdeel van het Einde.</i>
Weg achter de Weiden	<i>Onveranderd</i>
Hokkelderweg	<i>Onveranderd</i>
Geversdelleweg	<i>Verbond de Horsterweg met de Eykskensweg, nu deels het Einde en Geversdellenweg.</i>

Eijkensweg	<i>Begon aan de Holenweg en volgde verder de huidige Eykskensweg, het stuk vanaf de Holenweg is nu een onderdeel van de Lindebergstraat</i>
Geulderweg	<i>Stukje weg van Geulle naar Beek nabij Horst</i>
Schuthagerweg	<i>Begon aan de Holenweg, stukje Op den Dries, Kampstraat en Schuthagerweg.</i>
Armsterweg	<i>Onveranderd</i>
Stegelkensberg	<i>Onveranderd echter de naam is niet meer in gebruik het is de verbinding tussen Lindebergstraat en spoorbrug naar Terhagen</i>
Rootstraatje	<i>Niet meer bestaande veldweg langs spoorlijn vanuit Armsterweg naar Schuthagerweg</i>

Voetpaden

De voetpaden waren belangrijke afkortingen op de wegen in een tijd dat zelfs fietsen sporadisch was. In oogsttijd en voorjaar werden ze gebruikt als toegangswegen tot de percelen (mistwegen). De meeste voetpaden zijn verdwenen of veranderd in veldweg.

Heuvelsvoetpad	<i>Is verdwenen, liep dwars over de Heuvel vanuit Beek naar het Kwadenhond voetpad</i>
Kwadenhond voetpad	<i>Toen voetpad nu veldweg, vanuit Veestraat naar Heuvelsvoetpad</i>
Hokkeldervoetpad	<i>Verdwenen, was verlengde van de Hokkelderweg naar voormalige Rijksweg en Geverik</i>
Hokkelle wegsken	<i>Verdwenen verbinding tussen Hokkelderweg en Horsterweg</i>
Driesscher voetpad	<i>Weg tussen Kampstraat en Catsopperstraat, opgegaan in Op den Dries</i>
Weidenvoetpad	<i>Nu gedeelte van Kempken tussen de Catsop-perstraat en Mergelakker</i>
Hoogtevoetpad	<i>Nog bestaand voetpad vanaf de Schuthagerweg langs de bosrand naar Hussenberg, nu Hoogteveldweg</i>
Rootvoetpad	<i>Nog bestaand, verlengde van de Schuthagerweg naar de duiker onder de spoorweg</i>
Lindebergsvoetpad	<i>Is verdwenen, verbinding vanuit de Catsopperstraat naar de Lindebergstraat</i>

CATSOP NA 1965

Rond 1965 verdwijnt het vertrouwde *vreuger*. De welvaart neemt een hoge vlucht en bijgevolg het gemotoriseerde verkeer. Tractors verschijnen in de plaats van paarden en steeds meer mensen kunnen zich een auto veroorloven. Als gevolg hiervan moeten ook de wegen worden aangepast. Zo verdwijnen veel smalle straten met hun vaak schilderachtige gevels. Ook voor Catsop breken nieuwe tijden aan, ondanks het gegeven dat tot in de jaren 70 de bakker met paard en wagen zijn roggebrood komt verkopen. Een *brikske* dat velen in Catsop wisten te waarderen.

Op 26 juni 1966 gingen de beide overwegen definitief dicht voor het gemotoriseerde verkeer. Daarvoor kwam de brug op het Mergelakker. De spoorweg-overgang bij de Punt werd geheel afgesloten. De overgang in de Veestraat bleef alleen voor voetgangers en fietsers open. Dat is nu nog steeds zo. Ondanks voornemens van Prorail om deze ook helemaal te sluiten, heeft protest vanuit de buurt ertoe geleid dat in 2013 de keuze gemaakt is deze overgang toch open te houden en voor de toekomst extra veiligheidsmaatregelen te treffen. De oude veldweg over het Mergelakker werd medio 1965 rechtgetrokken, verlengd via de Bussegraaf en zo verbonden met de Catsopperstraat. De Mariaberg bleef stil achter. Ook het Kempken werd verbreed, echter in eerste instantie niet in zijn geheel. Lang bleef er nog een moeilijke versmalling van de weg bij de weide van de boerderij van de familie Dols. De volledige verbreding werd eerst later doorgevoerd. Bij het aanleggen van de nieuwe weg, met aansluitend de brug over het spoor, werd er in eerste instantie niet vanuit gegaan dat dit voor woningbouw bedoeld was. Het was met name bedoeld als een verbetering van de toegang naar Catsop en een verbetering van de doorgaande weg naar Geulle. Ook speelde mee dat de spoorwegen de handbediende spoorbomen niet meer wilden vervangen door automatische slagbomen. In plaats daarvan kwam er de brug.

De provincie was geen voorstander van de aanleg van de nieuwe wegen omdat het Catsop landelijk wilde houden. Maar het argument van de toenmalige gemeente Elsloo om huizen te kunnen bouwen, waarmee de aanleg van de weg betaalbaar werd, won het pleit. Zo kwamen er niet alleen vanaf 1970 nieuwe huizen in Catsop, maar kwamen er in 1973 ook nieuwe sportvelden voor de voetbal- en handbalvereniging. Aansluitend verscheen ook nieuwe bebouwing Aan de Gellik. Meer recent zijn de uitbreidingen van onder andere de bejaardenhuisjes en de Catsopperhof. En dat we in een snel veranderende tijd leven blijkt uit het gegeven dat anno 2014 alom gesproken wordt over reductie van woningen in verband met

de vergaande vergrijzing van onze samenleving. Geen nieuwbouw wanneer er geen sloop tegenover staat.

Ook de Eykskensweg werd voor het steeds drukker wordende verkeer geschikt gemaakt. Om de oude holle weg te sparen, werd er parallel een *bypass* aangelegd. Tenslotte werd in 1966 ook de Sickendaelweg verbreed. En in 1969 werd Catsop aangesloten op het aardgasnet. Niet iedereen was blij met deze veranderingen. Zo startte de schilder Engelen in 1969 een procedure, uiteindelijk vergeefs, tegen de gemeente Elsloo. Hij vreesde voor teruglopende klandizie voor zijn winkel als gevolg van de afsluiting van de overweg in de Veestraat.

↑ **KAART – 2004**
Ondanks uitbreidingen aan de randen van Catsop is de kern door de eeuwen heen nagenoeg onveranderd gebleven.

Het landschappelijk karakter rond Catsop krijgt een ander beeld. In de jaren 60 worden rooipremies verstrekt met als gevolg dat de hoogstamboomgaarden rond Catsop en in de huisweiden grotendeels verdwijnen. In 1975 loopt de vrijwillige ruilverkaveling, na 12 jaar, onder andere door onduidelijke afspraken en late spijtoptanten, helemaal vast. Uiteindelijk wordt hierdoor de ruilverkaveling wettelijk verplicht. Zelfs in 1983 is nog niet alle kou uit de lucht en haalt een boze boer met de riek in de hand de krant. Uiteindelijk lukt het toch om het hele gebied rondom Catsop opnieuw te verkavelen. Hierdoor wordt de landbouw grootschaliger. Enkele oude wegen verdwijnen of worden opgevuld. Ook diverse graften en meidoornhagen worden het slachtoffer. Efficiëntere landbouw betekent verplaatsing van de bedrijven naar het buitengebied en

dientengevolge verkoop van de oude boerderijen die vervolgens verbouwd worden tot ruime woonhuizen of tot meerdere wooneenheden. Ook de latere maatregelen die getroffen worden om de wateroverlast, waar Catsop nogal last van heeft gehad, te voorkomen leiden tot veranderingen in het oude landschap.

De laatste jaren is er gelukkig weer oog voor de waarde van het landschap. De lokale en provinciale overheid neemt het herinrichten en herstellen van natuur en landschapselementen ter hand. Ook in Catsop. Zo is De Horst in de jaren 90 van de vorige eeuw opnieuw bebost zoals het was in 1917 en startten de genoemde overheden begin deze eeuw het zogenaamde project *IP Catsop*.

↓ FOTO (Dennis Lardenoije)
Vanaf de 'by-pass' langs de
Eykensweg richting Catsop

Integraal Project Catsop

Op de informatiesite van het project en de gemeente is hierover onder andere het volgende te lezen:
'Naast het herstel van de leefomgeving is het landschapsproject Catsop gericht op het betrekken van omwonenden bij de beleidskeuzen en het beheer en onderhoud van het gebied. Ter versterking van de band van de omwonenden bij het lokale openbare groen worden onder meer hoogstamboomgaarden aangelegd, hagen geplant en heeft er eind 2012 een goed bezochte snoeicursus plaatsgevonden.

Het buitengebied van Catsop vormt een belangrijke schakel in de ecologische verbinding die het Rivierenpark Maasvallei moet gaan verbinden met de robuuste ecologische verbindingsszone Schinveld-Mook. Het gebied ten zuiden van Catsop vormt één van de weinige plekken in de sterk verstedelijkte Westelijke Mijnstreek waar een toekomstige ecologische verbinding voldoende fysieke ruimte heeft. Het project is gericht op inrichting van die ecologische verbinding, recreatieve paden in het buitengebied en daarnaast erosiebestrijding.'

Wat wil dit concreet zeggen?
Door middel van het uitvoeren van het project wordt de landschappelijke kwaliteit verbeterd. Dat gebeurt door het behouden van de holle wegen en graften en aanvullen van hoogstamboomgaarden en heggen. Verder met accentuering van archeologische waarden door informatie hierover in het gebied te verstrekken.

Door het behouden van het open landbouwkundig karakter, met een overgang naar het Kasteelpark, wordt de cultuurhistorische identiteit versterkt. Tevens wordt de erosie- en hemelwaterproblematiek bestreden in de vorm van landschappelijke waterberging, erosieremmers langs de holle wegen en bloemrijke akkerranden.

Uitgangspunt hierbij is de continuïteit van de landbouw te waarborgen en kansen te grijpen om knelpunten op te lossen. De maatregelen die daadwerkelijk mogelijk en betaalbaar zijn, zouden door de gemeente zijn vastgelegd in een uitvoeringsplan.

↕ **FOTO** *(Guus Peters)*
Het Mergelakker

↕↕ **LUCHTFOTO**
Het Mergelakker rond 1950. Langs de veldweg lagen hier temidden van boomgaarden verspreid een viertal huizen.

↕ **FOTO** *(Luc van Kan)*
Aan de Gellik

↕↕ **FOTO** *(Guus Peters)*
Kempken, vanaf het Mergelakker

↕ **FOTO** *(Luc van Kan)*
De brug over het spoor tussen Catsop en Elsloo

↕↕ **FOTO** *(Luc van Kan)*
Bussegraaf, met in het midden van de foto het voormalige café Bie Willemke

↕ **FOTO** *(Luc van Kan)*
De parkeerplaats met daarachter de onlangs vernieuwde sportvelden van voetbalclub SV Haslou (en FC Catsop) en Tennisvereniging LTV Elsloo

↕↕ **FOTO** *(Luc van Kan)*
De onbewaakte overweg die de Veestraat (Catsop) en de spoorstraat (Elsloo) met elkaar verbindt

DE CATSOPPENNAERE

De eerste inwoners van Catsop zullen in oorsprong uit Elsloo, maar deels ook van elders, als laten aan de hof verbonden zijn geweest. Aangezien de bebouwing van Catsop op enige afstand van Elsloo ligt, ontwikkelde zich een zelfstandige eenheid: de Catsoppennaere. Was de bevolking van Elsloo meer gericht op dorpen aan de overkant van de Maas en Stein, Catsop richtte zich meer op Beek, Geverik en Geulle. Dit had niet alleen te maken met de ligging, maar ook door het grote aantal boerderijen in Catsop. De boerenbevolking huwde meer in eigen kring en die vond meer aansluiting in vermelde dorpen dan in Elsloo. Er vond natuurlijk ook vermenging plaats tussen Catsop en Elsloo.

Er bestond en er bestaat nog altijd onder de Catsoppennaere een gevoel van een eigen identiteit en onafhankelijkheid. Dit uitte zich onder andere, tot in recente tijd, in het streven naar de mooiste wagen en groep in de carnavals-optocht, de mooist versierde straten voor de processie en zelfs tot vechtpartijen op het schoolplein toe. De spoorlijn, in 1865 in gebruik genomen, was een harde grenslijn tussen Catsop en Elsloo. Er wordt verteld dat er vroeger zelfs tot voor de Tweede Wereldoorlog, verschil in het dialect was te horen tussen Catsop en Elsloo. In wezen is het verschil het gegeven dat Elsloo de sociale en economische achtergrond van een Maasdorp kent en Catsop die van een Zuid-Limburgs plateaudorp c.q. gehucht. Het gebied van Elsloo ligt op de grens van het Graetheideplateau en het plateau van Schimmert. Elsloo ligt op het een en Catsop op het andere.

Onderling was het niet altijd pais en vree. Boeren hadden vele perceelsgrenzen om in het oog te houden en deden dat ook. Niet zonder reden. Er waren boeren die wel eens een keer een of meer 'voren' van een ander perceel afploegden. Dat bleef dan niet ongemerkt en werd beschouwd als diefstal. Dit kon escaleren tot handgemeen in het veld. Volgens de overlevering wachtte om deze reden een boer op weg naar huis een andere boer op en verstopte zich met zijn paard in een zijweg. Toen de nietsvermoedende rivaal met zijn paard het kruispunt passeerde, joeg de ene boer zijn paard tegen de andere op. De verschrikte paarden renden in volle galop met de werktuigen achter zich aan Catsop in en in volle vaart onder ieders poort door, want hun eigen stal kenden ze wel. De overige bewoners moesten maken dat ze in hun huizen kwamen om niet onder de paarden te geraten. Daarnaast wordt het verhaal verteld van een ruzie tussen twee burens over een overhangende boom. Deze ruzie escaleerde met het gevolg dat een buurman zijn buurvrouw met een bijl op het hoofd sloeg met de dood tot gevolg.

De foto's van de Catsoppennaere zijn gemaakt door Dennis Lardenotje →

**JOLANDA
PALMEN**

1967
ZZP'er

**JOYCE
BRASSÉ**

1991
Verpleegkundige

**PETER
MEIJERS**

1960
Projectleider

**ROB
JANSSEN**

1985
Werkvoorbereider

**JAN
COBBEN**

1957
Weginspecteur RWS

**JULIE
MEIJERS**

1993
Student bestuurskunde

**MEVR. A.
REUBSAET**

1922
–

**HANS
KOOP**

1947
Gepensioneerd

**TINY
MEIJERS-
TROQUET**

1964
Directeur SWV

**IMKE
VAN DINTEREN**

1997
Student

**JO
VAESSEN**

1952
Gepensioneerd

**ELLY
SCHUMACHER**

1938
–

**LEI
HERMANS**

–
Zelfstandige

**MARIANNE
VAN KAN-
NOTTEN**

1958
Gedragsspecialist

**MARIA
EVERAERS**

1954
Kraamverzorgster

**PIERRE
REUBSAET**

1950
VUT

**MIEN
BRASSÉ-COBHEN**

1957
Verzorgende IG

**AGNES
EVERTS**

1956
–

**THEA
KIERKELS-DOLS**

1960
Ziekenverzorgende

**MEVR. J.
REUBSAET-
LENSSEN**

1950
–

**FRANS
NOTTEN**

1947
Gepensioneerd

**GUUS
VAN KAN**

1958
Bedrijfseconoom

**ANNIE
MAAS-SENDEN**

1938
Oud-boerin

**JACK
PENDERS**

1956
Bouwkundige

**MARIJ
COBBEN-
MEIJERS**

1960
Huisvrouw

THEO BRUIJNESTEIJN 1964 Accountmanager	YVONNE PIJPERS- BOUWENS 1963 Fruitteler	SUZANNE JENNEKENS- CRAMERS 1971 Bloemiste	HUUB DOLS 1958 Medewerker technische dienst	JULIE JANSSEN 1989 Communicatiemedewerker
EVERT VAN DE NOBELEN 1983 Reliability engineer	ELLY OP DEN CAMP 1949 Huisvrouw	ANNEMARIE KEULERS-KOOP 1976 Apothekersassistente Sova-trainer (kinderen)	ERIC MOUTHAAAN 1951 Logistiek medewerker	RON VAN DINTEREN 1964 Gemeenteambtenaar
MARJO JANSSEN 1957 PR-medewerker	JACQUELINE BRUIJNESTEIJN 1968 Opticiën	MEVR. R. PENDERS 1941 —	BERT NOTTEN 1953 Timmerman	RIEN PIJPERS — Fruitteler
LIESKE WELZEN 1933 Huisvrouw	GLENN BRASSÉ 1988 Productengineer	BRIGITTE MOUTHAAAN 1955 Secretaresse	THEO PETERS 1959 Consultant	SHIRLEY JACOBS 1974 Pedagogisch medewerkster
ANJA RENKENS 1964 Leidinggevende	MAARTJE VAN DE NOBELEN- REUBSAET 1982 Customer service medewerker	GUUS SMEETS 1957 Kraanmachinist	WIM OP DEN CAMP 1945 Gepensioneerd	JAN WILTING 1931 —

Foto: Dennis Lardenoije

Op de Dries is de naam van de weg vanaf de Bussegraaft tot aan de kapel inclusief het pleintje. Oorspronkelijk had de omgeving van het pleintje andere namen. Zie hiervoor de beschrijving van ‘De straten en voetpaden in en rond Catsop’.

De naam Dries komt van een middeleeuwse term in de landbouw. Een stuk land dat men tijdelijk braak liet liggen, lag *dries*. Herhaaldelijk zijn er in archieven vermeldingen van stukken land die tijdelijk *dries* lagen. Een dergelijke dries liet men begroeien met gras en het vee kon er grazen. In het drieslagstelsel werden gronden drie jaar braak gelaten en door vee beweide of beplant met voedergewassen om de vruchtbaarheid te herstellen.

RAL SAE 254 1514
...noch heeft derselve int voerscrevene stuck int hangen van den Hoevel
gebroecken een stuck dries aenhaldende...

Noch een stuck lantz in die Heesterdelle regnoit te Beeckwaret...
...ende schiet op die Beeckerstraet ende pleech dries te liggen.

...gelegen aan vernetelen dries.

De naam in de kern Catsop heeft wel deze achtergrond, maar werd hier blijkbaar ook gebruikt als aanduiding voor een permanente weide. De Dries was hier een grote gezamenlijke huisweide, het vertrek- en aankomstpunt voor de dorpskudde van en naar de weidegebieden. Op de Dries kon men ’s nachts het vee bij elkaar brengen in een meer veilige omgeving. Deze huisweide werd zo extra bemest voor het melkvee en de kalveren die niet met de kudde meegingen.

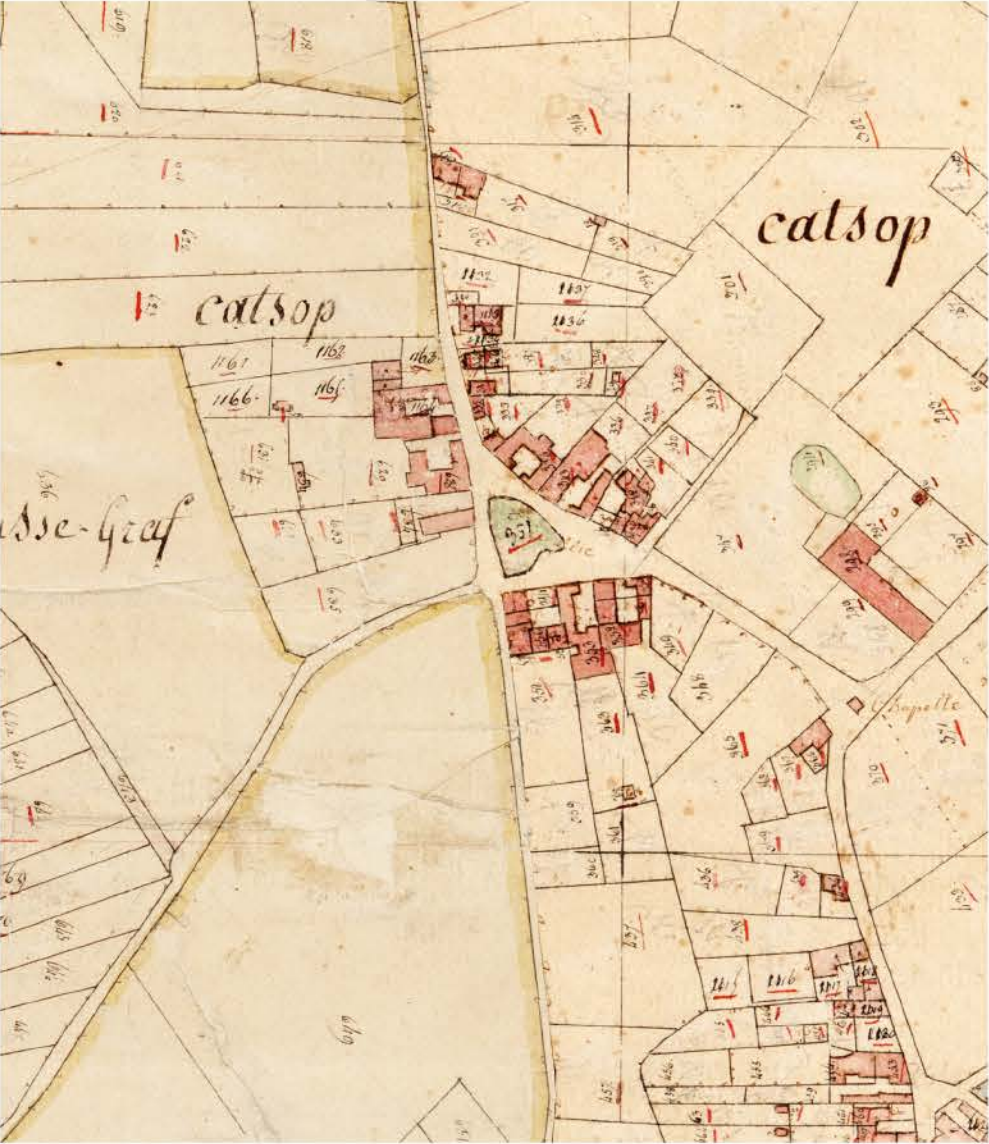

Deze Dries was dan ook veel groter dan het huidige pleintje. Het was een grote driehoek naar het zuiden gericht waarvan de onderste punt werd gevormd door de poel op het latere pleintje. Enerzijds beschermd door de Schuthage (nu Kampstraat) en anderzijds door de graft achter de huizen bij de kapel of verderop tot de straat het Einde. Deze Dries liep waarschijnlijk door tot halverwege de Holstraat (nu Holenweg).

...het Hoolstraetje dat naar Catsop over den Driesch gaat...

RAL SAE 89 1736
...een weyde op de Dries lanx de Shuthage (nu Kampstraat)‘.

Nadat De Dries zijn functie van gezamenlijke weide heeft verloren door de opkomst van de standweiden in plaats van het hoeden door een herder, wordt het gebied verdeeld en versnipperd, mede door de bouw van boerderijen aan de zuidrand van de poel dwars over de oorspronkelijke Dries heen.

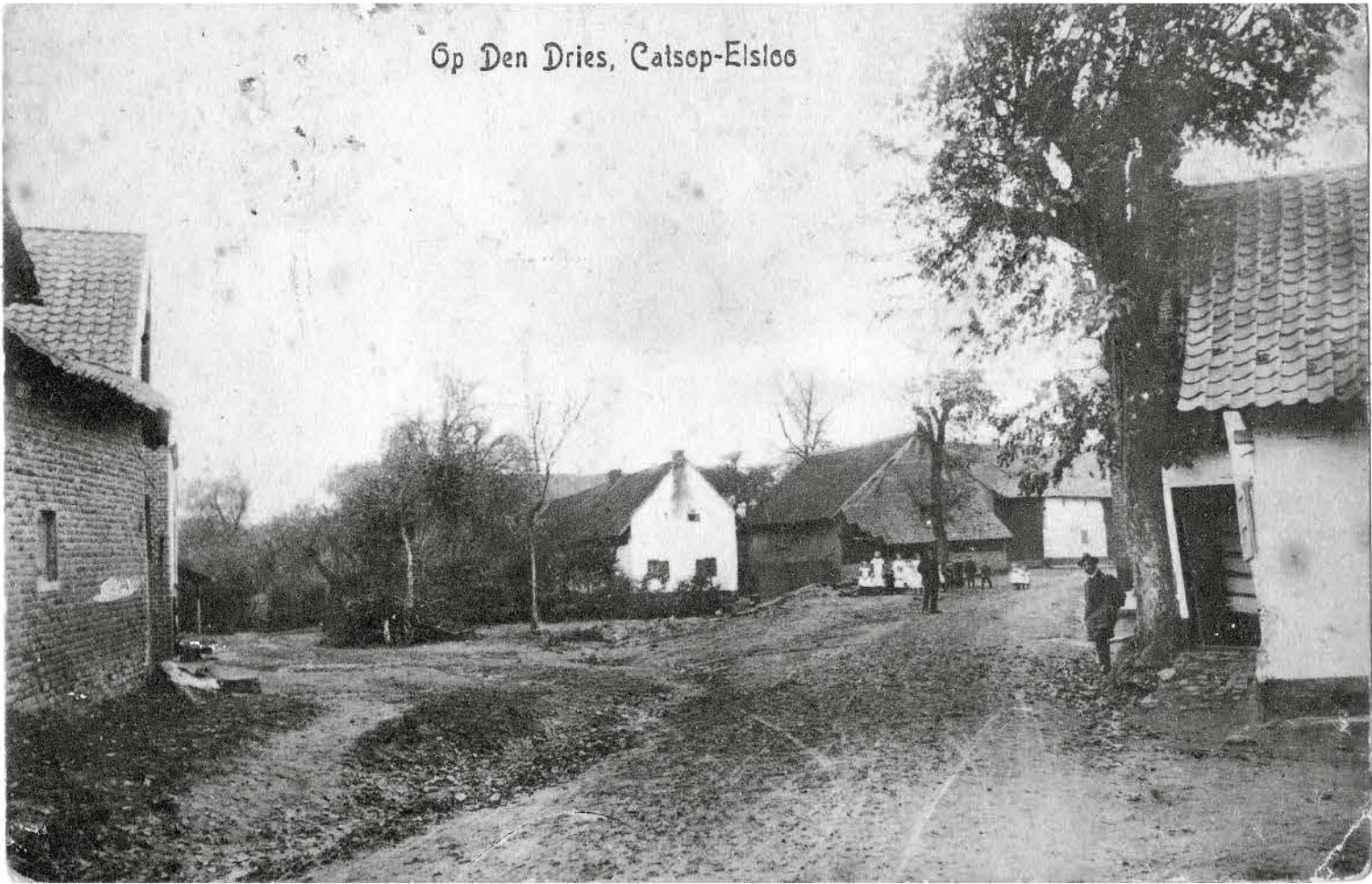
← KAART - 1817
Het gebied van de Dreesjpool op de kaart van het kadaster in 1817 (in het Frans Mare public, dorpspoel).

De Dreesjpool was een waterpoel die tot in de jaren 30 van de vorige eeuw op de plaats van het plein heeft gelegen. Een dergelijke poel had verschillende functies. Hij was op de eerste plaats een drinkpoel voor het vee en verder een reservoir voor bluswater. Om verdamping van het water en opwarming te voorkomen, stonden om de poel bomen. Er staan nog steeds bomen op het pleintje.

De Hof van Catsop had overigens de beschikking over een eigen grote poel.

FOTO →
Historische, nu deels afgebroken en gedeeltelijk herbouwde boerderij aan Op de Dries

↓ FOTO
De oude situatie van De Dries

Lijst van personen binnen de 'kostloozen bestellingskring' van het hulptelegraafkantoor te Elsloo in de jaren 1918 t/m 1921. Opgesteld naar de huidige huisnummers door Louis Schreurs, Elsloo.

054.	Hertsig Peter Hendrik - Lenaerts Margaretha <i>Woonhuis: nu Op den Dries 19</i>	069.	Op den Akker Frans <i>Woonhuis: nu Op den Dries 16</i>
055.	Beckers Hubert - Hertsig Maria Hubertina <i>Woonhuis: nu Op den Dries 29</i>	070.	Bours Leonardus - Houben Maria Margaretha Josephina <i>Woonhuis: nu Op den Dries 31b</i>
056.	Cobben Jan Joseph - Lenaerts Maria Catharina Margaretha <i>Woonhuis: nu Op den Dries 21, thans niet meer bewoonbaar</i>	071.	Bours Jan Mathijs - Meulenbergh Maria Anna <i>Woonhuis: nu Op den Dries 31</i>
057.	Kesteloot Charles Louis Philipus - Pijpers Maria Barbara Hubertina <i>Woonhuis: gesloopt, thans nieuwbouw bejaarden-woningen</i>	072.	Lemmens Mathijs - Hendrix Maria Catharina (weduwe) <i>Woonhuis: nu Op den Dries (nummer onbekend)</i>
058.	Bours Theodorus - Bours Maria Philomina <i>Woonhuis: nu Op den Dries 23, oud pand gesloopt</i>	073.	Steehnans Frans Hubert - Smeets Maria Ida <i>Woonhuis: nu Op den Dries 34, oud pand gesloopt en was gelegen achter woonhuis van nr 060. (Daemen)</i>
059.	Penders Cornelia Maria <i>Woonhuis: nu Op den Dries 16, Oud pand gesloopt</i>	074.	Daemen Joannes Hubertus - Houben Elisabeth <i>Woonhuis: nu Op den Dries 34, oud pand gesloopt</i>
060.	Daemen Hendrik - Hendrix Barbara <i>Woonhuis: nu Op den Dries 16A</i>	075.	Claessen W, zie 076
061.	Cremers Godfried Hubert - Wanten Maria Catharina <i>Woonhuis: nu Op den Dries 18</i>	076.	Claessen Willem Hubertus - Janssen Maria Catharina <i>Woonhuis: Op den Dries 45, oud pand gesloopt</i>
062.	Visschers Andreas Alfons - Bormans Anna Maria Catharina <i>Woonhuis: nu Op den Dries (nummer onbekend)</i>	077.	Daemen Jan Hubert - Lemmens Margaretha (weduwe) <i>Woonhuis: nu Op den Dries 43a</i>
063.	van Es Hermanus Hubertus - Smeets Maria Margaretha <i>Woonhuis: nu Op den Dries 20</i>	078.	Schreurs Frans - Bex Maria Sarbara <i>Woonhuis: Op den Dries, nu nieuwbouw bejaarden-woningen</i>
064.	van Es Jan Mathijs Hubert - Smeets Maria Philomena <i>Woonhuis: Op den Dries (nummer onbekend), nu gesloopt</i>	079.	Lemmens Godfried - Lenaerts Anna Maria <i>Woonhuis: Nu Op den Dries 45, oud pand gesloopt</i>
065.	Bours Jan Mathijs - Lenaerts Cornelia Hubertina <i>Woonhuis: nu Op den Dries 25 en 27, oud pand gesloopt</i>	080.	Lemmens Johannes Mathijs - Claessen Anna Maria Margaretha (weduwe) <i>Woonhuis: nu Op den Dries 35</i>
066.	Driessen Joannes Ludovicus - Janssen Maria Catharina <i>Woonhuis: nu Op den Dries 26</i>	081.	Pijpers Jan - Schreurs Maria Hubertina <i>Woonhuis: Op den Dries, nu nieuwbouw bejaarden-woningen</i>
067.	Beckers Theodoor Hubert - Lenaerts Maria Elisabeth <i>Woonhuis: nu Op den Dries 31</i>	082.	Wouters Maximiliaan Hubert - Reubsael Maria Louisa <i>Woonhuis: nu Op den Dries 51</i>
068.	Reubsael Theodoor Hubert - Beckers Maria Elisabeth <i>Woonhuis: nu Op den Dries 31</i>		

Albert Cremers

Dreesjpool

Albert Cremers is geboren en getogen in het huis waar hij nu nog steeds op 89 jarige leeftijd woont. Het huis is gebouwd in 1775 en ligt aan het pleintje aan de *Dreesjpool*. Catsop bestond in die tijd uit enkele grote boerderijen. Als men in die tijd 20 koeien had, was men rijk. De andere inwoners van Catsop werkten als *brikkebekker*, sigarenmaker of werkten in de mijn. Ook de mensen die geen grote boerderij hadden, werkten na hun werk nog veel rondom hun huis. De meesten hadden toch een paar dieren, een grote groentetuin en vaak nog ergens een stukje land. Tot omstreeks 1930 lieten de boeren de koeien drinken bij de *Dreesjpool* als ze het vee vanuit de wei terug naar de boerderij brachten. Albert was 4 jaar toen de *Dreesjpool* een pleintje werd. In die tijd werd er geen vuilnis opgehaald. Deze werd achter in de tuinen begraven. Vanaf 1930 werd het vuil in de *Dreesjpool* gedeponeerd. De vader van Albert had voor hem een kruiwagentje gemaakt. Daarop verzamelde Albert de vuilnis waarna hij het ook in de *Dreesjpool* kon kiepen.

1942

In 1942 vond er in Geleen een bombardement plaats. Er waren veel lichtkogels boven Catsop. Iedereen moest in de schuilkelder. Er viel een bom in de wei achter de boerderij van de familie Maas. Huizen in de nabijheid van de ontplofte bom waren zeer beschadigd, ook het huis van Albert's ouders. In de hele straat was er brand. De deuren en ramen waren door de ontploffing uit de huizen geblazen. Als de bom op de Dries was gevallen was de ramp niet te overzien geweest.

Materiaal om de huizen te repareren was er niet. Mensen haalden het glas uit schilderijen en repareerden daar hun ramen mee. Als het glas te klein was, werd er nog een lat of een plank bij gespijkerd. De huizen die helemaal verwoest waren, bleven geruime tijd zo liggen. De Molestverzekering gaf wel geld voor de schade, maar er was geen materiaal te koop. De Duitsers gingen materialen vorderen bij de bewoners van Catsop om het dorp weer *aan elkaar te plakken*. In de oorlog waren er ook veel kerken gebombardeerd. Van de St. Augustinuskerk was de toren beschoten en zwaar beschadigd. Om de kerken te kunnen herstellen werd er na de bevrijding een kwartjesactie gehouden. Elke week werden er huis aan huis kwartjes opgehaald en verzameld. Jufrouw Vranken en Albert coördineerden de inzameling gedurende 10 jaren. De kwartjes werden afgedragen aan het bisdom Roermond. Zo werden kleine beetjes toch een groot bedrag om de kerken te kunnen herstellen.

Kerk en school

Elke dag, voor schooltijd, moesten de kinderen naar de kerk. Ze hadden dan nog niet gegeten. Dat mocht niet want je moest nuchter zijn om de communie te mogen ontvangen. De boterhammen gingen mee om die na de mis op te eten. In de school werd het kerkbezoek gecontroleerd en dat werd op je schoolrapport genoteerd. Wie niet in de kerk was geweest moest, voor straf, op zijn knieën voor het bord gaan zitten. De leerkracht verplichtte je hier ook toe wanneer je wel in de kerk was geweest maar niet ter communie was gegaan.

Zelfs kregen de gestraften dan nog stokslagen van meneer kapelaan. Liegen durfden de kinderen niet. De oude Augustinusschool stond langs de Schoolstraat. De ingang van de jongensschool was aan de Stationsstraat, de meisjesschoolingang aan de Jurgensstraat. Albert kon goed leren en de meester van de lagere school kwam bij de ouders van Albert thuis om de ouders zo ver te krijgen om Albert te laten studeren. De ouders hadden echter geen geld om hun kinderen te laten studeren. Door een extra varken vet te mesten en daarna te verkopen, kon Albert uiteindelijk toch naar de HBS.

De meeste jongens mochten of konden niet verder leren. Zij gingen veelal werken in de mijnen als *leesjongen*. Zij *lazen* de stenen uit de kolen. Je toekomst was in die tijd erg afhankelijk van wat het hoofd van de school, de pastoor en de hoge beambten van de staatsmijnen met je voor hadden. Door hun toedoen kreeg je in de crisistijd wel of geen baan. Albert studeerde en kreeg op school onder andere Engels en dat kwam hem na de oorlog goed van pas. In de oorlog dook Albert onder bij de zusters in Beek, omdat hij niet bij de Arbeitseinsatz wilde. Na de oorlog werden de Duitse soldaten en sympathisanten op Kasteel Elsloo ondervraagd door de bevrijders. Albert werd tolk van de Amerikaanse en Engelse soldaten (Field Security). Hij moest de vragen in het Duits stellen en in het Engels vertalen. Hij was toen 20 jaar en voelde zich niet altijd op zijn gemak. Een belangrijke Duitser wilde geen informatie geven waarop de Engelse politie kwaad werd. Uiteindelijk gaf de Duitse militair toch de gevraagde inlichtingen.

FOTO →

De oude Augustinusschool aan de Schoolstraat

Radio Luxemburg

Na de oorlog gaat Albert werken op de papierfabriek in Meerssen. Een van zijn grote hobby's is dan de muziek. Omdat er op de Hilversumse zender alleen maar zware, veelal gregoriaanse muziek, te horen was, luistert Albert veel naar radio Luxemburg. Die draaide lichte muziek, meestal in het Frans. Toen ze met een Nederlands experiment gingen starten, deden ze een oproep aan de luisteraars om te laten weten hoe die uitzending vonden. Albert reageerde en werd zo tussenpersoon voor Radio Luxemburg. Via hem kon men vanuit Nederland plaatjes aanvragen. Ook kon je op deze manier lid worden van de vrienden van Radio Luxemburg. Het lidmaatschapsgeld dat werd betaald, ging hij storten in Lanaken.

FOTO - 1945 ✦

Staand v.l.n.r. Sjeng Cremers, Engelse militair, Frits Cremers, Lies Cremers, Marieke Cremers-Wanten. Engelse militair. Zittend: Engelse militair, Albert Cremers, Engelse militair Jac Elson.

FOTO VERKENNERSKAMP LOMM AUGUSTUS - 1951 →

Albert Cremers en Math Bocken met twee andere leiders

➤ FOTO – DE JONKHEID – 1954

1e Rij zittend v.l.n.r.: Jozef Maas, Frans Dols, Ton Pijpers, Jan Maas, Pierre Smeets, Hub Steps, Wies Willems, Albert Cremers (Kapitein Jonkheid), Huub Claessen (Salesiaan van Don Bosco), Jan Engelen, Harie Frederix, Math Daemen, Giel Houben, Math Bartels, Hub Pijpers, Willem Kollard.

De Jonkheid

Albert was ook een actief lid van de verkennerij. Aanvankelijk in Beek, hielp hij later mee om de verkennerij in Elsloo op te zetten. Zijn organisatietalent kwam ook van pas bij de Jonkheid van Catsop. Je mocht bij de Jonkheid zijn totdat je trouwde. Zo kon het zijn dat zelfs onge- trouwde mensen op hogere leeftijd nog bij de Jonk- heid waren. Albert werd er voorzitter en dat heette Kapitein. Samen met de secretaris, die Vaandrig heette, werd het bestuur gevormd. De Jonkheid in Catsop was heel actief. Zij hadden belangrijke taken binnen de gemeenschap. Bijvoorbeeld bij het overlijden van een buurtgenoot moesten zij de klok luiden in de kerk. Enkele andere leden gingen dan naar het kerkhof om een graf te graven. De overle- dene werd thuis opgebaard en de Jonkheid moest daar waken. Ze hoefden niet bij de overledene te zitten maar moesten wel in het huis verblijven waar de overledene opgebaard lag. Verder werd er door de Jonkheid geld op gehaald om een krans te kopen namens de buurt. Een andere taak van de Jonkheid was het orga- niseren van feesten. De versieringen werden allemaal zelf gemaakt. Op het moment dat de sacramentsprocessie vanuit de St. Augustinuskerk naar Catsop kwam, werden de straten versierd. De Daalstraat was al heel vroeg geasfalteerd. Daar hadden de mensen betonblokjes waar de palen met de vlaggetjes in werden gezet. In de rest van Catsop bestonden de wegen uit modder en kiezel waar dan met een wals overheen was gegaan. Daar werden ijzeren pinnen in de grond geslagen waar de paaltjes en de vlaggetjes in kwamen. Doordat er veel met paard en wagen overheen was gereden waren in die wegen diepe karrensporen uitgesle- ten. In de buurt werden ook op diverse plaatsen mooie bogen gezet en werden er met gekleurd zand *lopers* gemaakt. In mei kwam de Jonkheid bij elkaar om rozen van papier te maken. Van deze papieren rozen werden slingers gemaakt. Onder andere door Bet Bours die prachtige rozen en slingers kon maken voor de kruisbeelden in het Amsterveld, het Mariabeeld op de Mariaberg en in de kapel op Het Einde. Dat was een hele gezellige bezigheid want achteraf werd er dan altijd wat gedronken in café Bie Willemke. Er was een grote saamhorigheid.

2e Rij staand v.l.n.r.: Pie Bours, Gus Cobben, Paul Derhaag, Harie Steps, Tilla Vranken, ?, Nelia Cobben, Martha Franssen, Mia Dirix, Lieske Derhaag, Marieke Derhaag, Bertha Houben, Riet Notten, Mientje Hermans, Nieke Maas, Marieke Wanten, May Maas, Lien daemen, Lieske Kollard, Lies Bours, Anneke Kollard, Annie Pijpers, Fien Peerbooms, Mia Reubsaet, Jac Smeets, Albert Lemmens.

3e Rij staand v.l.n.r.: Hub Notten, Marieke Engelen, Mia Bours, Corry Engelen, Anny Engelen, Riet Hermans, Julia Vranken, Jac Verboort Mietje Huveneers, Lieske Smeets, Marieke Tilmans, Anny Bekkers, Thea Hermans, Bertha Vranken, Tiny, Knobben, Zus Maas, – Knobben, Maria Lemmens, Trees Bekkers, Paula Steps, Netje Dols, Gus Willems.

4e rij staand v.l.n.r.: Sef Tilmans, Hubert Bekkers, Jan Dols, Bertha Kollard, Fientje Smeets, – Maas, Stien Dirix, Fientje Houben, Judith Steps, Willy Vranken, Giljam van Es, Frits Cobben, Louis Huveneers, Frits Willems, Willy Cremers, Tiny Dols, Fien Dols.

5e Rij staand v.l.n.r.: Thei Bours, Jo Lemmens, Tilla Cremers, Mia Daemen, Frits Notten, Frans Maas, Thei Bekkers, Giljam Bours, Hub Willems, Jan Brorens, Hub Dols, Annie Daemen, Louis Notten, Funs Maas, Gerrit Lemmens. Bovenste rij v.l.n.r.: Sjr Muytjens, Jan Bours, Eugene Maas, Jan Kollard, Toon van Es.

Een speciaal hoogtepunt was het priesterfeest van Hub Claessen in 1954. Om dit feest mede te financieren werden er 3000 loten verkocht door de Jonkheid. Een lot kostte 50 cent en dat was voor de meeste huishoudens veel geld, maar alle loten werden verkocht! Pater Claessen woonde naast het café Bie Willemke en het hele huis werd prachtig versierd. Na het priesterfeest verwaterden de activiteiten binnen het Jonkheidgebeuren en ging de Jonkheid over in de buurtvereniging.

↑ FOTO – BRIKKEBEKKERS
Albert geeft aan dat veel inwoners van Catsop werkten als brikkebekker. Op deze foto staat de brikkebekkersploeg van Bertje Steegmans.

✦ FOTO – PRIESTERFEEST PATER HUB CLAESSEN
Het versierde huis van Pater Claessen naast café Bie Willemke

← FOTO – PRIESTERFEEST PATER HUB CLAESSEN
Albert biedt namens de Jonkheid een cadeau aan voor Pater Hub Claessen

KUNSTWERK DREESJPOOL

Hoe een eenvoudig idee in de daaropvolgende jaren kan uitgroeien tot een kunstzinnige aanwinst voor de gemeenschap waar tot in de verre toekomst van genoten kan worden.

In 2002 zijn op initiatief van stichting *Ronjdom 't Bluuske* de eerste stappen gezet om te komen tot een kunstwerk op het pleintje Op de Dries. Begin 2003 werd een eerste overleg met de gemeente gepland. Het initiatief werd opgenomen in een beleidsnotitie van de gemeente, het zogenoemde *Kunstenplan 2004-2007*. In het kunstenplan was onder andere opgenomen dat de gemeente Stein het uitgangspunt hanteert dat kunst voor iedereen en van iedereen is. *'Kunst en cultuur moeten een wezenlijk onderdeel uitmaken van het dagelijks leven. De leefbaarheid van een gemeenschap wordt mede bepaald door de prikkeling die uitgaat van kunst in de publieke ruimte'*. Het is een van de uitgangspunten van het gemeentelijk beleid zoals in de notitie te lezen is.

Vroeger was een pomp in de gemeenschap een ideale plaats om wetenswaardigheden met elkaar uit te wisselen. *Stichting Ronjdom 't Bluuske* heeft geprobeerd om op de oude plaats in de Daalstraat waar vroeger de pomp van Catsop gestaan heeft, opnieuw een pomp te plaatsen. Toen bleek dat dit niet mogelijk was, ontstond het idee om in een kunstwerk het begrip *buurtschap* – waar Catsop zo sterk in is – tot uitdrukking te laten brengen. En dat in relatie tot de historische gegevens van Catsop. Waar toen bij de pomp wetenswaardigheden uitgewisseld werden, is nu het pleintje een plek waar menig nieuwtje aan elkaar wordt doorverteld. Bijvoorbeeld tijdens het jaarlijks door *FC Catsop* te organiseren feest, of tijdens de kunst en antiekmarkt waar Catsop terecht trots op is. Een idee is geboren.

Na het overleg met de gemeente is er ook overleg geweest met het bestuur van de buurtvereniging, zodat het uiteindelijk een gezamenlijk initiatief werd. Het idee om buurtschap in relatie tot de historie van Catsop te laten uitbeelden werd breed gedragen.

In 2005 werd duidelijk dat de gemeente een financiële bijdrage zou krijgen van de provincie, wanneer uitvoering gegeven zou worden aan het gehele kunstenplan. Waaronder dus het kunstwerk voor Catsop. Middels een door de gemeente opgestelde procedure kwam er een openbare aanbesteding waar kunstenaars uit het hele land op reageerden. Nadat een adviesgroep in 2006 hier een voorselectie uit gemaakt had, kon een werkgroep waar de Buurtvereniging, *Stichting Ronjdom 't Bluuske* en de *Culturele Werkgroep* van de gemeente Stein in vertegenwoordigd waren, een definitieve keuze maken op basis van de door de kunstenaars aangeleverde ontwerpen.

Begin 2007 krijgt de kunstenaar Nicolas Dings van de gemeente de opdracht zijn ontwerp te gaan uitwerken waarna het beeld in oktober dat jaar geplaatst wordt.

Het kunstwerk van Nicolas Dings levert nu en in de toekomst een positieve bijdrage aan het begrip buurtschap. Een sprekend beeld centraal gelegen en uitnodigend om ter plaatse even met elkaar te kletsen. Daar waar vroeger het vee z'n dorst kon lessen.

↑ FOTO (Dennis Lardenoije)
Detail van het kunstwerk De Dreesjpool door Nicolas Dings

De onthulling

Passend bij het thema van het kunstwerk *Buurtschap in relatie tot de historie van Catsop* werd de onthulling van het beeld georganiseerd door *Stichting 't Bluuske* en de Buurtvereniging van Catsop. Nadat de inwoners van Catsop samen met de kunstenaar, de burgemeester en genodigden bij De IJsoerderij van de familie Maas hadden genoten van een kopje koffie met vers gebakken vlaai, trok het gezelschap in optocht achter de muzikale klanken van fanfare de Maasgalm naar het pleintje.

De voorzitter van *Stichting 't Bluuske* wees erop: *'Het is bijzonder om te zien hoe veel medebewoners van Catsop hier zijn. Dit onderstreept eens te meer dat indertijd een juiste keuze is gemaakt welk thema het kunstwerk moet uitdragen'.*

Van de gelegenheid werd gebruik gemaakt om fanfare de *Maasgalm* te feliciteren met het behalen van de 1e prijs met lof van de jury. *'We mogen ons extra gelukkig prijzen dat deze prijswinnaars de onthulling willen opluisteren.'*

De onthulling werd uitgevoerd door de burgemeester, de heer Anton Barske, met hulp van de communicantjes van dat jaar: Annemiek Dols, Sem Jacobs, Famke Paulussen, Lois Bastiaans en Lisa Pluis. De beeldhouwer Nicolas Dings gaf een toelichting op zijn werk.

Het beeld de Dreesjpool

Aan dat wat de kunstenaar visualiseert moet de toeschouwer zijn eigen interpretatie geven. Zonder hier afbreuk aan te willen doen wordt hier een toelichting gegeven op het kunstwerk zoals de kunstenaar het zelf verwoordde tijdens de presentatie van zijn ontwerp:

'Inspiratie is gevonden in het middeleeuwse karakter van het pleintje Op de Dries, een glooiende driehoek met bomen, omsloten door hoven. Een plek waar het vee van oudsher kon grazen en aan de Dreesjpool, een drinkpoel, haar dorst kon lessen. Het pleintje herinnert aan een verleden. Deze historische gegevens heb ik als vertrekpunt genomen voor een meerdelige sculptuur op het plein. Het gegeven dat hier ooit een poel water was, waar het vee uit kwam drinken, is het uitgangspunt voor een virtuele waterpartij van steen met figuratieve elementen die verwijzen naar de oorspronkelijke functie van de plek.

We zien drie elementen van steen die samen een cirkel vormen. Twee elementen lopen in een vloeiende beweging, tegengesteld aan het glooiende plein, de grond in en accentueren zodoende het landschap. Op de elementen bevinden zich figuren en voorwerpen die op een poëtische manier een metafoor vormen voor de oorsprong en de toekomst van het plein.

We herkennen een ritme van koeientijven die samen drinken uit de virtuele poel en zien enkele kristallen die iets vertellen over de rijkdom van de aarde ter plekke.

Samen vormen deze figuren en voorwerpen een kring die zich laaft aan het water. Zij worden met elkaar verbonden door een roestvrij stalen ring aan de binnenzijde van het beeld waarop een tekst gegraveerd is over de oorsprong van Catsop'.

← FOTO (via Nicolas Dings)
Het kunstwerk 'De Dreesjpool'

FOTO (Jeffrey Westerlink) →
Het kunstwerk 'De Dreesjpool' tijdens de plaatsing en de onthulling

Kunstenaar: Nicolas Dings
Geboren: Tegelen, 1953
Woon-/werkplaats: Amsterdam en
Besmont La Rue Charles (Fr)
Opleiding: Stadsacademie – Maastricht
Rijksacademie – Amsterdam

Nicolas Dings laat zich in zijn werk voor de openbare ruimte voornamelijk inspireren door de situatie ter plekke en de culturele, historische en sociaal-maatschappelijke context. Hij is een beeldhouwer die met verschillende materialen werkt en zijn kunstuitingen variëren van kleine sieraden tot imposante beelden in de openbare ruimte. Er wordt over zijn werk geschreven dat het filosofisch getint is, gekleurd met humor. Daar waar hij de klassieke kunstgeschiedenis als uitgangspunt neemt, wordt deze vertaald naar de tegenwoordige tijd.

✚ **FOTO**
Vooraan vanaf links: Sjemke van Es, John Vranken, Jan Cobben, Achteraan vanaf links, Harie van Es, ?, Lies Vranken (met bezem, van de slagerij Houben), Lies Cobben, Toon van Es. Harie en Toon van Es zijn zonen van Sjemke.

✚✚ **FOTO**
De halte Elsloo werd, op 1 december 1919 geopend en weer gesloten op 22 mei 1937. De spoorwegovergang tussen Catsop en Elsoo blijft tot 1966 dienst doen.

Bij deze overweg stond een seinwachterhuisje, het ‘belhuuske’ genaamd vanwege het belsignaal dat klonk als de overwegbomen ‘breren’ neer gelaten werden.

✚ **LUCHTFOTO - CIRCA 1970**
Op de Dries en omstreken

✚✚ **FOTO - 1935**
Op de Dries

✚ **LUCHTFOTO - 1925**
Vakwerkwoning

✚✚ **FOTO**
De kapel, gezien vanaf Op de Dries

✚ **LUCHTFOTO - 1920**
Vakwerkwoning

✚✚ **FOTO'S**
Vanaf links: Hoebèr Reubsaet (in de stoel), Tom Hermans, oma Reubsaet, An 'van Toon' van Es

De zussen Wies, Julia & Annie Vranken

← FOTO
Moeder zittend met naast zich Liesbeth en Willie daarnaast Annie op de stoel die voor vader gereserveerd was en Johnny, daar achter Wies (links) en Tilla (rechts). Julia staat niet op de foto omdat ze een uitstapje had naar het missiehuis in Valkenburg.

↓ FOTO
Johnny in zijn communiepakje

De foto

Tegenwoordig kunnen we op elk willekeurig moment van iedere situatie een foto maken. Hoe anders was dit zo'n 70 jaar geleden. Een keer per jaar of bij bijzondere gelegenheden kwam er een fotograaf. Zo ook bij de familie Vranken toen Johnny de communie deed. Voor het bezoek van de fotograaf werd alles in gereedheid gebracht en een mooie opstelling gemaakt in de huisweide. Er werd een foto gemaakt van het hele gezin. Na enkele weken echter bleek, op het moment dat de fotograaf de foto zou komen brengen, dat deze mislukt was. De fotograaf meende dat de kinderen Vranken te beweeglijk geweest zouden zijn. Maar daar was

natuurlijk niemand mee geholpen. Temeer omdat moeder Vranken de fotograaf vooruit betaald had, moest er een nieuwe foto gemaakt worden. Het tijdstip waarop de fotograaf kwam, werd alles weer netjes bij elkaar gezet onder de perenboom om een goede compositie te krijgen. Iedereen in zijn beste kleren en Johnny had zijn communiepakje weer aan. Gefladder in de lucht. Zowaar de duiven komen al terug van de wedstrijdvlucht. Het was op dat moment voor Willemke onmogelijk om stil op een stoel te blijven zitten voor een foto. Willemke en Math vertrokken naar het duivenhok en de fotograaf werd ongeduldig. Uiteindelijk is de foto genomen met Annie op de plek van Willemke.

Het café

Het café Bie Willemke werd in eerste instantie als woonhuis en boerderij gebouwd in 1899. De vader van Gus en Sjeng, Sjaak Cobben, heeft met paard en wagen geholpen bij de bouw. Tot 1936 heeft Sjef Vranken er een café gehad. In de jaren 60 was vader Vranken in de gelegenheid het te kopen van de brouwerij. Vanaf het eerste begin werd er Amstelbier geschonken Bie Willemke. In 1970 heeft Wies Brouns-Vranken de, dochter van Willemke, en haar man het café overgenomen. In de tijd dat Willemke het café runde, was het heel gebruikelijk dat de inkomsten van een gezin uit meerdere activiteiten werden verkregen. Zo bracht Willemke melk rond in Elsloo. Melk die werd betrokken van de melkfabriek in Beek. Naast zijn beroep als kastelein had Willemke ook een groentetuin, voor velen in die tijd heel gebruikelijk, en mestte de familie een of meerdere varkens voor de eigen slacht.

Het varken

Tijdens de oorlogsjaren was dat mesten van een varken niet altijd even gemakkelijk. De Duitsers verplichtten de mensen het houden van een varken vooraf op te geven en het slachten moest gemeld worden. Dit wilde men de bezetters niet gunnen en daarom werd dit meermalen verzwegen. Zeker wanneer je meer dan één varken had. En er gebeurde waar men altijd bang voor was. Op een dag kregen ze controle. Willemke was met de melk onderweg en moeder lag net op dat moment ziek in bed. Daarom was tante Tilla in huis om een handje te helpen in het huishouden. Op het moment dat de controleur kwam, wist ze niet dat het tweede varken geheim moest blijven en per ongeluk ging de verkeerde staldeur open. De controleur ging weg om verslag uit te brengen over het *clandestiene* varken. De schrik zat er goed in. De kinderen werden erop uitgestuurd om in allerijl Willemke in Elsloo op te speuren. Die handelde meteen toen hij dit hoorde en liet het varken direct door Sjeng Houben slachten. Die slachtte het varken en in plaats van het varken weer mee naar Catsop te nemen werd het bij oma in Elsloo in bed verstoppt. De resten van de slacht werden in het achter het huis gelegen bietenveld ingegraven. De volgende dag bij terugkomst van de controleur wist natuurlijk niemand iets van een tweede varken.

Tijdens de laatste dagen van de oorlog lagen op verschillende adressen in Catsop soldaten ingekwartierd. Zo ook in het café Bie Willemke, want daar was meer plaats. De familie Vranken heeft met meerdere Engelse soldaten, ook na de oorlog, nog lang contact gehouden. Zo is er in 1985 nog een Engelse soldaat op bezoek geweest en is er nu nog contact met een 94-jarige oud-strijder. Kort voor de bevrijding hebben verschillende inwoners van Catsop jonge Duitse soldaten geholpen om te vluchten. Er waren jongens vanuit de Selfkant bij die al bijna thuis waren. De moeders hadden zelf jonge zonen en deden wat ze konden. De zussen Vranken kunnen het zogenaamde *oorlogsgebedje* dat regelmatig gebeden werd nog zo uit hun hoofd opzeggen.

Cafébezoekers

In het café werd regelmatig door de buurtbewoners gekaart. Ook Willemke zelf was een fervent kaarter. De opgroeiende meisjes mochten tijdens

het kaarten geen plaatjes draaien of ander geluid maken. De kaarters moesten zich natuurlijk goed kunnen concentreren. Zoals dat met kaarten gaat. Het maakte indruk op de kinderen dat dit gepaard ging met hevige emoties, gefoeter en zelfs vloeken. Na het kaarten was het weer even goede vrienden. Het café diende als verenigingslokaal van de supportersclub van wielrenner Sjefke Janssen en natuurlijk als thuishaven voor de duivenclub. Op vrijdag werden de duiven geringd en de klok die werd ingezet voor de wedstrijd bleef achter in het café. De duiven gingen aansluitend op transport om op zaterdag aan hun vlucht naar huis te beginnen. Op zaterdag werd ingezet en gingen de mannen betalen waarna de klok weer meegenomen werd. Als de duif op zondag weer thuis kwam, moest het ringetje van de poot af gehaald worden en in de klok worden geduwd. Daarna gingen ze met de klok weer naar het café om te kijken welke duif als eerste thuis gearriveerd was. Zo had het café het hele weekend klanten.

Noodlanding – 1945

Op 15 april 1945 maakte een vliegtuig een noodlanding op de Hoakel.

De bommenwerper was van het Type Douglas B-26 Invader. Het was

een lichte bommenwerper die net in Europa was aangekomen. Hij hoorde

thuis bij de 391ste BombGroup van de 9e Amerikaanse luchtmacht op het

vliegveld van Asch. Ze waren eerst kort met de gloednieuwe vliegtuigen

aan het oefenen. Zo kwam dit vliegtuig terug van zo'n proefvlucht. Het

kreeg boven Beek motorpech en moest direct naar de grond en maakte een

buiklanding. De 3 bemanningsleden werden opgehaald en het vliegtuig

kreeg bewaking. De volgende dag werden speciale onderdelen die nog

niet eerder gebruikt waren en daarom nog geheim eruit gehaald. Het

karkas heeft nog een aantal dagen gelegen en is daarna door de Ameri-

kanen afgevoerd. Het vliegtuig was 15,24 meter lang en had een vleugel-

spanwijdte van 21,34 meter. Het gewicht was ruim 10 ton en met zijn 2

motoren van elk 2000 pk haalde het een snelheid van 550 km per uur.

Harie Rouvroye

Carnaval

Bie Willemke is de Carnavalsvereniging van *De Sajelaire* opgericht. In 1953 werd Toon Verboort de eerste prins. Ondanks dat hij het hele jaar prins was, heeft hij weinig als prins kunnen hossen en springen. Vanwege de watersnoodramp in Zeeland gingen dat jaar de feestelijkheden niet door. De zussen Vranken weten zich te herinneren dat er toen over gesproken is om een zomercarnaval te houden, zodat gekochte spullen en gemaakte kostuums gebruikt konden worden; dit ging echter niet door. Wat ook in hun herinnering sterk verankerd is, is de introductie van het carnavalslied van *De Sajelaire*. Lei Alberigs, de componist van het carnavalslied, stond op een tafel midden in het café en iedereen werd door hem geholpen regel voor regel in te studeren.

Het was met Carnaval in Catsop een sport om met zo veel mogelijk wagens in de optocht te verschijnen. Van oudsher was er een gezonde competitie tussen Elsloo en Catsop. Het liefst wonnen ze een prijs voor de mooiste wagen. Als kind was je verkleed als cowboy, Indiaan of Chinees. De bakkebaarden en snorren werden met een zwart geblakerde kurk 'geschminkt'.

Kermis

Ook met de kermis was het feest in het café Bie Willemke. Op zondagmorgen was er eerst de processie. Er werd zand gekleurd en er werden mooie patronen (lopers) op de weg gemaakt ter versiering. De kinderen hielden de wacht bij de lopers opdat er niemand door heen zou lopen of fietsen. Na de processie werd het zand nauwkeurig verdeeld. Wat voor jouw huis lag, was van jou en o wee als iemand zich te veel toe eigende.

Op zondag kwamen de jongens samen met de meisjes om te dansen. Op maandag kwamen de jongens alleen. Bij elke dans stopte het orkest even de muziek zodat alle danspaartjes 5 cent konden betalen. Meestal haalden de dochters van Willemke dit geld op, soms deed dit iemand van het orkest. Met deze inkomsten kon het orkest betaald worden en had iedereen betaald, dan ging voor die dans de muziek weer verder. Op de vloer werd talkpoeder gestrooid zodat de vloer lekker glad was. Als de meisjes Vranken goed gehumeurd waren, lieten ze de gordijnen voor de ramen van het café open. Dan konden de buurtkinderen door het raam naar binnen gluren om de dansende paartjes te zien. Was er ruzie tussen de kinderen in de straat, dan deden de meisjes de gordijnen dicht. Bij het opruimen gingen alle restjes drank in een emmer. Het verbaast de zussen Vranken nu nog dat in een tijd waarin iedereen toch heel zuinig moest zijn, want er was geen overvloed, er zoveel verschaald bier bleef staan. Waarschijnlijk omdat er veel rondjes onderling gegeven werden en het op enig moment teveel werd. De varkens hadden hier echter geen probleem mee en zullen tijdens de kermisdagen net als menig Catsoppenaar beschonken uurtjes gekend hebben. Tegen sluitingstijd kwam de politie controleren of de tap en de muziek uit ging en de mensen naar huis werden gestuurd. Een goede sigaar en een borrel kan dan wonderen verrichten. Kwam de politie terug, dan werden ze door moeder gastvrij ontvangen in de keuken.

↑ FOTO

Liesbeth en Wies Vranken samen in het café met Theo Reubsaet

↓ FOTO – GROEPSFOTO BIJ VOORBEREIDING PROCESSIE

Van links naar rechts gehurkt; Theo Bours, Jo Dahmen, Toon van Es. Staand Frits Wilms, Frits Cobben, Frits Hoeveneers zijn broer Louis en Gerrit Lemmens. De schop werd gebruikt om het processie zand uit te strooien en de rieken om mooie lijnen in het zand te trekken.

In gesprek met

Jan & Fientje Bours

Jan-Mathijs Bours (1840-1924), de overgrootvader van Jan Bours, getrouwd met Fientje Smeets, startte ruim een eeuw geleden als zelfstandig timmerman aan het huidige pleintje de Dreesjpool een timmerwerkplaats. Niet zeker is of hij destijds al het vakmanschap overnam van zijn vader Mathieu Bours (1804-1887) of dat Jan-Mathijs de eerste timmerman (gezel) in de Bours familie is geweest. De werkzaamheden bestonden toen hoofdzakelijk uit het maken van doods-kisten en karrenwielen voor boerenwagens. Een generatie later verhuisde de werkplaats naar de Daalstraat en werd het ambacht overgedragen aan zijn zoon Theodoor Bours (1877-1941),

↓ FOTO

Het echtpaar Bours – Wanten

De officiële inschrijving bij de *Kamer van Koophandel* vond plaats in 1930, waarna drie jaar later een nieuwe timmerwerkplaats werd gebouwd aan Op de Dries en het ambacht van het timmeren verder werd uitgebreid. Eenvoudige dakconstructies, trappen en aftimmerwerk waren dagelijks werk. De volgende generatie timmerman was geboren en vervolgde zijn weg. De grote wederopbouw na 1945 waarin de vraag naar nieuwe woningen steeds grotere vormen aannam, was de aanleiding om een productielijn van houten kozijnen te starten. Destijds waren dat nog kozijnen gemaakt van vurenhout met een kwastlaag grondverf.

↓ BIDPRENTJES

van Theodorus en Maria Bours – Wanten

JEZUS † MARIA † JOZEF
Bid voor de ziel van zaliger
MARIA ELISABETH WANTEN
weduwe van
THEODOOR HUBERT BOURS

De dierbare overledene werd geboren te Elsloo 16 maart 1880 en overleed aldaar, meer-malen voorzien van de H. Sacramenten, op 22 mei 1909

Zij was een vrouw van echte eenvoud. En in en door die eenvoud kon in haar ziel een rijk deugdenleven tot ontwikkeling komen. Een rijk en diep geloof. God was niet een wezen dat op verre afstand en onbereikbaar leefde. God was voor haar een nabije realiteit, een goede Vader, waar zij zich in volledig en kinderlijk vertrouwen aan overgaf. Zij hield van Hem als van haar hoogste goed. Wat God deed, dat was altijd goed. Zond Hij vreugde, dan was zij blij daarmee. Zond Hij kruis of beproeving. Het was goed. Hij weet het beste wat goed voor iemand is, dat was niet alleen een gezegde voor haar, maar de uiting van een overtuigde levenshouding.

Daardoor kwam zij vanzelf tot een grote goedheid voor anderen. Voor haar echtgenoot, die zij een grote liefde schonk. Voor haar talrijke kinderen waarvoor zij zwoegde en die zij een opvoeding gaf, niet alleen door woord, maar vooral door een echt mooi voorbeeld. Voor iedereen, want in iedereen zag zij een even-naste, óók een kind van God.

Moeder is gelukkig. Laten we daar blij mee zijn. Geven we aan onze kinderen door, wat zij ons gegeven heeft.

Zij ruste in vrede.

Drukkerij Knobben - Elsloo

JEZUS - MARIA - JOZEF - AUGUSTINUS
†
Bid voor de ziel van Zaliger
Theodorus Hubertus Bours
Lid van de Aartsbroederschap van de H. Familie.
Echtgenoot van
Maria Elisabeth Wanten

De dierbare overledene werd geboren te Elsloo, 1 Juli 1877 en overleed aldaar, na een smartvol lijden, op 22 October 1941, tijdig voorzien van de H.H. Sacramenten der Sterfenden.

Rechtvaardig was zijn wandel en groot zijn geloof. In al zijn doen en laten was de vrees des Heren zijn richtsnoer, zij maakte hem voor alles tot een toonbeeld van Christelijke eenvoud en oprechte vrolijkheid, zij vormde hem vooral tot een voorbeeldige vader, die bij zijn scheiden zijn kinderen achterliet als erfgenen van zijn deugd en godsdienst.

Met voorleedig geduld heeft hij de pijn en langdurige kwaal verdragen, tot dat de goede God hem riep.

Dierbare echtgenote, kinderen en kleinkinderen, omdat ik hen zie, heeft de smart u overmeesterd; weest echter niet bedroefd, gelijk zij, die geen hoop hebben. Ik ga u voor naar ons hemels Vaderhuis en daar zal ik voor u bidden, opdat gij, die met zoveel liefde en deelneming getuige waart van mijn lijden, ook eenmaal moogt deel hebben aan mijn zaligheid en glorie.

Zoet Hart v. Jezus, wees mijn liefde. (300 d. afl.)
Zoet Hart v. Maria, wees mijn heil. (300 d. afl.)

Drukkerij Knobben & Zn, Elsloo - Tel. 475

De jeugd

Voor Jan en Fientje (geb. 1937) waren de eerste levensjaren erg spannend. Ze voelen nu nog de spanning van het loeien van de sirenes in de oorlog, toen ze snel de schuilkelder in moesten vluchten, als ze nu de sirenes horen op de eerste maandag van de maand. Achter het ouderlijk huis van Fientje aan Het Einde was een schuilkelder. Ze zegt hierover: ‘Als kind rende ik de trap af en de officieren die bij ons op zolder ingekwartierd lagen, vingen mij dan op en brachten me naar de kelder’. Wanneer de vader van Jan, die brandweercommandant was, in het gemeentehuis het luchtalarm liet afgaan, moest de familie van Jan veiligheid zoeken in de schuilkelder aan de Dreespool. Moeder stond er dan met alle kinderen altijd alleen voor. Jan vertelt: ‘Het gierend geluid van de bommen en de indringende reuk hiervan blijven altijd in mijn herinnering’. Hoe spannend de jaren tijdens de oorlog als klein kind ook waren, hun jeugd na de oorlog was voor beiden een geweldige tijd.

‘De weg naar school liepen we altijd spelenderwijs. De ene keer met de hoepel rijpe, een andere keer van thuis tot aan school knubbelen, steentjes gooien, wie raakt wie. Of al hinkelend en touwtje springend.’ En kattekwaad? Jan zegt: ‘Op de hoek van de Heirstraat belletje trekken en dan snel wegrennen zodat ons niemand kon zien’. Fientje weet zich nog een spannend moment te herinneren: ‘De klok van de schoolbel was in de klas binnen mijn handbereik. Ik heb deze ooit eens 5 minuten vooruit gezet zodat de hele school eerder uit was. En daarna die enorme spanning dat er niemand achter zou komen en de angst om straf te krijgen!’ Jan vervolgt: ‘Tussen de middag gingen we snel thuis een boterham eten en daarna voetballen op de Dreespool. Zelfs zonder klok of horloge kwamen we nooit te laat op school. De meester woonde ook in Catsop en zodra hij langs de Dreespool fietste, renden alle jongens zo snel als ze konden naar school om net voordat de bel ging, in de rij op het schoolplein te staan. Destijds was er veel jeugd in Catsop en we speelden altijd buiten: toneelspelen, vossenjacht en “schreume” (centjes gooien)’.

Jan Bours (geb.1937) was 15 jaar oud toen hij zich de kneepjes van het vak eigen maakte. De timmerwerkplaats stond inmiddels op naam van zijn vader Sjeng Bours (1908-1983), maar zijn echte leermeester was toch zijn oom Pie Bours (1919-2012).

Sjeng Bours was als gemeenteopzichter van Elsloo vaak druk met andere zaken, waardoor Jan al snel zijn eigen weg volgde. In 1965 startte hij vanuit een houten keet op de oprit met de verkoop van aanrechtblokken. De keet was al snel te klein, zodat hij de garage naast het woonhuis inrichtte met heuse aanbouwkeukens met bijbehorende apparatuur. Nadat hij in 1974 met zijn gezin was verhuisd naar Elsloo, kwam het woonhuis vrij en kon de keuken-showroom in de oude woonkamer gerealiseerd worden.

In de timmerfabriek die inmiddels behoorlijk was uitgebreid, werden de vurenhouten kozijnen langzaam vervuild voor hardhouten kozijnen. De verfkwast verdween en de grondlaag werd aangebracht met een verfspuit. Omdat kwaliteit leveren en afspraken nakomen hoog in het vaandel stond, was het voor menig Limburgse aannemer en particulier vanzelfsprekend om hun kozijnen en keukens bij Bours in Catsop af te nemen. Na 45 jaar hard werken droeg Jan, mede om gezondheidsredenen, het bedrijf over aan zijn kinderen en hun beide partners.

Doordat in Catsop voor het timmerbedrijf geen enkele uitbreidingsmogelijkheden meer was en de verkoop van keukens inmiddels geschiedde vanuit een andere locatie in Elsloo (Jurgensstraat), was in 1991 de tijd rijp om een nieuw modern bedrijfspand op het industrieterrein Sanderboutlaan in Elsloo te bouwen. Bours Kozijnen, Keukens en Kookstudio is nu een veelzijdig bedrijf waarin naast het produceren van houten kozijnen (www.bourskozijnen.nl) ook een moderne keukenshowroom (www.bourskeukens.nl) en een sfeervolle kookstudio (www.bourskookstudio.nl) gevestigd is.

Tot op de dag van vandaag vormen Hein & Jacqueline Gorissen-Bours en Jans & Karin Bours-Slosser de 5e generatie binnen de Bours groep.

Dansen

In hun jeugdjaren gingen Jan en Fientje in de weekenden geregeld dansen. Ze bleven uit dansen gaan, ook toen ze al lang getrouwd waren en de kinderen Jacqueline en Jans geboren waren. Zoals ook nu nog in Catsop burens zich weten samen te pakken om een gezellig feestje te organiseren en samen te dansen, zo was dit vroeger ook. Met een aantal leeftijdsgenoten kwamen Jan en Fientje iedere eerste zaterdag van de maand samen bij Wies van Willemke in het café. Altijd bijzonder gezellig, waar veel, heel veel gelachen werd. Samen zittend aan een lange tafel waaraan we ‘klasjeneerden’, een pilsje dronken en waar een lekker muziekje gedraaid werd om te dansen. Dit noemden zij hun ‘Bajelavond’.

← FOTO
Jan Bours in de werkplaats in Catsop

← FOTO
De af te leveren kozijnen worden op de straat geladen

↑ FOTO
Het huidige bedrijfspand aan de Sanderboutlaan in Elsloo

Catsop

*mennige wenjelaer of fitser, dae good haet opgelèt
is waal 'ns door 't gehuch gekómme dat 'Catsop' hèt
't plaetske, röstig gelaege tösje Aelse en Gäöl
ómrink door lenjerië en weiepäöl*

*wo vreuger de kènjer speelde op de Dreesj-pool
en wo 'n belke woort getrap taeghe 'n op de moer geteikende gool
dao wo auch de jeug in de Daalstraot kroop op 't muurke
dat veurheen bewièrde aan 'n riek hière-buurke*

*dan höbs te nog 't kepélke, of waal 't Bluuske, daobie kumps te noats oetgekeke
t lik precies op 'ne driesprunk wo lang gelaeghe 'ne èngel mèt Winand op e paerd is neergestreke
ouch is d'r de Mariaberg mèt al häör blomeprach en vogelezank
en wo aan 'n aw wie de Moodergaods ophink aan 'n plank*

*wils te ouch e veldkruus zeen en bès te neet te meug in de bein
kins te trampele nao 't Armsterveld of nao 't kruus op 't Eijn
dan höbs te nog die aw straote zoa wie 't Kempke, de Gèllik en 't Sièkendal
of de Coksheuvel en d'n Èngskeswaeg, echte auwerwètse Catsopper kal*

*vanoet die straote kèns te auch lekker wenjele nao de Aelser bosj of nao de Knup
es te dan truk kumps vats te dich bie Wies van Willemke e pilske of 'ne seven-up
en este dan 's aoves in 'ne stoel zits of de liks in bèd
dan dinks te zeker nog 'ns truk aan 't plaetske dat 'Catsop' hèt*

— Jo van Es

⬆ FOTO (Dennis Lardenoije)

Giljam van Es & Louis Notten

Sef van Maantje van Es had zijn vrouw al op jonge leeftijd verloren en zorgde voor zijn kinderen. In huize van Es (op de Dries) was het altijd een drukte van belang; het was een *plenkhoe*. De hele jeugd van Catsop kwam daar bij elkaar om te spelen en te kletsen. Het eten was nauwelijks op of ze waren al weer bij Maantje. Soms vergaten ze tussen de middag de tijd en moesten ze rennen om op tijd op school te komen.

Het spel

Al het spelen gebeurde op blote voeten: voetballen, in het bos stenen en takken zoeken, hardloophwedstrijden, enz. De jongens gingen ook op hun blote voeten naar school. Als het mooi weer was, zetten de jongens bij Maantje de tafels buiten en werd er gekaart. Soms waren er wel 30 mensen. Ook hadden ze een spel dat ze *trekbaantje* noemden. Dit was een bak met kegeltjes die door een toltetje te laten draaien om moesten vallen. In het vuur van de strijd werd er zo hard aan de tol getrokken dat deze uit de bak vloog en een haan raakte. Ook deden de jongens het spel dat ze *sjeume* noemden. Dan werd er een streep in het zand of de leem getrokken en moesten de deelnemers proberen om met een cent zo dicht mogelijk bij de streep te komen. Diegene die gewonnen had, mocht al het geld pakken. Hij moest dat dan in de lucht gooien en alle munten die op de kopkant lagen, waren voor de winnaar. De rest werd weer verdeeld en dan begon het spel opnieuw. Als het etenstijd was, bleef het geld even liggen. Een kleiner kind werd dan meestal bij het spel gezet en die moest opletten dat er niemand iets wegpakte.

Een ander spel was *kauwen*. Dit kun je vergelijken met het huidige hockey. De jongens gingen in het bos een kromme stok zoeken. Van een papierenprop met reepjes fietsenband erom maakten ze een bal en het spel kon beginnen. Het ging er fanatiek aan toe; ze sloegen elkaar in het vuur van de strijd de enkels kapot. Ook werd er *geknubbeld*. Dit was een spel waarvoor de jongens eerst in het bos bij de kiezelberg mooie, platte stenen gingen zoeken. Op een dikkere steen werd een torentje van centen gelegd. Met een mooie platte schuiver werd geprobeerd het geld van de steen af te gooien.

Circus

Bij Maantje was er ook van tijd tot tijd een circusvoorstelling. In de schuur zat ‘het publiek’ en werden er halsbrekende toeren uitgehaald. Giljam van Es ging aan de trapeze. Hij schommelde, met losse handen op zijn knieën, op een stang die met twee touwen aan het dak van de schuur was gemaakt. Nadat Hay Houben zich geblesseerd had bij de *Dodensprong* nam Fritske Cobben zijn plaats in. Vanuit het dak van de schuur sprong hij naar beneden waar alleen wat stro lag om de ergste val te breken. Toon van Es had een geit afgericht en liet het beestje lopen over een evenwichtsbalk. Giljam Smeets deed de clowns-act. De toeschouwers zaten letterlijk voor een dubbeltje op de eerste rij.

Voetbalschoen

Al eerder werd vermeld dat de jongens eigenlijk altijd op blote voeten speelden. Toch ging het voetballen beter met schoenen aan. Daarom gingen de jongens voor het spelen eerst naar de Lindenberg. Daar was een vuilstortplaats. Ze gingen er schoenen zoeken. Ze hadden genoeg aan 1 schoen. Linkerschoenen lagen er op den duur genoeg maar de rechterschoenen waren schaars. De kinderen in Catsop liepen op klompen of op blote voeten. Er waren veel goede sporters in Catsop. Ze waren goede voetballers en hardlopers. Velen zaten in de hoogste elftallen bij Haslou.

Hardlopen

Ook deden er jongens mee aan hardloophwedstrijden. Er werden in verschillende dorpen wedstrijden georganiseerd. Meestal waren dat rondjes om een plein of bomen. De jongens van Beek zagen er al uit als profs met hun nette witte sokjes. De jongens van Catsop renden op hun blote voeten maar sleepten menig prijsje weg. Ook in Catsop werden er hardloophwedstrijden, rondje Catsop, georganiseerd. Er werden rondjes om de bomen gerend. Alles werd omlijst met harmonicamuziek. Anno 2014 heeft de jeugd er opnieuw de schouders onder gezet en vindt er weer sinds lange tijd een wedstrijd *Rundje Catsop* plaats.

↓ FOTO – FAMILIE VAN ES

V.l.n.r.: Staand Pie, Harie, Herman, Sjeng. Zittend: moeder Anna Frederix, Marie, Toon, vader Sjeff van Es. Op de grond: Nic, Giljam.

Klompen

De jongens gingen in de zomer op de blote voeten naar school. De meisjes hadden houten zoortjes met een stuk fietsenband als riempje over de voeten. Het riempje werd met nageltjes in het hout geklopt. Als deze klompjes versleten, staken de nageltjes in de voeten. In de winter hadden de kinderen klompen aan. Als het glad was, deden de mensen sokken over de klompen aan, zodat ze niet zouden uit glijden. Voor klompen moesten de kinderen naar Louis Kuipers in Geulle. Daar stond altijd een lange rij wachtenden. Louis had zijn gezicht altijd helemaal onder het zaagsel zitten. Dit zag er lachwekkend uit en de kinderen brachten de tijd door, door naar hem te kijken.

Katapult

De saamhorigheid was groot. Als er iemand ruzie had met *die uit Elsloo* dan hielpen alle jongens mee in de strijd. Zo herinneren zich Giljam en Louis dat er flinke ruzies zijn geweest met de Koolweg en de Dorpsstraat. Tijdens de confrontatie van de twee groepen gooiden ze met stenen en schoten met katapulten. Soms kreeg iemand hierdoor zelfs een gat in zijn hoofd. Met die katapults werd ook op mussen geschoten. Dit noemden de jongens *Musje peffen*. Als de mus geraakt was, werden de ingewanden eruit gehaald. Ze pakten het hele diertje goed met modder in en bakten het in de oven. Door er dan de modder weer af te halen werd de mus helemaal schoon en kon het beestje met smaak opgegeten worden.

FOTO →

Het kruis in het Armsterveld wordt in de volksmond Lowiekruis genoemd. Herkomst van deze naam is niet duidelijk.

Kruis Armsterveld

In 1941 is in de krant te lezen: ‘Hemelvaartsdag werd te Catsop aan den Lindberg een nieuw veldkruis onder groote belangstelling der parochianen ingezegend. De plechtigheid werd verricht door pastoor Helgers’.

Bij gelegenheid van het zilveren bestaansfeest van de Buurtvereniging in 1982 werd het kruis opnieuw ingezegend omdat het na de ruilverkaveling verplaatst werd.

Vanaf het begin tot 1982 heeft het kruis langs de weg bij het kruispunt gestaan. Door de ruilverkaveling ging het veldkruis bijna verloren. Mede dankzij het afstaan van een stukje grond door de broers Frens en Hub Dols kon het behouden blijven. Door weersinvloeden was het kruis aan vervanging toe. Daar waar in 1941 het houten kruis door Sjeng Pijpers was gemaakt, was hij het ook die het in 1982 restaureerde. Het kruis met een nieuw corpus werd toen door de familie Pijpers aan het buurtschap geschonken.

In eerste instantie onderhield Toon van Es, vanaf 1982 het kruis en omliggend groen. Daarna nam zijn broer Giljam dit over, die dit tot op late leeftijd tot 2014 heeft voortgezet. Inmiddels draagt Frans Roosen er zorg voor dat alles rondom het kruis er altijd even netjes uitziet.

Marie Keulers–Driessen

96

In gesprek met: Marie Keulers–Driessen

Marie vertelt dat haar oudste herinnering terug-gaat naar haar communie. Samen met haar moeder en nonk Sjeng ging ze naar Maastricht om een communiejurkje te kopen. Marie zei toen; *'Ich wil gein wit, meh 'n blaw'* en dat kreeg ze ook. Samen met een slijk hoedje en een tasje waar ze de rozenkrans en een zakdoekje in kon doen. Zo voelde zij zich een hele meid en was ze het enige communicantje dat niet in het wit gekleed was.

Marie had een mooie pop met een porseleinen hoofdje. Hier speelde ze vaak mee en ze was er erg zuinig op. Philomèneke uit België, een nicht van haar vader, had toen ze voor de hele familie kwam naaien een mooi jurkje voor de pop gemaakt. Marie was hier bijzonder blij mee en ze kan zich nog herinneren dat ze erg verdrietig was toen de pop kapot was. Voor de zomer- en winterkermis kregen ze altijd nieuwe kleren. Er was dan een opgewekte en feestelijke stemming in huis en Philomèneke verbleef enkele dagen op de boerderij om voor iedereen te naaien.

Op de 3e augustus in 1932 is Marie haar opa, Johannes Ludovicus, overleden. Hij lag opgebaard in het ouderlijk huis op de Dreesjpool. Joseph, zijn zoon, toen zes en dertig jaar oud, is aangifte gaan doen op het gemeente-huis. De moeder van Marie, Trina, gaat niet mee naar de begrafenis. Ze blijft bij de kinderen. Marie is dan 10 jaar.

De melk werd indertijd (1930) niet opgehaald maar moest naar de melkfabriek in de Kaakstraat, de *Fotsj*, gebracht worden. Dit gebeurde met een hondskar die voor die tijd al modern was, omdat hij luchtbanden had. In Catsop waren ook winkels. Als inkopen in de kruidenierszaak gedaan moesten worden, werd gezegd dat ze even naar Thiessen gingen. Die zaak lag tegenover hun huis aan de Dreesjpool. Op het pleintje lag ook een slagerswinkel en

nog een andere kruidenierswinkel, An van Maantje. Wanneer Marie via de oude overweg het dorp inging, stopte ze vaak even bij Marta van Gelissen om even te *klajeneere*. Dan werden heel wat nieuwtjes uitgewisseld. Omdat iedereen toen voldoende tijd had, duurde dat iedere keer al vlug een uurtje.

Achternamen werden in de dagelijkse gesprekken niet uitgesproken. Meestal werd de voornaam in de vaderslijn aangehouden. Als iemand nog duidelijker aangeduid moest worden, dan werd er nog de voornaam van de opa aan toegevoegd, *Harie van Pie van Betteke van de Staasjeweeg*.

Op de boerderij hadden alle dieren hun eigen functie. Een dier als huisdier kwam weinig voor. Ja de poes, maar die was er om de muizen te vangen en de hond mocht de hondskar trekken. Een uitzondering hierop was misschien de merel. *'Bij ons thuis hing een grote kooi met een merel onder de oversteek van de binnenplaats. De vogel moest goed fluiten en daar zorgde vader Driessen wel voor. Om de kemp voor de merel goed fijn te krijgen nam vader de koffiemolen. De merel kreeg niet alleen gemalen kemp. Na het malen roerde hij er ook nog een geklopt eitje door. Het molentje kon daarom voor het malen van de kof-fiebonen niet meer gebruikt worden. Hiervoor moest een nieuwe gekocht worden'.*

Toen Marie's vader griep had, werd zijn naamfeest op bed gevierd. Naam-feesten werden gevierd, de verjaardagen niet. Ze gingen naar boven, Frits met de fles cognac, Pauline met de doos sigaren en Marie met de *kook* (cake). Iedere vrijdag of zaterdag werd *'t bakkes* (de bakoven) gestookt. Als hij goed heet was, werd het as aan de kant geschoven of eruit gehaald en in een ijzeren ketel gedaan. De *zwart broden* (zuurdesem roggebrood) werden het eerst in de oven gezet, daarna de *weck* (volkoren brood) en dan als laatste wanneer de oven al wat afgekoeld was, de vlaaien.

↑ OUDERS DRIESSEN

De ouders van Marie zijn Joseph Conrard (Jef) Driessen, geboren 26 april 1896 te Elsloo, gestorven 27 januari 1982 te Elsloo, getrouwd met Urina Catharina (Trina) Kremers, geboren 2 februari 1893 te Elsloo, gestorven 23 mei 1987 te Elsloo.

↑ FOTO

Marie had op jonge leeftijd al een voorkeur voor blauw

Greetje van Hoebert, een vriendin van Marie, was weduwe en kwam vaak bij hen toen haar man gestorven was. Bij haar thuis was het altijd gezellig. Greetje had veel kinderen die iets ouder waren dan Marie. Marie kwam er graag. Ze hadden paarden, geiten, varkens en kippen. Greetje hielp vaker de familie Driessen op het veld om de busselen van het koren te binden. Haar busselen vielen wel eens om en dan riep ze lachend: *'Och wat doert eeuwig'*.

De jeugd van Catsop ging de koeien langs de Maas laten grazen. Marie zou dit ook graag doen maar thuis hadden ze gras genoeg. Om toch bij haar leeftijds-genoten te kunnen zijn vroeg ze aan haar vader: *'Pap maog ich auch gaon?'*. Haar vader vond het goed en Marie ging met de koeien weiden langs de Maas. Het was daar zo gezellig dat ze de koeien vergat... Toen ze zich weer om de koeien wilde bekommeren, zag ze die niet meer. De dieren waren ondertussen al alleen thuis aangekomen...

In de mobilisatie viel haar voor het eerst Harie Keulers op. Dat was na de Heilige mis. Dan werd altijd nog een half uurtje buiten voor de kerkdeur gepraat om nieuwtjes uit te wisselen. Op een keer toen ze uit de kerk kwam, ontmoette ze haar vriendin An van de Vonk. An zei: *'Kiek aan de angere kantj van de pasterie, dao stjeit tusse de soldaote Harie uit de vuurmeulen, van de aw boer-derie taeg-euver de staaie'*. Marie reageerde en zei: *'Wae is dat?'*. Daarna heeft ze Harie nog eens in het café gezien en voelde zich direct tot hem aangetrokken. Met de Beeker kermis zei vader dat ze op het land moest gaan werken. Ze ging met de fiets en terwijl ze de fiets neerzette, kwam Harie en hebben ze wat gepraat. Van werken kwam natuurlijk niets meer... Tijdens de winterkermis vroeg Harie: *'Kumste straks neet nao Baek?'* Marie zei thuis dat ze naar Lies van Tiessen ging. Als ze niets te doen had, mocht ze dat van thuis. Dus hadden ze afgesproken bij de smeed in Beek, waar Marie haar andere vriendin, Greetje, woonde. Van daaruit zouden ze dan naar de kermis gaan. Thuis wisten ze van niets en veronderstelden dat Marie bij Lies was, want naar de kermis gaan mocht ze niet. Op de kermis heeft ze Harie toen ontmoet en zijn ze bevriend geraakt.

Toen kwam de tijd dat de Duitsers binnenvielen. Ze kwamen met kar en paard vanuit Geulle en hielden rust op de Dreesjpool. Marie was net bezig, van de deeg die over was knapkoek te maken, toen er op dat moment een soldaat naar haar toe kwam om water te vragen. Dit gaf ze hem en ze gaf hem ook een stuk *knapkook*. Dat vond hij lekker. Bij haar thuis vonden ze dit maar niks en zeiden: *'De moags dei Pruus niks gaev'*. Maar Marie zei: *'Och die jonges motte toch auch mèr'*. In de latere oorlogsjaren moesten ze vaak in de kelder schuilen voor overvliegende vliegtuigen.

Water werd met een pomp uit de put gehaald. Als het niet lukte water omhoog te takelen, hadden ze geen water meer en moest Harie aan een touw naar beneden. Dat was een gevaarlijke klus. Marie hield het touw dat Harie van te voren aan de slijpsteen had vastgemaakt, goed vast. Dit was echt gevaarlijk. Als het touw zou los geraken, zou Harie zo in de put naar beneden zijn geval-len. Daar moest ze niet aan denken. Later werd het water met een elektrische pomp naar boven gehaald en nog later werd een waterleiding aangelegd tot in de machinekamer. Bij Marie thuis hadden ze al voor haar trouwen een elektri-sche pomp om het water omhoog te halen.

Vaak werkte Harie samen met zijn kinderen op het veld. Om twaalf uur bracht Marie dan de boterhammen en die smaakten heerlijk. Dan werd er

een uurtje gerust. 's Ochtends en 's avonds werden de koeien gemolken en in de keuken werd geleefd. Naast de keuken lag de kamer en daarnaast de *gooi kamer*, die zelden werd gebruikt. In de grote keuken stond een lange bank met een grote tafel ervoor en een gemakkelijke stoel waarin pap of mam konden rusten. In de hoek stond een kachel waar voortdurend ketels op stonden zodat ze altijd warm water hadden. In die tijd bestond nog geen aanrecht. Alles werd op de tafel gedaan. In de keuken hingen een klok en een kalender, er stonden heiligenbeelden en een kruisbeeld. In de zomermaanden werd gezorgd voor de winter. Het eten zoals bonen, boter en zuurkool werd in de kelder bewaard in Keulse potten. Het vlees werd in de kelder in de pekelbak gedaan. Verder was er in de kelder ook nog de vliegenkast, waarin eten bewaard werd. Later werd in de weckketel groenten en fruit ingemaakt. In die tijd werd de was in de wasketel gedaan en schoongemaakt door over een *wasbret* te schu-ren. Gelukkig kregen ze op een later moment een automatische wasmachine. De kinderen speelden altijd buiten. Met het paardje Marengo werd circusje gespeeld en werden kunstjes uitgehaald.

97

In gesprek met: Marie Keulers–Driessen

Willem Wouters

Rond 1935 woonde achter in de wei van de boerderij aan de Daalstraat 28 Willem Wouters, ook wel Willemke van de wei genoemd of 't blomenmenke.

In de wei had hij een grote moestuin waar hij ook bloemen kweekte die hij verkocht. Willemke die in het ouderlijk huis was blijven wonen, was vrijgezel en er werd verteld dat hij daarom tijd genoeg had. Hij had immers geen zorgen om een gezin te onderhouden. Vaak kwamen mannen langs om te hungere en te snõre, ook wel zeivere genoemd. Dan werd gekaart. Onder het kaarten ging hij altijd even weg en vreemd genoeg bij het vorderen van de avond werd hij hoe langer hoe loslippiger en hij had dan in zijn eentje veel plezier. Wat gebeurde? Stiekem ging hij naar de keldertrap waar hij zelfgemaakte bessenjenever had staan. Het waren dus de drõpkes waardoor hij steeds meer ging vertellen. Zijn kaartcompagnons moesten het met een kopje koffie doen.

FOTO →
Willem
Wouters

NATUURMONUMENT MET MARIABEELDJE

98

In het register *Monumentale en waardevolle bomen* van de *Nederlandse Bomenstichting* is de oude lindeboom in de Catsopperstraat opgenomen als een natuurmonument. Het betreft een kleinbladige linde met de Latijnse naam, *Tilia cordata*.

Voor de Catsoppenaren is het de oude linde op de Mariaberg met het Maria-beeldje. De *bomenstichting* schat de leeftijd van de boom op zo'n 600 jaar. Geweldig toch, te bedenken dat in 1400 hier een zaadje van een lindeboom ontkiemde. Wat zou het spannend zijn wanneer deze oude reus zijn verhalen kon vertellen. Of mogen we veronderstellen dat een aantal van zijn verhalen terug te vinden zijn in dit boek?

Natuurmonument met Mariabeeldje

De oude linde

De oude linde is 5 meter hoog en heeft een omtrek van 210 cm. Ze is opgenomen in het register *Monumentale Bomen* onder nummer 990083, kaartblad 68D met objectnummer 41.

De *Tilia cordata*, kleinbladige linde, wordt ook wel winterlinde genoemd. De schors is aanvankelijk glad en grijs. Later wordt deze donkergrijs en gegroefd. De oude linde leeft nu feitelijk alleen nog op zijn dikke schors.

Aan de stam van de boom hangt een klein kastje met een Mariabeeldje. Dit zou geplaatst zijn rond 1900 naar aanleiding van een dodelijke steekpartij. Die zou hier hebben plaatsgevonden na een ruzie in het café. Er worden echter verschillende verhalen verteld. Zo zou hier in het talud een man samen met zijn paard begraven zijn. Of het verhaal van een jonge verwarde vrouw die in de buurt een jongen van 19 jaar met een mes dood gestoken zou hebben. De nieuwsgierigheid wordt er met al die verhalen alleen maar groter op. Het is de oude linde die de ware toedracht kent. Maar zoals ouder worden vaak samen gaat met wijzer worden, zal de oude linde zijn geheim bewaren.

FOTO (Pierre Reubsaet) →
De oude linde, zoals deze er tegenwoordig uitziet

← **FOTO**
Jack Knobens restaureerde het kastje met daarin het Mariabeeldje in 2013

← **FOTO** (Luc van Kan)
Het zicht vanaf de oude linde richting Elsloo. Onderaan de Catsopperstaat was vroeger de spoorwegovergang gevestigd. Voor de aanleg van de huidige weg liep de Catsopperstraat aan de andere kant van de boom.

99

Natuurmonument met Mariabeeldje

Lars van Mulken

Ik heet Lars van Mulken.
Ik ben 5 jaar oud.
Ik woon op het Einde 25.
Ik zit op de St. Augustinusschool.
Ik zit op zwemles en ga op voetbal. Ik houd van knutselen, spelen met de playmobil en lego, fietsen en papa helpen met klussen. Ik kijk het liefst naar buurman en buurman en Paw Patrol.
Ik woon graag in Catsop omdat je veel plek hebt om buiten te spelen, ik heel erg van tractoren houd en dat ik hele leuke bureen heb, waar ik graag mee ga kletsen, werken en ik speel graag met hun hondjes. Ik krijg ook altijd iets te snoepen van ze.

Job en Janne Keulers

Wij zijn Job en Janne Keulers en we wonen op 't Kempen. Wij zitten op basisschool St. Augustinus.

Wij wonen in Catsop omdat mama en papa daar heel graag wonen. Mama woonde vroeger al in Catsop. Wij wonen lekker dicht bij oma en opa en we hebben een grote tuin. Je hoort hier de hele dag geluiden. Van de natuur en ook van de tractors die 's avonds naar binnen gaan. Het veld en het bos zijn heel dichtbij zodat je kunt wandelen en fietsen.

We hebben een goede buurtvereniging en iedereen zegt altijd "goeiedag". Het is er gezellig, landelijk, rustig en vriendelijk. En in Catsop is de ijsboerderij.

Sera Gielissen

Eyy, Ik ben Sera Gielissen.

Ik ben 10 jaar en ik ben jarig op 10 mei. Ik woon samen met mijn moeder Jefte, mijn vader Jorrit en mijn zus Sam (11). Verder woon ik nog met mijn neefjes, tante, oom, opa & oma in Catsop.

Ik vind het hier ontzettend leuk want we hebben een grote tuin om in te spelen en fantastische bureen! Ik zit in Beek op school. De school heet Obs De Kring. In mijn vrije tijd dans ik veel. Ik zit dan ook op streetdance in Beek. En ik doe leuke dingen met mijn Bff (*best friend forever*) Bibi. Die komt hier ook vaak logeren of spelen. Ik ga elke ochtend met de auto naar school en als het lekker weer is met de fiets.

Verder gebruik ik de computer ook heel vaak. Bijvoorbeeld voor school of ik doe spelletjes. We hebben ook een kat: Melchior maar die noemen we altijd Mellie en die is al heel oud (13). Vaak speel ik met mijn zus Sam (11), mijn neefje Zeb (8) of met zijn broertje Mo (1). Hier in buurt hebben we een ijsboerderij en daar haal ik vaak ijsjes!

Als ik later groot ben wil ik graag in Catsop blijven wonen.
Dit was Mijn Verhaal... Ik hoop dat jullie het leuk vonden!

Danny Gorissen

Ik vind het ontzettend fijn om in Catsop te wonen. Ik heb altijd buiten kunnen spelen toen ik nog klein was, samen met mijn broertje Niels en de buurkinderen Michael, Joyce en Mitch. Samen hutten bouwen en genieten van het buiten zijn. Er was altijd wel iets avontuurlijks te beleven. Na de lagere school ben ik naar het Technisch Instituut in Maasmechelen gegaan, richting houtbewerken. Eerst ging ik met de fiets, daarna kon ik met Dion Maas meerijden in de auto. Toen mijn studie na 6 jaar afgelopen was ben ik nog 1 jaar naar Maaseik naar school gegaan. Hier kon ik leren hoe de computergestuurde freesmachine werkt. Mijn vader, opa en overgrootvader waren timmerman, dus het timmeren zit mij een beetje in de genen. Stage heb ik gelopen bij Soons, daar waar mijn vader ook werkt. Afgelopen augustus heb ik daar een baan aangeboden gekregen en ben nu met veel plezier aan het werk.

Met een paar vrienden hebben we van Hub Dols een oude veekar gekregen die we omgebouwd hebben tot een soort caravan. Deze kar hebben we ook meegenomen naar de Knastercross in Geulle om er in te slapen en te bivakkeren tijdens deze dagen. Sinds mijn 6* jaar ben ik al lid van de voetbalvereniging Haslou en ik ben al een paar jaar actief bij de carnavalsgroep de 'Batteraeve'.

Ik ben nu 19 jaar en hoop over een paar jaar een huis te kunnen kopen dat nog opgeknapt moet worden met een beetje grond erbij en, dat als ik ooit een eigen gezin krijg dat de kinderen er net zo een fijne jeugd mogen beleven als ik in Catsop.

Britt (en Dean)

Mijn naam is Britt (en Dean) Westerlink

De hobby's van Britt zijn sporten (voornamelijk voetbal), lezen, foto's maken, wandelen, schrijven, iets doen met kunst (zoals tekenen).
Ik besteed veel tijd aan het luisteren van muziek en vind het leuk om iets te doen met vrienden.

Mijn broer Dean vindt het leuk om te spelen op de playstation, voetbalt ook graag en vindt het leuk om iets met vrienden te doen (het liefst buiten).
Ik zit op Groenewald in de vierde klas.

Ilse Pijpers

Ik woon graag in Catsop omdat het er lekker rustig is. Dat is fijn want daardoor kun je er vrij spelen.

Janou Tummers

Ik ben nu 18 jaar en woon samen met mijn ouders in de Daalstraat. Wonen in Catsop vind ik erg leuk. Toen ik nog klein was ging ik bijna elke dag naar de overburen. Bij de boerderij van de familie Claessen. Hier kon ik spelen en mocht ik mee op de tractor naar het veld. Kwam ik uit school, dan ging ik snel naar huis om daarna bij Willie op de tractor te klimmen. Ik was 5 of 6 jaar toen ik het stuur al een keer mocht vasthouden. Ook nu kom ik nog graag bij de familie Claessen maar ik heb nu minder tijd hiervoor. Met 16 jaar had ik mijn tractorcertificaat en mocht ik alleen op de tractor.

Mijn rijbewijs haalde ik toen ik 17 jaar was en moest dus tot 18 jaar rijden met mijn vader of moeder naast mij. Nu vertrek ik 's morgens om vijf uur met de auto naar Keulen omdat ik daar nu werk als machinist op een graafmachine. Na de lagere school ben ik naar Geleen op school gegaan en toen naar Roermond naar het Citaverde College voor de opleiding 'groen'. Nu volg ik de machinistenopleiding in Harderwijk. Ik ben dan twee weken in Harderwijk en woon op het terrein van de school. Daarna werk ik acht weken bij een grondverzet-, loonwerk- en transportbedrijf in Berg en Terblijt. Dan weer twee weken naar Harderwijk.

Marinka, mijn vriendin, heb ik leren kennen bij het uitgaan. In het weekend gaan we wel eens naar de discotheek Mondial in Beek. We drinken dan een biertje en kletsen met vrienden. Ik ben, toen ik nog net geen 4 jaar was, begonnen met zwemmen. Ook na het behalen van het diploma ben ik blijven zwemmen en na een paar jaar ben ik begonnen met onderwater hockeyen. Hiervoor hadden we om de paar weken een hele dag wedstrijden. Omdat hier in Limburg niet veel teams zijn moesten we altijd naar Zeist rijden. Hier kwamen alle teams bij elkaar in een zwembad. In 2011 heb ik in het Nederlands team gespeeld onder de 18 jaar en op het WK onderwater hockey mee gespeeld tegen landen als Spanje en Colombia. Nu heb ik hier geen tijd meer voor door de opleiding in Harderwijk. Wel ga ik nog, wanneer ik tijd heb, naar de sportschool voor fitness. Machinist op een graafmachine wordt mijn beroep. Dat doe ik erg graag en de baas vindt dat ik het goed doe. Ik hoop in Catsop te kunnen blijven wonen in een eigen huis. Het huis van mijn ouders vind ik erg mooi.

Eef Jennikens

Mijn naam is Eef Jennikens en ik ben 8 jaar. Ik vind Catsop een gezellig dorpje om in te wonen.

**DANNY
GORISSEN**

1995
Interieurbouwer

**THEO
DAALMANS**

1957
Communicatie manager

**JAJKE
MERTENS**

—
Online marketeer

**RON
TUMMERS**

1962
Constructie bankwerker

**NETTIE
BOURS**

1961
Bejaardenverzorgster

**ROGER
KEULERS**

1972
Bouwkundig ingenieur

**PETRA
PEETERS-
KNOBEN**

1967
Ziekenverzorgende

**LEX
MEIJERS**

1934
Gepensioneerd

**FRANCIEN
DOLS**

1960
—

**THEA
NOTTEN**

1946
—

**GERRIT
GORISSEN**

1960
Interieurbouwer

**MARIE
WILTING-SMEETS**

1931
—

**GRIET
MEIJERS**

1937
Gepensioneerd

**MARGA
DAALMANS**

1957
Gemeenteambtenaar

**JOYCE
EVERAERS**

1991
Pedagogisch medewerkster

**JOHN
BOURS**

1957
Metselaar

**RENÉ
VAN DER KRUYNS**

1962
Operator

**MIET
DOLS-
SCHUTGENS**

1939
AOW'er

**PRUDENCE
MERTENS**

1952
Docente

**ANTONETTE
KNOBEN**

1947
—

**MARION
ZUIDEMA**

1950
Gepensioneerd

**STEVEN
& MEGAN
PIJPERS**

1980
Hovenier

**DHR. J.
PENDERS**

1938
—

**MARIANNE
FRANSSEN**

1956
Coupeuse

**HUB
DOLS**

1935
AOW'er

LOUIS DRIESSEN 1943 Gepensioneerd	ELLIE DOLS 1928 Huisvrouw	JO SMEETS 1956 —	ROEL ZUIDEMA 1946 Gepensioneerd	EVELINE IN DE BRAEK 1969 Secretaresse
DION MAAS 1993 Lasser	TIEN VAN ES 1934 —	LEA ROOSEN — —	MIRANDA VAN DER KRUYSS 1966 Ijsmaakster	ARIANE WESTERLINK 1967 Secretaresse
MARIJ UBAGHS 1954 Administratief medewerker	MEVR. M.J. BOLLEN 1932 —	FRANS MEHLKOP 1952 Vastgoedmanager	LISA PLUIS 1999 Student	GILJAM VAN ES 1932 —
MIRJAM DRIESSEN 1966 Ijsbereider	CHRIT JENNEKENS 1963 Productiemedewerker aanspreekpunt	JEFFTE ERENS 1974 Manager Industriële Automatisering	NETTY MEHLKOP- DOVERMANN 1953 Directiesecretaresse	ANGEL & QUINCY PIJPERS 1981 Lerares
FRANS ROOSEN — —	AN VAN ES-DAEMEN 1932 —	JAN CLAESSEN 1945 Landbouwer	JAN MAAS 1961 Agrariër Ijsbereider	ANNIE DRIESSEN 1947 Gepensioneerd

De oorsprong van de Daalstraat is voor tweeërlei uitleg vatbaar. Komend vanaf de kapel zou je kunnen denken dat de mogelijke oorsprong ligt in een late veedrift vanuit de Dries langs of over land van de hof. Die veedrift leidde aanvankelijk naar gebieden op en rond de heuvel, later naar de Graetheide. Komend vanaf de Gellik kun je denken aan het ontstaan van een toegang naar het Catsopperveld, naar de velden vanuit een voorganger van de hof op een andere plaats dan de huidige. Zie hiervoor ook *De gebranden Hof*.

1738: ‘de Daelstraat’

RAL-SAE 215-1788
Op het Mergelakker... den gewesen vloetgraaf.

RAL-SAE 1514
...noch een stuck lants liggende onder de Heestert neven den wech in die Delle darmen Beeckwart gaat.

De straat dankt haar naam aan wat men toen de weg naar *de daal*, of *delle* noemde. Hiermee bedoelde men het Sieckendaal en de uitloper hiervan in de vorm van een laagte waarin een *vloetgraaf* (*ghen Dael*) was gegraven. Hierdoor kon het water vanuit het Sieckendaal via de Gellik en over het Mergelakker verder afgevoerd worden. Later zullen langs de Daalstraat waarschijnlijk deels planmatig boerderijen gebouwd worden, in verband met nieuwe ontginningen van de hoger gelegen gebieden rond Catsop, de voormalige weidegebieden. Het was in het belang van de heer van Elsloo, de eigenaar van deze woeste gronden, dat deze ontgonnen werden. Hoe meer *grauen* werden omgezet in akkerland en gecultiveerde weilanden hoe meer cijsop-brengsten er waren voor de eigenaar.

Graetheideplateau

Langs dit gebied loopt de straat Aan de Gellik. Achter langs de weilanden op de Gellik liep de waterafvoer. De Gellik was een drassig gebied waarvan verondersteld wordt dat dit ook de functie van gezamenlijke huisweide en vertrekpunt voor de kudde heeft gehad. Mogelijk met een drinkplaats voor het vee. Zie hiervoor ook *Op de Dries*. Hier begon de Catsopperveestraat, de veedrift naar de Graetheide en de toegang naar de velden op en onder de Heuvel en naar het Sieckendaal.

KAART – DE DAALSTRAAT (GROEN) EN DE GELLIK (GEEL)- ROND 1840 →
Langs de Gellik was een waterafvoer; de blauwe lijn geeft aan dat langs de Gellik een heg liep; deze heg was onderdeel van de beschermingshaag rond de nederzetting.

RAL-SAE 351 1612
...2 parcelen uitschietende allen beyde op den Gellyk... ende den gemeynenweech der van Catsop nae beeck gaat ter andere...

RAL-SAE354
Op den Gellick reygen. Naer Catsop den Cleinen Gellick.

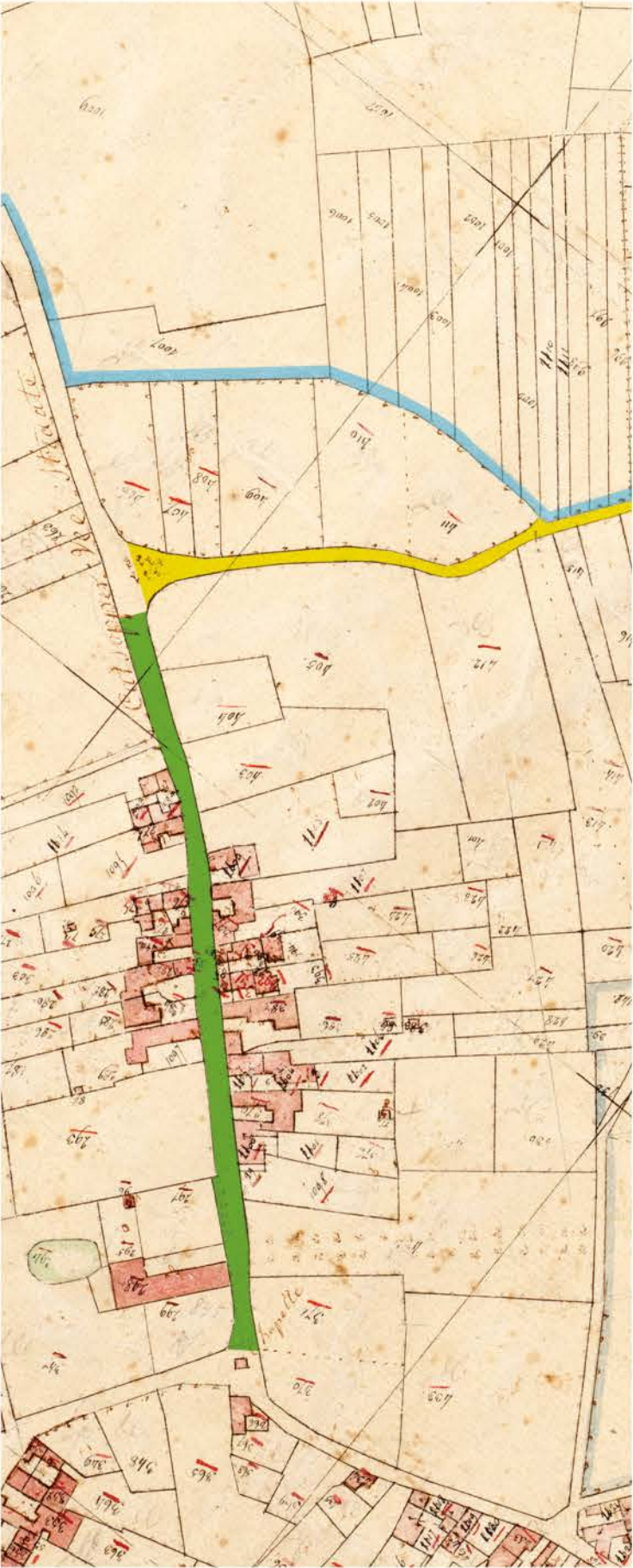

FOTO – DE DAALSTRAAT →
De Daalstraat omstreeks 1925.
Rechts, met mand en stok, de heer Tilmans.

FOTO – DE DAALSTRAAT (Pierre Reubsaet) →
In eerste instantie de route vanuit Catsop naar het Seeckendaal en de heide, later een drukke verbindingsweg voor het verkeer van en naar Geulle en verbinding voor de mijnwerkers vanuit Geulle naar de staatsmijn Maurits.

Lijst van personen binnen de 'kostloozen bestellingskring' van het hulptelegraafkantoor te Elsloo in de jaren 1918 t/m 1921. Opgesteld naar de huidige huisnummers door Louis Schreurs, Elsloo.

001.	Bours Servaas - Mobers Maria Hubertina <i>Woonhuis: nu Schuttersstraat 32 te Beek</i>
002.	Pijpers Jacobus - Turcken Maria Hubertina <i>Woonhuis: nu Veestraat 12</i>
003.	Bartels Cornelus Lambertus - Lemmens Maria Margarëtha <i>Woonhuis: nu Aan de Gellik 13</i>
004.	Voncken Frans Hubert - Maas Barbara Hubertina <i>Woonhuis: nu Daalstraat 45</i>
005.	Bours Theodorus Hubertus - Wanten Maria Elisabeth <i>Woonhuis: nu Daalstraat 40</i>
006.	Moling Johannes Wilhelmus - Fredrix Maria Elisabeth <i>Woonhuis: nu Mergelakker 35, oud pand is gesloopt</i>
007.	Bergs Nicolaas Theodoor - Fleige Maria <i>Woonhuis: Mergelakker (Ligging niet bekend)</i>
008.	Lenaerts Johannes - Bours Maria Margaretha Hubertina <i>Woonhuis: nu Mergelakker 42</i>
009.	Schreurs Peter Willem - Wouters Ida <i>Woonhuis: nu Daalstraat 41 aan achterzijde</i>
010.	Notten Godfried - Reubsæet Elisabeth <i>Woonhuis: nu Daa1straat 41</i>
011.	Reubsæet Gerardus Jacobus - Notten Mathilda <i>Woonhuis: Nu Mergelakker 37 en 39 gesloopt</i>
012.	Fredrix Mathieu Nicolaas – Notten Maria Hubertina <i>Woonhuis: Niet aangegeven</i> <i>Opmerking: deze familie woonde later op het Einde.</i>
013.	Engelen Willem - Wijnen Anna Maria Cornelia <i>Woonhuis: nu Daalstraat 38</i>
014.	Janssen Willem Hubert – Stevens Maria Elisabeth <i>Woonhuis: nu Daalstraat 39, woonhuis achterop</i>
015.	Collard Joannes Leonardus - Hendrix Maria Elisabeth <i>Woonhuis: nu Daalstraat 37</i>
016.	Penders Jan Mathijs - Roebroek Maria Anna <i>Woonhuis: nu Daalstraat 30</i>
017.	Tilmans Jan Arnola Hubert - Otten Maria Elisabeth <i>Woonhuis: gesloopt, nu Daalstraat 33</i>
018.	Martens Peter Hubertus Martinus - Tilmans Anna Maria <i>Woonhuis: gesloopt, nu Daalstraat 33</i>
019.	Tilmans Nicolaas - Steps Anna Catharina <i>Woonhuis: nu Daalstraat 31</i>
020.	Wouters Jan Mathijs Hubert - Stijnen Maria Catharina <i>Woonhuis: nu Daalstraat 28</i>
021.	Cobben Jan Jacob - Lenaerts Maria Cornelia <i>Woonhuis: nu Daalstraat 29</i>
022.	Beckers Michiel - Hendrix Maria Catharina <i>Woonhuis: nu Daalstraat (nummer onbekend)</i>
023.	Collard Mathijs - Turcken Anna Maria Hubertina (1e huwelijk) <i>Marchal Maria Hubertina (2e huwelijk)</i> <i>Woonhuis: nu Daa1straat 24</i>

024.	Smeets Martinus - Lemmens Maria Elisabeth <i>Woonhuis: nu Daalstraat 24a</i>
025.	Amen Michiel Hubertus - Gubbels Anna <i>Woonhuis: gesloopt, stond op erf nu Daalstraat 23</i>
026.	Peerbooms Peter Lambertus – Willems Anna <i>Woonhuis: nu Daalstraat 22</i>
027.	Maas Franciscus Hubert - Crombag Maria Josephina <i>Woonhuis: Nu Daalstraat 23</i>
028.	Wouters Hendrik Hubert – Beckers Anna Maria Hubertina <i>Woonhuis: Nu Daalstraat 20</i>
029.	Lenaerts Theodoor – Duckers Anna Maria <i>Woonhuis: nu Daalstraat 21</i>
030.	Lessen Servaas Hubert - Nijsten Anna Gertrudis Hubertina <i>Woonhuis: Nu Daalstraat 16</i>
031.	Lenaerts Francis <i>Woonhuis: nu Daalstraat 12</i>
032.	Claessen Jan Hendrik Hubert - Janssen Maria Catharina <i>Woonhuis: nu Daalstraat 10</i>
033.	Menten Johannes Hubertus - Cobben Cornelia Maria <i>Woonhuis: nu Daalstraat 8</i>
034.	Fredrix Hubert Peter - Sep Anna Cornelia <i>Woonhuis: Niet bekend</i>
De hof van Catsop:	
035.	Eussen Franciscus <i>Woonhuis (voor): nu Daalstraat 3</i>
036.	Corten Renier - Retera Maria <i>Woonhuis (achter): nu Op den Dries 4</i>

In gesprek met

Nelly Peters–Pijpers

Om een beeld te schetsen van de oorspronkelijke opzet van het boerderijtype in Catsop, tekenen we een beschrijving op uit een gesprek met Nelly Pijpers. Zij heeft lang, tussen 1928 tot 1942, in het pand Daalstraat 21 gewoond. Dit pand heeft tot in de jaren 70 de oorspronkelijke, laat middeleeuwse vorm behouden. Na diverse verbouwingen is de woonboerderij binnen weliswaar geheel veranderd, de buitenzijde is grotendeels origineel gebleven. Nelly Pijpers, de moeder van Guus Peters, werd hier geboren en heeft er haar hele jeugd doorgebracht.

Het huis was van de familie Lenaerts, een familie die bijna met elke boerenfamilie in Catsop in de vrouwelijke lijn verwant is. Door het gebrek aan mannelijke nazaten is de naam Lenaerts in Catsop verloren gegaan.

Nelly Pijpers werd op 8 mei 1928 in Catsop geboren in het genoemde pand in de Daalstraat, waar ze tot haar 15e jaar woonde. ‘Het gezin Pijpers-Lenaerts’, zo vertelt Nelly, woonde in bij de ouders van haar moeder Judith. Dit waren Door (Theodorus) Lenaerts en zijn vrouw Marieke Duckers. Zij kwam uit Urmond. Zij werden niet opa en oma maar ba en mem genoemd.

Volgens de vroegere gewoonte werden de kinderen niet altijd met hun achternaam genoemd maar hadden een aliasnaam. Die bevatte een vernoeming naar hun vader of moeder en soms nog enkele generaties terug. Deze bijnamen moeten niet worden verward met de soms voor de betrokkenen vervelende of pijnlijke bijnamen die men elkaar gaf. Die waren er ook wel, maar zijn in dit boek niet opgenomen. De moeder van Nelly werd Judig van Door van Laenderde genoemd. (Judith van Door van Lenaerts de familienaam, maar kan ook van Leonard de vader van Door zijn). Nelly zelf werd zo Nelly van Judig van Door van Laenderde genoemd.

Dit doornoemen had ook een noodzaak. Aangezien het merendeel trouwde en daarna in het dorp bleef wonen en de oudste kinderen vernoemd werden naar hun grootouders en de overige kinderen naar andere familieleden, waren er velen die dezelfde voor- en achternaam hadden. De aliasnamen of bijnamen en als uitvloeisel hiervan zelfs scheldnamen, dienden om iedereen apart te kunnen benoemen en te plaatsen.

DE BOERDERIJ IN CATSOP

↓ FOTO – FAMILIE PIJPERS

Vanaf links: Gus, Thei, Sevrien, Bertha, Nelly, Judith, Marie

Nelly’s vader, Severien, kwam van de Raadhuisstraat in Elsloo, dat toen ’t Straatje werd genoemd. Hoewel ze een huis hadden in Elsloo naast de molen aan de Stationsstraat, bleven haar ouders met het gezin in Catsop inwonen. Zij wilden hun ouders niet alleen te laten wonen. Het was in die tijd namelijk gebruikelijk dat degene die het laatst trouwde bij de ouders bleef. Meestal betrof dit dochters.

Ook nadat de grootouders in 1939 allebei waren gestorven, bleven Nelly's ouders in Catsop wonen. Dit werd gedaan omdat in hun huis in Elsloo toen tijdelijk de familie Beckers woonde. Zij moesten hun eigen huis in de Maasberg verlaten, aangezien de zijgevel in de tuin was gevallen. Nadat de grote bom in 1942 in de weide achter het huis in de Daalstraat was gevallen, was de beschadiging niet zo groot, alleen waren alle ramen kapot. Toch gaf het de doorslag voor het gezin Pijpers om naar Elsloo te verhuizen. Vader Pijpers liet het verlaten huis wel nog opknappen. Twee huizen verder woonde de familie Spronkmans waarvan het huis wel helemaal onbewoonbaar was geworden. Zij hadden daarom een woning in Meers toegewezen gekregen maar kregen heimwee. Daarom mochten zij in het verlaten huis gaan wonen, totdat ze opnieuw verhuisden naar Op de Berg in Elsloo. Hun zoon Jan bleef echter tot in de jaren '70 in Catsop, waarna het huis werd verkocht en verbouwd.

← FOTO – DE ZUSJES LENAERTS

Vanaf links:
Nelia Cobben – Lenaerts
Berb Janssen – Lenaerts
Marie Houben – Lenaerts
Judith Pijpers – Lenaerts
Tien Knoben – Lenaerts

De boerderij

Kwam men het erf, *ut good*, op, dan lag het woonhuis met de kopse gevel aan de straat. Vanaf de schuur tot aan de straat liep langs het woonhuis en de stallen een gemetseld breed pad. Dat was *de luif*. Het woonhuis en de stallen lagen achter elkaar langs dit pad, evenals de toegangsdeuren tot de diverse ruimtes. Achter dit gedeelte lag haaks ten opzichte van de boerderij de schuur met aanbouwsels. Voor *de luif*, op *de vaart*, lag kort bij de straat een waterpoel voor het vee met een boom ernaast om de poel koel te houden. Deze poel werd gevoed met regenwater afkomstig uit de achterliggende weilanden van de hof van Catsop. Als de poel te vol werd, kwam het water in de richting van het huis. Dan moesten de kinderen van hun moeder aan de straat gaan staan, en dan *löpshden* (scheppen met een emmer aan een steel) ze snel water de straatgoot in, hetgeen eigenlijk verboden was. Voor de poel stond een bank waarop de grootouders vaak zaten. Tussen de poel en de schuur lag de mestvaalt, de *mestem*.

De luif werd beschouwd als een sieraad van het huis en moest elke zaterdag flink geschrobd worden tot ze glimmend rood was. Dat schrobben beperkte zich overigens niet tot het eigen goed. Ook de stenen goot van de straat, die uit een flink gewalst kiezelpakket bestond, werd geschrobd. Dat deed iedereen en er zat een systeem in om zuinig te zijn met water. De bewoners die dichtbij de kapel woonden, begonnen met schrobben en als hun water langs was schrobde de volgende in de rij en

zo ging het door tot beneden in de straat. Daarbij werd de straat ontdaan van koeienpoep en ander vuil. Op zondag bleef het vee in de huisweide en moest alles *praoper* zijn.

Niet de hele lengte van het huis was voor bewoning bestemd. Achter het woongedeelte lag de paardenstal en daarachter de koeienstal. Het rechtergedeelte van de schuur, dat achter de hoofdbouw doorliep, was *de wisj*, de opslag voor het koren. Achter de poort die men langs de poel en mestvaalt kon bereiken lag *de den*: de plaats waar gedorst werd en waar tevens de grote slagkar, *de slaagkar* stond. Boven *de den* was tussen de balken nog een bergzolder van latten gemaakt *de euverden*. Links was tegen de schuur *’t sjop* gebouwd, met een open ingang naar het binnenterrein. Hier stonden de landbouwwerktuigen zoals de ploeg en de eg. Aan de buitenkant van *’t sjop* lagen op volgorde het toilet, *’t huuske*, boven de gierkelder, *de zeikkelder*, de varkensstal met de trog in *’t sjop* en daarbovenop het kippenhok, *’t hinnes*, en als sluitstuk de bakoven, *’t bakkes*. Het dak van ut sjop en de schuur vormden samen een geheel.

Ut hususke als valkuil

Het toilet lag buiten het woongedeelte achter de mestvaalt op de oprit. Judith, Nelly’s moeder, en haar zuster Marie werkten op de boerderij. Marie rende altijd wanneer ze uit het veld kwamen, direct naar het toilet. Op een dag lag het deksel van de beerput open, omdat opa de kelder aan het leegmaken was en de mest naar de tuin kruiden. Marie kwam terug uit het veld, rende naar ut

hususke en viel in de kelder, midden in de blubber...

Het woonhuis

Aan de straatkant van het huis begon de indeling beneden met de woonkamer *goojkamer*. De *goojkamer* werd voornamelijk gebruikt om belangrijk bezoek te ontvangen. Verder kwam men daar niet vaak. Alleen met Kerstmis werd de kachel hier aangemaakt. Verder werd hier de hoed van moeder bewaard. Deze was kostbaar en werd alleen naar de kerk gedragen. Tevens stond hier de fiets van moeder. Een uiterst kostbaar iets in de tijd van voor de oorlog. Velen hadden toen nog geen fiets en alles deed men te voet. De fiets werd ook wel eens uitgeleend, overigens samen met de boodschappentas.

Deze kamer had vier ramen. Twee aan de straatkant en twee aan de binnenplaats. Daarom werd ze ook wel *de zonnekamer* genoemd. Hier stonden de beste meubelen. Tegen de binnenmuur was de haardplaats, *de schouw*. Deze deelde de schoorsteen in de binnenmuur met de achterliggende keuken. In de kamer stond een plant, een tafel met vier stoelen, de goede opa-stoel en een kast. Dat was een klerenkast waarin de zondagse kleren waren opgeborgen.

Links tegen de buitenmuur van de binnenplaats bevond zich de deur van de kamer naar de keuken, *de kôke*. De keuken was het middelpunt van het huis, waar het dagelijkse leven zich afspeelde. Hier waren twee ramen. Onder de ramen stond een lange bank met de grote tafel en enkele stoelen.

In het midden, tegen de muur van de woonkamer, was de kookplaats, *de schouw*. Links ernaast stond een kastje waar de broedkip, *de brok* in zat. Voor de haard zat links de grootmoeder en rechts de grootvader. In de hoek van de rechter buitengevel en de woonkamer was in de keuken, dus dicht bij de kookplaats, een beddenkoets. Hier sliepen de grootouders. Naast deze beddenkoets lag een apart kamertje *’t spenke*. Dit was de voorraadkamer, direct vanuit de keuken bereikbaar. Een aanrecht was er niet. De tafel werd multifunctioneel gebruikt en de kraan was buiten naast de deur.

De deur van de keuken kwam uit op een portaal halverwege het huis. Hier was ook de buitendeur, de enige toegang tot het woongedeelte. Een tweede deur vanuit de keuken ging naar een aparte slaapkamer. Hieronder lag de kelder *’t aerdlaok*, hier werden de aardappelen bewaard. Was de toegang naar de kelder eerst een luik in deze kamer, later werd hiervoor een kelderdeur gemaakt vanuit de achterliggende paardenstal. Aan de andere kant van het portaal was een deur naar een kleine ruimte die *’t Naerke* werd genoemd. Hier bevond zich een wasbak en een kapstok. Tevens was hier de trap naar boven. Er was geen rechtstreekse verbinding tussen het woongedeelte en de achterliggende stallen. Wel was in *’t Naerke* een kijkgat naar de paardenstal. Kwam men op de bovenverdieping dan was daar een klein portaal. Hier waren twee deuren naar de slaapkamers van de kinderen. Tussen deze twee deuren liep een muur recht onder de nok richting straat. Aan de kant van de binnenplaats sliepen de meisjes, aan de andere kant de jongens. In het midden was een uitsparing in de muur voor de gezamenlijke lamp. Beide kamers hadden een dakvenster. Ze sliepen hier grotendeels direct onder het dak, maar was er een klein plafond. Men kan zich voorstellen dat het hier vaak bitter koud geweest moet zijn. Aan de straatkant was over de gehele breedte van het huis, boven de woonkamer, de grote slaapkamer van de ouders met een raam in de gevel. Deze slaapkamer was te bereiken via de slaapkamer van de jongens.

Judith

Nelly vertelt dat haar vader ’s morgens naar het bedrijf in Elsloo vertrok en dat haar moeder Judith alle werk op de boerderij en in huis deed. De grootouders konden gezien hun leeftijd niet veel meer helpen, ze waren *’versleten*’ zoals Nelly dat zegt. Daarbij had Judith de zorg over vijf kinderen. Als kind heeft Nelly nooit meegemaakt dat ze haar

moeder zag opstaan of slapen gaan. Ze was altijd aan het werk.

Haar grootouders hadden land Aan de Brakkert, Op de Haakel, in de Geversdel en aan de Quaden hond. Zij droegen nog de Limburgse klederdracht, haar ouders niet meer. Theodorus droeg altijd een blauwe kiel, strohoed en klompen en Marieke droeg een *taertese* rok en een plak om de schouders, waarvan ze een zondagse en een doordeweekse had. Meestal had ze buiten een hoedje/muts op. De hobby van de grootvader was het houden van boekvinken. Daar ging hij mee op concours, in het café van Sjef Vranken (later café Bie Willemke) op *de Dreesj*. De boekvinken hingen in de keuken. Hij had er een stuk of vijf met de soortnamen *Dütelwie* en *Vietjeu*. Er werden bij Vranken wedstrijden gehouden. Een doekje op de kooi en wie de meeste slagen maakte, won. Bij Kremers in de Kaakstraat hielden ze hanengevchten maar daar deed opa niet aan mee. Hij had ook een paard waar hij weliswaar niet meer mee op het land werkte, maar waar hij geen afstand van kon doen. Hij was een echte paardenliefhebber. Als kind speelde Nelly op straat met de (vele) andere buurtkinderen. Het was een uitzondering wanneer er een fiets langs kwam. Dan stoven ze allemaal aan de kant. Kwam er een auto door de straat dan renden ze de binnenplaats op. Naar school liepen ze via verschillende routes, gewoon om wat te wandelen. Onder andere door het Lenjeberg of in Terhagen over de brug.

De heiligen

Als kind bezocht Nelly met haar moeder of opa en oma verschillende kerken in de omgeving, hetgeen vaak een functie had. De feestdag van Sint Gelis, zoals in Elsloo genoemd, was 1 september. De eerste zondag van de maand was dan kermis in Elsloo, de Sint Geliskermis. Sint Gelis of Gillis is feitelijk Egidius. Het was een kermis van een dag. Dan was het druk in het dorp omdat zowel bezoekers van buiten het dorp als de mensen uit het dorp met hun kinderen, soms wel tien of meer, naar de kerk gingen voor de Hoogmis. Na de mis moesten de kinderen naar het altaar komen en werden ze een voor een gezegend. Op het koor stond dan het beeld van Sint Gelis. Aansluitend aan de mis werd er thuis koffie met vlaai geserveerd, ook voor de familie die van buiten het dorp op bezoek kwam. Nelly ging dan met haar ouders naar tante Tineke Odekerken, die grote hoeveelheden vlaaien had gebakken.

Had iemand van de familie kiespijn dan liep men naar Geulle, naar Sint Plonia, Appalonia, om tegen de kiespijn te bidden.

Wanneer de mannen aan het werk waren, gingen de vrouwen wel eens naar Stein om voor het welbevinden van het vee, de varkens en de kippen te bidden bij Sint Teunis, (St Antonius Abt, 17 januari). Tevens werd er brood gezegend, dat bij thuiskomst gegeten werd en gevoerd aan het vee. Dit was een echt uitje omdat er in Stein dan ook iets gedronken werd.

Naar Urmond ging men voor Sint Leenderd (Leonard), voor een aflat en de jaarmarkt. De boeren gingen naar Sint Gerlach met Drie Koningen, waar dan gelegenheid was om te dansen. De boerendochters gingen mee zodat ze kennis konden maken met ongetrouwde boerenzonen. Verder ging men naar de grote bedevaartsoorden zoals Wittem, Scherpenheuvel en Kevelaer. Dit waren de uitjes in die tijd.

↓ FOTO

V.l.n.r.: Anna Lenaerts-Duckers, Mia Hendrix-Pijpers en Theodoor (Door) Lenaerts

KUNSTWERK REISVERHAAL

FOTO (Paul Erens) →
kunstwerk 'Reisverhaal'
door Dick van Wijk

114

—

Kunstwerk Reisverhaal

Aan de Gellik

Hoe komt een kunstwerk uit 1976, door de gemeente Stein indertijd aangekocht van de beeldhouwer Dick van Wijk, in 2013 in Catsop terecht? Bij aankoop van het beeld woonde de beeldhouwer in Stein en in het jaar van plaatsing in Catsop woont en werkt Dick van Wijk in Roermond. Hierbij een kort reisverhaal van een beeld dat de titel draagt *Reisverhaal*.

De grote bronzen vogel die op haar rug een mensfiguur draagt, heeft jaren de hal bij de toegang naar de raadszaal in het gemeentehuis van Stein gesierd. Toen het gemeentehuis aan de markt in 2006 verhuisde naar de nieuwbouw in de Stadhouderslaan, werden alle kunstwerken van de gemeente tijdelijk opgeslagen in de kelders onder het oude gemeentehuis. In het nieuwe kantoorgebouw was onvoldoende ruimte om de hele kunstcollectie van de gemeente te plaatsen. Een door de gemeente ingestelde werkgroep *Kunstcollectie*, met vertegenwoordigers van de *Culturele Werkgroep* en van de stichting *Kleine Monumenten*, kreeg opdracht voorstellen te doen en de uitvoering te begeleiden met betrekking tot het verdere beheer van de collectie.

Nadat deze werkgroep een selectie had gemaakt van werken die in het nieuwe gemeentehuis geplaatst konden worden, bleef er nog een aanzienlijke collectie over. Er werd contact gelegd met scholen en instellingen om te onderzoeken of er interesse was in het in bruikleen nemen van kunstwerken. *Stichting Rondjom 't Bluuske* uit Catsop diende een verzoek in voor plaatsing van het beeld *Reisverhaal* in Catsop, hetgeen door de gemeente gehonoreerd werd.

Hierbij werd afgesproken dat de stichting zorg zou dragen voor plaatsing, het laten maken van een sokkel en het aanpassen van het pleintje bij de Veestraat/Aan de Gellik. De gemeente als eigenaar droeg zorg voor het laten maken van een mal en het verstevigen van het beeld.

De belangrijkste doelstelling van *Stichting 't Bluuske* is, naast het in stand houden van de monumentale kapel, het ten behoeve van de gemeenschap nemen van initiatieven die een bijdrage leveren aan het monumentale en landschapelijke karakter van de woonomgeving. Het plaatsen van een mooi kunstwerk past hierin. Vandaar het bij de gemeente ingediende verzoek.

Kunstenaar: Dick van Wijk
Geboren: Leiden, 1943
Woon-/werkplaats: Roermond
Opleiding: Stadsacademie – Maastricht
Jan van Eyck academie – Maastricht

Het werk van Dick van Wijk laat een evenwichtig spel zien van combinaties van geometrische en organische vormen. Hierbij vormt het menselijk lichaam meestal de basis. Vaak komt de cirkelvorm in zijn werk terug als symbool van continuïteit en ontwikkeling. Deze uitgangspunten, samen met verschillende diervormen, geven deze beeldhouwer een breed scala aan mogelijkheden om aan zijn werk vorm en inhoud te geven. Hierbij werkt hij met diverse materialen waaronder brons, staal, marmer, hardsteen en glas. Daarbij creëert de samenvoeging van de verschillende materialen een soort van ironie en dynamiek.

115

—

Kunstwerk Reisverhaal

FOTO →

AUGUSTUS 2013

In opdracht van Stichting Rondjom 't Bluuske plaatsen Barbara en Ton Meijers het kunstwerk. De secretaris van de stichting, Huub Brassé komt een handje helpen.

↓ FOTO (Dennis Lardenoije)

Het pleintje waar Aan de Gellik en de Veestraat elkaar raken, met in het midden het kunstwerk 'Reisverhaal'

Het beeld Reisverhaal

Het beeld (uit 1976) is een grote bronzen vogel van ongeveer 100 cm lang en 60 cm hoog waar een mensfiguur op zit. Het draagt de titel *Reisverhaal*. Een verdere toelichting geven op het kunstwerk is feitelijk niet nodig. De figuratieve vogel en de associatie die je kunt krijgen bij de titel van het beeld, dragen ertoe bij dat het bijzonder goed past in de landschap-pelijke omgeving van Catsop. Zelfs zou je kunnen mijmeren dat het reisverhaal, dat besloten ligt in de legende van de kapel, universeel verbeeld is in dit kunstwerk. De plaats waar het beeld staat nodigt uit om even te mijme-ren op het bankje en je mooiste eigen reisverhaal in herin-nering te roepen. Of te dromen van een reis die eenieder nog in het verschiet heeft. Waar de kunst in de kapel een uiting is van een oude legende zou hier het omgekeerde kunnen gebeuren. De kunst draagt bij aan een nieuwe legende voor in de verre toekomst.

In gesprek met

Gus Cobben

De boeren hadden in vroeger tijden hun stukjes land her en der verspreid liggen. Als vader Cobben met zijn zoons naar het land ging, dan kwam moe-der te voet tussen de middag het eten brengen. Zij was dan uren onderweg. Het grondgebied Catsop was vroeger in handen van de mensen die op Kas-teel Elsloo woonden. De boeren in Catsop pachtten de grond van hen en betaalden elke maand de pacht. Mede op initiatief van de gemeente hebben de boeren in Catsop hun gepachte grond kunnen kopen.

Ruilverkaveling

Voor de boeren waren het allemaal kleine ver-deelde percelen maar kadastraal was het een groot stuk grond. In het begin toen men overging tot vrijwillige ruilverkaveling, was iedereen enthousiast. Dat verdeelde land, die kleine percelen, was bijna niet meer te doen. De machines om het land te bewerken werden groter en moeilijk te hanteren op kleine percelen. Toch ging het mis omdat er geen overeenstemming in het ruilen van het land bereikt werd. In 1984 werd besloten tot verplichte ruilverkave-ling. Het verkavelen moest door de boeren zelf betaald worden. Elk stuk grond had kadastraal een nummer. Had een boer veel kadastrale nummers dan moest hij veel geld betalen. Ieder betaalde dus naar grondbezit. Zo waren er boeren die 30 jaar lang elk jaar 700 gulden hebben moeten betalen. Was je het niet eens met de verkaveling of de kosten, dan kon de boer in Maastricht naar de rechter stappen. Dit kostte weer een heleboel geld en de rechter had altijd gelijk...

Extra verdiensten

In de oude boerderij aan het pleintje, op de Dries, woonde familie Cobben. Zij waren familie van de familie Cobben in de Daalstraat. In de oorlog werd op deze boerderij stroop gestookt. Van 100 kg appels en peren werd 16 kg stroop gestookt. Alles werd gekookt en daarna geperst. Het vocht werd weer gekookt en daar werd de stroop van gemaakt. Dat moest met beleid gebeuren en het proces moest nauw gevolgd worden zodat de stroop de juiste dikte kreeg. De familie Kollard in de Daalstraat had een siga-renfabriekje. De hele week werden daar sigaren gemaakt. Op zaterdagmiddag zette de heer Kollard een stoel in de vaart en was hij kapper. De jongens kregen met de tondeuse een nieuwe coupe. Er was maar een model en de tondeuse was al zo vaak gebruikt dat de mesjes helemaal bot waren. 'Het leek alsof je haren uit je hoofd werden getrokken'.

Ontspanning

In de zomer zaten de jongens 's avonds op de luif bij elkaar. Ze kletsten wat en deden spelletjes zoals *knubbelen* of *bie en van*. Bij *knubbelen* moest je met een platte steen zo dicht mogelijk bij een lijn pro-beren te gooien. *Bie en van* gebeurde met stokjes, spelden of lucifers. In je hand lagen de voorwer-pen en zonder te kijken legde een ander kind zijn voorwerpen erbij. Lagen de kopjes van de lucifer bij elkaar of van elkaar af. De oudere mensen zochten elkaar ook op. Zij gin-gen bij elkaar *plenken*. Bij Willemke Wouters in de Daalstraat was ook zo'n plenkhuis. Er werden veel sterke verhalen verteld onder het genot van een drankje en een rokertje.

Bakkes

De bruiloften werden gewoon thuis gevierd. Van te voren werd het hele huis geschilderd en schoon gemaakt. Twee dagen voor de bruiloft kwam er een kok in huis die al begon met koken en bakken. De familie Cobben had een grote oven in de tuin: 't *bakkes*. Om bijvoorbeeld voor een bruiloft of een kermis te bakken, waren takkenbossen nodig die ze sjansen noemden. De kinderen moesten die maken van droog hout. Liefst van meidoorntak-ken want dat brandde lang. Er waren 10 sjansen nodig om voor een feest alles te kunnen bakken. Er werd vaak gebakken en per jaar waren dan ook ongeveer 250 sjansen nodig. De boeren gingen eerst om 6 uur de koeien melken en als ze om 7 uur terug kwamen, werd al het deeg gekneed. Dat deeg moest gisten en in de tussentijd werd de oven warm gestookt. Het bakken duurde de hele dag.

Jan Claessen

118

— In gesprek met: Jan Claessen

De overgrootvader van Jan Claessen, Johannes Claessen, werd geboren op 30 december 1838. Hij had een bierbrouwerij in de Maasberg. Zo kwam hij bij het uitbrengen van het bier ook in Catsop. Lucia Vaessen had namelijk een café in de Daalstraat nummer 10 waar Jan als kind lang gewoond heeft. En zo is het verband snel gelegd. Johannes Claessen trouwde in 1870 met Lucia Vaessen waarna hij introk bij Lucia in de Daalstraat. Daar heeft de familie Claessen de boerderij gehad, totdat ze verhuisden naar hun huidige boerderij in de Daalstraat nummer 23. Johannes Claessen overleed in 1914 en zijn echtgenote Lucia Vaessen in 1915.

↑ FOTO – 1910
Johannes Claessen en Lucia Vaessen bij gelegenheid van hun 40 jarig huwelijksfeest

Het huwelijk van Jan Claessen met Lucia Vaessen was zijn 2e huwelijk, nadat hij al vroeg weduwnaar geworden was. De oudste dochter uit het eerste huwelijk Marie Claessen was de grootmoeder van Hub Willems en Jo Lemmens. De tweede dochter uit dit huwelijk, Luci Claessen, was de grootmoeder van Jan Pijpers.

De brand

We laten Jan het onderstaande krantenartikel zien uit 1883 waarna hij meteen begint te vertellen. Een verhaal dat hij meer dan een keer gehoord heeft van zijn grootvader en vader.

De kat van de bewoners van het huis waar later Sjeng Cobben tot zijn overlijden gewoond heeft, kwam te dicht bij het open vuur. Zijn staart vatte vlam waarna hij van schrik naar buiten gevlucht is en de schuur in rende. De schuur, met voorraad vruchten en stro, is toen gaan branden en bij noordenwind, in een tijd waar blussen erg moeilijk was, zijn de schuur en de schuur met het pand van de bureu, toen de familie Lennaerts, in de vlammenzee opgegaan. Daar bleef het niet bij. De brand verwoestte ook het daaraan grenzende winkeltje van Maantje van Es en de daarnaast gelegen boerderij van de familie Claessen. Het huis Daalstraat 16, waarvan de poes de oorzaak van de brand was, is toen niet afgebrand. Maar in de jaren zestig van de vorige eeuw, toen Sjeng Cobben dit huis gekocht had nadat zij hier eerst gehuurd gewoond hadden, heeft hij het in slechte staat verkerende oude huisje afgebroken en er het (huidige) nieuwe huis gebouwd. Dat huis wordt momenteel door zijn kleinzoon Sfen verbouwd.

Maantje van Es heeft niet meer herbouwd. Hij verkocht een helft aan Lennaerts en de andere helft aan Claessen. Zelf heeft hij toen op de Dreespool nieuw gebouwd. Je kunt daar in de gevel zien dat het huis in 1883, het jaar van de brand, gebouwd is. In datzelfde jaar zijn de afgebrande huizen en schuren in de Daalstraat opnieuw gebouwd. Alleen de oude kelder van het huis waar de familie Claessen woonde, bleef behouden.

De grootvader van Jan, die toen 6 jaar was, is die nacht moeten vluchten naar de familie Lenssen in de Kaakstraat.

KRANTENARTIKEL, 28 APRIL 1883

Bij een hevige brand die donderdagavond te Catsop gem. Elsloo, woedde zijn vier huizen en een schuur in Asch gelegd. Een groote partij graan werd daarbij vernield, terwijl drie koelen en een varken in de vlammen omkwamen. Slechts een gedeelte van het verbrande was verzekerd; de oorzaak is onbekend.

Napoleon

Ook over deze kelder heeft Jan nog een verhaal.

In de kelder is lang een grote oude mergelsteen zichtbaar gebleven waar de initialen 'HV 1840' in gegraveerd zijn. Van de eerste foto weten we dat de overgrootmoeder van Jan Claessen Vaessen heette. Een oom van haar, Hendrik Vaessen, is als soldaat met Napoleon mee naar Rusland geweest. Hij is een van de weinige soldaten die met Napoleon mee terug gekomen zijn van de zware veldslagen in Rusland. Bij thuiskomst vertelde Hendrik, dat toen de Russische legers zich terugtrokken tijdens de strenge winter, ze alles verbrand achter lieten. Ondanks dat het leger van Napoleon slecht tot niet bevoorraad werd wilde deze toch doorzetten. Dit werd hun noodlot. Door verhongering en vanwege de kou moesten ze uiteindelijk terugkeren. Echter met zeer zware verliezen. Hij vertelde dat van elke honderd soldaten die 's avonds gingen slapen er nog maar twintig opstonden. Hendrik Vaessen was het die de steen in de kelder graveerde.

Het fotoalbum

Wanneer Jan door het fotoalbum bladert, valt zijn goede geheugen op. Met groot gemak worden namen van personen en gebeurtenissen gereproduceerd. Hierbij laat hij weten dat de meeste foto's gemaakt zijn door Harrie Wouters. Deze was onderwijzer aan de school. Voor Jan als jonge jongen was het bijzonder om te zien hoe zijn buurman, *de meester*, gebruik maakte van zijn fototoestel.

↑ FOTO

Deze foto is gemaakt in de Julianastraat door de latere burgemeester van de gemeente Stein, Ed Meijers. Naast het paardje staat Jos Wouters, zoon van de onderwijzer. Jan Claessen zit aan de teugels in de kar met daar achter Sjer Hamers en de dochters van de toenmalige burgemeester Meijers van Elsloo.

↑ FOTO

Boer Hennekens uit Geulle haalt rond 1948 in het najaar de schapen uit de heide bij Staatsmijn Maurits. Hier loopt de kudde door de Daalstraat waar Jan als kleine jongen de drukte bekijkt waarna de schapen hun weg via de Horsterweg vervolgen naar Geulle.

↑ FOTO

Gemaakt door Harrie Wouters op 1 september 1950. Op weg naar de eerste schooldag van de kleuterschool. Van links naar rechts: Jos Wouters (zoon van de onderwijzer), Frans Lenssen (zoon van An Vonken) en Jo Lenssen, Philomene Lenssen (zus van Frans), Jan Claessen en Leini Lenssen (dochter van Nel Voncken) en Sjeng Lenssen.

↑ FOTO

De broer van de opa van Jan, pater Gabriel heeft lange tijd in Regensburg in Duitsland doorgebracht. Om toch enige binding met thuis te hebben is op zijn verzoek deze foto van zijn familieleden in Catsop gemaakt. De foto uit 1916 of 1917 was altijd prominent aanwezig waar pater Gabriel ook was. Van links naar rechts; Anna Claessen *1912 †1978, moeder Maria Claessen-Janssen *1872 Maasband †1934 Catsop, Luci Claessen *1908 †1984, Sjeng Claessen *1877 †1947, Sjeng Claessen jr. *1910 †1982 en op de voorgrond Marie Claessen *1915 †1967.

↑ FOTO

Deze foto is rond 1934 gemaakt na de processie. In de stoel zit Matti Vranken, zoon van Luci Vranken-Claessen, die nog datzelfde jaar komt te overlijden. Met pet op en witte mouwen is Sjeng Claessen. Verder Luci Vranken-Claessen met haar man Hub Vranken.

↑ FOTO

In 1949 of 1950. Het poortje van Daalstraat 18 tijdens de processie. Ida Claessen-Pepels, de moeder van Jan met daarnaast de buurjongen Jos Wouters en vervolgens Jan zelf.

119

— In gesprek met: Jan Claessen

Mijn oud gehucht

*Zomeravond in mijn oud gehucht:
schaduw vult intiem de schoot
van boomgaard en van tuinen.
waartussen huizen samenkruipen
en elk gerucht verstilt.*

*Je bent voor mij, mijn oud gehucht,
mijn vogelnest, mijn negerkraal,
mijn heimwee-dorpje van Chagall,
een schoot geborgenheid vooral.*

*Toch kleurt je de herinnering
nu mooier nog dan toen:
die angst in holle wegen,
dat huilen van de uilen,
die met onverhoedse kreet
de duisternis inzweven.*

*Maar dan de uiltjes in de schuur,
die zitten in hun uilengaten
samen heimelijk te praten,
verhalen in hun koetertaal
met kikker en met nachtegaal
in een eindeloos herhalen,
vertrouwelijk wel, maar ook wat triest,
nu de dag zich in de nacht verliest.*

*Moeders sluiten poort en luiken,
ergens huilt vermoeid een kind
en avondwind dwaalt met een zucht
door de bomen van mijn oud gehucht.*

*Och mocht mij in een volgend leven
zo'n vlek van vrede zijn gegeven.*

— Fons Erens

Graadje Kollard–Fredrix

122

Graadje is het nichtje van pater Pijpers: een broer van haar moeder. Oma Pijpers heeft het niet altijd even gemakkelijk gehad omdat 3 van haar kinderen in het klooster gingen. Van de twee meisjes bleef er een in een klooster in Nederland. De andere dochter ging naar Brazilië en de zoon ging naar de Congo. De pater werd door de buurtvereniging van Catsop financieel gesteund met geld vanuit de Fancy Fair.

In het verzet

In de oorlog, na een vakantie in Catsop, kon pater Pijpers niet meer weg. Hij mocht niet naar het buitenland reizen. De tijd dat hij in Catsop moest blijven, ging hij in het verzet. De mensen uit de buurt kwamen bij een luchtalarm allemaal in de kelder van de familie Pijpers bij elkaar. Zij hadden een gewelfde kelder. Een familielid van de familie Kollard moest *de lien sjouwe*. Hij moest de frontlinie in de gaten houden. Hij vertrok 's avonds om 21.00 uur en liep vanuit Catsop tot in Bunde langs de linie. 's Morgens om 07.00 uur kwam hij dan pas weer terug. Bij het luchtalarm kwam pater Pijpers de buurtbewoners halen. De baby werd snel in een deken gewikkeld en haastig ging iedereen de kelder in. Daar kwamen ze er op een keer achter dat ze de baby de hele tijd onderste boven hadden gedragen. Vader Pijpers was slecht ter been en had alle moeite om in de schuilkelder te geraken. Tijdens onveilige periodes kwam Harie van Es elke avond naar de familie Pijpers. Hij droeg de vader de kelder in, bleef bij hen slapen en droeg hem 's ochtends weer naar boven. In huize Pijpers werden door pater Pijpers, via het verzet, mensen verborgen. Pater Leo werkte samen met bakker Mennens uit Beek. Deze had de geweren in zijn bakkerskar verstopt. De vluchtelingen gingen in een kist en dan op de kar. 's Nachts rond 24.00 uur werden die dan in het diepste geheim naar de Maas gebracht. Daar werden ze over gezet en naar het vrije België gebracht. Een keer was er zelfs een commissaris van de koningin bij. Graadje meent zich te herinneren dat hij uit Groningen kwam. In het gemeentehuis in Elsloo werkte een vriend van pater Leo Pijpers. Die zorgde voor paspoorten, zodat Leo mensen uit Holland van papieren kon voorzien. Leo zat weer een keer in de trein met deze valse paspoorten, toen er controle kwam van de Duitsers. Alle mensen werden gefouilleerd en moesten hun papieren laten zien. De eerwaarde hoefde alleen zijn papieren te laten zien. De valse documenten bleven veilig in zijn toga.

In gesprek met: Graadje Kollard–Fredrix

Bombardement trein – 1944

Op 1 September 1944 werden ongeveer 200 Amerikaanse Jachtbommenwerpers vanaf hun bases in midden Frankrijk erop uitgestuurd om alle verkeer, op het spoor en de wegen, in de lijn Luik- Nijmegen aan te vallen. Dat betekende voor onze omgeving dat 4 Amerikaanse vliegtuigen gewapend met 8 zware mitrailleurs en 4 bommen, een aanval inzette op de trein Sittard-Maastricht die zich verstopte tussen de helling van het Armsterveld en de Kniensheuvel het bosgebied ten zuiden van Terhagen.

De trein werd gebombardeerd met 16 bommen van 100 kg en beschoten. Van de 16 bommen belandden er 14 in het lage bos en 2 in de boomgaard direct zuidelijk van Terhagen. Ze veroorzaakten nogal wat schade aan de huizen. Van die 14 ontploften er 5 in het bos en de anderen werden blindganger, zoals dat genoemd wordt. Ze werden beneden in het Maasdal bij de Kromme dijk verzameld en op elkaar gestapeld en hebben daar ongeveer een jaar gelegen.

De trein had slechts beperkte schade en kon zijn weg vervolgen.

Echter een vreemde passagier kreeg een hartaanval en stierf.

Hij werd door mensen van de luchtbescherming van Elsloo afgevoerd.

Harie Rouvroye

← FOTO
Deze foto werd gemaakt tijdens de wijding van Pater Pijpers

123

Moeder Pijpers

Moeder Pijpers verzette zich in stilte. In de kamer had ze een groot portret van koningin Wilhelmina ophangen. Toen de vader een jubileum bij de spoorwegen vierde, werd moeder gewaarschuwd om de foto weg te halen. Ze mochten ook geen radio in huis hebben, maar zoals ook op andere plaatsen gebeurde, had de familie de radio stiekem gehouden en verstopt in het kippenhok. Zo kon Leo 's nachts met andere verzetsmensen naar de radio luisteren. Ook de kinderen zaten wel eens samen te vertellen in het kippenhok. Zij waren blij verrast toen ze de radio ontdekten; dit was echter niet de bedoeling... Tijdens de bevrijding kon men vanuit het zolderraam bij Pijpers in de Veestraat kijken tot op *de Knup*. Daar zagen ze de tanks komen die Elsloo kwamen bevrijden.

← FOTO
De aankomst van Pater Pijpers per boot

Inventief

Tijdens de priesterwijding van pater Pijpers mochten alle kinderen die de communie hadden gedaan met de processie mee lopen. Graadje mocht niet van huis omdat haar ouders vonden dat ze bij de familie moest blijven. Graadje vond dat heel erg. Martha van Gelissen die op deze grote dag als afgevaardigde van de buurt mee hielp het feest te organiseren, zorgde er voor dat Graadje toch mee kon gaan. Het feest was in de wei tegenover het huis in de Veestraat waar Graadje nog steeds woont. Graadje vertelt dat ze moest gaan *zeumeren* en *sangen* maken. Bij thuiskomst werd een fiets ondersteboven gezet. Iemand draaide dan aan de trappers en de *sangen* werden tussen de spaken gehouden. De graankorrels vlogen dan tot tegen het plafond. Dan haalden ze zuurdesem bij de bakker en werd er brood van gebakken.

← FOTO
Pater P.L. Pijpers

In gesprek met: Graadje Kollard–Fredrix

↓ FOTO
Dames bij de gemeente pomp in de Daalstraat.
Achter de muur had de bewoner van de hof zijn eigen pomp.

↕ FOTO
Bruidspaar Lenssen-Voncken

↓ FOTO
De Daalstraat

↓ FOTO
Huub en Nes Kollard woonden in de Daalstraat.
Bij pijn ging men naar Nes om de pijn weg te laten bidden.

↕ LUCHTFOTO -1992
De Daalstraat

↓ FOTO - 2010
Jef Tilmans

Evy Paulussen

17 jaar
Aan de Gellik 14
Graaf Huyn College (vwo 6)

Ik ren bij AV Caesar, er is sinds kort een junioren running team, ik geef ook bijles.

Het is een heel gezellig en rustig dorpje en ik hou erg van de ruimte die er is, grote tuinen, veel veld en veel dieren.

Lian Peeters

Hallo ik ben Lian Peeters, 14 jaar oud en woon Aan de Gellik.

Ik zit op Groenewald op de tweede klas van de Havo, Mijn hobby's zijn pianospelen, zingen in het Elslloo's Jeugdkoor, dansen en om mensen gelukkig en blij te maken, er een leuke en goede samenleving van te maken.

De computer gebruik ik meestal om verslagen van school uit te werken, iets opzoeken van school, of om muziek te luisteren.
De mobiele telefoon wordt door mij wel heel erg veel gebruikt voor Social media.
Op de televisie kijk ik elke avond naar Goede tijden Slechte tijden, en erna meestal iets anders, help mijn man is klusser of zo.

Het leuke om in Catsop te wonen vind ik dat het een gezellig klein dorpje is, 'een boerendorpje' zou je kunnen zeggen.
Alle mensen die in Catsop wonen kennen elkaar en zeggen elkaar gedag!
Catsop kun je dus een 'droomdorp' noemen, leuke omgeving, leuke mensen, leuke buurtvereniging noem maar op!

Niels Gorissen

Ik woon in de Daalstraat samen met mijn broer Danny en mijn moeder en vader. Waarom ik graag in Catsop woon? Vooral omdat het een klein dorp is. Ik zou niet graag in de stad wonen. Een dorp is toch veel gezelliger, mensen kennen elkaar en de omgeving is veel mooier. Het Leuke van Catsop is het pleinfeest ik heb er thuis en op straat veel met de skelter gespeeld en je kunt er prima crossen. Er valt altijd wel een avontuur te beleven. Mijn hobby's zoals voetballen en crossen kan hier erg goed. Zeker het laatste wanneer achter in het veld de boer zijn grond even niet gebruikt.

Nu ik 17 jaar ben mag ik al rijlessen volgen. De volgende week heb ik mijn theorie-examen voor het rijbewijs. De praktijklessen vind ik heel erg leuk. Na de lagere school ben ik naar Groenewald gegaan en nu volg ik in Maastricht een opleiding voor filiaal-manager. Na schooltijd werk ik bij een bouwmarkt. Dat zijn verschillende uren per week omdat ik oproepkracht ben. Het geld spaar ik om over een jaar een nieuwe quad te kunnen kopen. Door het werk bij de bouwmarkt weet ik wel al, dat ik na deze MBO-opleiding verder wil leren. Het wordt dan een hogere beroepsopleiding, misschien iets als vertegenwoordiger wat mijn opa vroeger ook gedaan heeft. Maar eigenlijk weet ik het nog niet. Wat ik wel weet is dat ik daarna graag in Catsop wil blijven wonen, het liefst in een eigen huis.

Zeb (en Mo) Simons

Hoi, ik ben Zeb Simons. Ik ben 9 jaar en woon in Catsop in de Daalstraat.

Ik vind het leuk om in Catsop te wonen want ik woon met mijn nichtjes en opa en oma op een oude boerderij.
Er zijn mooie paden en een heel mooi bos om te wandelen en te mountainbiken. Met mijn nichtjes ga ik vaak op avontuur in ons dorp.

Mijn hobby's zijn mountainbiken en computeren. Op de computer zit ik graag te Minecraften, een soort bouwen met lego blokjes maar dan op de computer, en ik kijk soms leuke of grappige filmpjes op youtube. Als ik ga mountainbiken doe ik dat meestal samen met mijn papa Rob, mijn mama Ezra en mijn kleine broertje Mo.
We hebben een grote tuin en lieve bureen. Ook heb ik een hond en die heet Pie.

Ik zit in Beek op school bij de OBS de kring. Daar zit ik in groep 6. Mijn leukste vak is IPC. Daar leer je van alles over de wereld, de natuur en het leven in verschillende landen. Mijn schoolvrienden heten: Jari, Juno, en Quinten maar mijn beste vriend is Jari.

Later als ik groot ben dan blijf ik in Catsop wonen want ik vind het hier mooi en dit is mijn thuis.

Puk Jennikens

Mijn naam is Puk en ik ben 10 jaar.
Ik vind het leuk om hier te wonen:
1. Ik vind de mensen die hier wonen aardig
2. We praten hier allemaal hetzelfde
3. Bijna iedereen kent elkaar
4. We hebben een leuke buurtvereniging.

We hebben een goede buurtvereniging en iedereen zegt altijd "goeiedag". Het is er gezellig, landelijk, rustig en vriendelijk. En in Catsop is de ijsboerderij.

Famke Paulussen

14 jaar
Aan de Gellik 14
Graaf Huyn College in Geleen, gymnasium profiel Natuur en gezondheid.
Hobby: atletiek bij AV Caesar, winkelen en afspreken.
Catsop: rustig dorp, aardige mensen, ijsboerderij, er is een bos en veel natuur, grote tuinen bij de huizen en rustig op straat.

Mitch Everaers

Ik ben nu 21 jaar en heb altijd gewoond bij mijn vader en moeder in de Daalstraat. Nu woon ik samen met mijn vriendin Robin en gelukkig nog altijd in Catsop. Wij hebben bij mijn ouders achter het huis een woonruimte waar eerst mijn zus Joyce heeft gewoond. Zij is nu verhuisd naar Sittard.

Ik wil altijd in Catsop blijven wonen. Ik hou van veel ruimte en dieren om me heen. Ik heb laatst eieren van Brahmakippen op internet besteld en een broedmachine kon ik van iemand lenen. Helaas zijn niet alle eieren uitgekomen, maar wat er wel uitgekomen is, scharrelt in de wei er nu lekker op los. Mijn vriendin heeft twee konijnen en in de wei lopen ook nog schapen en twee pony's.

Na de lagere school ben ik naar het Technisch Instituut in Maasmechelen gegaan. Daar heb ik na 7 jaar het diploma houtbewerken gehaald en nu heb ik samen met mijn vader het timmerbedrijf. Ik leer nu meer van mijn vader dan dat ik op school heb geleerd. Als we aan het werk zijn dan denk ik wel eens: O ja, dat heb ik eerder gehoord. Ik mocht vanaf mijn 18de met rijlessen beginnen en na het behalen van mijn rijbewijs heb ik meteen een auto gekocht.

Robin heb ik leren kennen omdat we samen in een vriendengroep zaten. Dit was een groep jongeren uit Catsop, Elsloo, Geulle en Stein. We gingen samen uit en soms naar de film. Ook bowlen en biljarten in Sittard hebben we veel gedaan. Nu gaan we samen veel naar tentfeesten in de omgeving en soms naar een café. In de discotheek komen we niet veel, alleen wanneer er muziek gedraaid wordt uit de jaren '80 en '90. Robin en ik hebben nu twee jaar een relatie. Omdat Catsop zo'n leuke buurt is en ik de mensen aardig vind, wil ik er graag blijven wonen. Ik hoop over enkele jaren een boerderijtje te kunnen kopen.

Servé Pijpers

Hier in Catsop is het fijn. Dat is leuk. Het is fijn om dan in de boomhut in de wei te spelen.

**JEANNIE
DOLMANS**

1954

–

**DIMPH
EVERAERS**

1963

Kindercoach

**HUB
REKKO**

1943

Gepensioneerd

**RIA
AKKERMANS-
STEIJNS**

1945

Huisvrouw

**EZRA
ERENS**

1976

Human Resource Manager

**MIEN
FRANSSEN-
FRUSCH**

1951

Verkoopster

**JO
LEMMENS**

1936

Gepensioneerd

**MARIANNE
ERENS**

1952

–

**EDMÉE
MARTENS-
TROISFONTAINE**

1979

Administratief medewerker

**IMMY
GELISSEN**

1933

Campinghoudster

**SEF
GELISSEN**

1929

Veehandelaar

**ADRIE
UBAGHS**

1951

Verzorgende

**FER
VAN MULKEN**

1976

Werkvoorbereider

**LOU
DOLMANS**

1953

Beeldhouwer

**JOEP
BOON**

1956

HR adviseur

**RUUD
MARTENS**

1976

Senior consultant

**ANJA
SMEETS-
DERHAAG**

1958

Thuiszorg

**JET
LANCEE**

1954

Docent ergotherapie

**ROGER
EVERAERS**

1960

Zelfstandige

**RENO
MAAS**

1995

–

**ELVIRA
MAAS**

1991

Kapster

**KOEN
PLUIS**

1997

Student

**ANNELIES
KOOP-STORCKEN**

1948

Huisvrouw

**MARIEKE
STEPS**

1930

Huisvrouw

**JAN
FRANSSEN**

1949

Gepensioneerd

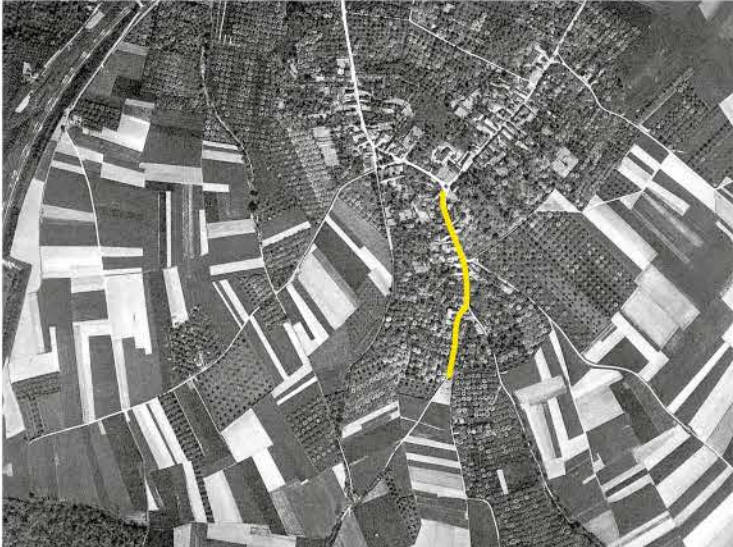
MATH STEEVENS 1960 Ambtenaar van politie	MATH DAEMEN 1931 Gepensioneerd	LINDA TUMMERS-COLLARD 1962 Ziekenverzorgende	TWAN VERBAARSCHOT 1972 Hoofd logistiek	GERTIE BONGERS 1963 Pedagogisch medewerkster
JORRIT GIELISSEN 1977 Country Manager	LIDY PIJPERS-RAIJMAKERS 1943 Gepensioneerd leerkracht	HARIE BOURS 1951 Gepensioneerd	GUS COBBEN 1925 Boer	SUZANNE STIJNEN 1978 HR adviseur
JEFFREY WESTERLINK 1961 Zelfstandig ondernemer fietsenmaker	ANNELIES STEPS-BOTHMER 1955 –	PAULA PENDERS 1959 Lerares	MIA KUYPERS-WETSELS 1955 Gepensioneerd	MARTIN SCHEREN 1967 Meubelmaker
MIA BOURS-BERIX 1952 Thuiszorg	ROB SIMONS 1980 Founder – designer	JAC BOURS 1959 Hoofd logistiek	JEANNY HOUBEN 1943 Huisvrouw	ANDREA QUATFASS 1965 Planner regio thuiszorg
LEON RÖMERS 1961 HSE-manager	HEIN KUYPERS 1941 Gepensioneerd	JAN PIJPERS 1938 Gepensioneerd manager PTT	JOSÉ BOURS 1961 Kledingverhuurster	PIERRE THOMASSEN 1953 TEM technoloog

EDWIN JENNEKENS <i>1972</i> <i>Service technicus HVAC</i>	LUCIE VAESSEN- PEERBOOMS <i>1957</i> —	GER AKKERMANS <i>1945</i> <i>Gepensioneerd</i>	JACQUES KNOBEN <i>1945</i> <i>Gepensioneerd</i>	ELS DOLS <i>1956</i> <i>Verpleegkundige</i>
HUUB BRASSÉ <i>1958</i> <i>Werktuigbouwkundige</i> <i>Stichting Rondjom 't Bluuske</i>	GIEL SCHUMACHER <i>1935</i> <i>Electrotechnicus</i> <i>Stichting Rondjom 't Bluuske</i>	PAUL ERENS <i>1952</i> <i>Beleidsadviseur</i> <i>Stichting Rondjom 't Bluuske</i>	TON KUYPERS — <i>Gepensioneerd</i> <i>Stichting Rondjom 't Bluuske</i>	PAUL DERHAAG — <i>Gepensioneerd</i> <i>Stichting Rondjom 't Bluuske</i>
Ook deze inwoners van Catsop mogen we uiteraard niet vergeten				

Foto: Dennis Lardenoije

← **LUCHTFOTO - 1950**
Goed is te zien dat vanuit het Einde (geel) diverse veldwegen vertrekken. Het Einde werd dus niet voor niets 'Het Veltgaet' genoemd, de toegang tot het Catsopperveld.

De straat Het Einde begint bij de kapel en is een onderdeel van de verbinding met Hussenberg in Geulle. Het Einde is een vrij recente naam. In de archieven komt hij niet voor. Daarin wordt het eerste stuk van Het Einde *het Catsopper Veltgaet*, de toegang tot het Catsopperveld, en later *Kapel'erstraat* genoemd. Halverwege Het Einde splitste zich een drietal veldwegen af naar de velden. Hoewel deze veldnaam nu niet meer wordt gebruikt, komt hij in de archieven meerdere malen voor. Het is een verzamelnaam voor de vlakke velden die liggen tussen de bebouwing van Catsop en de hellingen van de Hoogte, de Geversdelle, de Horst, de Hoakel en de Heuvel. Namen van velden waarin de plaatsnaam voorkomt, worden in het algemeen tot de oudste velden van een gemeenschap gerekend. Was dit veld in oorsprong beperkt van omvang (het gebied tussen de Hokkelderweg en het Sieckendaal), in de loop der eeuwen zal het steeds groter worden en ontstaat er behoefte aan veldwegen. De nu doorgaande Geversdellenweg, de Horsterweg en de Daalstraat zijn dan ook in oorsprong toegangswegen naar de velden en van daaruit naar de weidegebieden.

← **KAART - 1817**
Het Einde in 1817

FOTO (Dennis Lardenolje) →
Het Einde

Als doorgaande weg wordt het Einde belangrijk als de ontginningsweg naar de Horst zich ontwikkelt vanuit een veedrift tot een belangrijke doorgaande weg over Oensel naar Valkenburg. De verbinding tussen Het Einde en de Eykskensweg (de Geversdellenweg) is als verbindingsweg nog niet zo oud. Deze liep in eerste instantie dood en werd doorgaand toen het belang van de Holstraat als verbinding met de Eykskensweg afnam. Dat het belang afnam is toe te schrijven aan het verleggen van het doorgaande verkeer naar de Postbaan (Sanderboutlaan) langs de heide naar het noorden. Daar kwam bij dat aan het einde van de 18e eeuw er een verbinding ontstond vanuit de Eykskensweg via het Einde en de Daalstraat naar de kruising van hoofdwegen in de heide bij het huidige restaurant Ruimzicht.

Rond 1900 was deels Kapel'erstraat en deels Horsterweg de officiële naam voor Het Einde. Lange tijd is echter in de volksmond *'t Einjd* als aanduiding voor het einde van de bebouwing van Catsop geweest om uiteindelijk de allesomvattende straatnaam te worden.

Lijst van personen binnen de ‘kostloozen bestellingskring’ van het hulptelegraafkantoor te Elsloo in de jaren 1918 t/m 1921. Opgesteld naar de huidige huisnummers door Louis Schreurs, Elsloo.

037. **Pijpers Peter Hubertus - Amen Maria Cornelia**
Woonhuis: nu Het Einde 2
038. **Collard Theodoor Hubert - Hendriks Maria Elisabeth**
Woonhuis: nu Het Einde 8 (Zie tevens nr 12 Daalstraat)
039. **Lemmens Petrus Hubertus - Hendrix Maria Hubertina**
Woonhuis: nu Het Einde 3 en 3a
040. **Notten Peter Hubert – Beckers Maria Catherina**
Woonhuis: nu het Einde 12
041. **Janssen Jan Hubert – Baccus Maria Catharina (weduwe)**
Woonhuis: nu het Einde achter woonhuis nummer 12
042. **Cremers Wilhelmus – Hermans Maria Mechtildis**
Woonhuis: nu Einde 16
043. **Smeets Jan Mathias - Schutgens Maria Margaretha**
Woonhuis: nu het Einde achter nummer 16
044. **Cremers Godefridus - Peeters Urina Catharina**
Woonhuis: nu het Einde 20 en 20A
045. **Bours Godfried - Lenaerts Lucia Maria**
Woonhuis: nu het Einde 23
046. **van Es Johannes Hubertus - Bours Maria Catharina**
Woonhuis: nu het Einde 23
047. **Houben Joseph Hubert - Hendrix Anna Maria**
Woonhuis: nu het Einde 24. Oud pand gesloopt.
048. **Hendriks Jan Theodoor Hubert**
Woonhuis: nu het Einde 22. Oud pand gesloopt. →
049. **Lenaerts Godfried Theodoor**
Woonhuis: nu het Einde 22. Oud pand gesloopt. →
050. **Gilissen Jan Stephanus - Rutten Maria**
Woonhuis: nu het Einde 37
051. **Gulikers Gerardus Hubertus - Cremers Christina**
Woonhuis: nu het Einde 36. Oud pand gesloopt.
052. **Peerbooms Johannes Hubertus - Frissen Maria Gertrudis**
Woonhuis: nu het Einde 38
053. **Steps Jan Peter - Hendrix Hubertina**
Woonhuis: nu het Einde 39

Toelichting 048 en 049:
Hier worden twee verschillende personen op hetzelfde adres vermeld. Beide zijn gehuwd geweest met Esser Helena. Hendriks Th is in 1918 gestorven waarna Helena voor de 2e keer huwde in 1920. Waarschijnlijk is bij de opname van de lijst de eigendomsverhouding nog niet duidelijk geweest. Helena zal in 1921 nog een derde keer huwen met Jacob Paulissen.

In gesprek met

De broers Louis & Huub Notten en Marieke Notten–Engelen

✦ FOTO – FAMILIE NOTTEN

✦ FOTO – FAMILIE ENGELN

✦ FOTO – BRIKKEBEKKERS
Brikkebekkers Sjeng en Louis Dirix

Wonen en leven
Voor de Tweede Wereldoorlog leefden de mensen vooral als *keuterboer* of *brikkebekkers*. Er waren mensen die voor drie maanden brikke gingen bakken in Duitsland en daarna weer naar huis kwamen.

Na de bevrijding was er woningnood. Veel mensen bouwden in de tuin van hun ouders of *trouwden in*. Als er geen plaats bij de ouders was, huurden ze bij andere mensen een kamer. En daar woonden en kookten ze. Dit was voor het pas getrouwde paar goedkoop en ook voor de huiseigenaren rendabel. Soms had het jonge stel nog een aparte slaapkamer. Bijna in alle huizen woonden meerdere gezinnen. Door de armoede werd de *gooj kamer* verhuurd. Twee sigaren kostten in die tijd 6 cent. Toen later in Geleen de *Staatsmijn Maurits* kwam, werden er rondom de mijnen zogenaamde mijnwerkershuizen gebouwd. Vele mensen zijn toen vanuit Catsop in deze woningen in Nieuwdorp gaan wonen. De mijnen brachten meer welvaart.

De Tweede Wereldoorlog in de ogen van de kinderen

De oorlog was voor de kinderen vooral sensatie. De jongens gingen in de Eykskensweg en de Horsterweg liggen om naar de beschietingen te kijken. In de oorlog werd een trein beschoten in Terhagen. Er vielen geen doden maar de treinreizigers moesten opgevangen worden en te voet verder, omdat de trein niet meer verder kon. Sjeng Cremers had een café op de hoek van de Kaakstraat en Terhagen. Hij bekommerde zich over een Duitse vrouw die in de trein zat. Die mevrouw is nooit meer weg gegaan en met Sjeng getrouwd. De machinist overleed aan een hartaanval. De kinderen, die in de kerk zaten, werden door de pastoor naar huis gebracht en ze zagen dat de bommen achter de Mariaberg waren neer gekomen. Er was een flink gat geslagen en de elektrische bedrading lag over de straat. Enkele kinderen van Tilmans gingen spelen met een fosforbom die niet was geëxplodeerd. Het leverde Harie Tilmans forse brandwonden op. In de Eerste Wereldoorlog vluchtten er veel Belgen naar Nederland. Velen zijn na de oorlog gebleven, omdat ze inmiddels hier een relatie hadden op gebouwd. Daardoor hing in veel huizen niet alleen de afbeelding van koningin Wilhelmina maar ook van het Belgisch koningshuis.

↑ FOTO - FAMILIE TILMANS (DAALSTRAAT) - 1930

Feest

Na de bevrijding werd er in Catsop groot feest gevierd. Er was een mooie optocht en in een wei was er een Fancy Fair met levende muziek. Op de *din* werd een beugelbaan gemaakt. De volwassenen speelden dit spel met hele zware ballen.

Bij de Fancy Fair legden de mensen ook kegelbanen aan. Er was een tent waar je ballen kon gooien: *De keuken van tante Bet*. Daar mocht je oud serviesgoed stuk gooien. Er werd een dansvloer van houten planken gemaakt (*zwik*) en er werd naar hartenlust gedanst. Nick Voncken had er een circusact met paarden. Verder was er een Rad van Fortuin, natuurlijk een tap, werd er vlaai geserveerd en kon je dansen op verzoeknummers. De vlaaien werden van te voren door de buurtbewoners gebakken. Favoriet waren linzen- en kruimelen-vlaai. Deze vlaaien moesten worden verstopt want in het voorbijgaan werden

steeds kruimels van de vlaai geplukt. De opbrengst van de Fancy Fair was altijd voor een goed doel. Zo is de opbrengst herhaaldelijk met pater Pijpers, die in de Congo werkte, meegegaan als hij op verlof kwam.

Bij het feest ter gelegenheid van de bevrijding waren ook zwarte soldaten die mee kwamen vieren. Er waren mensen die bang waren voor de donkere mensen. Zelfs toen waren er nog sommige mensen die dachten dat ze bij het aanraken van zo'n soldaat ook zwart zouden worden. Bij gelegenheid van het feest werden de meisjes van Catsop aangespoord om met de bevrijders te dansen. De soldaten waren veelal gelegerd op het huidige vliegveld. Veel moeders in Catsop deden de was voor de Amerikaanse soldaten. In ruil daarvoor kregen ze grote stukken zeep.

School en vakantie

De kinderen moesten elke dag naar de kerk voordat ze naar school gingen. Ze moesten nuchter zijn want anders mochten ze niet ter communie gaan. De boterhammen werden mee naar de kerk genomen en na de mis gingen de kinderen bij vrienden of familie in Elsloo hun brood opeten. Veel kinderen gingen naar *de Meule* in de Maasberg of aten hun boterhammen in de engelenbak in het patronaat. De kinderen deden in de eerste klas de communie. De cadeautjes die ze kregen waren beeldjes, een rozenkrans, een kerkboek en een beetje geld. Vaak was dat geld de dag na de communie opeens spoorloos verdwenen...

De zomervakantie was in augustus. Dit kwam omdat dan alle gewassen op het land rijp waren. De grotere kinderen en de boerenkinderen konden dan

mee helpen met oogsten. Als de boeren klaar waren met de oogst mochten de kinderen gaan oprapen wat er nog was blijven liggen. Als de ouders de boer meehielpen met *schoven binden*, dan mochten de kinderen op dat land *zeumeren*. Op het land stonden al de gebonden schoven; daar mochten de *zeumeraars* niet aan komen. Op de blote voeten liepen de kinderen door de harde graanstoppels. Ze haalden hun enkels er helemaal aan open. Bij het verzamelen van graan moesten de kinderen *sangen* maken. Een *sang* was de hoeveelheid die je in een hand kon dragen. De sangen werden bij elkaar gebonden tot een *bäössel*. Een bussel was 15 sangen. Om te eten namen de kinderen brood mee naar het veld en bleven daar picknicken. Om te drinken hadden ze een fles water met een scheut azijn en suiker bij zich: de eerste limonade.

↔ FOTO - BEVRIJDINGSOPTOCHT - 1945

← FOTO - BEVRIJDINGSOPTOCHT - 1945

FOTO - VELDWACHTER BERTJE PIJPERS - 1890-1922 →

FOTO - DAALSTRAAT - ±1935 ↔
Rechts zijn nog net de pilaren van het toegangshek naar de landertjen van de Hof van Catsop zichtbaar

Wateroverlast en huisvuil

In de veertiger en vijtiger jaren kende Catsop heel veel wateroverlast. Niet alleen kwam het water vanuit de velden vaak Het Einde af, het werd ook elke zaterdag gebruikt om het erf te schrobben. Bij het huis dat het zuidelijkst aan Het Einde lag begon men met schrobben. De bureen gingen met hetzelfde water verder in hun goot. De een veegde dus de troep vanuit zijn goot naar de ander. Die ook weer naar zijn bureen, enz. Er was in die tijd een open goot. Deze boog, vanuit Het Einde gezien, achter de Kapel om de Dries op. De open goot mondde uit in de *Pool* waar nu het pleintje is. Voorbij het kapelletje, in de bocht, bleef alle troep liggen en moest alles opgeschept en weggegooid worden. Bertje Pijpers, burgerveldwachter, moest erop toe zien dat iedereen zijn troep uit de goot opschepte en weg gooide.

Alle afval en huisvuil werd weggevoerd door de gemeentereinigingsdienst. Het hoofd van deze dienst noemden de mensen de *Kantonnier*. De beambte zorgde voor het opruimen en het controleren. De as vanuit de haarden en kachels werd gestort langs de Lindenberg. De kinderen gingen daar zoeken of er nog bruikbare dingen bij waren. Toen ze het Lindenberg gingen verharden, hebben ze de straat een meter moeten ophogen omdat er zo veel gestort was. Van de as die helemaal uitgebrand was, werden *fommen* gemaakt. De as werd samen met modder en water tot *slamp*, een puddingachtige massa, gevormd. Dit werd weer gebruikt als brandstof. De Daalstraat werd na de oorlog verhard. Het Einde was smal met aan weerskanten een stoep. De mensen hadden geen voortuin; zonder voortuin betaalde je minder belasting. Had je daarnaast ook nog geen ramen aan de straatkant, dan betaalde je nog minder belasting.

In de Daalstraat stond een pomp tegen het huis van familie Vonken-Maas. Daar konden de mensen het water halen. An Lenssen-Voncken had er een prachtige winkel met stoffen en garens. Het was een mooi ingerichte winkel die mondain aandeed.

Op Het Einde was er bij de familie Lemmens een kruidenierswinkeltje met ijs en snoep. Ook werden hier kippen gefokt en verkocht.

Op de Dries had Wies Thiessen een kruidenierswinkeltje. Aan de andere kant op het Pleintje had Sjeng Houben zijn slagerij. In de Daalstraat, tegenover de pomp, had Sjeng Menten zijn winkel. De mensen noemden deze winkel een bazaar. Je ging naar *de Mènt* voor kaas, een Mariabeeldje of een *koelpungel*. In de Sinterklaastijd keken de kinderen hun ogen uit. *De Mènt* had een beweegbare Zwarte Piet die met een hand een kind telkens terug in de zak duwde.

Bij *de Mènt* werden ook sigaren gekocht. Deze kostten 3 cent per stuk en waren alleen voor 's zondags. Door de week kochten de mannen pruimtabak. Als de mannen gingen eten, bewaarden ze de pruim even in de pet.

Dagelijkse leven

Veel hadden de mensen niet nodig. Het meeste eten hadden ze uit eigen tuin of van eigen vee. Er werd gegeten wat bij het seizoen hoorde en wat de mensen uit hun tuin haalden. In de winter waren dat vooral stampotten, bijvoorbeeld hete bliksem. Dit was een stampot van aardappelen, appels en uien. Veel

← FOTO
Sjeng Menten aan het werk in zijn winkel aan de Daalstraat

← FOTO (Pierre Reubsaet)
Ook tegenwoordig heeft nog menig Catsoppenaar een groentetuin. Hier Jeannette Reubsaet-Lenssen in haar domein.

werd er ook in glazen *geweekt* en in de winter gegeten. In deze koude periode werd het huisvee geslacht. Het vlees werd dan gedroogd of gepekeld.

In augustus werden er *kroetwusje* gemaakt. Kruiden werden verzameld en in de kerk gewijd. Deze kruiden zouden bescherming bieden tegen onweer. Als het noodweer was, werd er een stukje van het boeket in het vuur verbrand en zou het huis beschermd worden. De bewoners van Catsop gingen deze kruiden plukken in de wei bij Willemke (Wouters) aan de Daalstraat.

Ondanks dat je in Catsop bij de verschillende winkeltjes nog allerhande spullen kon krijgen voor het huishouden, kwamen er ook venters langs de deur met manden of koffers vol spullen: stoffen, elastiek, boenwas, en dergelijke. In de periode waarin de kinderen de communie deden, kwam er een fotograaf langs de deur.

In 1954 werd pater Claessen in Oud-Heverlee (België) tot priester gewijd en deed hij zijn eerste Heilige mis in de St. Augustinuskerk in Elsloo.

Heel Catsop stond op zijn kop en iedereen liep uit om dit mee te maken. Vanuit de kerk ging iedereen in processie naar het ouderlijk huis van de priester, naast café Bie Willemke, op de Dries. Omdat kamerschoten in Nederland na de oorlog verboden waren, werden deze af gevuld vanuit Boorsem in België. De Jonkheid had gezorgd dat de straten en het huis prachtig versierd waren. De fanfare begeleidde het geheel en de burgemeester hield een toespraak. Elly de Wijs, Ria Beckers en Liesbeth Vranken hadden een versje ingestudeerd. Bij zo'n feest hoorde lekker eten en drinken en de saamhorigheid was groot. Bedrijven sponsorden in natura en ook de duiven-bond sprong bij om het feest te bekostigen. Pater Claessen kreeg van de buurtgemeenschap een damesfiets. Veel indruk maakte de hoge hoed die Gus Claessen, de vader van de pater, droeg. De priester ging later nog studeren in Rome. Bij zijn afstuderen, in Italië, is zijn moeder aanwezig. Het was de eerste en de laatste keer dat ze een reis naar het buitenland maakte.

Een begrafenisonderneming bestond nog niet en de overledenen werden opgebaard in de eigen woning. Vaak was dat in de *goof kamer*. De Jonkheid had

tot taak de klok te luiden, een wake te houden, het condoleren te regelen en zelfs de overledene te begraven. De priester deed de mis maar de mensen uit de buurt groeven het graf en deden de teraardebestelling.

Als er iemand in het buurtschap ziek was, dan werd er een noveen gehouden. Negen dagen lang werd er 's avonds in processie langs de veldkruisen en kapel gelopen en gebeden.

↓ FOTO
Bewoners Catsop tijdens 1e H.Mis Hub Claessen juli 1954.
1e rij v.l.n.r.: Zusjes Knobben, Marieke Tilmans, Tilla Cremers.
2e rij v.l.n.r.: Rien Daemen, Stien Dirx, Marieke Derhaag, Mia Daemen.
3e rij v.l.n.r.: Fientje Houben, meisje Maas, Fien Perebooms, Berta Houben, Riet Notten, Mien Hermans.
4e rij en verder: Zusjes Collard, Fien Bours, Mai Maas, Mia Bours, Bertha Vranken, Julia Vranken, Mietje Huveneers, Annie Engelen, Sjeng Cremers, Harie Steps, Frits Notten, Thei Bours, Hub Notten, Math Daemen, Harie Fredrix, Willie Cremers, Hub Notten, Jan Brorens, Louis Notten, Gerrit Lemmens.

Catsop wo ich gebaore bèn. Wo ’t auwershoes nog steit.

’T koos waal ein teks van ein leedje zeen, die gedachte veel mich in toen ich op eine sjwanne zanjigmörrege baove op de Knup euver Catsop heen keek. ’t Laok van Aelse sagte ze vreuger. Mèr es ich zwa òm mich bie kiek, de rös om mich bie veul en de boereloch opsnoef. Dan dènk ich wie hōb ste hie kènne weggaon, Aelse is waal neet zwawiet weg, mèr de wèrs toch neet mjèr debiej.

Catsop is toch waal ein hechtere gemeinsjap es Aelse, temminste zwa veul ich dat. Veurig jaor 150 jaor kapelke, toen merrekte ste pas wat ein hechte gemeenschap beteikent. Ein processie zwa wie vreuger, same aete zwa wie vreuger, auw herrineringe ophaole euver vreuger.

Es kèndj vossejage in ’t veld, mit de Opa nao ’t bakkes op ’t einj, voetballe op de dreesjpool oftaege de paort van de sjuur van Frits van Lowieke Dreese. Kwab den Uul dae goof dich waal ins eine babbelaer, es ver temminste langs Frits van de Not kaome, want dae deeg net ofer dich de warre aafwol snieje.

Of die auw tant van Fransse die gans allein in ’t veld woonde in dat wit hoes op Gaöl aan. Jaore dachte veer dat ’t ein heks waor. Veer möste dao ummer langs es ver nao ’t weike möste wo ver greunte en graas houwe staon veur de knien.

Es de sjwal oetwaor snel heivis en nao de boere, bie de Maös aerappele raape verrekes voore en niemere plukke. Bie Pieke van de Til krwatte oetdunne en bie Fritske van Cobbe de keu mëllike.

Sondessmörreges bie Sjefke op de dreesjpool deege ze sjraōme, dan woor ein streep in de drèk getrokke en dao ginge ze dan mit ènkel cente op gwaje, degeene dae ’t korste bie de streep how gegwajt dae mog de inzat houwte en es ’t slech waer waor ginge ze bènne doppe of kaarte. Es zich eine verbrènt how dan kōs ste de pien laote wegbaeje bie Neske van Kollard of es eine slech laog ein noveen in de kapel, de klok woor dan geloejt en dan kaome de luuj van Catsop baeje.

Vaöl van die figure hōbbe ’t veld al mötte ruime, gestörreve of verhoes nao ’t bejaardehoes of weuning. Kwab den Uul, Fritske van Cobbe, Neske Kollard, Toon Van Es, Hoebaer mit dat houte bein, Knabbes dae de gezèt ronjdbrach, es dae ein paar nuuj klante de bie kreeg zag er, ich hōb weer ein paar abe-neese de bie. Theu en Merie op ’t eintj, Theuke de geruisloze, Snōts Huubke en Maj de Tant bie oos naeve, mien Paat.

Catsop die, zwalang es ich weit mit vastelaovend ummer in de optoch hōbbe mitgedaon. Zellefs de mam haet Catsop verlaote en is in Aelse gaon woone. 25 jaor oet Catsop weg, wat eine tiet liek ’t mèr al die herrineringe nump mich geine aafnwats mjèr. Die boereloch ruuk ich nog ummer gair dat merk ich es ich langs de wakkel laop de Hoos in, dao staeke ein kud keu euver van Janje Claessen dae vreug aan mich en Pierre hōb ste dich verlaope ich zèk neet verlaope.

Ich dach bie michzelf wat is ’t toch sjwan ins Catsoppenair te zin.

↑ FOTO (Dennis Lardenoije)

Ger Dirix

146

—

In gesprek met: Ger Dirix

Zo'n honderd jaar geleden startte Sjeng Dirix, de grootvader van Ger, zijn eigen transportbedrijf. Hij deed dit samen met zijn broers en zonen en met schoonzoon Louis Vroemen. Deze trouwde met dochter Stien van Sjeng Dirix. Die Stien was overigens een zeer geëmancipeerde dame. Vanaf het allereerste begin reed ook zij op de vrachtauto. Dat was, zeker in die tijd, heel bijzonder! Naast transporten leverde het bedrijf uit Catsop ook kolen, zand en grind. De officiële inschrijving bij de *Kamer van Koophandel* vond plaats in 1923.

Tijdens de oorlogsjaren verloor het bedrijf zowel de vrachtauto als de paarden en wagens aan de bezetters. Aangezien voor de oorlog het transportbedrijf veel opdrachten uitvoerde voor de steenfabriek van Bonen in Beek, later Facade steenfabriek, lagen hier goede contacten. De vader van Ger, Louis Dirix, werkte in die jaren als *brikkebekker* bij de steenfabriek. Daar werd voor het bakken van de stenen zowel geel- als roodbakkende Löss-klei gebruikt.

Na de oorlog wilde Sjeng Dirix het bedrijf niet opnieuw opstarten. Zijn zoon Louis, de vader van Ger, nam daarop het initiatief om samen met Louis Vroemen een nieuwe vrachtauto te kopen. In de daarop volgende jaren groeide dit bedrijf, gevestigd aan Het Einde in Catsop, gestaag.

In 1969 werd het bedrijf gesplitst. Louis Dirix ging verder in een nieuw bedrijfspand aan de Stationsstraat in Elsloo en Louis Vroemen zette tot in 1984 het bedrijf aan Het Einde voort. Ger werd geboren in de Stationsstraat in Elsloo. Toch was hij in zijn jeugdja- ren vooral in Catsop te vinden. Dat kwam onder andere doordat zijn neef en goede vriend Alphons Vroemen daar wel nog woonde.

Dirix Elsloo BV is inmiddels uitgegroeid tot een gerenommeerd bedrijf dat bekend is tot ver buiten de regio. Anno 2014 is het alweer de vierde generatie die sturing geeft aan het bedrijf. De activiteiten zijn daarbij steeds verder uitgebreid.

✦ FOTO
Links Louis Dirix de vader van Ger met een nieuwe vrachtauto

✦ FOTO – 1952
Vrachtauto met ruif die gebruikt werd om de duiven weg te brengen (achter Luik) voor africhtingvluchten. Rechts de tante van Ger, Stien Vroemen.

✦ FOTO
Een nieuwe Dodge vrachtauto bij de kolenoverslag van de staatsmijn Maurits in Geleen. De kolen werden vaak met de schop geladen. Daarom nam Louis Dirix (rechts) hulp mee.

✦ FOTO
Het ouderlijk huis van de familie Dirix op Het Einde, later bewoond door Louis en Stien Vroemen-Dirix.

✦ FOTO
Het huidige bedrijfspand, gelegen aan Business Park Stein 230 in Elsloo.

147

—

In gesprek met: Ger Dirix

↓ FOTO (Luc van Kan)
‘Het Einde’ van Catsop, richting Geulle

↕↕ FOTO (Luc van Kan)
Het Einde, vanaf Geulle

↓ FOTO (Guus Peters)
Horsterweg

↕↕ FOTO (Luc van Kan)
Zicht vanaf de Horsterweg

↓ FOTO – KINDEREN VAN HET EINDE SPELEN BIJ DE DUIKER
Achterste rij, vanaf links:
Inke Smeets, Gerda Collard, Marieke Derhaag, Stien Dirix, Riet Notten,
Judith Steps, ? (vrouw van de fotograaf)

De middelste drie, vanaf links:
Lies Derhaag, Fientje Smeets, Paula Steps

Voorste rij, vanaf links:
? (Zoon van de fotograaf), Harie Steps, Matthie Bartels, Louis Notten,
Jack Smeets, Frits Notten, Paul Derhaag, Sjra Notten

Helemaal vooraan – Pijpers

↕↕ FOTO (Luc van Kan)
Kruisbeeld op de scheiding van de percelen van de familie Vaessen en
de familie Brassé

↓ FOTO
Familie Steps

↕↕ FOTO
Familie Pijpers – Amen

Jan Pijpers

Jeugd

Het ouderlijk huis van Jan is de verbouwde woning die direct achter de kapel ligt. Hij is hier in 1949 geboren. Maar aangezien het gezin in 1953 verhuisde naar Op de Dries, heeft Jan hier geen herinneringen aan. Hoe anders is dit ten aanzien van zijn jeugdjaren op de Dreesj. De liefde voor de natuur, het kweken van planten en het steeds weer verwonderd zijn over wat de natuur ons te bieden heeft, is daar geboren. Op 7-jarige leeftijd wist hij al dat zijn toekomst in deze richting zou liggen.

Zelf zegt hij hierover: *'Hier lag en ligt mijn passie en daarom had ik al snel mijn studie uitgestippeld omdat ik uiteindelijk in Boskoop wilde studeren. Dit was toen het opleidingscentrum voor boomkwekers en tuintechnische ontwikkeling'.*

Ontwikkeling

Over de ontwikkeling van het bedrijf vertelt Jan het volgende;

'Het bedrijf heeft zijn wortels, om maar in tuintermen te blijven, in Op de Dries. Hier was de kwekerij waarvan de activiteiten gestaag toenamen. Eind 1970 zijn we verhuisd naar de nieuwbouwwoning aan Het Einde. Daar bouwden we in 1993 de eerste loods en zeven jaar later de kantoorruimten.'

Ons bedrijf is van oorsprong een traditioneel hoveniersbedrijf waarbij ontwerp, aanleg en onderhoud van tuinen het hart vormt van de onderneming. Met meer dan 35 jaar ervaring realiseren wij creatieve en exclusieve tuinen met name voor particulieren in Nederland, Duitsland en België. Kenmerkend voor ons bedrijf is dat alle projecten volledig in eigen beheer uitgevoerd worden.

Door een grote diversiteit aan kennis en expertise bieden wij een breed scala aan, variërend van grondwerken, verhardingen en bouwkundige constructies tot en met vijvers en waterpartijen, beplantingen en verlichtingen.

Ook beschikken wij nog steeds over een eigen boomkwekerij, waar een uitgebreid assortiment wordt gekweekt'.

↕ FOTO – FAMILIE PIJPERS – 2008

Met uitzondering van dochter Kelly is iedereen actief binnen het familiebedrijf. Moeder Joke doet de financiële administratie. Vader Jan en zoon Mike doen de acquisitie en de begeleiding bij de uitvoering en zoon Steven doet de technische uitwerkingen van de ontwerpen, inkopen en plannings

↕ FOTO

Het bedrijfspand met daarvoor het wagenpark

Ontwerp

Jan vertelt dat hij ervan geniet zijn creativiteit te kunnen aanwenden bij het ontwerpen van tuinen. Ondanks alle technische mogelijkheden die de computer biedt begint het altijd met potlood en papier. Schetsen, gummen en weer tekenen totdat er een goed resultaat staat. Pas daarna wordt het ontwerp middels de computer uitgewerkt.

Hij vindt het leuk naar de klant te luisteren en is pas tevreden wanneer persoonlijke wensen van de opdrachtgever vertaald zijn in het ontwerp van een tuin die in harmonie samengaat met haar omgeving. Door deze manier van werken varieert de sfeer en het karakter van een tuin uiteindelijk van een natuurlijke bostuin tot een glooiende landschapstuin en van een klassieke baroktuin tot een zeer moderne abstracte tuin.

↕ FOTO

Luchtfoto van het huidige bedrijf aan Het Einde 42

Aanleg

Aan de hand van het definitieve ontwerp wordt vervolgens overgegaan naar de aanleg van het project dat in eigen beheer blijft. Het blijkt dat de klant het waardeert dat er hierdoor slechts één aanspreekpunt is.

De wijze van uitvoering en de omvang van de aanwezige kennis en expertise zorgt ervoor dat Hoveniersbedrijf De Lelie kleine en grote tuinen, parken en overige terreininrichtingen snel kan aannemen en uitvoeren. Door hun vakkundige medewerkers, het uitgebreid en geavanceerd machine- en wagenpark en de eigen kwekerij, zijn zij in staat elk onderdeel van de realisatie snel, efficiënt én op een kwalitatief hoogwaardige wijze uit te voeren. Dat kan variëren van grondwerken, rioleringen, afwateringen en drainage, verhardingen, bouwkundige constructies zoals onder andere keermuren, trappartijen, vlonders, bruggen en pergola's tot en met vijvers, waterpartijen, duikers en beeklopen, beplantingen en de gehele verlichting.

HET KRUISBEELD

152

Het kruisbeeld

KRANTENARTIKEL – DE DICHTER EN HET KRUIS
Catsop 10 februari 1965 – Ruim 700 jaar geleden beitelde een vroom middeleeuws kunstenaar het kruis van Catsop uit een harde eik gegroeid in de sterke Limburgse grond. Het houten corpus heeft eeuwenlang aanvallen van elementen overleefd; dit is goed en gaaf gebleven. Mensen in nood maakten in vroeger jaren een ‘ganck’ naar het beeld en kinderen vlochten een krans rond het hoofd vol doornen. Na de Tweede Wereldoorlog werd het ‘kruuts van Catsop’ ontdekt door pastoor Helgers die het met goedvinden van de familie Peerbooms overbracht naar de parochiekerk. De Maastrichtse kunstenaar Ger Hack sneed een reproductie die de pastorie van pastoor A. Wolfs in Guttecoven siert. Een andere Maastrichtenaar, de bekende dialect-dichter Harry Loontjens, werd ontroerd door deze ‘man van Smarten in Limburgs eikenhour’. Hij legde zijn ontroering vast in een gedicht getiteld: ‘Bij het Kruis vaan Catsop’ en droeg zijn pennevrucht op aan zijn vriend Ger Hack.

Het kruis dat nu op de scheiding staat van de percelen van de familie Vaessen en de familie Brassé heeft in vroeger jaren gehangen aan de gevel van een vakwerkhuisje dat indertijd gesloopt is om plaats te maken voor nieuwbouw. Het corpus is een replica van het origineel dat in de Mariakapel van de St. Augustinuskerk hangt. Het corpus dat

toen van gips was gemaakt, is in de zestiger jaren in bronskleur geschilderd. In 2012 is op initiatief van *Stichting Rondjom ’t Bluuske* en *Stichting Kleine Monumenten* een mal van het corpus gemaakt, omdat het er slecht aan toe was. Zowel het maken van de mal alsmede het daarna opnieuw gieten in een kunsthars, is verzorgd door Pierre Coumans.

Het Kruis van Catsop

Wie heet gebeiteld aon dee kop?

Waor ut ’n artieste hand

Ofwaor ’t eine boeremins

Dee rook nae veld en land

Wie heet gebeiteld aon dee kop?

Wie woar zoe Euren tolk.

Ao Slievenheer?

Wee goaf Uuch zoe

Aan us, Eur Limbörqs volk?

— Harrie Loontjens

In gesprek met

Jan Bongers

Bij de familie Bongers hebben ze 9 kinderen, 6 meisjes en 3 jongens. De moeder was van Catsop en de mensen zeiden dan ook altijd: *de kinderen van Martha van Gelusen*. De meisjes zongen graag en mooi. Tijdens een feestavond van de jeugdbeweging mochten de kinderen een optreden verzorgen en Martha, Agnes en Mien Bongers namen ook een optreden voor hun rekening met een jodeliedje. Later gingen Martha en Mien ook nog bij de mandolinevereniging *Mandolinata* en leerden een instrument bespelen. Regelmatig werden daar feestavonden georganiseerd en traden de drie zusjes weer op.

De Bongerssisters

Dirigent Piet Berix zag wel iets in het zangtalent van de zusjes en spoorde hen aan om aan talentenjachten mee te doen. Dit deden ze en ze wonnen heel veel prijzen. Ook Jan Thelen, eigenaar van het platenlabel *Fonogram* uit Geleen, hoorde hen en in 1966 nam hij de eerste plaat met de *Bongerssisters* op. Ze traden op door het hele land. Nadat ze voor de soldaten hadden opgetreden, kwamen ze zelfs op televisie bij *De boertjes van Buuten* (NCRV). Moeder Martha haalde het rijbewijs en ging overal met haar dochters naar toe. Moeder schreef 4 liedjes voor haar dochters. Ze kwamen drie keer op de Nederlandse TV en 4 keer bij die *Drehscheibe* in Duitsland. Daar werden ze *die Drei* genoemd. Ze werden zo bekend dat zelfs Peter Koelewijn in Catsop boterhammen met kaas en stroop kwam eten. In het begin van hun carrière werden ze vaker gebeld voor een optreden. Dit was lastig want op het Einde had alleen Sjeng Dirix telefoon. Ze hadden wel telefoon aangevraagd maar dat duurde in die tijd heel lang voordat je die kreeg.

Na een fantastisch optreden op de feestavond van de *PTT* was de telefoon snel aangelegd. Onder de mensen van Catsop waren grote fans. Ze kwamen achter in de wei naar de repetities luisteren. Het geluid knalde dan door Catsop. In 1968 gingen ze voor 8 maanden op tournee naar Azië. In Hongkong moest hun vliegtuig een noodlanding maken. Alle passagiers overleefden de landing; de piloot echter overleed. De schrik zat er natuurlijk goed in en de zusjes kwamen niet geheel ongeschonden uit het vliegtuig. Ze mochten niet naar huis vliegen, maar moesten per trein naar huis reizen. Daarna hebben ze nooit meer met z’n drietjes opgetreden.

Toen de zusjes in 1969 terug kwamen uit Japan, kregen ze van de burgemeester en wethouders de erepenning van de gemeente Elsloo. De enige die nu nog zingt is Agnes. Zij woont in Duitsland.

De brommer

Jan vertelt ook nog dat, toen hij jong was, al veel jongens een brommer hadden. Hiermee deden ze vossenjachten. Harie van Thom Hermans had een motor. Hij zette dan een vossenjacht uit door rode strepen met zand te maken om zo dus de route aan te geven. De andere jongens gingen daar met de brommers achteraan om hem te zoeken.

✦ FOTO – FAMILIE BONGERS

153

In gesprek met: Jan Bongers

Frens & Huub Dols

154

In gesprek met: Frens & Huub Dols

De kinderen Dols waren al vroeg weeskinderen. Toch zijn ze altijd bij elkaar kunnen blijven en zijn ze allemaal goed terecht gekomen. In 1922 trouwden Jan Dols en Marie Maas waarna ze in de boerderij van de familie Lenaerts in de Daalstraat gingen wonen. In 1923 werd Mai geboren en daarna kwam ongeveer elk anderhalf jaar er een kindje bij: Fien, Pie, An, Frens, Jan, Tiny, Hub en Nic. In 1937 kreeg moeder Marie dubbele longontsteking en overleed. Het jongste kind, Nic, was toen nog pas 4 maanden oud. Omdat de kinderen allemaal nog heel jong waren en vader er alleen voor stond, was het wettelijk voorgeschreven dat er een voogd aangesteld werd. Dit werd een broer van moeder, Sjeng Maas, die op de Catsopperhof woonde. Tegenover het gezin Dols woonden Judith en Sevrien Pijpers-Lenaerts. Judith keek over de schouders van de 14-jarige Mai en de 13-jarige Fien mee en leerde hen koken en bakken. Judith werd voor de meisjes een steun en toeverlaat.

Vader Dols was een druk bezet mens en altijd bezig of hij was onderweg om zijn gezin van inkomsten te voorzien. Hij ging met kar en paard op pad. In die tijd was er aan de Veestraat/Spoorstraat nog een overweg met slagbomen. Omdat de slagbomen vanuit het spoorhuisje bij de *Mariaberg* werden bediend, lagen die bomen vaak lang dicht. De mensen keken dan zelf of er geen trein kwam en gingen onder de slagbomen door de overweg over. Dit deed vader Jan Dols ook, maar hij was niet snel genoeg en verongelukte onder een trein. Dit was in 1942. Mai was toen 19 en Pie 16. Omdat de kinderen geen 21 waren, mochten ze niet bij elkaar blijven en zouden ze bij tantes en ooms ondergebracht

worden. De kinderen wilden echter persé bij elkaar blijven en omdat oom Pie Dols bereid was om elke nacht in Catsop te komen slapen, kon het gezin bij elkaar blijven. Dit bleef oom Pie doen totdat Mai 21 was. Het was midden in de oorlog en ook tijdens het bombardement op Geleen kwam oom Pie, fietsend tussen de brandbommen door, vanuit Neerbeek naar Catsop. Tijdens dit bombardement kwamen twee bommen in Catsop terecht. Hierdoor vloog de deur bij de familie Dols uit de stal en sloeg het paard op hol. Oom Pie kwam die avond precies op tijd om het paard tegen te houden.

Huize Dols was een aanlooppunt voor vele vrienden en vriendinnen. Ook activiteiten van de jonkheid en later de buurtvereniging werden voorbereid bij de familie Dols. De hele buurt kwam er bakken in het *Bakkes*. An stookte de oven en de jongens moesten ervoor zorgen dat er genoeg *sjansen* waren. Wel 500 per jaar! De vlaaien die klaar stonden om gebakken te worden misten uiteindelijk nog wel eens wat kruimels; de dikste kruimels werden er door de kinderen al vanaf gesnoept nog voor de vla gebakken was.

In 1954 trouwde Pie Dols met Elly Nijsten en bleef in het ouderlijk huis wonen. De kinderen Dols kochten de grote boerderij van de familie Voncken, lager gelegen in de Daalstraat, op het kruispunt met Aan de Gellik. Van hieruit trouwden later de meesten. Ze hadden in 1957 zelfs 3 bruiloften. Hub en Miet bleven samen met Frens op de boerderij beneden in de Daalstraat wonen. Momenteel wordt deze boerderij bewoond door Hub jr, Riety en de kinderen. Hub, Miet en Frens wonen, net als Nic, nu aan de Gellik.

↑ FOTO – FAMILIE DOLS
V.l.n.r. staand: Anna, Pie, Fien, Mai, Tiny, Net, Jan. Zittend: Huub, vader Jan Dols, Nic en Frens

Bommen op Catsop – 1942

In Catsop zijn in de avond van 5 oktober 1942, tijdens het bombardement op Geleen, 2 zware 1000 kg brisantbommen gevallen die beide zijn geëxplodeerd, waaronder een groot aantal brand- en fosforbommen.

De bommenwerper kwam uit noordwestelijke richting en wierp eerst de brandbommen af en daarna de 2 brisantbommen.

De eerste brandbommen vielen vanaf de Heirstraat, nabij het spoor, tot het Kempken. Het huis Reubsaet op de hoek, nu café hoek Kaakstraat en Heirstraat, werd getroffen door een brandbom maar Giel Reubsaet kiepte de brandende bom de straat op.

Het huis Thomassen aan het spoor bij de Kaakstraat naast de voormalige overweg brandde volledig af. De eerste zware bom viel in de boomgaard van de hof van Catsop. Die veroorzaakte veel schade aan de omliggende huizen. De tweede zware bom viel buiten de bebouwing van Catsop in het veld achter de Daalstraat. De gaten die ze veroorzaakten, hadden een diameter van ongeveer 15 meter en de diepte was 5 meter.

Het spelen met een fosforbom die niet was geëxplodeerd, heeft enkele Catsopper jongens, onder andere van Tilmans, forse brandwonden opgeleverd.

Harie Rouvroye

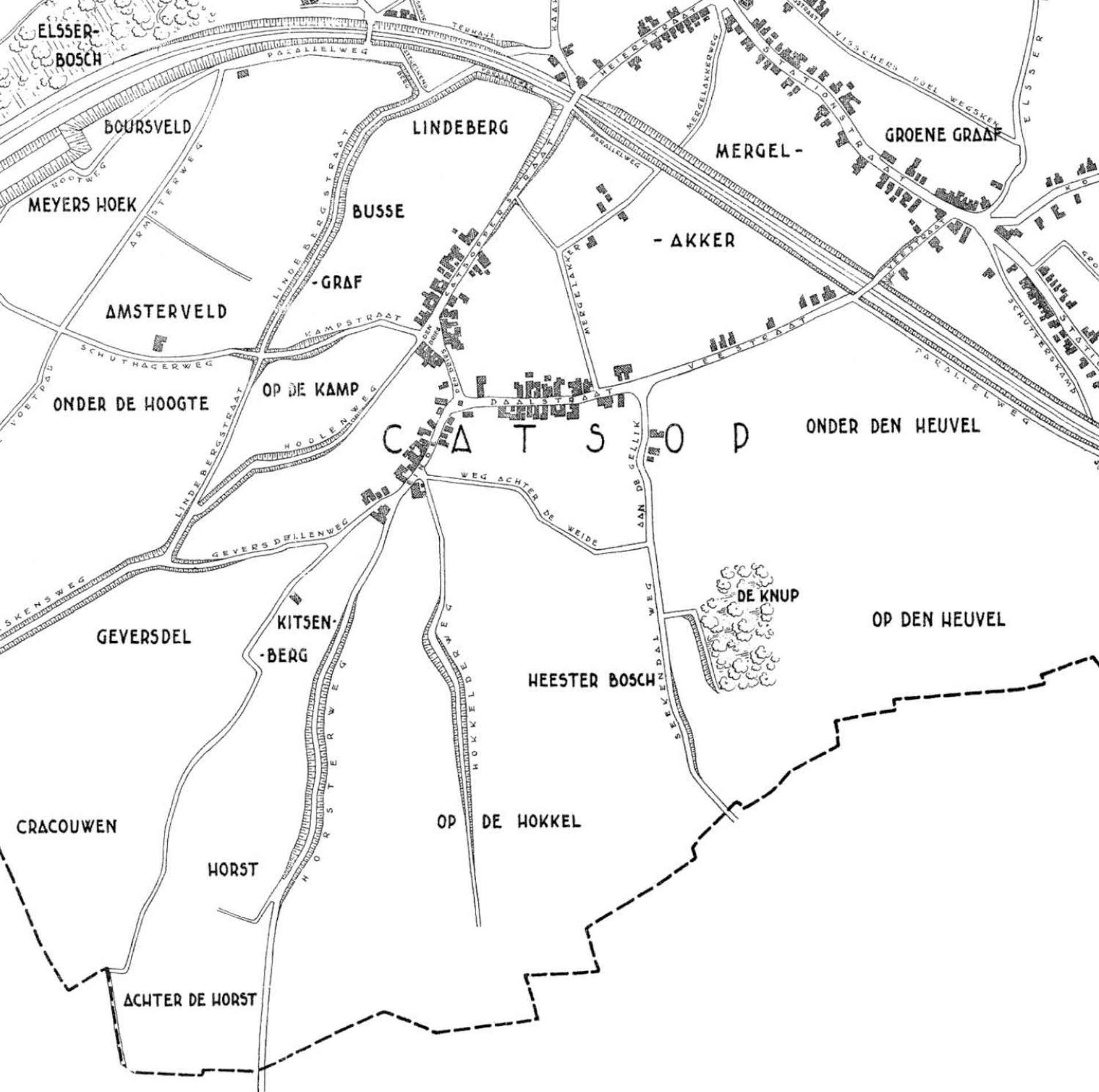
↓ FOTO (Pierre Reubsaet)

Frens Dols aan het werk op het land

In gesprek met: Frens & Huub Dols

155

De bevrijding – 1944

Na de bevrijding van Elsloo en Catsop op 18 september 1944 door de Amerikaanse 1st Reconnaissance Company, 67th Armoured regiment, 2nd Armoured Division (Hell on Wheels), XIXth Army Corps, zijn in Elsloo eind september dat jaar Amerikanen van de 29e Infanteriedivisie gelegerd geweest. Ze waren ondergebracht in de school, het kasteel en diverse zalen. Het duurde tot 12 november voordat er weer beweging kwam. De Engelsen van het 30e Armycorps namen de sector Maas-Brunssum over van de Amerikanen. Het hoofdkwartier werd in Beek in de villa Hofer gevestigd. In tegenstelling tot de Amerikanen werden de Britten ook bij de burgers ingekwartierd. Bijna iedereen kreeg wel een of meer soldaten toebedeeld die behoorden tot de Guards Armoured Division.

De boerderijen hadden vaker de voorkeur, omdat het leger in de schuren auto's kon onderbrengen. Het Corps bestond uit verschillende onderdelen. De afdeling Field Security zat in het kasteel samen met een afdeling parachutisten die bij Arnhem hadden gevochten. Het ging er soms wild aan toe. Zo schoten soldaten de zwanen in de vijver dood met hun mitrailleurs. De afdeling Field Security werd geleid door Captain Exel die met een kompaan bij de familie Eussen was ingekwartierd. Zij ondervroegen verdachte Duitse krijgsgevangenen. Albert Cremers heeft hierbij gewerkt als tolk tot midden december 1944.

Toen het corps vertrok werd het vervangen door het 12e Army Corps dat zijn Hoofdkwartier in Belgisch Eisden opzette met het oog op de latere oefeningen bij de Maas. Een bataljon Schotten, die net van het front kwamen, werden drie dagen ingekwartierd van 22 t/m 25 december. Ze dronken erg veel en moesten op Kerstdag die avond al weer vertrekken naar de Ardennen. De officieren moesten traditioneel het kerstmaal opdienen voor de soldaten. Er werd al vroeg in de ochtend

gedronken hetgeen begeleid werd door doedelsakspelers die de hele dag rond trokken in hun Kilt. Beschonken als ze waren, zijn ze in de avond naar Luik vertrokken. Op 26 december verscheen het 1e Batallion – The Duke of Cornwall – Light Infantry. Hun hoofdkwartier werd gevestigd in het café van Willemke van Wies Vranken. De ruim 900 soldaten werden in Elsloo en Catsop ondergebracht waar ze tot 13 januari 1945 verbleven en van waaruit ze rechtstreeks naar het front bij Geilenkirchen vertrokken. In het patronaat hadden ze een wasserij en vrouwen uit Catsop en Elsloo repareerden hun kleding. Door de wasserij konden ze elke dag warm water gebruiken om zich te wassen.

Bij de kapel in Catsop lag een oude schuur die door de Britten van de Duke of Cornwall werd gevorderd. Kerstpakketten en persoonlijke spullen van gesneuvelde soldaten aan het front bij Geilenkirchen lagen er opgeslagen. In de schuur is ingebroken waar de Britten logischerwijs niet blij mee waren.

Verschillende Engelse eenheden bleven tot eind februari 1945, waarna de Amerikanen weer terugkwamen. Dit waren met name vervoerstroepen die hoofdzakelijk uit zwarte soldaten en blanke officieren bestonden. Ze bleven tot einde maart. Door de aantrekkingskracht die de soldaten uitoefenden op de meisjes werd er menigmaal zwaar gepreekt in de kerk. In Beek werd het vliegveld begin februari 1945 gevestigd. Dat bracht de Amerikanen ertoe bij de boeren in de wijde omtrek stro te vorderen om ervoor te zorgen dat de startbaan een beetje veerde bij de start en landing. Dit stro werd namelijk onder de stalen platen gelegd. Boven de Horst en onder de Eykskensweg verscheen luchtafweergeschut. Op het hoogste punt van de Eykskensweg werd een radar geplaatst waarvan eerst later het gebruik duidelijk werd. Het vliegveld werd eind mei 1945 verlaten waarna alles verdween.

FC CATSOP

↓ FOTO – FC CATSOP – 1957

V.l.n.r. staand: Hub Vranken, Pie van Es, Thei Beckers, Toon van Es, Sjeng van Es, Giel Houben, Harrie Houben.
Zittend: Eugene Maas, Giljan van Es, Harrie Steps, Zef Bours, Harrie van Es.

FOTO – 1931 →
FC Catsop in de krant

1931

Uit een door de familie Lahoijs-Hermans uit Geulle indertijd ingezonden foto voor de krant is op te maken dat *FC Catsop* voor het eerst is opgericht in 1931. Zelfs de namen van de toen actieve voetballers staan er nog bij. Tot hoe lang de voetbalvereniging toen bestaan heeft, is niet duidelijk.

1957

Tijdens een gesprek met Paul Derhaag is duidelijk geworden dat *FC Catsop* in 1957 opnieuw is opgericht. *‘Het waren allemaal jongens van Catsop en we hebben toen verschillende prijzen gewonnen’*, zo vertelt Paul. *‘De kartrekker en organisator was Harrie van Es. Omdat hij een geweldige trap kon geven werd hij ‘de linke’ genoemd en dit dan in positieve zin. Wij hadden als leden van de club allemaal een passie voor Catsop. Op alle gebied was het een geweldige tijd, we waren een grote familie’*. Toch blijft de vereniging geen 10 jaar bestaan. Het aantal leden loopt in 1965 zover terug dat het samenstellen van een elftal moeilijk wordt.

1979

Het jaar waarin de voetbalvereniging *FC Catsop* nieuw leven ingeblazen krijgt. Paul Derhaag vertelt verder. *‘Het waren Jan Vranken en Vincent Everaers die toen in het bestuur zaten en ons clublokaal was natuurlijk Bie Willemke, hét café van Catsop. In verband met de nieuwe start hadden we geld nodig om voetbaltenues te kunnen kopen. Het idee werd geboren om op het pleintje een feest te organiseren, hetgeen een groot succes werd. Tot op de dag van vandaag wordt in het laatste weekend van de bouwvakvakantie door 65 vrijwilligers het feest georganiseerd. Natuurlijk maken ook de leden van de verenging hier deel van uit. Door deze extra inspanning is vanaf de hernieuwde start de clubkas goed gevuld, zodat er ook leuke nevenactiviteiten georganiseerd kunnen worden. Bijvoorbeeld, samen een weekendje weg of een leuke Sinterklaasavond met de kinderen. Jaarlijks wordt ook een bijdrage geschonken aan een goed doel’*.

Ook nu is het nog een actieve club waar de leden graag deel van uitmaken.

← FOTO – FC CATSOP – 1979

V.l.n.r. staand: Jan Smeets, Paul Derhaag, Jan Vranken, Jos Vranken, Jo van Es, Guus Smeets.
Zittend: Vincent Everaers, Giljam van Es, Harrie Jansen, Tomie Janssen, Tjeu Schepers, Thei Schepers. Liggend: Jo van Es.

De jeugd / Wat betekent Catsop voor de jongste inwoners?

Sam Gielissen

Eeyy ik ben Sam Gielissen

Ik ben 11 jaar.
Ik woon samen met mijn moeder en vader, met mijn zusje Sera (10), met mijn opa en oma, met mijn tante en oom en met mijn twee neefjes Zeb (8) en Mo (1) in Catsop. Ik ben in hetzelfde huis geboren als mijn moeder. Toen leek het nog een echte boerderij. Nu hebben we het verbouwd naar drie huizen: één voor mijn opa en oma, één voor mijn tante en oom en één voor mijn ouders. En we hebben super leuke burens.

Ik ga ‘s ochtends heel vaak wandelen met mijn oma en mijn tante en de honden Pie en Sjlouf.

Ik zit op school in Beek. Die school heet OBS De kring. Daar zit ik in groep 8. Mijn lievelingsvak op school is gym. Mijn vader en/of moeder brengen me meestal met de auto naar school. Als het lekker weer is ga ik alleen met de fiets.

In mijn vrije tijd rijd ik paard bij t’ Hetjen in Stein. Dat vind ik super leuk! Ook heb ik veel lol met mijn zusje en met mijn neefjes. De computer gebruik ik ook wel eens. Voor een opdracht van school of gewoon om spelletjes ofsoow te doen.
Later blijf ik denk ik gewoon in Catsop wonen!

Lisa Pluis

Op de Dries 4, 14 jaar

In Catsop is het gezellig en kent iedereen elkaar. Er zijn genoeg mensen die je met van alles kunnen helpen.

Ik zat op de St. Augustinusschool en nu zit ik op Groenewald in de tweede klas. Ik dans bij Rick Schmitz en ga graag op skivakantie. Ook werk ik mee bij onze ijsboerderij. Daar komen veel mensen en kom ik elke keer wel weer bekenden tegen. Voor school gebruik ik de computer om dingen te ontwerpen. Verder zit ik op Facebook natuurlijk.

Door de week zit ik elke avond op de bank om naar GTST (Goede Tijden Slechte Tijden) te kijken. In het weekend kijk ik naar Divorce en Moordvrouwen.

Stevie Wouters

Ik ben Stevie Wouters en ik ben 17 jaar.
Ik woon op Het Einde.
Catsop heeft rust en is een echt boerendorp en dat vind ik fijn.

TOPONIEMEN IN EN ROND CATSOP

Toponiemen, lokale benamingen, waren vroeger voordat het kadaster ingevoerd werd erg belangrijk. Ze werden gebruikt om de locatie van percelen aan te duiden en te administreren onder andere voor de *cijnsen* (belasting) en *gichten* (land-overdracht). Bij het aanpassen of vernieuwen van een register werden de oude namen steeds opnieuw overgenomen, zij het soms met enige verbastering. *Haokel* bijvoorbeeld is een verbastering van *Hoogkuil*. Namen die dateerden van voor de ontginning bleven zo behouden ondanks de wijzigingen in gebruik van het gebied. *Bussegraafen Heestert* bijvoorbeeld zijn namen van bossen terwijl de desbetreffende bossen al lang niet meer bestaan. De Valkenburgerweg is al lang geen interlokale weg meer en heet inmiddels Horsterweg. *Aan het Cruys* is afgeleid van een kruis dat al lang is verdwenen en de Eykskensweg is vernoemd naar eiken die er niet meer staan.

Een bijzondere gebeurtenis kon voor een nieuw toponiem zorgen. Het Seeckendaal kreeg zijn naam pas na de 80-jarige oorlog die in de archieven de grote oorlog genoemd wordt. Volgens de overlevering werden hier gewonde soldaten in barakken verpleegd; daarvoor heette het Heestertdelle. Het weiland *de gebranden hof* kan naar het afbranden van een grote hoeve vernoemd zijn. De Trichterweg wordt Lindebergstraat; nadat de route naar Maastricht via de Kaakstraat naar de Heirstraat wordt verlegd: naar de *Gemeyn Heirstraat*.

Zo worden namen die in oorsprong aan kleine gebieden toegekend zijn door uitbreiding van het gebied aangepast. Bijvoorbeeld *De Horst*, *Achter de Horst*, *Onder de Horst* en *Horsterberg*. Uiteindelijk zullen na de invoering van het kadaster enkele dominante namen de kleinere deelbenamingen verdringen. Zo was *Het Armsterveld* eerst een van de deelbenamingen in het gebied tussen de Lindebergstraat en het spoor.

Grensgevallen

Uit de naamgeving die toegekend was aan verschillende gebieden blijkt dat de grenzen van de Heerlijkheid Elsloo niet automatisch samen vielen met de begrenzing van de toponiemen. Het lijkt erop dat sommige namen al bestonden, voordat de grenzen definitief werden vastgesteld. Dat moet dan voor de ontginningsperiode geweest zijn toen het oerbos nog niet verdeeld was. Zo zijn *De Heuvel*, *de Hoogkuil* en *de Horst* namen die ook in Beek aan de andere kant van de grens van de Heerlijkheid gangbaar waren. Voor Geulle is dat bijvoorbeeld *Cracounwen*, *de Hoogte* en *Materberg*.

De toponiemen zijn van belang om via hun oorspronkelijke betekenis de ontwikkelingsgeschiedenis van het landschap te kunnen reconstrueren. Voor Catsop bestaan er wel een 120-tal toponiemen die hier kort beschreven worden.

De hoofdindeling van de velden van Catsop in de archieven was:

	Mergelacker	Catsop int dorp	Die Hoekuell
	Armborsterveld	Catsoper veldt	Onder den Heuvel
	Die Hoechden	Gevensdelle	Materberch

Deze hoofdindeling kende diverse deelbenamingen:

Schutterskamp in de	<i>Nu Schutterstraat. Huizen nabij grens Beek aan overzijde van spoor zijn Schutterskamp.</i>
Heuvel de	<i>Heuvel tussen Elsloo en Beek vanaf de spoorlijn tot het Seeckendaal.</i>
Heuvel op de	<i>De helling naar de top van de Heuvel. Ook wel Heuvelsveld.</i>
Heuvelsgraaf	<i>Grote graft op Heuvel aan zijde Veestraat.</i>
Heuvel onder de	<i>Het vlakke gebied rond de Heuvel tussen Op de Heuvel en de Veestraat / Spoorstraat tot aan de Schutterskamp aan overzijde spoorweg.</i>
Koksheuvel	<i>Bij de aanleg van spoorweg kleine opgeworpen heuvel langs de Schutterstraat.</i> <i>Genoemd naar een ploegbaas van de spoorwegen die betrokken was bij de aanleg.</i> <i>Was eertijds groter. Grond is mede gebruikt voor het bakken van stenen voor bouw van de pastorie St. Augustinuskerk.</i>
Quaden Hond	<i>Voetpad (nu veldweg) beginnend in de Veestraat lopend naar de top van de Heuvel.</i> <i>Voorheen onderdeel van een pad dat vanuit Elsloo over het Mergelakker en de heuvel naar Beek voerde. Quad betekent slecht, mogelijk aanduiding voor een slecht stuk land.</i>
Aan de Quaden Hond	<i>Punt waar voetpad in de Veestraat begint.</i>
Knup op de	<i>Op de Knup is de naam van het bosje op de Heuvel. Hier werd kiezel gewonnen. Knup komt van Knyp, knip, hetgeen steile helling (liggend naar het Seeckendaal) betekent. Wordt ook gebruikt voor aanduiding van een bobbel. De Knup is een klein bos. Knup wordt ook voor hele Heuvel gebruikt.</i>
Mergelakker op het	<i>Gebied tussen Stationsstraat(west), Spoorstraat / Veestraat / Daalstraat en het Kempke, de Catsopperstraat, Heirstraat. Wordt door spoorlijn doorsneden.</i>
Mergelakker	<i>Akker waarop de verplichting lag van periodiek bemergelen (bemesten met mergel). Mergel werd per schip over de Maas aangevoerd. In de ondergrond is hier geen mergel aanwezig.</i>
Mergelakkerweg	<i>De voormalige weg door het Mergelakker vanaf het Heilig Hart (de Linde) tot aan het Kempke. Oorspronkelijke een doodlopende ontginningsweg vanuit het Kempke. Later verlengd tot aan het Heilig Hart.</i>
Pirincxken Klein	<i>Naam in de archieven voor gedeelte Mergelakker langs Heirstraat.</i>
Heggegat klein	<i>Een doorgang in de aaneengesloten ring van heggen rond Catsop in de Mergelakkerweg.</i>
Kempke het	<i>Verbinding tussen Daalstraat en Mergelakker. Het Kempke betekent kleine kamp (hier veldtuin) van de hof van Catsop. 'Den Camp van den hof tot Catsop' Ook weg naar het Lindeberg genoemd. Verbindt Daalstraat met Catsopperstraat.</i>
Catsopperstraat	<i>De weg van Elsloo naar Catsop tot aan de Dries. Oorspronkelijk ook de naam voor de Kaakstraat.</i>
Mariaberg	<i>Naam voor gedeelte van Catsopperstraat vanaf Bussegraaf tot Spoorlijn. Vernoemd naar Mariabeeldje in de lindeboom langs Catsopperstraat.</i>
Gats de	<i>Verbinding tussen Catsopperstraat vanuit Kempke achterom de huizen aan de Dries naar beginpunt van de weg van het pleintje naar de kapel. Doodlopend restant nabij pleintje nog aanwezig.</i>
Hofweide de	<i>Weidegebied rondom de hof van Catsop.</i>
Dael de	<i>De of ghen Dael was een gegraven afvoersloot vanaf de Gellik door het Mergelakker en verder naar de Drie Kuilen. Dael betekent laagte.</i>
Daalstraat	<i>De straat vanaf de kapel naar de Dael (laagte) toe.</i>

Vloedgraaf	<i>Gegraven afvoerkanaal door natuurlijke laagte. Liep over het Mergelakker door de Dael, vervolgens door een duiker onder de Stationsstraat door en via de Visserspoel en de Drie Kuilen naar het Meldert.</i>
Gebranden hof de	<i>Naam voor een grote weide waar de boerderij van de familie Dols aan Gellik (nu Daalstraat 3) op is gebouwd.</i>
Gellik aan de	<i>Straat langs de Gellik naar het Seeckendaal.</i>
Gellik	<i>Klein vlak weidegebied in de hoek van de Heuvel met de Daalstraat. Gellik komt van ‘Gelleck, Gellyck’, vlak land. De aanzet van het vlakke Graetheideplateau. Achter de Gellik werd het water vanuit het Seeckendaal naar ‘de dael’ (vloedgraaf) afgevoerd.</i>
Gellik kleine	<i>Historische naam voor het gebied in het Seeckendaal nabij de Gellik. Waarschijnlijk samen-vallend met Brakkert.</i>
Seeckendaal	<i>Komt van ziekendal. Volgens overlevering werden hier in de 80-jarige oorlog (in de archieven de grote oorlog genoemd) soldaten verpleegd. Deze zouden in barakken gelegen hebben (vandaar Brakkert). Andere namen zijn: ‘Beeckerweg’, ‘weg naar Beek’, ‘het Straetje naar het putje’, ‘het Cleen straatje’ en Heestertboschweg.</i>
Brakkert de	<i>Naam voor gebied aan het begin Seeckendaal / Hoek net achter de Weiden. Komt van barakken. Zie ook Seeckendaal. In archieven, ‘omtrent de b(a)rakken’.</i>
Stegelke	<i>Gebied aan het begin van het Seeckendaal op de Heuvel. Ook hier liep een voetpad de Heuvel op. Een stegel is een dwarsliggende onbeweegbare balk ongeveer 70 cm boven de grond. Hiermee kon men over de afrastering voor het vee stappen.</i>
Groenen Graaf	<i>Gedeelte van graft ‘op den groenen Graaf der lanx den heuvel gaet’, hier in Seeckendaal.</i>
Putje aan het	<i>Naam voor terrein halverwege het Seeckendaal waar een bron (putje) ontspringt. In de archieven, ‘t Peutiën’</i>
Smispoel	<i>Verdwenen poel nabij Putje.</i>
Vossekuil	<i>Benaming voor gebied aan het einde van het Seeckendaal (links) aan de grens met Beek. Komt van vangkuil voor vossen.</i>
Vossedal	<i>In de naam van het tankstation aan de A2 zijn de namen Vossekuil en Seeckendaal gecombineerd.</i>
Heestert	<i>Heestert is de naam voor het gebied tussen de Hoakelderweg en het Seeckendaal. Het gebied was onderverdeeld in het klein en in het groot Heestert. Voorheen Heestertbosch. Een van de laatst ontgonnen bosgebieden rond Catsop. Heestert, Heystert, Hestert, Hastert, Haestert, komt van heester wat verarmd struikhout, uitgelopen boomstronken betekent.</i>
Heestertdelle	<i>De oorspronkelijke naam voor het Seeckendaal.</i>
Heestertgraaf	<i>Ook Hoge graaf genoemd. Grote graft in Seeckendaal onder het Heestert.</i>
Heestert Grooten de	<i>Onderverdeling van het Heestert. Blijkbaar stonden hier delen bos los van elkaar.</i>
Catsop	<i>Gehucht van Elsloo. Samenstelling van cateile (oud woord voor vee) en scop (hoogte). Oor-spronkelijk een hoger gelegen weidegebied van Elsloo.</i>
Dries de op	<i>Nu Plein en straat in Catsop. De Dries was in oorsprong een gemeenschappelijke huisweide. Vertrekpunt van de kudde. Hier werd ‘s avonds na de ‘heerdgang’ het vee bij elkaar gedreven en bewaakt.</i>
Driespoel	<i>Voormalige drinkpoel (dorpspoel, mare) voor het vee op de Dries.</i>
Catsopperveld	<i>Verzamelnaam voor de velden gelegen aan de voet van de hellingen tussen het Seeckendaal en de Horsterweg en Onder de Heuvel.</i>
Einde het	<i>Verbinding tussen de kapel en de Geversdelleweg. Het Einde is afkomstig van het Einde in de betekenis van het einde van de bebouwing van Catsop. Oudere namen zijn het Catsopperveltgaet en de Kapellersteeg. Vanuit Het Einde vetrekken diverse veldwegen.</i>
Catsopperveldgaet	<i>Historische naam voor de toegang (in het Engelse gate, toegangshek) tot het Catsopperveld. Nu is dit de straat Het Einde.</i>
Veldgaet op het	<i>Naam voor gebied tussen Het Einde en de weg Achter de Weide.</i>
Achter de Weide	<i>Gebied achter de Daalstraat.</i>
Achter de Weide de weg	<i>De verbinding tussen Het Einde en het Seeckendaal. Loopt achter de (huis)weiden van de Daalstraat. Weg is verlegd en liep ooit korter achter de huizen Daalstraat.</i>
Kapellersteeg	<i>Voormalige naam voor de huidige straat het Einde.</i>

Bluuske ’t	<i>Het Bluuske is de naam voor de kapel in Catsop. Het is een samentrekking van belhuuske. Het huisje (de kapel) waarin de alarmbel van Catsop hing. Andere namen zijn Belhuuske en ‘Onse Lieve Vrouwe Maria Capelle of Beldhuysken’.</i>
Kapellerstraat	<i>Oude naam voor het gedeelte van Op de Dries tussen het pleintje en de kapel.</i>
Driescherstraat	<i>Oude naam voor de weg ten zuiden van het pleintje in Catsop.</i>
Weidenvoetpad	<i>Voormalig voetpad tussen Kempke en de Dries. Door de weilanden van de hof.</i>
Haokel de	<i>Hoakel is een samentrekking van hoog en kuil. Hoechcule, Hoockel, Hoogkuyle. De naam van het hoger gelegen gebied aan de grens met Beek. Gelegen tussen de Hoakelderweg en de Horsterweg.</i>
Haokelderweg	<i>Weg vanuit Het Einde naar de Hoakel. Vroeger uitlopend in een voetpad naar Geverik. Komt ook voor als Geverikerweg. Tussen Haokelder- en Horsterweg liep voorheen een voetpad: Het Haokelderwaegske</i>
Geverikkerweg	<i>Geverigerweeghsken. Zie Hoakelderweg.</i>
Geverikkerrein	<i>Grens met Beek achter Horst.</i>
Gebroken weide de	<i>Hellend gebied tussen Haokelderweg en Horsterweg.</i>
Valkenburgerweg	<i>Zie Horsterweg.</i>
Horsterweg	<i>Weg vanuit Het Einde naar de Horst toe. Voorheen ook Valkenburgerweg geheten. Was verbindingsweg via Valkenburg naar Aubel, centrum voor graanhandel en route naar Aken.</i>
Horst	<i>Steile hoogte boven Catsop. De betekenis is hoger gelegen gebied al of niet begroeid met bos. In de archieven ‘de Hoersch’ genoemd.</i>
Horst achter	<i>Gebied boven op de Horst in de hoek tussen de grenzen met Beek en Geulle.</i>
Horsterberg	<i>Steile helling tussen Geversdelle en Horst.</i>
Horsterberg onder	<i>Gebied aan de voet van Horsterberg (onderdeel van de Geversdelle)</i>
Keermorgen	<i>Historisch toponiem langs de weg van Geulle naar Beek nabij de Horst.</i>
Kitseberg	<i>Gedeelte van de Horsterberg (rechts naast huis gelegen onder de Horsterberg). Hier is zand onder andere voor de bouw van de St. Augustinuskerk gedolven. Kitse betekend kiezel.</i>
Eschengraaf	<i>Graft onderaan helling bos op de Horst. Nabij grens met Geulle.</i>
Wijnkelder de	<i>Niet nader bepaalde benaming onder de Horsterberg bij grens met Geulle. Mogelijk is er een verband met vroeger soldatenkamp. Bewaarplaats van wijn.</i>
Geversdelle	<i>Naam drassig gedeelte van droogdal vanaf plateau van Schimmert welke onder de Horster-berg doorloopt tot aan Holstraat. De omringende hellingen vanaf Cracouwen horen hier ook toe. Oude naam: Gevens- of Geventsdelle. Herkomst voorvoegsel onbekend. Delle is laagte. Hier onderdeel van de waterafvoer van het plateau van Schimmert achter langs Catsop, door de Slak en vervolgens naar de Maas.</i>
Geversdelleweg	<i>De verbindingsweg door de Geversdelle tussen Het Einde en de Eykskensweg. Weg door-snijdt nu de Geversdelle. Was voorheen geen doorgaande weg maar een voetpad.</i>
Cracouwen op	<i>Gebied tussen de Hors en de Eykskensweg. De betekenis van cra is niet bekend. Couwen komt van koyen, koeien. Oorspronkelijk naam voor klein gekapt bos nabij grens met Geulle.</i>
Eykskensweg	<i>Weg genoemd naar Eiken. Aan de grens met Geulle stond het Cleyn Eykske. Ook moet er een hele grote eik hebben gestaan. Volgens de overlevering paste daar een tafel met stoelen in. De weg was een onderdeel van de Gemeyn Heerstraat ook Maastrichterstraat genoemd.</i>
Maastrichterstraat	<i>Zie Eykskensweg</i>
Eykske aan het	<i>Naam voor gebied aan het einde van Eykskensweg nabij grens met Geulle.</i>
Cleyn Eykske	<i>Andere naam voor aan het Eykske.</i>
Holstraat	<i>Nu Holenweg. Verbinding tussen de Dries en Lindebergstraat. Was een onderdeel van de Gemeyn Heerstraat. Was geen holle weg. Naam komt van Hoolstraat of Hoelstraat. Hool of hoel betekent open riool, duiker. Hier liep de weg door de laagte in het verlengde van de Geversdelle naar de laagte achter de Dries. Wellicht was hier een duiker onder de weg door.</i>
Kamp de	<i>De (grote) Kamp van Catsop lag tussen de Kampstraat, Holstraat en Lindebergstraat. Een kamp is een apart omheind gebied voor de teelt van groenten voor de handel of bestaande uit diverse veldtuinen.</i>
Kampstraat	<i>Weg langs de Kamp naar Armsterveld. In archieven ook Shuthaage genoemd.</i>
Schuthagerweg	<i>Weg tussen de Kampstraat en het Hoge Bos. De schuthage was mogelijk een vroege landweer ten behoeve van het Armsterveld in de tijd dat de Hoogte nog bos was. Later verbindingsweg van Catsop met Materbergmolen.</i>

Schuthaag boven de	Het gebied tussen het hoge Bos en de Schuthagerweg.
Schuthaag onder de	Gedeelten van Armsterveld langs Schuthagerweg.
Cruys aan het	Het punt waar de Holstraat samenkomt met de Lindebergstraat. Hier stond ooit het historische Corstgens Tylen Cruys ook Wilken of Heyncken Thillen Cruys genoemd.
Corstgens Tylen Cruys	Zie aan het Cruys.
Beeltgen aan het	Punt aan einde van de Holstraat. Herkomst onbekend.
Lowiekruis	Kruis op hoek Lindebergstraat en Schuthagerweg. Achtergrond naam en kruis onbekend.
Hoogte op de	Het hoger gelegen gebied tussen de Eyckskensweg en het Hoge Bos.
Hoogte onder de	Gebied tussen op de Hoogte en de Schuthagerstraat.
Hussenberg voetpad naar	Voetpad als verlengde van Armsterveldweg langs bosrand naar Hussenberg. Meermaals verlegd.
Lindeberg Groot	Voormalig bosgebied tussen Lindebergstraat en Bussegraaft.
Lindeberg Klein	Voormalig bosgebied in steile helling achter woningen langs Catsopperstraat.
Heerenbosch	Andere naam in archieven voor bos op Lindeberg.
Lindebergstraat	Oorspronkelijk de naam voor de weg vanaf de Kaakstraat tussen het Lindeberg en Armsterveld naar de Eyckskensweg. Voorheen Trichterstraat.
Trichterstraat	Zie Lindebergstraat. Onderdeel van oude route vanuit Elsloo naar Maastricht.
Bussegraaft	Graft achter de Dries langs het Lindeberg. Komt van bosgraaft, het bos op het Lindeberg.
Stegelkensberg	Weg vanuit de Lindebergstraat naar de spoorbrug van Terhagen. Halverwege de weg vertrok voorheen een voetpad door Armsterveld via een stegel. (zie ook stegelke).
Veldje het	Veld in helling naar Armsterveld tussen Lindebergstraat, Stegelkensberg en weg vanaf brug langs spoor naar Armsterveld.
Veldje op het	Grens van het veldje met Armsterveld waar nu een huis ligt.
Armsterveld	Nu naam voor hele gebied tussen Lindebergstraat, Schurhagerweg en spoorlijn. Voorheen het vlakke gebied tussen Lindebergstraat en Armsterveldweg. In archieven ‘Armborstervelt’. Een armborst is een kruisboog. Relatie met veldnaam is verder onbekend. Verdwenen doodlopende veldweg in Armsterveld.
Groen wegske	Weg vanaf huis gelegen op het Veldje naar Schuthagerweg.
Armsterveldweg	Het ‘kuylken’ is de nog zichtbare inzinking rond huis op het Veldje.
Kuylke het	Voormalig voetpad vanuit Stegelskensberg naar Armsterveldweg.
Kuijlkensvoetpad	Verdwenen naam voor gebied tussen bosrand bij Terhagen en Rootstraat. Verdwenen bij de aanleg van het spoor. Vermelding van de pachter van het land in deze omgeving, ‘Jan Boer van Terhagen.
Boursveld	Voormalige veldweg vanuit de Armsterveldweg langs uitgraving bij het spoor naar het Hoge Bos.
Rootstraat	Het Rooth is het gebied tussen de hoge Maasdaland en de Rootstraat nabij het Hoge Bos. Rooth, rade betekent ontbost gebied. Deels vallend binnen spoorlijn.
Rooth het	Gebied tussen de Armsterveldweg, de Rootstraat en de Schuthagerweg. Genoemd naar familienaam Meijers.
Meijershoek	Diepe uitgraving gemaakt rond 1925 door spoorwegen om sterke bronnen naar duiker te leiden. Spoorlijn dreigde ondermijnd te raken.
Uitgraving langs spoor	Begraafplaats aan rand van Hoge Bos langs verdwenen veldweg over het Root.
Juddekirkhof	Nu weidegebied in Geulle tussen Materbergbeek en Slingersberg. Voorheen behoorde het Hoge Bos hiertoe. Vroeg bewoond gebied. Mater komt van Matres, de moedergodinnen van Kelten en Romeinen.
Materberg	Beek welke ontspringt in Biesenkuil en bij de duiker onder het spoor uitmondt in Hemelbeek.
Materbergbeek	Bosgebied tussen de Hoogte en Spoorlijn. Voorheen Hoge Materberg Bosch.
Hoge Bos	Sterke beek welke ontspringt in uitgraving langs het spoor. Kende vroeger een ander verloop ook Roeschert genoemd. Hemel komt van Hemaal, rechtsgebied, De beek vormde de grens met Geulle. Roeschert komt van ruisen naar het geluid van deze snelstromende beek.
Hemelbeek	Zie Hemelbeek.
Roeschert	Duiker. Grote stenen onderdoorgang van spoorlijn in Hoge bos. Op grondgebied van Geulle. In Geulle ook wel ‘de grote duiker’ genoemd. Een kleinere duiker bevindt zich onderaan de Slingersberg in Geulle. Voor de aanleg van het Julianakanaal liep via de duiker ook de verbinding tussen Catsop en Geulle aan de Maas.
Duiker de	

Gommendaal	Deel van Hoge bos aan steile rand met velden. Geen verklaring voor naam ook wel Gommesdaal genoemd. Is ook in Geulle een toponiem. Mogelijk een samenhang. Herkomst onbekend.
Gericht aan het	Gebied rond de plaats voor executies van Elsloo. Op de Hoogte nabij de grens met Geulle.
Biesenkuil	Diepe drassige trog aan grens met Geulle in Hoge Bos waar Materbergbeek ontspringt. Ook Strontkuil genoemd. Biesen die gebruikt werden voor het vlechten van manden werden hier geteeld.
Steenberg	Helling in hoek van Hoge Bos aan de Hoogte. Hier heeft men kiezel gedolven.
Wingerd	Zuid helling in Hoge Bos nabij grens met Geulle. Voormalige wijngaard.
Heerenlanden des	De ‘s Heerenlanden, de landen van de Heer van Elsloo. Deelbenaming van Op de Hoogte aan grens met Geulle. Mogelijk ter onderscheiding van omringende landen behorende tot de Materberghof.

Betsie Creusen-Lacroix

WINKELS IN CATSOP

Hoe komen Harrie en Betsie Creusen-Lacroix van de Heek, gelegen tussen Valkenburg en Hulsberg, in Catsop terecht? Betsie was in de jaren 50 als jonge meid werkzaam in een hotel in Valkenburg. In dat hotel werkte ook een zus van Harrie. Zo leerde ze Harrie kennen. Ze trouwden samen in 1958 en gingen in de Heek wonen. Daar zijn ook hun drie kinderen geboren. Harrie werkte in het laboratorium van de Oranje Nassau 1 en bij het sluiten van de mijnen, rond 1967, moest er ander werk gezocht worden. Hij kwam bij een grote levensmiddelenzaak in Valkenburg terecht en behaalde de verschillende diploma's die nodig waren om zelf een winkel te kunnen exploiteren.

↑ FOTO – HET BRUIDSPAAR CREUSEN-LACROIX

De advertentie

In 1969 ziet Betsie in de krant een advertentie staan dat de winkel van Harrie en Gerda van Es in Catsop ter overname wordt aangeboden. Is dit de kans op een eigen zaak? Eerst voeren ze overleg met Harrie en Gerda van Es over de voorwaarden. Vervolgens gaan ze een huurovereenkomst aan met mevrouw Lenssen voor het huren van de woning die gemaakt was in een van de oude schuren van de hof. En uiteindelijk wordt de inboedel van de winkel van Van Es in oktober van dat jaar overgenomen. Twee jaar na de overname van de inboedel wordt de woning waarin de winkel gevestigd is, ook hun eigendom. Door de overname van de inboedel van de winkel aan de overkant beschikken ze meteen over alles wat maar te koop is en maken ze een goede start. Van levensmiddelen tot klompen, van naaiartikelen tot gereedschap. Alles, ja alles, was in hun nieuwe winkel te koop. De eerste dag dat de winkel open was, kreeg Betsie meteen klandizie. Een man vroeg een grote lege doos en één scheermesje. Een week later komt hij samen met zijn vrouw. Zij legt de te kopen waar in het mandje. Hij loopt achter haar en legt vervolgens alles weer terug. Verbazing alom toen zij bij de kassa was. Menig Catsoppenaar kon zo in al die jaren bij Betsie binnenstappen en elke vraag werd opgelost. Zag je het gevraagde artikel niet in de winkel liggen, dan werd er wel een laatje of kastje opengetrokken en kwam het alsnog te voorschijn. Voor Betsie was dat vooral het leuke van al die jaren dat ze de winkel gehad hebben. Steeds weer kunnen bieden wat gevraagd werd.

Naar de school in Maastricht

Betsie was 37 jaar toen ze in Maastricht haar mid-denstandsdiploma ging halen en de overige beno-digde certificaten om ook zelfstandig de winkel te mogen draaien. Aangezien een winkel exploiteren geen vetpot was, nam Harrie in Schin op Geul een campingwinkel over waar ook buiten het seizoen altijd wel aanloop was. Wanneer de groothandel Retra uit Beek de levensmiddelen in Catsop kwam afleveren, zat hier tevens de bestelling bij voor de winkel in Schin op Geul. Het was aanpakken in die jaren: twee winkels, studeren en de kinderen groot brengen. Maar het was ook een hele mooie tijd. Mede door de actieve buurtvereniging, waarvan Betsie pen-ningmeester was, en de vele gezellige feesten die er georganiseerd werden, kijkt ze nog altijd met veel plezier hierop terug. De saamhorigheid en het voor elkaar klaar staan was bijna een vanzelfsprekend-heid en zorgde ook voor veel levensplezier.

De winkel was ook een sociale ontmoetingsplaats waar vele nieuwtjes uitgewisseld werden en menig- een zijn hart kon luchten. Zo gebeurde het eens dat net rond sluitingstijd nog iemand snel iets kwam kopen. Betsie ging al naar de keuken om te koken en de kinderen te verzorgen, toen Harrie om 20.00 uur er nog niet was. Wel was duidelijk te horen dat Harrie en de klant zich kostelijk wisten te amuse- ren. 'Och', zeiden de kinderen: 'mama laat pap toch, je hoort toch dat hij het leuk vindt'. Om 22.00 uur kwam Harrie kijken of er nog iets te eten viel. De volgende dag hoorde Betsie in de winkel, van een van de kinderen van de klant, dat hun moeder met een verkoudheid in bed lag. Ja, in de winkel mocht niet gestookt worden en vier uur lang in de frisse ruimte kletsen was toch blijikbaar te veel.

← FOTO
Kruidenierswinkel Willems

↗ FOTO
De winkel van Sjeng Menten, bovenaan de Daalstraat. Later werd dit de winkel van Jan Wouters.

De laatste der Mohikanen

Bij het maken van de afspraak met Betsie Creusen om kort te praten over de periode dat ze de winkel in Catsop hebben gehad, is het eerste wat ze zegt, staand in de deuropening: 'Ja, wij waren de laatste der Mohikanen'. Luisterend naar haar verhaal blijkt deze uitdruk- king die ontleend is aan de roman 'The last of the Mohicans' uit 1826 van James Cooper wel heel toe- passelijk te zijn. Zoals in de roman op het laatst de

zoon Uncas van het opperhoofd van de Mohicanen komt te overlijden, zo moet ook Betsie door het ziek zijn van Harrie en uiteindelijk zijn overlijden de winkel in de Daalstraat definitief sluiten. Ze zou de winkel graag nog wat jaartjes hebben willen aanhouden, maar dat ging helaas niet meer. En zo sloot zij, met pijn in het hart, de laatste winkel van Catsop.

In al die jaren is Betsie een echte Catsoppenaar geworden. Daar waar ze geboren is, in Bruister- bosch, zou ze nu niet willen wonen, ondanks dat haar zus haar uitgenodigd heeft te verhuizen. 'Nee' zegt ze: 'dat gehucht is zo klein dat er echt niets te beleven valt'. Ja er wordt bij haar zus nog net als vroeger altijd gekaart. 'Maar dat doe ik hier ook'. Om de andere dag legt ze samen met Ellie Dols, de overbuurvrouw, een kaartje. De ene keer bij haar, de andere bij Ellie. Zijn ze met z'n tweetjes dan is het jokeren, is er nog aanloop van haar familie dan is het kwajongen. Haar lichaam houdt Betsie fit door, zelfs nu nog op 78 jarige leeftijd, met een beugelzaag haar kachelhout te zagen. Jong van geest blijft ze door veelvuldig gebruik te maken van de computer en elke dag Sudoku raadsels op te lossen. Hersenkraken noemt ze dat.

In een tekst van de heer H. Rouvroye wordt een leuk beeld geschetst van de winkels in die tijd, hetgeen vele Catsopenaren zullen herkennen. Onze jeugd zal echter hier ongetwijfeld verbaasd over zijn, wanneer ze dit lezen. De winkels waren bijna altijd gevestigd in een gewoon woonhuis, dat daarvoor omgebouwd werd. Lees even mee;

'De voorkamer werd dan eenvoudigweg voorzien van rekken en een kleine 'winkel-bank' met weegschaal. Van het vaak kleine raam werd een etalage gemaakt. De voordeur stond altijd open en de kamerdeur was van een bel voorzien. De winkelsluitingswet werd niet al te precies nagevolgd en op zondag waren de winkels, die snoepgoed verkochten en eventueel rookartikelen dan ook geopend. De 'zondagcent' van de kinderen was welkom en de volwassenen moesten kunnen roken. Hierbij werd niet geschroomd 'losse' sigaren van onder de toonbank te verkopen, hetgeen wettelijk verboden was. Voor 1 cent kreeg men een sigaret en voor 2 cent werden drie sigaret-ten verstrekt. Waren de winkels gesloten dan kon men 'achterom' gaan en werd men toch geholpen. Van winkelsluiting wegens vakantie was geen sprake...'

Winkels in Catsop rond 1935

Joseph Vranken → Café, kolenhandel, servicebedrijf

Jan Lemmens → Melk, boter eieren, thuis- en huisverkoop

Jan Willems → Koloniale waren en rookartikelen

Herman van Es → Koloniale waren

Jan Bours → Timmerwerkplaats

Jan Brorens → Filiaal slagerij Houben

Jan Dirix → Transportbedrijf

Jan Wouters → Koloniale waren en rookwaren

Gezusters Vonken → Textiel en naaiatelier

Nic Tilmans → Schoenmakerij

Frits Lemmens → Hoenderpark, eierhandel en beheerder melkfabriek

Theo Engelen → Café en rookartikelen

Jac Collard → Sigarenfabriek

DE PROCESSIE

168

De processie

De jaarlijkse processie op kermiszonntag was een van de traditionele hoogtepunten in het dorp. De inwoners haalden alles uit de kast gehaald om met de schaarse middelen die er waren het dorp er piekfijn uit te laten zien. In het archief van het Streekmuseum is een schrijven uit 1967 gevonden van iemand uit Amsterdam die een beschrijving geeft van de processie in 1928 zoals hij zich deze kan herinneren. Men veronderstelt dat het door de priester Hub Claessen uit Catsop geschreven is. Hij is dan 20 jaar en slaat de trommel bij de fanfare die de processie opluistert. Hij beschrijft de gehele processie in detail. Na vertrek uit de Sint Augustinuskerk loopt men om de Berg (dan nog niet afgegraven), door de Dorpsstraat en de Raadhuisstraat, via de Peerlinkenstraat (Heirstraat) naar Catsop. Eerst de schoolkinderen, dan de mannen, de vrouwen en diverse verenigingen. Ze vormen twee rijen. In het midden blijft het pad open voor geestelijken, de schoolmeesters en notabelen. Onder de pergola, gedragen door 4 mannen, de pastoor met het Allerheiligste. Het is een grote eer om de hemel te mogen dragen. Verder lopen bruidjes en koorknapen mee en natuurlijk de fanfare. In het verhaal komen ze bij de gesloten overweg aan. Hierna volgt de letterlijke tekst, uit het genoemde schrijven, vanaf het moment dat de processie Catsop bereikt.

FOTO'S (Leon Eijkenboom) → Rondom de kapel: grote belangstelling onder de Catsoppenaeren voor de processie onder leiding van pastoor Achten.

'De bomen zijn gesloten en de processie komt noodgedwongen weer tot stilstand. Ik zie een paar mannen even achter een heg verdwijnen en even later terugkomen, aan de behandeling van hun broekknoopjes kan men zien wat de bedoeling van deze korte deurtie is geweest. Na enige minuten dendert de trein voorbij. Voorop de stoomlocomotief met zijn groene buik en koperen tender, vervolgens een sliert rijtuigen, waar overheen een witte rookpluim van de locomotief. De spoorbomen gaan omhoog en wij gaan links langs de spoorbaan omhoog het veld in. In de verte klinkt nog zwak het geluid van de voortdenderende trein. Nu gaan we rechtsaf het Mergelakker over, langs de klaver, rogge, haver en bietenvelden. Ik zie dat een jongen een korenhalm uittrekt om er een fluitje (piepke) van te maken Terwijl we zo voorttrekken maakt er een lieveheersbeestje een noodlanding op mijn nieuwe kostuum maar de omgeving schijnt het beestje niet te bevallen en na even trillen met zijn rood met zwart gestippelde vleugeltjes verkiest het weer de vrijheid. Nu komen we in de Daalstraat aan weerskanten de boerenhuizen met hun grote poorten. Overal voor de ramen zijn heilige beelden uitgestald geflankeerd door brandende kaarsen. De weg gaat hier enigszins omhoog en dan plotseling klinkt het klokje van de kapel in Catsop, in de volksmond 'Het Bluuske' geheten. De beiaardier en sleutelbewaarder Frans van Leenderte heeft op de uitkijk gestaan en is op het juiste ogenblik beginnen te luiden. Wij spelen weer een mars, de weesgegroettes en onze vaders klinken tussen de oude huizen en daar tussen de metalen klank van het klokje. Het is een voorrecht dit te mogen meemaken. De deuren van de kapel zijn open en de geestelijken kunnen hier naar binnen gaan om te bidden. Het is een echte miniatuurkerk, met altaar en bidbanken. Boven het altaar bevindt zich een prachtig Mariabeeld in prachtige zijden kleren met kroon en het kindje Jezus op haar arm draagt ook een kroontje. Dit beeld heeft mij altijd erg bekoord, reeds als kind raakte ik er niet op uitgekeken. Op de voorzijde van het altaar is een ridder te paard afgebeeld. Achter op het paard zit een man met baard. Er is een hele beschrijving bij over de betekenis van deze schildering. Voor hen die het interesseert raad ik aan het maar eens te gaan lezen. Ook hier in Catsop weer gebeden en nog eenmaal worden onze langzaam moe wordende stemmen op de proef gesteld. Nu gaan we weer verder. Over den Dries een plein met drinkplaats (pool) voor de koeien. Op het erf van Sjengske Daemen, onze tromdrager, stoeien een paar jonge geitjes. De zon staat nu al hoog aan de hemel en ik krijg het warm en veeg het zweet van mijn voorhoofd. Wij naderen nu ons huisje. Ik kijk ook even en zie dat het er aardig uitziet. Het ligt op een hoogte, een soort terp. De lemen muren zijn hagelwit gekalkt, de oude deuren groen geverfd en rondom de rand van het huis mooi geteerd. Plotse-ling hoor ik in de eerste rij van de fanfare onderdrukt lachen. Wat was nu het geval: Er ligt aan de voorkant van de muur ter versteviging een flinke grote kei. Deze steen is het die de lachspieren in beweging heeft gebracht. Want mijn vader heeft in zijn schildersdrift deze steen ook prachtig geschilderd. Maar we gaan weer verder, bij het Kempke gaat het bergafwaarts. Ik kan de hele stoet overzien, tenminste het gedeelte dat voor ons is. Het is een prachtig gezicht. We passeren weer de overweg en gaan dan links langs de smederij van Nikkela Reubsaet, richting Elsloo.'

169

De processie

Jan & Marie Wilting

170

—

In gesprek met: Jan & Marie Wilting

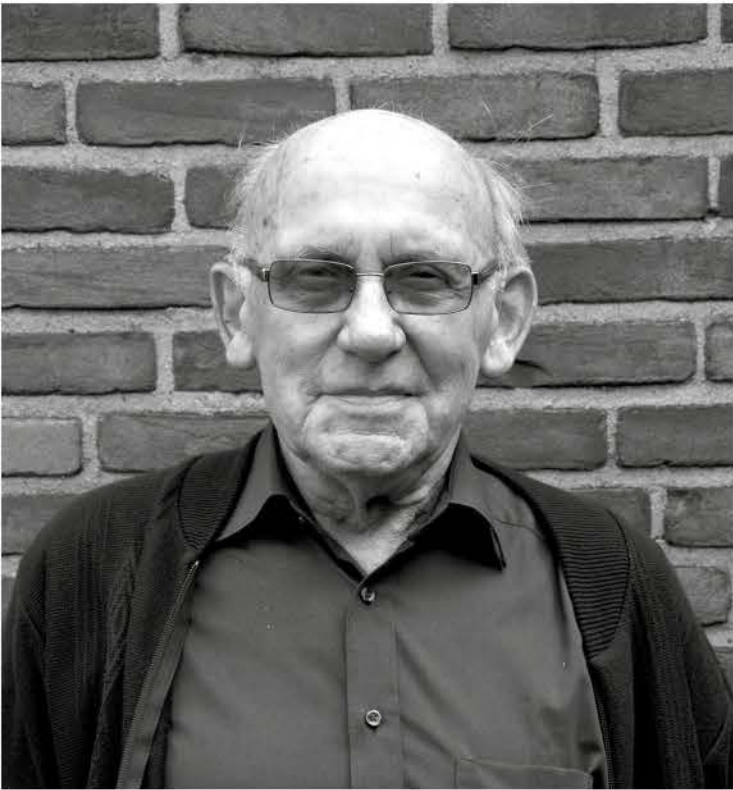
Jan woonde nog maar net in Catsop toen Thom Hermans de buurtbewoners bij elkaar riep om Bie Willemke te praten over het oprichten van een buurtvereniging. Samen met Pie Frederix woonde Jan de bijeenkomst bij en toen hij naar huis ging, zat hij in het bestuur van de nieuwe buurtvereniging. Jan was toen 27 jaar. Jan heeft 25 jaar gewerkt als bestuurslid waarvan 11 jaar als voorzitter. Dit noem je pas echt integreren! De vergaderingen werden bij toerbeurt bij de bestuursledenthuis gehouden. De gastvrouw kreeg als vergoeding, in de jaren 60, 2 gulden voor een pakje koffie. De buurtvereniging startte met 24 gulden in kas, overgedragen door de Jonkheid.

Vooraf

De Jonkheid was de voorloper van de buurtvereniging en zorgde voor de saamhorigheid. Jongeren vanaf 16 jaar mochten zich aansluiten bij de Jonkheid. Op het moment dat je trouwde, maakte je geen deel meer uit van de Jonkheid. Ze hadden een bestuur van zeven personen en een duidelijk jaarprogramma. In 1950 bestond de Jonkheid uit ongeveer 100 leden. De Jonkheid organiseerde de Fancy Fair en andere feesten, maakte versieringen bij jubilea. Zij hebben ervoor gezorgd dat het Kruisbeeld van op Het Einde, dat nu in de kerk hangt, opgeknapt werd. Zij waren ook nauw betrokken bij de feesten rondom de inwijding van de twee priesters uit Catsop: pater Pijpers en pater Claessen. Albert Cremers was destijds de voorzitter en weet nu (2014) nog heel veel over die tijd te vertellen. De Jonkheid ging in augustus 1957 over in de buurtvereniging.

De start

De notulen van de oprichtingsvergadering en de aansluitende ledenvergadering zijn opgetekend in het zogenaamde *Notulenboek der R.K. Buurtvereniging Catsop, opgericht 31 maart 1957*. Dit boek is in het bezit van het huidige bestuur. Bij de oprichting was slechts een agendapunt te behandelen, nl. de definitieve bestuursverkiezing van negen bestuursleden. Er bleken 49 personen aanwezig te zijn waarover men zeer tevreden was. Uit de aanwezige dames kwamen twee kandidaten naar voren, namelijk mevr. De Wijs en mevr. Bartels. De genoemde kandidaten bij de heren in het verslag waren Pie Fredrix, Thom Hermans, Sjeng Pijpers, Jan Wilting, Hubert Vranken, J. Houben en H. Reubsaet. De eerste voorzitter werd Thom Hermans.

Voor de jaarvergadering maakten de dames van de bestuursleden zuurvlees. Na enkele jaren wilden ze eens iets anders maken; dat werd tête de veau. Twee Hollandse inwoners van Catsop bedankten achteraf de dames voor de heerlijke tomatensoep! Doordat de mannen in het bestuur van de buurt zaten, werden als vanzelfsprekend ook hun vrouwen ingeschakeld. Zo moest Marie elke maand de contributie bij de mensen ophalen. Dit deed ze drie dagen in de avonduren. Elke maand was ze er 9 uren mee bezig. Verder heeft ze jarenlang elke vrijdag, samen met Lies Vranken-Houben, de kapel gepoetst.

Fancy Fair

De buurtvereniging deed van alles om geld te verdienen. De Fancy Fairs werden gehouden in een weiland of op het pleintje. Deze werden zo druk bezocht dat ze moesten uitwijken naar het kasteelpark. Tijdens zo'n Fancy Fair werd er ook altijd geld opgehaald voor het goede doel. Meestal was dit voor een priester in de missie. De eerste Fancy Fair werd gehouden op zondag 8 september 1957 in het Kasteelpark van Elsloo. De opbrengst kwam ten goede aan het werk van missiepater en buurtgenoot Leo Pijpers (1913-1990), van oorsprong uit de Veestraat, toen werkzaam in voormalig Belgisch Congo. Er was veel vertier. Naast het nuttigen van een drankje en een hapje was er het rad van fortuin, enveloppen trekken, kwartjes gooien, vissen, een loterij, ballen gooien, optredens van lokale artiesten en dansen. Bij het kwartjes werpen, gooide je met een kwartje op pakjes sigaretten. Bleef je kwartje op een pakje liggen, dan was het pakje voor jou. Bij het rad van fortuin en het enveloppen trekken waren prijzen nodig. De bestuursleden haalden in de beginjaren de benodigde prijzen voor de loterij met een handkar op bij de plaatselijke bevolking. Later ging Jan Wilting met Louis Vroemen, die een vrachtwagen had, naar Baarle Nassau om daar prijsjes te kopen. Deze prijzen werden bewaard in de *gooy kamer* bij de familie Wilting. Marie moest dan zorgen dat de kinderen er niet aan kwamen. Buurtbewoners baktten zelf vlaaien, taarten en frites. Ook de moeite waard om te vermelden is de anekdote waarbij de medewerkers van de Fancy Fair verlegen zaten om een badkuip waarin de glazen bij het buffet konden worden gespoeld. Deze badkuip was van tevoren beloofd door de familie Cobben. Toen een van de medewerkers de badkuip ging halen, moesten ze nog even wachten, want Fritske zat er nog in! Pater Pijpers kwam natuurlijk af en toe met (vakantie)verlof naar Catsop en nam bij die gelegenheid de enveloppe met inhoud (de opbrengst van de Fancy Fair) in ontvangst.

Carnaval

De buurtvereniging nam ook elk jaar deel aan de Carnavalsoptocht. De aftrap van de drie dolle dagen in Elsloo was al vrijdags met het *Patsjebal* in café Bie Willemke. De buurtvereniging organiseerde dit om haar kas te spekken. Iedere betalende bezoeker kreeg een papieren *patsj*, die door de buurtleden zelf was gemaakt. *Buurtvereniging Catsop* was er veel aan gelegen om goed voor de dag te komen in de carnavalsoptocht. Er werd een onderwerp bedacht en samen werd er gebouwd en genaaid. Alles moest er piekfijn uitzien op Carnavalszondag.

's Ochtends verzamelden de optochtdeelnemers zich in de veranda van familie Vranken om te worden geschminkt en daarna legden ze de laatste hand aan de wagen. Na afloop van de optocht was het altijd spannend: het uitroepen van de mooiste praalwagens en groep. Natuurlijk wilde Catsop graag winnen. En heel wat keren gaat de eerste prijs mee terug naar het gehucht. Mannen als Toon van Es, Hubert Vranken en Jan Wilting nemen de buurt op sleeptouw en zorgen ervoor dat er iets van de grond komt. Vele uren steken zij belangeloos in deze activiteit. Het resultaat was goed als 's zondags de toeschouwers zeiden: *'Die van Catsop houwe toch de sjwoanste groep en wapel'.*

Processie

De buurtvereniging verzorgde ook de versieringen voor de processie. Ze maakten betonblokjes om de houten paaltjes in te zetten waaraan de vlaggetjes bevestigd werden. Bij het maken van de houten paaltjes kreeg de buurt veel medewerking van timmerfabriek Bours. Voor de processie werden de vlaggetjes gestreken en op processiezondag om 05.00 uur waren alle medewerkers present. De buurtverniging van Catsop versierde van overweg tot overweg. 's Zaterdags werd het zand al gekleurd en 's zondags om 05.00 uur begonnen ze te versieren. Op enkele plekken werden houten bogen gezet, die versierd waren met bloemen. Verder maakten ze er zandlopers en rondom de kapel kwam een echt kunstwerk. De kinderen bleven tot aan de processie de wacht houden, opdat er niemand door het zand liep of fietste. De kerststal die nu nog elk jaar in de kapel staat, is volgens bewoners van Catsop gemaakt door een kunstenaar uit Maastricht en werd door de buurt gekocht voor 82 gulden, bekostigd vanuit opbrengsten van een Fancy Fair. Het kruis in het Armsterveld is vervaardigd door Sjeng Pijpers in opdracht van de buurt. Het is altijd onderhouden door eerst Toon en later Giljam van Es. Momenteel verzorgt Frans Roosen het kruis.

De kleintjes

De buurtvereniging zorgde ook voor de hele jonge buurtleden. Er was elk jaar paaseieren rapen en de goede Sint kwam bij de kinderen thuis een cadeautje brengen. Er zijn vele mannen geweest die de Sint goed vertegenwoordigd hebben. Lange tijd nam Louis Bocken deze taak op zich. Toen deze plotseling ziek werd, moest Jan Wilting het over nemen. In deze gedaante mocht hij dhr. Lemmens gaan feliciteren die 100 jaar werd.

171

—

In gesprek met: Jan & Marie Wilting

DE BUURTVERENIGING

Van jonkheid tot buurt

Zoals ook in omringende gemeenten ook gebruikelijk was, bestond er in Catsop een zogenaamde *Jonkheid*. Bijna alle jonge mannen en vrouwen uit de gemeenschap waren hier lid van. In Catsop heeft van oudsher een zogenaamde Jonkheid bestaan, rond 1950 een bloeiende vereniging met circa 100 leden: ongehuwde mannen en vrouwen, een bestuur van 7 leden en een duidelijk jaarprogramma.

Door terugloop van belangstelling dreigde de jonkheid opgeheven te worden. De toenmalige bewoners vonden het wel belangrijk dat er iets als een buurtplatform bestond en de initiatieven tot oprichting van een buurtvereniging waren geboren.

Oprichtingsvergadering van de nieuwe buurtvereniging

De notulen van de oprichtingsvergadering en de aansluitende ledenvergadering zijn overgenomen uit het zogenaamde *Notulenboek der R.K. Buurtvereniging Catsop, opgericht 31 maart 1957*. *Notulen der oprichtingsvergadering des buurtvereniging Catsop, gehouden op 31 maart 1957 om 11.00 uur in café W.Vranken.*

Een voorlopig bestuur had zorg gedragen voor een schriftelijke kennisgeving aan alle gezinnen van Catsop om op bovengenoemde datum en tijdstip in café Vranken aanwezig te zijn om te proberen een buurtvereniging op te richten:

‘Wiens doel het is bij alle daarvoor in aanmerking komende gelegenheden, zoals processies, gouden bruiloften, priesterfeesten, bijzondere jubilea e.d. voorbereidende en uitvoerende maatregelen te treffen, tot een waardige en feestelijke viering’.

Er was slechts een agendapunt te behandelen, namelijk de definitieve bestuursverkiezing van negen bestuursleden. Er bleken 49 personen aanwezig te zijn, waaruit blijkt dat de opkomst goed was te noemen. Uit de aanwezige dames kwamen twee kandidaten naar voren: Mevr. De Wijs en Mevr. Bartels, die bij acclamatie werden gekozen. Als kandidaten bij de heren kwamen, alfabetisch genoemd, naar voren, P. Fredrix, Th. Hermans, J. Houben, Th. Keijmis, J. Pijpers, H. Reubsæet, P. Steps, Jacq. Tilmans, H. Vranken en J. Wilting. Er werden 48 geldige en een blanco stem uitgebracht. Hiervan verkregen P. Fredrix, T. Hermans en J. Pijpers ieder 40 stemmen. J. Wilting 34 stemmen, H. Vranken 33 stemmen, J. Houben 32 en H. Reubsæet 27 stemmen. Verder behaalden Th. Keijmis 18, P. Steps en Jacq. Tilmans ieder 16 stemmen. Daar de volstreckte meerderheid 25 bedroeg, werden direct gekozen de volgende personen: P. Fredrix, Th. Hermans, J. Pijpers, J. Wilting, H. Vranken, J. Houben en H. Reubsæet. Voor aanvang van de bestuursverkiezing was bepaald, dat degene die de meeste stemmen verwierf, als voorzitter gekozen was, maar omdat drie personen een gelijk aantal stemmen behaalden, werd besloten dat het dagelijks bestuur op een volgende bestuursvergadering werd aangewezen. Voorzitter werd Th. Hermans, secretaris P. Fredrix.

Het bestuur van *RKBV Catsop* organiseerde bij elk jubileum druk bezochte recepties in het verenigingslokaal, zoals bij gelegenheid van het 10-jarig bestaan op 12 maart 1967, het 20-jarig bestaan op 20 augustus 1977, het 25-jarig bestaan op 22 mei 1982 en het 30-jarig bestaan op 20 juni 1987. Tijdens de receptie van het 30-jarig bestaan werd Jan Wilting tot erevoorzitter van de buurtvereniging benoemd.

In de tweede helft van de negentiger jaren kwam het bestuur enigszins in de problemen. Het aantal bestuursleden was afgenomen tot vijf, terwijl er nog steeds vrijwel maandelijks een activiteit werd georganiseerd voor de leden. Toen de voorzitter in 1998 ook nog wegviel, was er sprake van een bestuursimpasse. Tijdens de algemene ledenvergadering aanvang 1999, wisten de zittende leden enkele nieuwe vrijwilligers voor het bestuur te strikken. Met nieuw elan, vers bloed en de ervaring van de nog aanwezige mensen werd het nieuwe millennium ingeluid. Begin 2000 was het bestuur met tien personen weer op volle sterkte. De statuten en het huishoudelijk reglement werden aangepast aan de eisen van de tijd. De samenwerking met *Stichting Rondjom ’t Bluuske* werd geformaliseerd en de boekhouding ontkoppeld. Een buurtbulletin en een heuse website zagen het licht. In 2003 werd het initiatief genomen te komen tot het organiseren van een kunst- en antiekmarkt. Voor deze mega-activiteit werd een afzonderlijke werkgroep in het leven geroepen. Deze *Winandusmarkt* wordt één keer in de twee jaar gehouden, wordt enthousiast ondersteund door vele vrijwilligers en is zeer succesvol.

In 2007 bestond de buurtvereniging 50 jaar

Alle inwoners van Catsop, en zij die een verbinding hadden met Catsop, werden uitgenodigd voor de processie. Daarna werd er aan tafels op de Dries en Daalstraat samen genoten van een ontbijt. De hele dag waren er festiviteiten in het thema van weleer en veel mensen waren, passend in de verleden tijd, gekleed. Ook was er een fototentoonstelling te zien in de huidige ijsboerderij. Het werd letterlijk en figuurlijk een stralende onvergetelijke dag.

Het huidige bestuur van de buurtvereniging streeft ernaar om, in navolging van de besturen in het verleden, ook in de toekomst het wonen in Catsop zo prettig mogelijk te maken. Het organiseren van allerlei activiteiten, waarbij gezelligheid voorop staat, draagt ertoe bij dat de onderlinge contacten bevorderd worden.

FOTO (Jack Penders) ➤
De Winandus Kunst- & Antiekmarkt die elke twee jaren georganiseerd wordt in de straten rondom het kapel en het sfeervolle pleintje.

FOTO ➔
Het bestuur van de Buurtvereniging Catsop anno 2014.
Staan, vanaf links: Peter Dols (penningmeester en ledenadministratie), Theo Reubsæet(voorzitter), Pierre Douven, Leif Hermans(vice-voorzitter), Gerrit Gorissen, Hans Koop(secretaris).
Zittend, vanaf links: Linda Tummers, Jan Bongers, Suzanne Jennekens

1 —	Pagina 28 Landweren waren onder andere verdedigingslinies die in de late middeleeuwen zijn aangelegd door de landsheren en steden. Er zijn inderdaad landweren aangelegd in opdracht van hogere overheden, maar meestal gebeurde dat op initiatief van de lokale heren. Een landweer kon meerdere functies hebben maar was primair een veewering. Een landweer vormde als zodanig de grens tussen de akkers en de ruwe weidegebieden en bossen. Deze grens kon ook samenvallen en dienen als grens met buurdorpen: horizontaal op de hellingen in de vorm van een graft, op de vlakke gebieden en verticaal op de hellingen in de vorm van een greppel. De uitvoering kon variëren van een eenvoudige greppel met, al of niet op een wal, een dichte heg (zoals in Catsop) tot een uitgebreid stelsel van meerdere greppels en wallen (zoals rond de Graetheide).
2 —	Pagina 54 Uit Heemkundesnippers 1991 met verwijzing naar RAL Maastricht Archieven van de Vrije Rijksheerlijkheid Elsloo 353 RAL SAE 349: 1573 ...gelegen tot Catsop tegen den bell over... RAL SAE 354: 1758 ...Onse lieve vrouwe oft belthuysken...
3 —	Pagina 54 A. Peters in Heemkundesnippers, 1991
4 —	Pagina 54 Uit Heemkundesnippers 1991, met verwijzing naar H. Frankort en J. Vancleef in Stijlvol Maaseik

5 —	Pagina 54 Uit Kleine Monumenten 2006, uitgave Stichting Kleine Monumenten gemeente Stein
6 —	Pagina 54 Uit Kleine Monumenten 2006, uitgave Stichting Kleine Monumenten gemeente Stein
7 —	Pagina 54 Uit Kleine Monumenten 2006, uitgave Stichting Kleine Monumenten gemeente Stein
8 —	Pagina 56 Door F. van der Bruggen in Heemkundesnippers november, 1990
9 —	Pagina 56 Bundel Rijksheerlijkheid Elsloo, Jaarboek 1570-1699, inv.nr.186
10 —	Pagina 56 De historicus J. Habets heeft dat hoofdstuk vertaald en gepubliceerd in 1865
11 —	Pagina 60 Bron: Gemeentearchief Elsloo inv. 84-8, huidige namen: Plattegrond Stein

In dit boek worden onder andere de volgende officiële straatnamen; Sickendaelweg, Hokkelderweg en Holenweg, ook als spreektaal gebruikt wanneer dit beter bij de tekst aansluit.

DANKWOORD

Als einde van deze lofzang over Catsop sluiten we de compositie niet af zonder enkele mensen te bedanken, wetende dat we niet iedereen bij naam kunnen noemen.	Allereerst natuurlijk alle inwoners van Catsop die enthousiast hebben gereageerd en natuurlijk degenen die hun medewerking gegeven hebben aan de interviews;
	Albert Cremers Jan Maas Mirjam Driessen Annie Everaers-Vranken Wies Brouns-Vranken Julia Schreurs-Vranken Jan Bours Fientje Bours-Smeets Marie Keulers-Driessen Giljam van Es Hub Notten Betsie Creusen-Lacroix Nelly Peters-Pijpers Gus Cobben Jan Claessen Graadje Kollard-Fredrix Louis Notten Marieke Notten-Engelen Ger Dirix Jan Pijpers Jan Bongers Frens Dols Hub Dols Jan Wilting Marie Wilting-Smeets

En verder;
Paul Derhaag Lou Dolmans Maria Dohmen-Spronkmans Frans Erens Ton Kuijpers Jo van Es Pierre Lemmens Jan Verboort Lidy Pijpers-Raijmakers Hans Koop
En in het bijzonder voor het vele research werk;
Louis Schreurs †2009 Mart Pfeifer Guus Smeets Harie Rouvroye
En zeer zeker de fotografen;
Dennis Lardenoije Pierre Reubsaet
En natuurlijk Luc van Kan voor de vele, vele uurtjes die in het ontwerp zijn gestopt.

1 —	Monografie Nicolas Dings Uitgave Waanders Uitgevers Zwolle, 2004
2 —	Kleine Monumenten <i>Een inventarisatie van christelijke, culturele en kunstzinnige monumenten in de gemeente Stein. Uitgegeven door de Werkgroep Kleine Monumenten.</i> Uitgave Stichting Kleine Monumenten Gemeente Stein
3 —	Project Elsloo Limburgse Academie voor Bouwkunst
4 —	Jubileumuitgave 50 jaar Buurtvereniging Catsop Door Jan Verboort
5 —	Heerdgang in zuidelijk Limburg Door H.P.M. Hillegers, 1993
6 —	De geschiedenis van het Zuid Limburgse cultuur landschap Door J. Renes, Bundel Rijksheerlijkheid Elsloo, Jaarboek 1570-1699, inv.nr.186, 1988
7 —	Uit Elsloo’s Verleden Door J.H. Peters, 1973
8 —	De monumenten van geschiedenis en kunst Zuid Limburg Door Marres en van Agt, 1961
9 —	Heemkundesnippers Door H. Rouvroye, december 1993
10 —	Dorp en stad in Limburg Door R.C. Hekker e.a., 1981
11 —	Ze hingen in drie Reysen <i>Lotgevallen van een onbekende groep Bokkerijders.</i> Mart Pfeifer en Eddy Erkens, 1987
11 —	Tussen Maas en Graetheide, de Oude weg Door: Guus Peters, www.elsloo.info

Overige bronnen
RAL SAE: Rijksarchief Limburg Schepenbankarchief, Elsloo <i>Transcripties: Mart Pfeifer</i>
Archief: Streekmuseum de Schippersbeurs, Elsloo
Gemeente archief, Elsloo
Archief: Guus Peters, Elsloo
Archief: Harie Rouvroye, Elsloo
Archief: Louis Schreurs, Elsloo
Archief: Jan Pijpers, Elsloo
Tranchotkaart: Kaarten tussen Maas en Rijn van Franse cartograaf Jean Joseph Tranchot, 1803
Kaart archief Rijkswaterstaat: Oevermetingen en Peilingen 1847, bladen Itteren en Stein
Kaart Cel Lemmens, gemeente Elsloo, 1942
Kaart 1686 RAL, overgetekend door C. Erkens, Geleen
Kadasterkaart 1817, Elsloo sectie B en C.
Krantenarchief Koninklijke Bibliotheek Den Haag
Belgische stafkaart, 1937

SPONSOREN

De uitgave van dit boek is financieel mede mogelijk gemaakt door	
Stichting Toernooi der Lage Landen Elsloo	
Coöperatiefonds Rabobank Westelijke Mijnstreek	
Lök — grafisch ontwerp	www.lucvankan.nl
Bours timmerfabriek	www.boursgroep.nl
Dirix Elsloo BV	www.dirix.nl
De Lelie Elsloo BV	www.deleliebv.nl
IJsboerderij Catsop	www.ijsboerderijcatsop.nl
FC Catsop	
Math en Jeanne Driessen-Lemmens	
De Tuingalerie	www.detuingalerie.nl
Stienstra	
Everaers timmerbedrijf	www.timmerbedrijf-everaers.nl
Ontwerpburo rs	www.ontwerpburors.nl
Piet Renkens timmerwerk op maat	www.pietrenkens.nl
De Buxusgigant	www.buxusgigant.nl

← LUCHTFOTO - 1994